8815

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

సంపాదకుడు

శివలెంక శంభుప్రసాద్

అక్టోబరు 1958

సంపుటము 35 : : సంచిక 10

విడిప్రతి వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణిక

అక్టోబరు 1958

వైజయంతిమాల పద్మిని వీరిని
అత్యున్నత స్థాయిలో చూడండి
జెమినీ చిత్రం
విజయకోట
-తెలుగు-
వీరుడు
అక్టోబర్ 2 మొదలు ఆంధ్ర దేశ మంతటా....

అమృతాంజనము

ఎంత భయంకరమైన
కాలి నొప్పి నైనా క్షణంలో ఉపశమింప
చేస్తుంది

లక్షలాది ప్రజలు 1893 నుంచి దేశమంతటా అమృతాంజనాన్ని వాడుతున్నారు అమృతాంజనము బెణుకులు, వాపులు, తలనొప్పి, పళ్లపోటు, జలుబులు, దగ్గులు మొదలైన వాటిని ఉపశమింపచేస్తుంది

అమృతాంజనము
అన్ని నొప్పులకు
దివ్యామృతము

అమృతాంజన్
లిమిటెడ్
మద్రాసు-4, బొంబాయి-1, కలకత్తా-7

ప్రతి ఆదివారం రాత్రి 6-30 గం॥ లకు 41 మీటర్ల మీద రేడియో సిలోన్‌లో దక్షిణ భారతభాష లన్నింటిలో జనులకు ప్రోత్సాహిక కళాకారుల ప్రోగ్రామ్, అమృతాంజలి వినండి.

నిర్వేదము

శ్రీ బొడ్డుపల్లి పురుషోత్తం

ఎచ్చట నుంటివయ్య పరమేశ్వర! నీవిని కావ్యలోక మం
దిచ్చకువచ్చినట్లు విహరింపగ నీయక సేవకత్వమే
పుచ్చుకొనంగ నాజ్ఞ నిడబూన, రసాబ్ధులు నీపదమ్ములన్
విచ్చిన సన్నజాజియరవిందములన్ కొలువంగనెట్టులో!

భాగ్యముతోడ నీచరణ పద్మములన్ సతతమ్ము కొల్వగా
యోగ్యతఁగల్గ నిచ్చిన మహోజ్జ్వల నూతన సత్కవిత్వ సౌ
భాగ్యమునన్ ఉదాత్త రసవార్నిధి తేలెదగాని, పట్టిదా
ర్భాగ్య జగమ్మునన్ నిలువ వచ్చునె? యేకనిమేషమాత్రకై!

ఆశయముల్ హిమాలయ శిఖాగ్రములన్ బురుడించుగాని, పన్
ఏ శని పట్టెనో మొదటి కేనియు నించుక చేరలేక, నా
యాశల నీటగల్పుకొని యంధుకనై యిట కూలియుంటినో
ఈశ! పరేశ!! నన్ను కరుణించి యొసంగుము పూర్వసంస్కృతిన్!

ఈ యెద నొక్కమారు పరికింపుము, నాదు దురంత వేదనన్
వ్రాయగజాల పద్యముల స్వామి! అశక్తుడ నంచు తెల్పగా
నా యభిమానమున్ వదలినాడనులే!! యిక శంకలేల, నే
నీ యనురాగ గీతకమనీయసుధారసమానెదన్ ప్రభూ!

ఈ గుదిబండ దాల్చి యిక యెన్ని దినాలని జీవితమ్ము నే
లాగగలాడ తండ్రి? కనులం జలియించుచునుండె ప్రాణమే
లాగుననైన బోవగ తలంపనిచో నిముసమ్ము యేని నే
నాగగజాలనట్టి చలితాత్ముడనైతినయా! పరాత్పరా!

ఆ శరదిందు చంద్రికల ఆ సికతాతలవేది చేరి నా
ఆశల నెల్ల నీకు తెలియంగ కవిత్వమునల్లి, అల్ల ఆ
కాశమునందు తారకల గానముతో శ్రుతిగల్పునట్టి భా
గ్యాశయ మబ్బునయ్య పరమాత్మ!! నిమేషపు జీవితమ్ములో!

భారతి

ఆశయహీన జీవితమె హాయిగ నున్నటు తోచు, వెఱ్ఱి యా
వేశము పెచ్చుమీఱ వినువీధిని సౌధము పైన సౌధముల్
కౌశల మొప్పగట్టితి సుఖమ్ముగ నుందమటంచు, నింతలో
రాశిగఁ జేసి యన్నిటి పరాత్పర!! రంజిలుచుందు వాత్మలోన్॥

నీవే నేనయి నేన నీవయగుచున్ నిత్యప్రబోధమ్ముతో
భావావేశ రసైక జీవిత సముత్పన్న ప్రమోదమ్ముతో
నీ విశ్వమ్మున నుండు భాగ్య మది లేనేలేక యల్లాడు నే
నీ వాత్సల్యరసమ్ము నానుటకు తండ్రీ! ఎంతో కొట్టాడదన్॥

జీవిత మగ్గలం బగుట జీవికయంత్రమునందు జిక్కి, నా
నా విధమైన యాతనల వల్గి కృశించితి తండ్రీ! నూత్న సం
జీవిని నిచ్చి సంస్కృతి విశేష సమంచిత దివ్యమార్గ సం
భావితుఁ జేయవేడెద కృపారస వీక్షణ! సాధురక్షణా॥

నాదు జీవిత మనెడి విషాద గీతి
నీవు రచియించి నా కిడినావు గాని
శిథిల మాట ఆలాపన సేయజాల
దీ హృదయవీణ, నీవు ప్రేమించునటుల॥

ఎన్నటికైన వికసించు నీ మొడంద
మొగ్గయని తలంచితిగాని మోసపోతి
అమిత కఠిన కర్కశహృదయమ్ముతోడ
తొడిమవఱకును దీనిని త్రుంచినావు॥

ఏమి మాటగట్టెదవు? కానిమ్ము స్వామి!
ఆగిపోవను క్షణమాత్రమైన జన్మ—
ఈ విషాదాశ్రువులను జీవించువాడ
సతతమును నీదు నామసంస్మరణతోడ॥

సుచిత్ర ప్రణయం

శ్రీ డి. బాలగంగాధరతిలక్

పాత్రలు: శేఖరం, రంగనాథం, రామనాథం, పంతులు, సోమయాజులు, సుచిత్ర.

రంగము - 1

* * ఒక టౌన్‌లో ఒక విశాలమైన రోడ్డు బహుశా అటువైపు మూడు నాలుగిళ్లకన్న ఎక్కువ లేనందువలన కాబోలు ఆరోడ్డు మీద జనసంచారం చాలా తక్కువగా ఉంది రోడ్డువ ప్రక్కగా శేఖరం నిలబడి, సిగరెట్ కాలుస్తూ ఎవరికోసమో నిరీక్షిస్తోంటాడు ఖరీదైన పాంటూ షర్టూ టక్‌అప్‌లో ఉంటాడు శేఖరం స్ఫుర్ద్రూపి అత నిలో ఆ డం బ ర మూ, చొరవా తెగింపూ వ్యక్తమౌతూంటాయి ఎంత అణచినా అణగని ఉత్సాహమూ, ఎన్ని కష్టాలు వచ్చినా నశించని ఆశావాదమూ (Optimism) అతని తీరుకీ ప్రవర్తనకీ ఒక ఆకర్షణని కలిగిస్తాయి అతను అలాగ ఎవరికోసమో చూస్తూ నిల్చుంటే, వెనుకనుంచి అతని మిత్రుడు రంగనాథం వస్తాడు పాంటూ బ్లేజూ ధరిస్తాడు శేఖరం కన్న ఒకటి రెండు సంవత్సరాలు పెద్ద

కాలం ఉదయం ఎనిమిదీ తొమ్మిది గంటలకి మధ్య:

రంగ. (మీద్రుమీద చరుచూ) హలో శేఖర్. ఇక్కడ నిలబడ్డావేం రోడ్డుమీద

శేఖరం (ఉలికిపడి) హారి నువ్వట్రా రంగా! ఇంకా యింటూరులోనే అనుకున్నాను అర్ధ రోజం దం చేసుకున్నావు రాత్రీంబగలూ అంగు ళ్ల మీదుగా కాలనుంచీ రూపాయి గైర్హాజరు కాకుండా చేస్తున్నాను

రంగ అలాగా! అయితే ప్రస్తుతమకాం ఎక్కడ.

శేఖరం పగలంతా పాతీరు ప్రభుత్వంవారి రోడ్లు, పార్కులు రాత్రుళ్ళు క్లబ్బులు నీలాంటి మిత్రుల లాడ్జీలు. 'విశాలగగనం పృథ్వీ' అన్నారు భర్తృహరి అది ప్రింటెడ్ శేఖరుడు

రంగ (ఎగా దిగా చూసి) చూంచి టిప్ టాప్‌గా ఉన్నావు ఏగినా ఉద్యోగం దొరికిందేమిట్రా!

శేఖరం ఎవడిపాడుం మనకి ఉద్యోగం తలవొంచి క్రిందపడి పనిచేసే లాపతింటూనా నేను ఇంకా క్రిందపడితే కాలికి ఓ ముష్టి పందరూపాయలం జీతం!

రంగ ముష్టి వందరూపాయలా? వినీ? పార్వతీమా!

శేఖరం అంగులోమా యౌవనంతో, ఆనందంతో, ఆశలతో మిలమిలా తో ఈ జీవితాన్ని రూపాయికి బలియివ్వడం మహాపాపంరా రంగడూ! ఒరేయ్! మన దేశ ప్రకారం పలభూవిన్ని వచ్చేదాకా మానవుడు కష్టపడకూడదురా! అ పైన మన దేశాచారం ప్రకారం వృద్ధుడైపోతాడు కాబట్టి ఎలాగూ కష్టపడలేడు కాబట్టి జీవితాన్ని విరంతరం ఖర్చుపరం చేసుకోవాలనే థియరీ మనం కని పెట్టింది!

రంగ హారి నిన్ను తగలెయ్య! మాటకి టికానా లేదు. బి ఎ ప్యాసై విసుక్కుంటు గాడిదలా తిరుగుతున్నావు మరి నీకీ తిండీ బట్టా ఎవరు సప్లయి చేస్తున్నారం మరి

శేఖరం (సిగరెట్టు దమ్ము గట్టిగా లాగి) ఒరేయ్ రంగడూ నా జీవితసూత్రం నీకు విప్పిచెప్పా

లంటే ఒకరోజు, అది నీకు అర్థంకావాలంటే ఒక సంవత్సరం, దాన్ని నువ్వు అమలులో పెట్టాలంటే ఒక శతాబ్దం పడుతుందిరా మై డియర్! కాబట్టి మూడుముక్కల్లో చెబుతాను విను. జీవించడమనేది ఒక కళ ఆ కళని ఆధారం చేసుకుని మూడు ఉపకళలున్నాయి. ఒకటి అప్పుచెయ్యడం, రెండు అబద్ధాలాడడం, మూడు వేషభాషలు ప్రస్తుత నా నిరుద్యోగ నిర్వాణ నిరాహారదీక్షలో ఈ మూడింటిలోనూ గొప్ప ఎక్స్‌పర్ట్‌నైపోయానుకో

రంగ నిజం!

శేఖరం : నిజం. (విషాదంగా) ఏం చెయ్యమంరా బ్రదర్ చెడ్డవాణ్ణి అనుకోకు మనలాంటి మధ్య తరగతి యువకులకి యింతకన్న ఆస్కారం ఏముంది గౌరవంగా స్వేచ్ఛగా జీవించేందుకు మార్గాలు లేవు అలాగ అని స్వతంత్రాన్ని స్వాదయాన్నీ చంపుకోను, ఆశయాల్ని ఆకల్ని కట్టకట్టి పైకు కాలవలో పారేసి జీతం డబ్బులకోసం బ్రతకడమే లేదు—మై గాడ్—నే సహించలేనురా

రంగ అవునుగాని నీకు అప్పు ఎవడిస్తాడంటాడ? మాట యాభైరూపాయల నికరమైన రాబడి సంపాదన వున్నా వాకే పుట్టదు

శేఖరం అందుకే అప్పుచెయ్యడం కూడా ఒక కళ అన్నానురా మిసర్ మాటవరసకి మన ఫ్రెండు గణపతిని ఎరుగుదువా?

రంగ తెలియకేం—ఆర్ అండ్ ఆర్ ఫరమ్‌లో పని చేస్తున్నాడుగా.

శేఖరం వాడికి నువ్వంటే ఎంత గురి, ఎంత గౌరవమూ, ఎంత ఎక్కువమూ ప్రయోజకుడివనీ తెలివైనవాడివనీ

రంగ : అవునవును పాపం వాడికి నేనంటే అమిత అభిమానం.

శేఖరం : అవునా! మొన్న నే సేం చేశానో తెల్సునా. అర్జెంటు అవసరం వచ్చింది ఒక్క పాతికవుంటే యివ్వరా బ్రదర్, మన రంగడు నా కివ్వవల్సిన పాతికా నీకు వెలియా వేస్తాను, పాపం వాణ్ణి ఈ నెలాఖరు రోజుల్లో ప్రెస్ చెయ్యడం నా కిష్టం లేదురా అని ఓ పాతిక రూపాయలు సంపాదించాను

రంగ (తెల్లబోయి) నేను నీకివ్వాలనా? నీ మొహానికి నాకు అప్పుపెట్టే స్తోమతు కూడా వుందా! ఏం గుండెలురా నీవి ఎంత అబద్ధం, పచ్చి పచ్చి అబద్ధం

శేఖరం అబద్ధం పల్లగా ఉండకూరా భాయ్ జర్మన్ సిల్వర్‌లా తళతళమని మెరుస్తూ నిన్ను లోబరుచుకుంటుంది. సత్యం నిజంగా నల్లగా ఎక్కడో మూలపడి ఉంటుంది.

రంగ ఇంత ఘోరంగా ప్రవర్తిస్తావనుకోలేదురా.

శేఖ బంగారు పడకురా రంగడూ ఆపదలందు ధైర్యమున్నాడు ధర్మపాలి అనే అమెరికన్ పొయెట్

రంగ నేను వెళ్ళి గణపతికి నువ్వు చేసిన మోసం చెప్పేస్తాను

శేఖ చెప్పవూ! చెప్పినంత మాత్రాన తల తీసేస్తాడా ఏమిటి—ఇంతకీ స్నేహితుడేగదా! ఏమైనా బ్రదర్ ఒక్క అయిదు రూపాయలుంటే (చెయ్యి చాపుతాడు.)

రంగ (కంగారుగా) ఒరేయ్ నాకే మక్కా కొట్టుకున్నావేమిటి

శేఖ : సారీ (నవ్వుతాడు) అలవాటు చొప్పున అడిగేను 'తివిరి యిసుమున తైలంబు తీయవచ్చు, పుంజేటికొమ్ము సాధింపవచ్చు కానీ చందమామ వచ్చినా రంగనాథునిుండి కానీ రాలదెపుడు' అన్న లోకోక్తి మరిచిపోతుందా

రంగ : థాంక్స్ డబ్బువిగర మనకి చాలా గట్టి అనుభవముంది మిత్రమా!

శేఖ (ఇటూ అటూ చూసి) ఒరేయ్ రంగడూ, ఇంక నువ్వెళ్ళిపో

రంగ ఏం యిక్కడే నిలబెకూడదా.

శేఖ : ప్లీజ్ ఆ అమ్మాయి వచ్చే వేళయిందిరా.

రంగ అమ్మాయా! ఎవరా అమ్మాయి? ఎవరి అమ్మాయి ఇదితిర సుగంధా లేమిటి. సవిస్తరంగా చెప్పు.

శేఖ సుచిత్ర

రంగ సుచిత్ర! లక్షాధికారి రామానాథంగారి అమ్మాయి!

శేఖ : ఎగ్జాక్ట్లీ.

విచిత్ర ప్రణయం

రంగ : అయితే!

శేఖ ఇంకా నీవు తెలియదురా రంగడూ నువ్వే లోకంలో ఉంటున్నావో నాకు అర్థం కావటం లేదు. భవదీయుడు శేఖరంయొక్క జీవిత చరిత్రలోని యీ గొప్ప అధ్యాయాన్ని విస్మరించావని తెలిస్తే—భావి చరిత్రకారులు నిన్ను మెచ్చరురా

రంగ అసలు సంగతి ఏమిటో ఏడుద్దూ

శేఖ ఆ అమ్మాయిని నేను ప్రేమిస్తున్నాను. కాలేజీ వదలిన ముహూర్తంనుండీ యిదే మన జీవితాశయం నువ్వొక్కడివితప్ప యీ విషయం తెలియనివాడు మన దేశంలోనే లేడు

రంగ అదేదో ప్రేమించడం అనే పని చేస్తున్నావని తెలుసునుగాని నీ ప్రేమకి లక్ష్యమైన దురదృష్టవంతురాలెవరో తెలియదు. అయినా, నువ్వెందర్ని ప్రేమించెయ్యొచ్చును ఖర్చులేని వ్యవహారం.

శేఖ ఇదా నువ్వు చెప్పేది అసలు నీవు ప్రేమంటే ఏమిటో తెలుసునా! ఆ ప్రేమించే తాహతూ, హృదయమూ నీకు ఉన్నాయా? నువ్వు కీట్సునీ కృష్ణశాస్త్రినీ చదివావా? రాత్రిళ్ళు మల్లెపూలు వాసనచూస్తూ ఏడుస్తూ పక్కమీద దొర్లావా! పోనీ ఎప్పుడేనా చంద్రోపాలంభన అయినా చేశావా! కరకుగట్టిన గుండెగల నువ్వు నా ప్రేమని విరమించడం అంధుడు సూర్యకాంతిని ఆక్షేపించినట్టు ఉంటుంది

రంగ నా మాటకేంకాని, ఏదేనా ఫలితం కనపడుతోందా!

శేఖ : ఆ అమ్మాయి చాలా బెట్టుగా వుంటోంది. ఎన్నో లవ్ లెటర్స్ వ్రాశాను. మా నాన్నకి చెబుతాను, మా ప్రిన్సిపాల్కి చూపిస్తాను అని బెదిరిస్తుంది కాని ఏ ఒక్కటి చెయ్యలేదు. అందుకే మనం అంటే యిష్టమున్నట్టు అదే దాఖలా అనుకో

రంగ అనవసరంగా తానుకూడా రచ్చకెక్కవలసి వస్తుందనే భయంవలన ఆమె గప్‌చిప్‌గా ఊరుకుని వుంటుంది. కాక, అది నీ మీద ప్రేమగా భావిస్తే నీ కామన్‌సెన్సుని గురించి సందేహించవలసి వస్తుంది.

శేఖ : స్త్రీ హృదయం నాకు బాగా తెలుసునురా మిస్టర్! ఆమె పైకి చూపే విముఖత, కోపం వెనుక ఎంత ప్రేమవుందో, ఆమె ప్రవర్తనా, స్వభావమూ చెప్తూనే ఉన్నాయి. ఒరేయ్ బ్రదర్! ఒక్కొక్క ఆడది ఒక్కొక్క రకం వీణ అనుకో ఎవర్ని ఎలా మీటి పలికించాలో అదొక బ్రహ్మాండమైన కళ ఆడది మంచి గంధం చెక్కలాంటిది గంధం చెక్కని రాయగా రాయగా గంధాన్నిస్తుంది. అలాగే ఆడదాని చుట్టూ తిరగా తిరగా ఓ ఫైన్ మార్నింగున 'ఏమండోయ్ మిమ్మల్ని నేనూ ప్రేమించేస్తున్నాను' అని చటుక్కున అనేస్తుంది

రంగ నువ్వు వట్టి ప్రాప్తికజీవివిరా శేఖరం కథలు వ్రాయడానికి, నాటకాల్లో వేషాలు వెయ్యడానికి పనికొస్తావుగాని లోకాన్ని అంచనా వెయ్యలేకపోతున్నావురా ఒకవేళ ఆ అమ్మాయి అంత బుద్ధిలేనిదై నీలాంటి లోఫర్ని ప్రేమించిందే అనుకో, వాళ్ళనాన్న నిన్ను ఓ పెయిర్ ఆఫ్ టాంగ్సు (Pair of tongs) తో ఓ పురుగుని ఏరివేసినట్టుగా ఏరి గోడ అవతలికి విసిరెయ్యడూ!

శేఖరం : ఒరేయ్ నువ్వు చూస్తావుండి చూస్తూ ఎవడికి జీవితంలో గోరున్న నిజమౌతుందని, అన్నీ కాకపోయినా కొన్ని అయినా సఫలీకృతం అవుతాయనీ నమ్మకం పోతుందిరా వట్టి సినికల్‌గా అయిపోతాడు చూడు ఈ అమ్మాయి రామనాథంగారి ఏకైకపుత్రిక అందులో గారాబుపట్టి, అర్ధరాత్రివేళ ఆమె లేచి ఇప్పుడు నాకు సూర్యకాంతి కావాలి అంటే ఈయన తక్షణం గగనమార్గంలోకిపోయి సూర్యభగవానుణ్ణి జబ్బ పట్టుకు తీసుకు వచ్చేస్తాడంటే నమ్ము. అటువంటప్పుడు ఈమెని కాదనగలడా. అరెరె! ఆ అమ్మాయి యిటే వస్తోంది. ప్లీజ్ గెటవుట్.

రంగ ఏదీ ఆవిడ్ని ఒక్కసారి చూడనియ్యి.

శేఖరం : ప్లీజ్. పోరా బాబా (భుజం పుచ్చుకుని లాక్కుపోతూ) అబ్బబ్బ! యీ రోడ్డుమీదైనా

కాంచెం ఏకాంతం ఏడలక పోతే ఎలాగరా
(రంగనాథం వెళ్లిపోతాడు సుచిత్ర ప్రవేశం పంధొమ్మిది సంవత్సరాల వయస్సు అందం ఆకర్షణ, పెంకితనం, తెలివి అన్నీ ఆమెలో ఉంటాయి ఖరీదైన చీర ధరిస్తుంది రెండు జడలు అల్లుకుంటుంది చేతిలో వానిటీ బేగ్ ఉంటుంది)

శేఖరం గుడ్ మార్నింగ్ సుచిత్రాదేవి

సుచిత్ర (ముభావంగా) మార్నింగ్

శేఖరం ఇలాగ షాపింగ్ కి బయలుదేరారా ఏమిటి

సుచిత్ర అది మీ కనవసరం

శేఖరం : నిజమే కాని అనవసర విషయాలలో జోక్యం కలిగించుకోవడం నాకొక సరదా లెండి

సుచిత్ర (మాట్లాడక ముందుకు నడుస్తుంది)

శేఖరం సుచిత్రా గడి అన్నట్లు నా మాట దయారక ప్రేమలేఖ మీకు అందిందనుకుంటాను

సుచిత్ర అగ్నిహోత్రుడికి అందింది

శేఖరం (బాధతో) అంతమాట అనకండి గుండెల్నే కాల్చేసినట్లయిపోతుంది

సుచిత్ర : మీమీద ఏమీ యాక్షన్ తీసుకోవడంగురించి ఆలోచించండి మీకు వార్నింగ్ యిస్తున్నాను మీకూ నాకూ ఏమీ సంబంధం లేదు యిక ఉండబోదు ఇకముందు మీ ప్రవర్తన మారక పోతే నేను తీసుకోదగిన చర్య తీసుకుంటాను

శేఖరం మీకు కోపంగాని సుచిత్రా, ఒకవేళ చర్య తీసుకుంటే యీ శేఖరం జీవితం నాశనమై పోతుంది

సుచిత్ర మీకు అలవాటే నవ్వుమాట.

శేఖరం ఏమిటి

సుచిత్ర : తాగుడు

శేఖరం (నవ్వి) మీకు చాలాకోపం ఉందండీ కోపంలో మీరు మరీ అందంగా ఉంటారు

సుచిత్ర షటప్

శేఖరం కోపం మానేస్తానే అనుకోండి, ఈ కళ్లు యీ వయస్సు యీ ప్రాణం—వీటి సాగండీ మాత్రం అని మీ వెనకాలే పరుగెడుతాయి కదా

సుచిత్ర (చిన్నగా నవ్వి) ఈ గొప్పలు కొట్టడం తప్ప మీకు మరేమీ పనిలేదా ఏమిటి.

శేఖరం నిజం చెప్పాలి సుచిత్రాదేవి ఈ మధ్య హాస్యకాలేజ్ లో ఒకటి రెండు ఉద్యోగాలు వచ్చినా తిరగగొట్టేశాను ఎమ్. ఏ. ప్యాసై రెండేళ్ళయినా యీ ఊరు విడిచి వెళ్లలేక పోయాను మిమ్మల్ని విడిచి వెళ్లలేక అని మీరు నమ్మరు యీ గడు, మాట్లాడే పక్కలో బల్లా, కాలేజీ గేటు—యివన్నీ మిమ్మల్ని గుర్తుచేస్తాయి మీరు నాకు దేవి, గతి

సుచిత్ర ఇంక కట్టిపెట్టండి

శేఖరం మీరు ఏమన్నా అనండి నేను ప్రేమిస్తున్న యింతి శక్తి యింత కఠినంగా ఉందని నాకు యిది వరకు తెలియదు ఒకసారి ఆలోచించండి రెండు రోజులు మీరు కనపడకపోతే మీరు కని పించేటంతవరకూ ఏమీ గిట్టనట్లనిపించి రెండు నిద్ర పట్టక ఏమీ ఆహారం లేకుండా అలా ఉండిపోతూవుంటే నమ్మరు సరే, మూడు రోజులు మీరు కనపించారు

సుచిత్ర (హేళనగా) పాపం అప్పుడైనా భోంచేశారా

శేఖరం ఎలాగ కనిపించాక యింక భోజనమెందుకూ కడుపు నిండిపోయింది

సుచిత్ర మిస్టర్ శేఖరంగారూ ఇలాగ ఉపన్యాసాలు చెయ్యడానికి యింకా గొప్ప వ్యక్తులు మాట్లాడడానికి మీలో ఏదో మాహాత్మ్యం ఉండి ఉండాలి ఇంకొ మన దేశం మిమ్మల్ని నష్టం చేసుకోవడం చాలా విచారకరం కాని మీరు నన్ను యిలాగ వెంబడించడమూ యీ అర్థంలేని వాగుడూ, మీకూ నాకూ కూడా గౌరవప్రదమూ కాదనీ ఉచితం కాదనీ మీకు తెలియచెయ్యడం చాలా అవసరం ఇంకో మీకు మళ్ళీ చెప్తున్నాను మీ శ్రమకి ఫలితం లేదు మీ దారిన మీరు వెళ్ళవచ్చు ఇక

శేఖరం (హతాసుడై) అంతేనంటారా

సుచిత్ర అంతే ప్లీజ్ దారి దయచెయ్యండి (విసురుగా వెళ్ళిపోతుంది)

శేఖరం : హరి శేఖరం! నీ యీ శ్రమ అంతా వ్యర్థంరా! నువ్వు నిరుపేదవి, నిరుద్యోగివి.

మనుష్యలోకంలోని డాన్ క్విక్సోట్‌వి. అంతే కాని నీ హృదయం నీ ఆశయం ఎవరికి కావాలి చదువుకున్న అమ్మాయిలకి కూడా ధనం పోదా గౌరవం అంటే ఉన్న పెద్ద మనుష్యులంటే లేదు. ఈ సంఘానికి మనిషి, మనిషి కుండే గోడు కావలసింది ఈ సంఘం రాక్షసుల సంఘం— ఇక్కడ నా లాంటివాడికి స్థానం లేదురా, లేదు —అరె! సుచిత్ర వెళ్ళిపోయిందే! ఇప్పుడేమిటి కర్తవ్యం (తీవ్రంగా ఆలోచిస్తాడు ఒక నిశ్చయానికి వస్తాడు) ఈ శేఖరానికి ఓటమి అనేదిలేదు ఇదిగో గెలిచేదాకా సాధించి తీరుతాను శేఖరం అంటే ఏమిటి? Hope forever hope (హోప్, ఫరెవర్ హోప్)

(గాలిలో చెయ్యి ఊపుతూ సుచిత్ర వెళిన దారికి వెళ్లిపోతూంటే గుమాస్తా సోమయాజులు ఢీకొంటాడు సోమయాజులకి వలచేతి పైబడిన పుస్తకం బట్టలిలా వాటి కిళ్ళకోసు, యింకా తోనివ చిహ్నాలు)

శేఖరం (ఆగి) అమ్మాయ్! ఒక్క మాట. ఈ దారిన ఒక అమ్మాయి, ఒక అందమైన అమ్మాయి, రెండుజడల అమ్మాయి కనపడిందేమో చెప్ప గలరా

సోమ ఎవరువువ్వు (కళ్ళజోడు సవరించుకుంటూ చూస్తాడు)

శేఖ (ఉలిక్కిపడి) మన్నించాలి మహానుభావా! సెలవ్ వస్తాను

సోమ (చెయ్యి పట్టుకుని) ఏమయ్యా శేఖరం యిప్పటికి దొరికావ్ నా అద్దెమాట ఏం చెప్పావు? రెండు నెలల్నుంచి నీ కోసం వీధులన్నీ గాలిస్తున్నాను

శేఖ నే చెప్పేదొకటి యిస్తున్నానా స్వామీ ఎటొచ్చీ ఒక్క సంవత్సరం కదా అయింది! ఇంకా రెన్నాళ్ళు ఓపిక పట్టండి.

సోమ ఇంక వీల్లేదు నీ తియ్యని మాటలకి మోసాలకి యింక లొంగను ఇన్నాళ్లు నా యింట్లో తైతాయించి ఒక్క నెల అద్దె యిచ్చిన పాపాన పోయావా! న్యాయం ఉందా! రాయి దానికి సే ఒప్పుకోను యిచ్చి తీరాల్సిందే.

శేఖ: మీరు చెప్పింది నిజమే కాని మా గ్రామంనుంచి రావల్సిన సొమ్ము యింకా రాలేదు తీర్చాక, చూడండి వచ్చే నెల యింటి అద్దె ఎప్పుడూ ముందే ఇస్తాను కనుక మీరు ఇక వాపోకే వాయిదాలు తప్పవు ప్రపంచంలో కొన్నిటికి వాయిదా గుణం ఉంటుంది చెల్లింపులు ఒకటి, యింటద్దె ఒకటే కోరు దావా ఒకటి

సోమ: ఈ కబుర్లన్నీ పనికిరావు నాకు చాలా అవసరంగా డబ్బు కావాలి అబ్బ! వసం అయినా చెల్లించి

శేఖ ఇప్పుడేమీ లాభంలేదు సోమయాజులుగారూ ఇప్పుడు ప్రతి నిముషం అమూల్యమైనది. సుచిత్ర యీ పాటికి చాలాదూరం వెళ్ళిపోయి ఉంటుంది. దంపతులు కాబోయే ప్రాణంలో ప్రాణంలాగ ఆమె నచ్చి (వేగంగా వెళ్ళిపోతాడు)

సోమ సుచిత్ర! సుచిత్ర ఎవరు చెప్మా మా జమీందారుగారి అమ్మాయి కాదు కదా ఏమయ్యోయ్ శేఖరం (వెనకాలే వస్తాడు)

(రెండు నిముషాలపాటు స్టేజి ఖాళీగా ఉంటుంది మరోవైపునుంచి సుచిత్రా వస్తుంది వెనకాలే శేఖరం వస్తాడు)

శేఖ (ధుమ ధుమంగా) మిస్ సుచిత్రా దేవి!

సుచి (ఆశ్చర్యంగా) మీరింకా

శేఖ అనుసరిస్తూనే ఉన్నాను. ఛాయలా ఎప్పుడూ వెంబడించేదిగా

సుచి (కోపంగా ముంగురులు విసుర్తుంది)

శేఖ మీ చీర చాలా బాగుందండీ

సుచి మీరుకూడా ఒకటి కొనుక్కుంటారా.

శేఖ (చిరాకు కూడా) ఈ ఎండలో మీ వొళ్ళు పసిమి బంగారంలాగ మెరిసిపోతోందండీ

సుచి మీకు మతిపోయిందండీ

శేఖ ఎగ్జాట్లీ కరెక్టుగా పసిగట్టేశారు

సుచి థాంక్స్

శేఖ చూడండి ప్రేమ గుడ్డిది అన్నారు. కాని అదే నిజమైతే మీరు నాకళ్ళకి కాకుండా మరి ప్రత్యేకంగా ఎలాగ కనపడతారు చెప్పండి అసలు మీరు లేనిదే కూడా మీరు కనపడతారు

కదా ఈ కళ్లకి. ఈ ప్రకృతి అంతా వసంత శోభల్ని వెదజల్లుతున్నట్టు ఉంటుంది. పచ్చికతో కాలంలో కూడా ఇంత ప్రేమ సుద్దిదిగా అవు తుంది. ఆ చెప్పిన కవి యెవడో కాని

సుచిత్ర : పచ్చకామెర్ల వాడికి లోకం అంతా పచ్చగా కనపడుతుందిట.

శేఖరం మీ రలాగ తీసేస్తే నే నొప్పుకోను ప్రేమ సృష్టికి మూలం ఆదిదంపతులు శివపార్వతుల దగ్గర్నుండి లైలామజ్నూ, రోమియో జూలియెట్

సుచిత్ర (చెవుల్లో వేళ్లు పెట్టుకొని) మీ వాగ్ధోరణి విపరీతంగా ఉంది—

(దబుక్కున వెనక్కి తిరిగి వచ్చినదారి నే కోపంగా నడుస్తూంటుంది)

శేఖరం అరె! ఇంటికే వెళ్లిపోతున్నారే.

సుచిత్ర మీలాంటి పెద్దమనుష్యులు దారులు కాస్తూంటే ఏమిటి చేసేది—ఛీ, సభ్యత తెలియని మొగాళ్లు. నే నింటికే పోతాను.

శేఖరం (రెం డురుకులు వేసి) మళ్ళీ ఇంతదూరం నడిచివెళతారా! పోనీ రిక్షా పిలవమన్నారా

సుచిత్ర (మరమర చూస్తుంది)

శేఖరం కోపంలోనూ మీ కెంత అందం ఏమిటి ఖర్మం మీ రిలా కసిరేస్తూంటే నాకు కాళ్లు నొప్పులు పెడుతున్నాయి మీరు దయచే వాయిస్తారని భయంకాని మిమ్మల్ని భుజాలమీద యెత్తుకు పోవాలని వుంది.

సుచిత్ర (పక్కున నవ్వి) మీకు కేంటే భయం ఉందన్నమాట.

శేఖరం లోకవిధయం సుచిత్రాదేవి ఈ ప్రపంచంలో దేనికీ భయపడను—భయపడలేదు శత్రువులు ఒక్కటే ఊరికి దూరంగా ఏకాంతంగా కూర్చుని గడిపిన రోజులకీ భయపడలేదు దరిద్రానికీ చావుకీ భయపడలేదు కాని మీరంటే.

సుచిత్ర. (ఆశ్చర్యంగా) మీకు జనకాం ఏమీ లేదా.

శేఖరం : లేకేం సుచిత్రా—ఉన్నాయి పూర్వో అప్పులు.

సుచిత్ర : అంత పేదరికంలో ఉండి కాని సంపాదన లేని పరిస్థితిలో మీకు పెళ్ళి ఎందుకండీ?

శేఖరం ఎంత మాటన్నావు సుచిత్రా! ప్రేమ పెన్నిధి ప్రేమించుకొన్న వ్యక్తులకు ఈ సిరిసంపదలూ ఈ భోగభాగ్యాలూ తుచ్ఛాలు కావుటండీ మీకు నేనూ, నాకు మీరూ ఉండగా మరింకేం కావాలి ఒకరి నొకరు చూసుకుంటూ ఒకరు చెయ్యి కేసి ఒకరి కళ్లలోకి ఒకరు చూస్తూ ఎన్ని యుగాలైనా గడిపివెయ్యవచ్చును కదండీ.

సుచిత్ర పోనులెండి. మీరు మీ మిత్రులదగ్గర ఒకటి రెండూ అప్పు చేస్తుంటే, నేను పాలుగమ్మ యింగామ్మలదగ్గర కొంచెం బియ్యం, ఉప్పూ, పప్పూ బదులు చేస్తాంటే—

శేఖరం మీ కేం సుచిత్రా. నువ్వు శ్రీమంతురాలివి.

సుచిత్ర అయితే నా ధనం ఆశించి నన్ను చేపట్టాలని చూస్తున్నా రన్నమాట

శేఖరం : కాదు కాదు సుచిత్రా! ఇక్కడ మిమ్మల్నీ, అక్కడ ఆగాఖాన్ ధనాన్నీ, రాక్ ఫెలర్ ఖజానాల్నీ, ఫోర్డు మిలియన్లనీ, నైజాం భాగ్యంలో దాగిన బంగారుకడ్డీలనీ పెట్టి నీకేం కావాలని అంటే, సుచిత్రా అమూల్యమైన గోశ్చే ధనాన్ని యిలాగ కాలితో తన్నేస్తాను. నేను గనాలకి దాసుడ్నయితే, యిన్నాళ్లు యీ వూళ్లో అవస్థలు పడుతూ యిలా ఉంటానా

సుచిత్ర (గర్వంగా) మీలో ఎంత త్యాగశీలమూ సాహసమూ ఉన్నాయండీ

శేఖ (స్వగతం) నాపరిచయం అయిన కొద్దీ మీకు క్రమంగా నాలోవున్న యితర సుగుణ సంపద కూడా తెలియవస్తుంది

సుచిత్ర కాని చూడండి మిస్టర్ నా జీవితవిధానం వేరు నాకు నిరంతరం, సౌఖ్యం, భోగం అలవాటు ఏం కోరినా అది కాళ్లముందు పడాలి మీరన్న ఆ త్రిశుకులాలు నాలో లేవని విచారిస్తున్నాను చీరలు, నగలూ, కార్లూ, నౌకర్లూ—ఇవన్నీ నా కనీసపు అవసరాలు కనీసం వెయ్యిరూపాయిలు సంపాదించగలిగినవాడైతే, నా వివాహానికి అంగీకరించవచ్చును మీకా అర్హతలు లేవని తెలుస్తూనే వుంది మీరు సోమరులు స్వప్నాల్ని భోం చేస్తూ మత్తుగా నిద్రపోయే ఓ రకం సోమరిపోతులు. ఇంక మీరు ప్రయత్నం విరమించడం వివేకమైన పని. నమస్తే. ఇక నన్ను విడిచిపెట్టండి.

(సుచిత్ర వెళ్లిపోతుంది. శేఖరం స్తంభీభూతుడై కొంతసేపటికి తేరుకొని యిటూ అటూ ఆలోచనాసంభ్రమ మనస్కుడై తిరుగుతాడు.)

శేఖరం: నిజం ఎంగరు చెప్పావురా శేఖరం కోటా కడిగేసి గ్లామర్ ని కుడిచేసి ఎందుకు నీ వన్నీ పరిస్థితుల్ని ఆమెకి చెప్పావు. నా చిరిని నేనే చేస్తుకున్నాను నా ఆశలకి నేనే ఉరితాడు బిగించాను ఎంతపని జరిగింది ఎంత సులువుగా చేస్తాగా తన విరసవని యీసడింపుని వ్యక్తం చేసింది ఇప్పుడేంచెయ్యను—

[శేఖరం నిష్క్రమిస్తాడు మరోవైపునుంచి తిరిగి సుచిత్రా, వెనకాల శేఖరమూ ప్రవేశిస్తారు]

శేఖరం సుచిత్రా దేవీ! సుచిత్రా దేవీ!

సుచిత్ర (వెనక్కి తిరిగిచూస్తుంది)

శేఖరం ఇక్కడ యీ రోడ్డుమీద, యీ ధూళిలో పారవేసుకొని వెళ్లి పోతున్నారా!

సుచిత్ర (ఒళ్లంతా చూసుకొని, చేతిసంచీ తెరచి చూసుకొని) అబ్బే, నేనేమీ పారవేసుకో లేదు!

శేఖరం పారవేశారు దేవి, యీదీనుడి హృదయాన్ని చాలా తృణంగా కఠినమైన మీ పదాలతో తొక్కి వెళిపోతున్నారు

సుచిత్ర ఇంక కవిత్వం కట్టిపెట్టండి మాయిల్లు దగ్గరకు వచ్చేసింది ప్లీజ్ గెటవే—

శేఖరం (ఒకటి రెండడుగులు వేసి) అయితే సుచిత్రాదేవి ఒక్క సలహా చెప్పండి మిమ్మల్ని ఇంక బాధించను

సుచిత్ర అయితే ఏమిటో చెప్పండి

శేఖరం జలం మంచిదా, ఎలక్ట్రిక్ తీగ మంచిదా, విషం మంచిదా?

సుచిత్ర ఎందుకూ

శేఖరం: సునాయాసంగా మరణించడానికి శేఖరం అనే అబ్బాయి సుచిత్ర అనే అందమైన దయలేని అమ్మాయిచేత తిరస్కరింపబడి ఆత్మహత్య చేసుకోదలచాడు

సుచిత్ర (నవ్వాపుకొని, ఆలోచనగా) మీరు సైనేడ్ ఎరుగుదురా?

శేఖరం (షాకై) ఏమిటీ!

సుచిత్ర పొటాషియం సైనేడ్ అనే ఒక విషం ఉంది లెండి. అది విషాల్లోకెల్లా రాజులాంటిది ఒక్క చుక్క నాలికమీద వేసుకుంటే వేసుకున్నట్టుగా గప్‌చుప్‌గా పోతారన్నమాట మనవూళ్లో మెడికల్ స్టోర్సులో దొరకుతుంది మరచిపోతారేమో పేరు నోట్ చేసుకోండి పొటాషియమ్ సైనేడ్

శేఖరం (గుండెల్ని పట్టుకుని) ఎంతమాట అన్నావు సుచిత్రా

సుచిత్ర ఇదే మాయిల్లు—గుడ్ బై

శేఖరం (గబుక్కున ఆమె చెయ్యిపట్టుకుని) సుచిత్రా దేవీ

సుచిత్ర (విదిలించుకుని) గెటవుట్

శేఖరం చచ్చినా మిమ్మల్ని వదలను

(సుచిత్రని అనుసరిస్తాడు తెర)

రంగము-2

* * రామనాథంగారి యింట్లో ముందరి హాలు. ధనవంతుల యిళ్ళల్లో ఉండే అలంకరణ అంతా ఉంటుంది. ఒక పెద్ద డ్రాయరుముందు కూర్చుని రామనాథంగారు ఏవో ఫైల్సు చూస్తోంటాడు సంగీతం మేస్టరు 'పంతులు' పక్కగా నిలబడి ఉంటాడు. రామనాథంగారు ఫైల్సుమూసి ముందుకు వస్తాడు.

రాము: పాఠానికి వెళ్లిన అమ్మాయీ రాలేదు. అద్దెలు వసూలుచేసి యివ్వవల్సిన గుమాస్తా కూడా రాలేదు మేష్టారూ! ఈ కాలంలో సకాలంలో ఏదీ జరగడంలేదు సుమండీ అదే కాలం కాలమహిమ అంటే

పంతులు చిత్తం.

రాము: నిజంగా సకాలంలో అన్నిపనులూ జరగకూడదు సుమండీ అప్పుడు జీవితం యాంత్రికంగా చప్పగా ఉంటుంది చూడండి. మీరున్నారు అమ్మాయికి సంగీతం చెప్తానని

తర్వాతను ఉంటే ఏం చేద్దురూ? అప్పటి
దాకా బతికిపోయాం, మా ఆవిడ అమర్చిపుంచిన
వేడివేడి భోజనం తినేసి ఖుశీగా తమలపాకు
నుంగుతు ఇప్పుడో అమ్మాయిరాలేదు మాగో
చిరాకు, కంగారు, అక్కడి మా ఆవిడకి కించిత్
కోపం, వేడిఅన్నం చల్లారిపోవడం మీకూ మా
ఆవిడకి చిన్న కలహం—మూగారా ఇంత
రసోత్పాదన జరుగుతుందా!

పంతులు: (చల్లకిలించి) చిత్తం!

రాము (ఆలోచనగా) పంతులూ, నాకు ప్రపం
చంలో ప్రాణతుల్యమైనదేదో చెప్పగలవా

పంతులు: (యాంచి ఉత్సాహంగా) చెప్పండి

రాము పటక్ నవ్వుకొని మరోక సిగరెట్టు యిలా
అనివుంటే డిస్మిస్ చేస్తును నీ అంత బాగా
వీణ వాయించేవాడూ తెర్చేవాడూ యింకొకడు
యీ ఊళ్లో లేడు కాబట్టి నిన్ను క్షమించ
దలిచాను

పంతులు: (ధైర్యంగా) నాదే తప్పండి నన్ను మీరు
క్షమించాలి.

రాము నాకు ప్రపంచంలోకెల్లా ప్రాణ సమానమైనది
నా కూతురు సుచిత్ర తల్లి పోయినప్పట్నుంచీ
ఈ చేతులతో పెంచి పెద్దదాన్ని చేశాను
విద్యాబుద్ధులు గరిపాను ఈ ధనమంతా ఆమె
సుఖంకోసం, ఈ మేడలు ఆమె నివాసంకోసం,
ఈ తోటలు ఆమె విహారంకోసం.

పంతులు అమ్మాయిగారికి యుక్తవయస్సు వచ్చిందండి
ఇంక వివాహం చేసెయ్యాలండి.

రాము (హేళనగా) నువ్వు చేసుకుంటావా?

పంతులు (కంగారుతో) శివ శివ నాండి!

రాము సరింకేం—నువు వివాహం చెయ్యాల
నేమిటోయ్ పంతులూ అమ్మాయే తగిన్ని
ఎంచుకుని వివాహం చేసుకోవాలి తప్ప
ఏముంటాన్.

పంతులు చిత్తం

రాము: చూడు, రెండువందల సంవత్సరాల క్రితం అభి
ప్రాయాలంటే నాకు అసహ్యంసుమీ.

పంతులు: చిత్తం.

రాము ఒకమనిషి సగటున ఎన్నేళ్లు జీవిస్తాడంటావ్.

పంతులు: ఒక వందేళ్లు కట్టుకోండి.

రాము: ఒక యిల్లు ఎన్నాళ్ళు శిధిలం కాకుండా
ఉంటుందంటావు?

పంతులు: మూడు నూటయాభై సంవత్సరాలనుకోండి
గట్టిగా కట్టిన యిల్లయితే

రాము: అయితే చూశావు మనిషిపుంటాడు, మనిషి
కట్టిన యిల్లుపుండదు అయితే ఆ యిల్లు కట్టిన
అభిప్రాయాల్ని మాత్రం ఎందుకుండాలి అంట?

పంతులు: చిత్తం

రాము నీకర్థమయిందా?

పంతులు చిత్తం

రాము నీకర్థమయితే యీ పూళ్ళో యీ బోడి మేష్టరీ
చేస్తూ ఎందుకుంటావు! ఏ నాటకాల అగ్రహారి
లోకో చేరి ఉండేవాడివి. ఇదిగో మాట
(పంతులు దగ్గరికి వస్తాడు రామనాథం మెల్లగా)
అమ్మాయి నాకు చెప్పింది తెలుసునా

పంతులు: ఏమిటండీ

రాము: అమ్మాయి ఒక చక్కని కుర్రవాణ్ణి ప్రేమిం
చిందిట. సమయం వచ్చినప్పుడు అతని
పేరూ ఊరూ చెప్తుతానంది

పంతులు అంతకంటె కావల్సినదేముందండి శుభస్య
శీఘ్రం అమ్మాయి పెళ్లి త్వరలోనే ఏర్పాట్లు
కానివ్వాల్యండి.

రాము అదే చూస్తున్నాను త్వరలోనే - ఎంగుతూ
యీ వేళే ముహూర్తం పెట్టించేస్తాను అమ్మా
యిని పిలిచి ఆ కుర్రవాని పేరు కనుక్కుం
టాను (గోడ గడియారం చూసి) పంతులూ
యింక నువ్వు వెళ్ళు అమ్మాయి యిప్పటో వచ్చే
టట్టు లేదు

పంతులు చిత్తం సెలవిప్పించండి. (నిష్క్రమిస్తారు)
(రామనాథం తిరిగి ఫైల్సు చూస్తుంటాడు

వణికిపోతూ సుచిత్ర దాని కొంగు శేఖరమూ ప్రవేశం)

సుచిత్ర: (కంగారుగా) నాన్నగారూ! చూడండి
యితన్ని

శేఖరం (సుచిత్రకి నాపుకోలం యిస్తుండగా) నమ
స్కారం మీ అమ్మాయి సుచిత్ర కెవరిగాదు
మీదగ్గర కార్యదర్శిగదని కోరిగా ఉందని
అనుకే...

సుచిత్ర: కాదు నాన్నా కాదు ..

శేఖరం: అహాఁహాఁ మీకో సందేహం ఏమీ అక్కర్లేదు సుచిత్రా ఏపనైనా సరే సమగ్రంగా చేస్తానండి.

సుచిత్ర: కాగు నాన్నా - మీరు నన్ను చెయ్యిపుచ్చుకుని

శేఖరం (అడ్డుపడి వేగంగా) అదికూడా చెప్పాలా సుచిత్రాదేవి. కారు వేగంగా వస్తూంటే మీ అమ్మాయిగారు రోడ్డు మధ్య పరధ్యానంగా ఉండటంచూసి చెయ్యిపుచ్చుకుని టక్కుని యివతలికి లాగి రక్షించానండి.

రాము: (ఆతృతతో) ఎంత ప్రమాదం తప్పింది (శేఖరం చేతులు పట్టుకుని) నీ మేలు మరువలేను నాయనా.

సుచిత్ర: అంతా అబద్ధం, అంతా మోసం

శేఖరం: (సపందకు అంత సుచిత్రాదేవి అన్నే ఆ డ్రైవరు తాను స్పీడుగా రావటంలేదనీ, హారన్ ఎన్నిసార్లు కొట్టినా మీ అమ్మాయే పెంకితనంగా రోడ్డుకి అడ్డంగా [illegible]గా నుంచుందనీ అన్నాడండి రాస్కెల్ అంతా అబద్ధమూ మోసమూ. వాడు హారన్ కొట్టనే లేదు

సుచిత్ర (ఢీలా అయిపోయి తినేసేట్టు చూస్తుంది శేఖరాన్ని)

రాము: ఈ డ్రైవర్లంతే నాయనా నువ్వొకవేళ సమయానికి అక్కడ లేకపోతే ఏమయ్యేదో తల్చుకుంటే-యిప్పటికీ నరాలుపట్లు తప్పుతున్నాయి అయితే నీ పేరు

శేఖరం: శేఖరం అండి

రాము: నిన్ను చూస్తే నాకొక సెక్రటరీ ఉండటం అవసరం అనే అనిపిస్తోంది త్వరలో నే శుభకార్యం ఒకటి తలపెట్ట బోతున్నాను. ఈ ఊళ్ళో నాకు చాలా యిళ్ళున్నాయి. వాటి అద్దెలు వసూలు చేయడానికి ఒక గుమాస్తా ఉన్నాడు కాని అతనంత సమర్థుడు కాడు. నువ్వైతే యువకుడివి శక్తి సామర్థ్యంగలవాడివి దానా దీనా నాకు సహాయంగా

శేఖరం: వీలయితే అద్దెలు మొదలు నిక్కచ్చిగా వసూలు చేస్తానండి ఆ టెక్నిక్ అంతా నాకు బాగా తెలుసండి.

సుచిత్ర: అంత అవసరమూ నాన్నా మనకి ఒక కార్యదర్శి?

రాము: ఆఁ! అన్నట్టు అమ్మాయీ అటువంటి ప్రమాదాలు రాకుండా చూసుకోవాలి,

శేఖరం (సంతోషంగా) అమ్మాయిగారిమీద యీగకూడా వాలనివ్వనండి. అనుక్షణం కాపలా కాసి కనిపెట్టుకుంటూ ఉంటానండి.

రాము: జీతం ఏమాత్రం కావాలోయ్.

శేఖరం: మీ చిత్తం వచ్చినంత యివ్వండి. నాకు జీతం పట్టింపులేదండి. తమ వంటివారి దగ్గర కార్యదర్శినన్న గౌరవం చాలండి

రాము: శభాష్! రూపానికి తగ్గ వినయం కూడా ఉంది. ఎంతవరకూ చదువుకున్నావు నాయనా.

శేఖరం: బి.యే. ప్యాసయ్యానండి.

రాము: రేపటినుండి నెలకి నూటయాభై యిస్తాను.

శేఖరం: తమ కటాక్షం

సుచిత్ర: (ఆశ్చర్యంతో) నూట యాభయ్యే !

రాము: తక్కువంటావా తల్లీ నిన్ను రక్షించిన వాడు కూడా. పోనీ, రెండువందలు యిస్తాను. [illegible]గా ఉంటుంది (సుచిత్ర పళ్ళు పట పట కొరుకుతుంది. శేఖరం విజయగర్వంతో ఆమెకేసి చూస్తాడు)

రాము: ఇదిగో శేఖరం—నాకు జీవితంలో రెండే రెండు ఆశలు. ఒకటి యీ ఆస్తిని అభివృద్ధి చేసి అది తరతరాలుగా నిలిచి ఉండేటట్టు కట్టుదిట్టం చేయడమూ, సుచిత్రకి విద్యాబుద్ధులు గరపి తగిన వరుడికి యిచ్చి వివాహం చేయడమూ. అల్లుడి చేతిలో కూతుర్ని, కూతురి చేతిలో నా ఆస్తిపాస్తుల్ని పెట్టి నేను రిటైరయి విశ్రాంతిగా ఉండదలచుకున్నాను

శేఖరం: చాలా ఉదాత్తమైన ఆశయమండి తమది

రాము: ఇందాకా చెప్పానుకదూ శుభకార్యమని మా అమ్మాయి వివాహం పది పదిహేను రోజుల్లో జరుపబోతున్నాను

శేఖరం (మొహంలో రంగులు మారిపోతాయి. కంగారుగా వత్తిగా) వి... వా... హ మం... డీ

రాము: మంచి వైభవంగా జరిపిస్తాను ఆ ఆరేంజిమెంట్లన్నీ నువ్వే చెయ్యాలి ఒక డిన్నర్, ఒక డాన్సు, ఒక డ్రామా ఒక బుర్రకథ, ఒక సంతర్పణ, ఒక సంగీత కచేరీ యింకా

శేఖరం (అతనికి భూమి గుండ్రంగా తిరుగుతోంది) ఎవరండీ వ... రు... డు?

రాము: అదంతా సెటిల్ అయిపోయిందిలే అమ్మాయి స్వయంగా వరుణ్ణి ఎంచుకుంది

శేఖరం: సెటిల్డ్ సెటిల్డ్. (కూలబోయి కుర్చీని ఆనుకుంటాడు)

రాము: అదేం—అలా అయిపోయావేమిటి

శేఖరం: అబ్బే కొంచెం తిప్పిందండి అంతే—మిస్ సుచిత్రా దేవీ కొంచెం వాటర్!

సుచిత్ర: వాటరేనా, మజ్జిగకూడా కావాలా పాపం! (వెళుతుంది.)

రాము: కూర్చోవోయ్ శేఖరం దొడ్లో పని చేయిస్తున్నాను ఒకసారి చూసివస్తాను (వెళతాడు)

శేఖరం: (కుర్చీలో కూర్చుని మొహాన్ని చేతుల్లోకప్పుకుని) మైగాడ్.

సుచిత్ర: (గ్లాసుతో ప్రవేశించి) ఇదిగో మిస్టర్ శేఖర్ టి.బి., వాటర్ (గ్లాసు బల్లమీద పెడుతుంది)

శేఖరం: (కోపంగా చూసి గ్లాసుడునీళ్లూ గటగటా తాగేస్తాడు) హుం!

సుచిత్ర: (ఎదురుగా కూర్చుని) కాగితం కలం తీసుకోండి. నా మ్యారేజికి కావలసిన వస్తువుల లిస్టు చెబుతాను.

శేఖరం: (కదలడు)

సుచిత్ర: మీకే చెబుతున్నది!

శేఖరం: (మాట్లాడకు కుర్చీ మరోపక్కకు త్రిప్పి కూర్చుంటాడు)

సుచిత్ర: మీకు జీతం ఇచ్చేది ఎందుకో తెలుసా? చెప్పినట్లు చెయ్యడానికి

శేఖరం: నేను రాయను

సుచిత్ర: ఏం?

శేఖరం: నా ఇష్టం

సుచిత్ర: మీయిష్టం మీయింటిదగ్గర అయితే ఉద్యోగము మానెయ్యండి.

శేఖరం: నాకు ఉద్యోగం ఇచ్చింది మీరు కాదుగా.

సుచిత్ర: ఎవరైతేనేం—ఇక్కడ నా మాట రాజాజ్ఞ. లేకపోతే డిస్మిస్ చేయిస్తాను

శేఖరం: చిత్త పుర్యోగం. మీరు చెప్పినట్లల్లా వినడానికి నేనేమీ తమ సొంతుణ్ణి కాను. వస్తాడుగా ఓ చవట పదిరోజుల్లో తమ భర్తనంటూ! వాడికి పురమాయించు నీ పనులన్నీ.

సుచిత్ర: (కోపంతో) యూ షటప్ నాకు కాబోయే భర్త నవరూపిపై కక్ష చాలాదూరం వెళుతుంది నా భర్త నాకు దైవసమానుడు మీ అంతస్తు తెలుసుకొని జాగ్రత్తగా మాట్లాడండి

శేఖరం: ఇక నాకు జాగ్రత్తలేదు నాకేం లేదు నా గుండె మండిపోతోంది నేను మానవుణ్ణి కాను, రాక్షసుణ్ణి విప్లవమూర్తిని సుచిత్రా! ఏ దేవిని నేనుసర్వస్వం అని ఆరాధించానో, ఏ దేవి నవ్వుకోసం, కటాక్షం కోసం తల్లడిల్లిపోయానో—ఆమె నన్ను ఓ అనాథశిశువులా పురుగులా విదిలించి పారేసింది నాకింక మంచీ చెడ్డా పాపం పుణ్యం విచక్షణ లేదు ఎప్పటికైనా నా పగ తీర్చుకుంటాను నిన్నూ నీ భర్తనీ కట్టకట్టి గోదావరిలో ముంచేస్తాను.

సుచిత్ర: (ఫక్కున నవ్వుతుంది)

రాము: (వస్తూ) ఎందుకమ్మా అలాగ నవ్వుతున్నావు

సుచిత్ర: 'తిరస్కరింపబడిన ప్రియుడు' అనే నాటకంలో పోర్షన్ చెబుతున్నారు నాన్నా వీరు వీరు నాటకాల్లో వేషాలు బాగా వేస్తారట

శేఖరం: అవునండి. మీ అమ్మాయి చెప్పిన నాటకం పట్టి విషాదాంతం అయిపోయిందండి. అందులోని హీరోయిన్ చాలా దుర్మార్గురాలండి వంచకురాలండి గోముఖ వ్యాఘ్రమండి

సుచిత్ర: హీరో అంతకన్నా దగాకోర్, దొంగ, లోఫర్

రాము: హీరో హీరోయిన్లు ఎటువంటి వాళ్లయితేనేం తల్లీ ఇంతకీ నాటకం కదా.

శేఖరం: వాస్తవిక జీవితంలో కూడా ఉంటారండి అటువంటి మోసకత్తెలు

సుచిత్ర: అటువంటి లేకి పెట్టాసిన కర్తలున్నారు

రాము: నేను మీ ఇద్దరితో నూ ఏకీభవిస్తాను. సరేనా. (సుచిత్ర కోపంగా కూర్చుంటుంది. శేఖరం అంతకన్నా కోపంగా కూర్చొని టేబిలుమీద న్యూస్ పేపరు చదువుకున్నట్లుగా పట్టిస్తాడు. కాని అతని మొహంలోని బాధని దాచాలని ప్రయత్నం ఇదే సమయంలో సుమూర్తి సోమయాజులు వస్తాడు పేపరు అడ్డంగా ఉండడం వలన శేఖరాన్ని చూడలేదు, శేఖరమూ సోమయాజుల్ని చూడడు)

సోము నమస్కారమండి. ఈరోజుల వయిన వసూళ్ళ మొత్తమూ రసీదులూ చిత్తగించండి. (బల్లమీద ఉంచుతాడు)

రాము (రసీదుల్ని చూసి) ఇంకా ఏమైనా రావల్సినవి ఉన్నాయా?

సోము (భయంగా) బాబూ ఒక్కడి విషయములో మాత్రం చాలాకష్టంగా వుంది అతను ఈ ఏడాది నుంచీ ఒరెయివ్వడం లేదండి నాలుగు రోజుల నుండి మనిషి పత్తాలేకుండా పోయాడు గొప్ప కేటుగాడులెండి

రాము కేటుగాడా? అంటే?

సోము: చిత్రం అది మాత్రంగా మన భాషాకోశం లోకి వచ్చిన పదమండి కూసగాసెనీ, అసలైన గిరీశం మార్కు దగాకోరని అర్థమండి

రాము (చిరాగ్గా కోపంగా) ఎంత ఇవ్వాలి

సోము నెలకి రెండువందల పదిహేను రూపాయలు చొప్పున పదమూడు నెలలకి మాటలొంకై అయిందండి

రాము పెద్ద మొత్తమే యివ్వాలి కుటుంబంతో ఉన్నాడా?

సోము: రాము గారు పరమబ్రహ్మచారి గాడండి

రాము: అయితే రెండుగదు లెందుకు.

సోము: మొదట నాకూ ఆ సందేహమే కలిగిందండి చాలాకాలం వరకూ అర్థం కాలేదండి నాకేం వాళ్ళ వసె లోపలిగదిలో దాక్కుంటాడికి ప్రత్యేకంగా రెండవగది కూడా తీసుకున్నట్లు కనబడుతోందండి

రాము: ఇన్నాళ్ళూ ఏం చేస్తున్నావయ్యా ఎందుకు నాకు ముందుగా అతన్ని గురించి చెప్పలేదూ అతకొడుకు? ఏమయ్యాడో పోలీసుల్ని పిలిపించి పట్టించక పోయావా అంట! ఏమయ్యోయ్ సోమయాజులు, సాయంత్రం లోపుగా అతనెక్కడున్నాడో వెతికి పట్టుకుని వసూలుచేసి తీసుకురా లేకపోతే నీ జీతంలోంచి విరగ్గోస్తాను

సోము: బాబూ—తమరు అలాగంటే ఏంచెయ్యగలను. ఆ వేషం భాష విలక్షణంగానూ వుంటాడు ఆ దర్జా కళ, తీవి చూసి ఒత్తిడి చెయ్యలేక పోయేవాణ్ణి, ఎప్పటికప్పుడు మహానమ్మకంగా తియ్యగ నన్ను చెప్పేవాడు బాబూ ఇంతకీ నా ఖర్మ.

రాము అంతే నామాటకి తిరుగులేదు సాయంత్రం లోపుగా వసూలుచేసి యివ్వకపోతే నీకు జీతం మటాష్—(కోపంగా లోపలికి వెళ్ళిపోతాడు)

శేఖరం: (పేపరు అడ్డంగా ఉంచినగానే) నేనయితే ముక్కుపిండి వసూలు చేసేవాణ్ణి ఏడాది నుంచి అద్దెబకాయి చెయ్యలేక పోయాడుట. ఎంతసిండికేటు ఆదరపు (పేపరు తీసి సోము గారిన్ని చూసి వ్రిరిగా కొకప్పాడు) ఓహో!

సోము నాగ నిన్నా తలెయ్యా మన్నా (గట్టిగా, రామనాధంవెళ్లిన వైపు చూసి) అయ్యో రామ నాధంగారూ వీరేనండి వీరే—ఇక్కడే దైవా యుంచాడు వీడి పోగరుబ!

శేఖరం మన్మ మహానుభావా నేనున్న అయిల్లు నీ స్వంతం అని చెప్పావే!

సోము చిత్రం గిరీశంగారూ, యిలెవరిద్దరికే సేం అద్దె మాట ఏం చెప్పావ్

శేఖరం అసలు మావ్వీవరు నన్ను అడగడానికి

సోము నేనా నేను రామనాధంగారి గుమాస్తాని.

శేఖరం: నీ జీతం ఎంత?

సోము అవంత నీకెందుకోయ్ నీ ముష్టిబతుకు కన్నా వెయ్యిరెట్లు నయం నీకుమల్లే దొంగబతుకు లంజబతుకూ కాదు మనది కంట రూపాయలు నికరమైన జీతంనాకు కష్టపడి చెమటోడ్చి సంపాదించినది నాయనా—ఇదేం యాదన కాదు

శేఖరం తగలయ్యా సోమయాజులు! నీ కొడుకోం తెలుసా.

సోము తెలుసుకేం—బతుకొస్తాయిని

శేఖరం నేను రామనాధంగారి క్రొకటరీని మనజీతం నెలకి రెండువందల రూపాయలు నీ గొడుగు నా గొడుకన్న పగంలో సగం తక్కువ నీ మేనేజరు అఫీసర్ని కాబట్టి రెండు లెంపలూ వాయించుకొని నమస్కారంచేసి అలా నిలబడు. స్టాండ్ ఎటెన్షన్!

సోము వేళాకోళంగా ఉందే నీకు జాగ్రత్త అద్దె యిస్తావా, తోలు వొలిపించెయ్యమన్నావా (రంకె పరిచేస్తాడు)

శేఖరం (చొక్కా చేతులు పైకిలాగి) ఒరేయ్ గుమాస్తా రారా! నీకుండు నాయుదించేస్తాను.

సోము (రామనాధం రావడం చూసి) అయ్యా వీరేనండి అసామి.

శేఖరం: నాపేరు శేఖరం

సోము: యీపేదాది అద్దె ఎగ్గొట్టిన మహానుభావుడు వీరే నండి బాబూ

రాము: ఇతనా (తెల్లబోతాడు)

సోము: పైగా మీద మీదికి వస్తున్నాడు. అయ్యా! సెలవిస్తేనండి ఒక్క దెబ్బతో యితగాణ్ణి భూమ్మీదికి రప్పిస్తాను

సుచిత్ర: (ఇంతవరకూ వినోదంగా చూస్తోన్న సుచిత్ర పరిస్థితి చాటుతోందని గ్రహించి) వీరే నాన్నా వీరే

శేఖరం: రమణాధంగారూ, నేను నిజం చెప్పేస్తున్నాను. నేను మీ అమ్మాయిని సుచిత్రని యీ రెండేళ్ళనుండీ ప్రేమిస్తున్నాను. ఆమె దయని సంపాదించాలని అన్నీ వదిలేసి యీ వూళ్లో ఉండిపోయాను. పరాయించి యీ సోముణ్ణి మోసగించి ఏడాదినుంచీ అద్దె యివ్వకుండా కాలక్షేపం చేశాను. నేను బి.యే. ప్యాసయ్యాను. నేను దరిద్రుణ్ణి, లోభిన్ని నిజమే కాని ఒక్క అరగంటవరకూ సుచిత్రాదేవి కోసమైనా జీవించాలనే ఆశ ఉండేది. కాని ఆ ఆశ యిప్పుడు సమూలంగా నాశనమయింది. నా మోసాన్ని, నా అల్పత్వాన్ని మీరు ప్రత్యక్షంగా చూసికూడా నన్ను క్షమించి మీ అమ్మాయిని నా చేతుల్లో పెట్టరు. ఇన్నాళ్ళు నేను పడిన శ్రమకి మీ అమ్మాయి హృదయంలో మూడుమూరలంత చోటుకూడా సంపాదించుకోలేకపోయాను. అందని ద్రాక్షకి అర్రులుచాచాను. విఫలమైన యీ ప్రేమ నన్ను దహించివేస్తోంది. నేను తెగించిన మనిషిని. నాకు చావంటే భయంలేదు. కాని యీ సోముణ్ణి నన్ను సుచిత్రాదేవి ముందే అవమానించాడు. అది మాత్రం సహించలేను. ఈ సోముణ్ణి చంపేసి మరీ చచ్చిపోతాను. గుడ్ బై సుచిత్రాదేవి. రారా సోముణ్ణ (మీదికి వస్తాడు)

సోము: న్యా ఏం చేస్తావురా (మీదకొస్తాడు)

సుచిత్ర: (కంగారుగా) నాన్నా విను విను.

రాము: (వదిపించుకోక) ఇది యిలవుకున్నారా నడిబజారనుకున్నారా! (బల గుర్తుతాడు)

సోము: ఆగండి బాబూ వీడిపాగరు ఓ పది దెబ్బలతో తగ్గించేస్తాను. మీరు చూస్తూ ఉండండి.

(ఇద్దరూ కలియబడతారు. సుచిత్ర పేటిలుమీది యూక్రతిని ముందుకు వచ్చి సోముయాబాబు చేతిమీద కొడుతుంది)

రాము: అమ్మాయ్ మర్యాలారా నీ తెంగుకు!

సోము: (విస్మయంతో) అమ్మాయిగారా! అబ్బ! నన్ను కొట్టకేమిటి తల్లి

సుచిత్ర: ఇంకా చంపేద్దువు జాగ్రత్త. ఆయనెవరో తెలుసునా ఆయనే నాకు కాబోయే భర్త

రాము:
సోము: } —ఆం!
శేఖరం:

సుచిత్ర: (శేఖరం చెయ్యి పట్టుకుని) నేను నీకిదివరకు చెప్పింది వీరినే నాన్నా.

రాము: (నమ్మలేక) యితనా! అమ్మా, నువ్వు పొరపాటుపడటంలేదుకద!

సుచిత్ర: నాన్నా వీరినిగురించి నీకు సరిగా తెలియదు డిస్టింక్షను క్లాసులో ప్యాసయ్యారు నాన్నా.

రాము: (సందేహిస్తూ) సరిగా ఆలోచించుకున్నావా అమ్మా

సుచిత్ర: (లాలిస్తూ) ఆయన చాలా మంచివారు నాన్నా నామాట కాదనకు నాన్నా.

రాము: (శేఖరంతో) ఇదిగో చూడు నీ తండ్రి పేరు.

శేఖరం: బ్రహ్మానందం అండి

రాము: బ్రహ్మానందంగా ఉందోయ్. సరే నీ జీవితాశయం ఏమిటి?

శేఖరం: ఇంతవరకూ సుచిత్రాదేవిని వివాహం చేసుకోవడమండి

రాము: ఆ తర్వాత?

శేఖరం: సుచిత్రాదేవిని ప్రతి క్షణమూ సంతోషపరచి ఆమె కదలికలో కవిత్వాన్ని కనుచూపులో స్వరాన్ని సృష్టించడం

రాము: అంటే ఒక స్త్రీకోసం నీజీవితం అంతా వ్యర్థపరుస్తున్నావన్నమాట

శేఖరం: నాకు కోపం తెప్పించకండి జమీందారుగారూ. సుచిత్ర సామాన్య మానవ స్త్రీ అంటే నేను సహించను.

రాము: భేష్ బాగా చెప్పావు. ఇది నీ ప్రేమకి నిదర్శనం అవడానికి సందేహంలేదు. సరే, నీకు వ్యసనాలేమైనా ఉన్నాయా.

శేఖరం: చాలా ఉన్నాయండి.

సుచిత్ర: (తండ్రి భుజంమీద తల ఆన్చి) మా నాన్న చాలా మంచివాడు.

శేఖరం (నమస్కరిస్తూ) మీకూ మీ విశాల హృదయానికీ ఆజన్మాంతం కృతజ్ఞుణ్ణి మామగారూ!

సోము రొట్టె విరిగి నేతిలో పడిందయ్యా శేఖరం బాబూ అరవిమదం ప్రీతిం అనాథ బిడ్డవి ఇప్పుడు శ్రీ శ్రీ జమీందారు గారి అల్లుడివి ఓహోహో అదృష్టవంతుడివి నూరేళ్లు సుఖంగా బతుకు నాయనా

రాము: చూడు శేఖరం వారం పదిరోజుల్లో మంచి ముహూర్తం వుంది నేను జ్యోతిష్కుల గారితో ఆలోచించి వస్తాను చూడు నాయనా ఈ సమాజంలో వుండే వర్ణవ్యత్యాసాల్నీ ధనికుల దరిద్రుల అంతరాన్నీ లెక్కచెయ్యనిది దాటగలిగినదీ ఒక్కటే వుంది అది ప్రేమ దాంపత్యాన్ని పవిత్రం చేసేది, స్వర్గం చేసేదీ ప్రేమే కాని ప్రేమని ధనంతో విలువకట్టి కట్నాల రూపంలో కులాహంకార రూపంలో ప్రవర్తించే యీనాటి పెద్దలతో నేను ఎప్పుడూ ఏకీభవించలేదు నా వయస్సు ముసలిదైనా మనస్సు మాత్రం యవ్వనంలోనే అన్వేషిస్తుంది ఇదిగో యీ సొమ్ము దగ్గర వుంచుకో నీ దుస్తులకీ అవసరాలకీ ప్రస్తుతం ఖర్చుపెట్టుకో రావయ్యా సోమయాజులూ అలాగ పోయి వద్దాము

సోము (శేఖరాన్ని సమీపించి) అమ్మా సుచిత్రా కోటి, చక్రవర్తిలాంటి మొగుణ్ణి సంపాదించుకొన్నావు. నేను మొదటే అనుకున్నాను శేఖరంబాబుని చూసి — ఆదరా, అతని అంత యోగజాతకుడని చెప్తూనే వుంది శేఖరంబాబూ, అమ్మాయిగారు కోటీశ్వరురాలు కాని ఏదైనా మంచిబహుమతి యిప్పించు నీ పేరు చెప్పుకుంటాను. అందుకో నా దీవెనలు లేని వాణ్ణి, ఖర్చు ఎక్కువ! వస్తానుబాబూ

రాము : (సోమయాజులతో వెళ్తూ) అమ్మా శేఖరానికి ఏంకావాలో అన్నీ జాగ్రత్తగా చూసు. వస్తాం (నిష్క్రమిస్తారు)

శేఖరం : సుచిత్రా ఈ ప్రేమదానికి ధన్యుణ్ణి. (ఇంగ్లీష్ ఫ్యాషన్‌లో ఒక మోకాలిమీద కూర్చుని శాల్యూట్ చేస్తాడు.)

సుచిత్ర : ఎవరైనా చూస్తే నవ్వుతారు లేవండి. ఇదేమైనా నాటకంస్టేజి అనుకున్నారా.

శేఖరం స్టేజికాదు. ఇది స్వప్నం ఇది యమునానదీ తీరం నువ్వు రాధవి, నేను కృష్ణుణ్ణి. ఇది వైజయంతి నువ్వు శచీదేవివి. నేను దేవేంద్రుణ్ణి. ఇది పాతాళలోకం నువ్వు ఉలూపివి, నేను అర్జునుణ్ణి

సుచిత్ర ఇది భూలోకం నేను సుచిత్రని మీరు శ్రీ శ్రీ శేఖరం

శేఖరం : ఎంతగమ్మత్తు చేశావు సుచిత్రా నేనంటే నీకు మొదటినుంచి యిష్టంఉంటే యింతనాటకం ఆడావా

సుచిత్ర ఇష్టంలేనిదే ఏలాగది మీరు ప్రేమలేఖలు రాస్తుంటే గోడచాటునుంచి చూస్తూండేదాన్ని కాని చాలాకాలం మీ ప్రేమనుకొన్నా. నిజాయితీ తెలుసుకుందామనుకున్నాను ఉన్నతమైన వ్యక్తిత్వాన్ని చూస్తూ, లేని ధనాన్నిమీదగల ఆశ లేని అనుకున్నాను అందుకే యిన్నాళ్లు మీకు ఈ పరీక్ష (అతని నాటుల్లోకి చూస్తూ) పాపం ఎన్ని కష్టాలుపడ్డారో కదా

శేఖరం కష్టాలేవైనా పెట్టిన ఈ శేఖరం ప్రేమ ఫలించింది అనర్ఘ్యమైన రత్నాన్ని పొందగలిగాను ఎన్ని అపూర్వాలు కలిగినా ప్రమాదాలు వాటిలో నా విశ్వాసాన్ని చెందలేదు. అది వదలలేదు. పరిస్థితులకి లొంగిపోవడం ధైర్యం కాదు, కాని అంగీకరించడం పిరికితనం కాదు హోప్ ఫర్ ది బెస్ట్ యిదే శేఖరం నినాదం

సుచిత్ర : మీరలాగ గంభీరంగా మాట్లాడుతూంటే ఎంతో అందంగా ఉంటారండీ

శేఖరం (నవ్వి) అది రచయిత లక్షణం.

సుచిత్ర అంటే—

శేఖరం అవసరంగా గంటలకొద్దీ ఉపన్యాసం దంచెయ్యడం, ఎంతపిండినా పాలు ఒక్క చుక్క రాదా లక్షణం

సుచిత్ర కొంపతీసి మీరు మంత్రులవరుగదా!

శేఖరం నీకొచ్చిన అనుమానం అక్కరలేదు నీ పన్నిధానమైనా నీ దర్శనానికొన్ని దివ్య కదిలి అనాది పెళ్ళిలో నా రచనాపటిమ ప్రజాదరణతో నా కావ్యాలు శాశ్వతం. నవల.

సుచిత్ర హాస్యం, ఇంక భయపడ నక్కరలేదు.

శేఖరం సుచిత్రా, వివాహం అవగానే హనీమూన్ మాటేమిటి.

సుచిత్ర హనీమూన్—ఏం యెక్కడ ఉండాలి కూడా

శేఖరం : ఇంతెక్కడనుంచీ చూపోవ్వు యీ కొండని, మరికొ కొల్వలని, కోనా మీ నాన్నకీ

సోమయాజిని చూస్తూ వివాహానంతర ప్రథమ దినాల్ని గడుపుతున్నా వధూవరులు సుచిత్రా మని యిద్దరి ప్రేమపూర్వక లలితభావ్య యీపాటు నీపెట్లు వినిపిస్తారు.

సుచిత్ర (ఆలోచించి) అయితే కాశ్మీర్ పోదామా?

శేఖరం బంగ్లాదేశ్ ఆ కాశ్మీరపు లోయల్లో.

సుచిత్ర ఆ హిమవత్ పర్వత సన్నిధానంలో.

శేఖరం పెంచుకొన్న పక్షం.

సుచిత్ర: జలపాతాల దిగువన

శేఖరం రంగు రంగుల పుష్ప తోటలలో

సుచిత్ర: మంచు కప్పిన తెల్లని బాటలలో

శేఖరం నవ్వుల సేను

సుచిత్ర అబ్బ చాలా బావుంటుందండీ. దటీజ్ కాశ్మీర్ —యిదే మన వివాహం.

శేఖరం (కళ్ళు నలుముకుని) ఇది స్వప్నమా లేక— ఇప్పుడెక్కడున్నాను సుచిత్రా

సుచిత్ర: లేవండి. లేవండి భోజనానికి వేళయింది, అల్లుడుగారికి

రాము బాగుంది ఈ కాలపు కుర్రవాళ్ళు రాత్రింబవళ్ళు చదివి పరీక్షలు వ్రాయడం, జీవితంలో ఏ ఉద్రేకమూ పట్టుకలేక ఆఖరికి కుర్చీలకి జీవితం అంకితం చెయ్యడమూ తప్ప ఏ ప్రత్యేకతనీ ప్రదర్శించలేకపోతున్నారు అయితే చెప్పు నీ వ్యవహారాలన్నిటినీ—

శేఖరం వాటిని చెబితే యీ గోల తెమలదండి నాకు లేని వ్యవహారమేమిటో తెలుసుకోవాలని పురజనులందరూ ఒక కమిటీని వేసినట్లు తెలుస్తోందండి

సోమయ్య: అరె పిచ్చిగా! ఏం నవ్వురా? సిగ్గురా లేకుండా చెప్పుకున్నాడు జమీందారుగార్ని చూస్తే నా నాలికమీద అక్షరాలు అక్షరాల్లానే గడ్డకట్టుకుపోతాయి.

సుచిత్ర: ఈ తిడి నాన్నా పిచ్చి సిగరెట్ తప్ప ఏ వ్యసనమూ లేదు

రాము: అయితే ఉన్నాయని అబద్ధం ఆడాడన్నమాట!

శేఖరం అదేమండి నా వ్యసనం అబద్ధం మంచి సరదాగా మంచి నీళ్ళ ప్రాయంగా ఆడగలనండి.

రామశాస్త్రి (పడిపోగా వేళాకోళం ఆపేసి తీవ్రంగా) ఏమోయ్ శేఖరం అబద్ధాలాడటం మనిషి యొక్క గౌరవాన్నీ ఆత్మగౌరవాన్నీ తెలియచేస్తుందా. నీలాంటి ఆశయాలేని వాడికి, అబద్ధాలాడే వాడికి నీతినియమం పాటించని వాడికి ఏ తండ్రైనా తన కన్న కూతుర్నిచ్చి పెళ్ళి చేస్తాడంటావా.

శేఖరం (ఈ మాటలకి కంగారుపడి) దర్జాగా నిలబడి! (ధైర్యం తెచ్చుకొని) నేను నన్ను గురించి అంతా నిజం చెప్పేస్తాను అబద్ధాలాడినా, ఆడంబరం చూపినా ఒకరికి హాని చేయాలనే దురుద్దేశ్యంతో కాదు మీ అమ్మాయి కోసం నిరాధారమైన బ్రతుకు సాగించినదీ, నానా బాధలు పడినదీ మీ అమ్మాయికోసం. తర్వాత మీ యిష్టం.

రాము సోమయాజులూ ఇలా రా! (సుచిత్రా శేఖరమూ ఆత్రుతతో చూస్తుంటారు) ఇతని అర్హతలన్నీ ఒకసారి పరిశీలిద్దాం ఈ రెండేళ్లూ దమ్మిడీ సంపాదన లేకపోయినా దర్జాగా కాలం బతకగలిగిన తెలివి

సోమయ్య (వేలుముడిచి) ఒకటి.

రాము ఎన్ని కష్టాలెదురొచ్చినా నవ్వుతూ జీవితాన్ని సాఫీగా గడిపేసే చాతుర్యమూ

సోమయ్య రెండూ

రాము అమ్మాయి సుచిత్ర కోసం ప్రాణాలైనా యివ్వగలిగిన తెగింపూ

సోమయ్య మూడూ

రాము అమ్మాయి యితన్ని గాఢంగా ప్రేమించడమే ముఖ్యాతి ముఖ్యమైన పరిస్థితి

సోమయ్య నాలుగూ

రాము వీటన్నిటినీ పట్టి చూస్తే నా కిల్లి సుచిత్రని ఈ శేఖరానికిచ్చి వివాహం చేయడానికి నాకు అభ్యంతరం ఏమీ లేదు మర్యాద లోపమైతే శ్రీ మీ మామగారికి కోపం వస్తుంది

శేఖరం ఒక్క నిముషం ఆగు (ముందుకు వచ్చి) సోదర సోదరీమణులారా (ప్యాంటు జేబులోంచి ఒక కాగితం తీసి చూసి) ఇక నేను తీసుకున్న చేబదుళ్ళ బాకీలు ఒక అణా కూడా పైసంచి తీసుకున్న అప్పులన్నీ ఆకారాది నిఘంటువు క్రమంలో జాగ్రత్తగా రికార్డు చేసుకున్నాను. ఈ రెండేళ్లనుంచీ నాకు కాఫీ లిచ్చిన కాఫీ హోటళ్ళకి, లాండ్రీషాపులకి పాన్ షాపులకి సర్వత్రా కృతజ్ఞతా వందనాలతో శ్రీమతి సుచిత్రాదేవికి నాకూ వివాహం జరగబోతోంది ఏకంగా వివాహానికి మీరందరూ సకుటుంబ బంధుమిత్ర సపరివారంగా విచ్చేసి మదర్పిత చందన తాంబూలాదుల స్వీకరించి వధూవరుల నాశీర్వదించి మీ మీ ఋణాలు వసూలు చేసుకోవాలని ప్రార్థన నమస్తే

సుచిత్ర నమస్తే.

[సుచిత్రా శేఖరం చెట్టాపట్టాలు వేసుకుని వెళ్ళిపోతారు. తెర]

మర్యాదలు

శ్రీ జానూతల వేంకటరామమూర్తి

‘చదువుకున్నందుకూ, ఉద్యోగాలు కలిగిఉన్నందుకూ మనం ఒక్కొక్కరైనా కొత్త ప్రాయం చేస్తే దేశంలో ఇంతింత లావాటి సమస్యలు ఉత్పన్నం కావేమో! వచ్చినా సులభంగా తేలిపోతవి!’

‘ఔ నేమో!’ పరధ్యానంలో అనేశాను.

‘నేనెంతటి ముఖ్య విషయం చెబుతున్నానో నీవు అర్థం చేసుకునే స్థితిలో పూర్తిగా లేవని నమ్ము. లేత కన్యలు కట్నాలు ఇవ్వలేక పెండ్లి వాయిదా పడుతూంటే, చాటున కన్నీళ్లు తుడుచుకుంటూ ఎంతగా గిలగిల్లాడుతూ, ఎంతగా తపించిపోతూ మగజాతిని శపించి వేస్తున్నారో ఎప్పుడైనా ఊహించడం జరిగిందా? నీవు కండ్లారా చూశావా!’

‘లేదు!’ అంటూ కండ్లు వాడివైపుకు తిప్పాను. నందకుమార్ కండ్లలో ఎట్టి కోరలు - ధూమాలుగా ఉండేవి కనిపించాయి. కండ్లు ఎట్టి కోరలతో ఉంటం భాగ్యచిహ్నాలని వాడు తరచు అనేవాడు. కుమార్ మళ్ళీ మొదలెత్తాడు, ‘కనీసం ప్రతియువకుడు కట్నం తీసుకోనని ఎందుకు తీర్మానం చేసుకోరాదూ?’

‘ఈ విషయంలో ఒక చట్టంకూడా ఉంది. ఇది చాల పాతపాట! ఇంతకూ నీవు తీసుకోడం జరిగిందా?’

‘ఆఁ, మనసా నిశ్చయించాను. రేపు ఇరవై రెండున నా పెండ్లి!’ అని చెప్పి నందకుమార్, పిలుస్తున్నా వినక వెళ్ళిపోయాడు.

నేను ఆశ్చర్యంతో కూర్చుండిపోయాను!

అతి వైభవంగా వాడి పెండ్లి జరిగిపోయింది. కొంటె ఆర్భటంగా నేనూ చెప్పడంలేదు. పసుపు దారులయిన బట్టలతో, శిరస్సునుండి విస్మయం రాలుతూంటే చిరునవ్వులతో వరావరి నా దగ్గరకు వచ్చి, ‘ఎల్లా ఉందిరా?’ అన్నాడు నందకుమార్.

‘ఏమిటి’

‘నా పెళ్ళాం!’ వాడి ముఖంలో గర్వం, కళ్ళలో తొణికిసలాడు కవళికలు మెరుస్తున్నాయి!

‘నీకు సరిపోతుంది!’

ఇంతలో వాడి పెద్ద బావమరది గబుక్కున వచ్చి ‘ముఖ్యంగా మిమ్మల్ని అభినందిస్తున్నాను. మీలాంటి మిత్రబృందం ఉండటంవల్లనే సంస్కరణాభిలాషలూ, స్వేచ్ఛా ప్రయత్నాలూ కలుగుతుంటాయి. ఇల్లాంటి పుణ్యపురుషుని చూసినప్పుడు నా కండ్లు చెమ్మగిల్లుతుంటాయి. వీరిని నే నేమని అభినందించేది?’

‘చేసిన మొత్తం చాలదూ? కొరతా, నరవా మీ చెల్లెలు చూసుకోగలదు!’ అంటూ పైకి నేను అనలేదు.

నందకుమార్ ఉదాత్తమైన అతని లోచనాలు మా వైపునుండి లోపలవైపుకు ప్రసరించాయి. నేనూ అటే చూస్తున్నాను కాబట్టి, మెరుపులా తళుక్కున మెరిసిపోయిన వాడి మరదలు కనిపించింది.

‘మేము మాడండి ఎంతో కష్టపడ్డాం! ఇక ఒకమోస్తరుగా మనగలిగాము. ఇది సంతోషంగానే ఉంది. మా నాన్న మా కోసం ఏమీ మిగల్చలేకపోయినా, ఇద్దరు పెండ్లాడాల్సిన చెల్లెళ్ళను వదిలిపోయాడు. ఎంత కష్టమో ఆలోచించండి! పూటకూ, బట్టకూ జరుపుకోవడమే బ్రహ్మాండమవుతూంటే, ఇంకా పెళ్ళిళ్ళు ముగించడం సామాన్యమా?’ అని అతడు ఒక నిముషం కూడా విరామం తీసుకోక, ‘నందకుమార్ విశాలహృదయుడు కావడంవల్లనే, ఎవళ్ళకెంత అనిష్టమైనా తన ఆశయాన్ని చక్కగా ప్రదర్శించి కృతార్థుడైనాడు!’ అని అతడు వెళ్ళిపోయాడు.

అతడి ధోరణి, తత్త్వమూ నేను అప్పుడు బాగా అర్థం చేసుకోలేకపోయాను.

‘మంచి బావమరిదినే సంపాదించావ్!’

‘అయినకేంలే! గజెటెడ్ రాంకులేదనేగాని, సెంట్రల్‌లో అంత జీతంవచ్చే ఉద్యోగం!’

‘ఆయన తమ్ముడో!’

‘టీచరీ చేస్తున్నాడు!’

'అదృష్టమే! చాల బావుంది!'

'ఎక్కడి సమ్మోహం చెప్పరా! భగవంతుడు ఎక్కడెక్కడికి గీచి, ముడివేస్తుంటాడో తెలీదు. మన ఊరెక్కడా బెళ్ళెక్కడా!'

'బోసు!'

వాడూ వెళిపోయాడు. పెండ్లిలో చాల సందడి ఉంది, కానీ నేను ఎగిరి చూస్తున్నాక్కే మాత్రం అతనవరెగు చాలసేపటినుండి ఎవరితో మాటాడుతున్నా ఆ వేపుకు మా భులించి చూస్తున్నాను.

మందకుమార్ తెలెలు ఇటు వస్తోంది. ఆమెను ఆపి, 'మా నాన్న ఎక్కడా?' అన్నాను.

'మాకు తెలీదా? ఆయన రాలేదు!'

'ఏం?'

ఉదాసీనంగా నవ్వి మోము వెళ్ళిపోయింది.

ఆయన రాకుండా నన్ను పెండ్లాడేస్తున్నాడా? ఇంత చేసిన ఆయన, కొడుకు ఒక ఇంటివాడు అవుతూంటే రాకపోవడం కారణం?

మానంతో అక్కడినుండి లేచి ఇవతలకు వచ్చాను. స్నేహితులంతా ధూమపాన పారవశ్యంలో, బడుగన్నలు తారాపథంలో మునిగి తేలుతున్నారు. వాళ్ళముందు ఉక్కిరిబిక్కిరి కాగ్గిగెలిపించే సిప్పులు గల గల్లాడుతున్నాయి!

'ఒరేయ్! వాడు తిప్పకపోతున్నాడురా! వాడిని పట్టుకరండిరా!' అంటూ కేక వేశాడు సుబ్రహ్మణ్యం!

'రా! నాయనా! రా! ఓ పీకు పీకి, ఓ చేయి కలిపి, కాసిని పెబ్బులు ఇచ్చిపోరా తండ్రీ!' అంటూ హృదయపూర్వకంగా మనుమాదన్ ఆహ్వానించాడు.

చిరునవ్వుతో వాళ్ళను వదిలించుకుని గబగబా అడుగులు సాగించాను!

ముందువాలో నాగరాజు సిగరెట్ కాలుస్తూన్నాడు

'ఏమిటాతు? మీ నాన్న రాలేదూ?'

'ఆఁ'

'ఎందుకని?'

'ఈ పెండ్లి ఆయనకు ఇష్టంలేదు. నందానుమరో సమ్బంధం నిశ్చయం చేసుకున్నాడు నాన్న. వాళ్ళు నాలుగు వేలు ఇస్తామనీ, సొమ్ము పట్టించుకోవచ్చునని చెప్పాను. ఆ డబ్బుతో మోహము వదిలించుకోవాలని సిద్ధం చేసుకుని చూస్తున్నాడు. కానీ ఈయనగారు తుంటే ఖర్ చేసుకుని పెళ్ళికి సిద్ధమైనాడు. అంతా అయిపోయాక నాన్నకు తెలిసింది నలుగురిలో ఇదాక ఆయన ముఖం ఎత్తుకోలేక పోతున్నాడు. ఎవనికేం? ఎవడిసుఖం వాడిది! అందరినీ పగ చేసుకుని వీంపొంగు కాడో కాలం తెల్పవలసిన రహస్యం!' అంటూ బుసలుకొడుతూ సిగరెట్టును నేలకేసి కొట్టి బూటు కాలితో రాచి పాడిపాడి చేశాడు!

'నీవూ కోపంగా ఉన్నావన్న మాట! మరి నీవూ పెండ్లికి వచ్చావేమిటుంటాను? నీవు ఆమెను పెండ్లాడి మీ నాన్న వ్రాలిపోయిన తలను పైకెత్తే ప్రయత్నం చేయకూడదూ!'

'ఇప్పట్లో పెండ్లి చేసుకోదల్చలేదు!'

'ఏం! పెండ్లి చేసుకుంటే తలంటుందా?!'

'ఆఁ!'

'మరి ఎప్పుడయితే తేం? వయస్సు నీకూ వచ్చేసింది కూడా! మీ నాన్న కోసమూ, ఆమె కోసమూ, మీ అన్న చేయలేని పని నీవెందుకు చేయకూడదోయ్?'

'దగుపు తీర్తి కావాలి!' అంటూ నాగరాజు చూసుకుపోయాడు

కోపంతో వెళుతున్న నాగరాజు వేపు చూస్తూ మందకుమార్‌కు అంతటి తర్పుడు ఎంతో బంధమైన ఆలంబనము చిక్కకపోతే ఇంతరికి అవిష్టమయిన పెండ్లి చేసుకోడని అనుకున్నాను

* * *

స్నేహితమంతా ఒకచోట ఉన్నప్పుడే! ఉద్యోగం పేరిట తలా నాలుగు దిక్కులా ప్రాకిపోయిన స్నేహితులకు ఒకరికొకరు కొంచెం వేపయినా అనుకుంటూ తీరిక ఈ జీవితంలో చిక్కడంలేదు వయస్సు పెంచుకుంటూ, ఆయువు తగ్గించుకుంటూ, దిక్కుతెలీక ప్రతికడం తప్ప పొందబోయే లాభం యోచించుకునే ధైర్యమూ, ఓపికా లేక ముందుకుపోతూ పండి పోతున్నాను

హఠాత్తుగ మందకుమార్ వచ్చాను. ఎప్పటి ఎంపెలో విడిపడితే ఎంత ఆశ్చర్యపోతామో, అంతే ఆశ్చర్యపోయాను వాడిని చూసి! వాడు మాటలు మాని కేవలం చూపుల్లో దీనత్వం చిందిస్తూ చూస్తున్నాడు. అంత కాలానికి కలుసుకున్న మేము మాటా-మంతి

లేక రాతిబొమ్మల్లా కూర్చున్నాను. వాడి ముఖంలోకి చూస్తూ నేను సంభ్రమాశ్చర్యాలకి లోనైపోయాను.

వాడిముఖంలో ఆరిపోబోతున్న దీపానికి మల్లె మలినకాంతులు వ్యాపించి ఉన్నాయి.

చాలసేపటికి తెప్పరిల్లి, 'ఏమిటి ఇల్లా అయావు' అన్నాను.

'ఎల్లా అయ్యాననా? బాగానే వుండాలే! ఏం నీకు బాగా జరుగుతోందా? నేను జీవితంలో ఓడిపోయాను నాకు బంధువులు ఎందుకు లేరనుకున్నాను ఇవాళ నాకోసం ఏడ్చేవాడివి వున్నావను'

'అంటే?'

'ఇంక నేను తండ్రిని కాలేకున్నాను! అంటే రెండు జీవితాల గరిష్ట సమ్మేళనం నామీద ఉందన్న మాట! అన్నట్లు, నీవింకా పెండ్లిచేసుకోలేదేం?' అని మ్లానంగా నవ్వాడు నందకుమార్!

'చేసుకోవాలేనా?'

'నందకుమార్ గంభీరంగా చూస్తూ అన్నాడు. 'అది కేవలం వ్యక్తిగతమైందికాదు ముందు నేను పెండిలి వ్యక్తిగతమైందనే తలచాను కానీ నిజం కాదు నలుగురికీ, ముఖ్యంగా కుటుంబానికంతా సంబంధించిన విషయం అది'

'అంటే?'

'నా విషయం చూడరాదూ? వీళ్ళంతా కృతఘ్నులుగా ఎందుకు అయ్యారంటావు? కేవలం పెండ్లిని నా సొంతవిషయంగా అనుకుని ప్రవర్తించినందువల్ల కాదూ? నాగరాజా ఉద్యోగం చేస్తున్నాడా? హేమ అత్తారింటికిపోయిందా? అన్నయ్య పిల్లాపాపలతో హాయిగా ఉన్నాడా, నాన్న ఇష్టంవచ్చిన దగ్గర నాగరత్నపు హాయిగా ఉన్నాడా? ఇంకా వీళ్ళెందుకు సగబూసావం? ముఖ్యంగా నేను అన్ని విధాలా నష్టపోయాను!' అంటూ నందకుమార్ రెండు చేతుల్లోకి తల తీసుకున్నాడు

నాకు ఏమి చెప్పేందుకూ, చేసేందుకూ తోచలేదు మౌనంతో, సిగరెట్ల పొగలు చేస్తున్న వలయాలు చూస్తూ కూర్చున్నాను

ఎంతో సేపటికి బాగా ఆలోచించి, 'అయితే ఇప్పుడు నీకేమయింది నందా?' అంటూ అడిగాను.

'ఏమయిందా! ఇంకా ఏం కావాలి! నాకు పెళ్లి బాగలేదు. కొద్ది రోజులు గడవకు వచ్చాయి. వాళ్ళ అన్న రెండు ఉత్తరాలు రాసినా, 'పెళ్లి జాగ్రత్తగా చూసుకో! బరువు బిందెలు మోయకు! చిత్తడి నేలలో తిరిగేప్పుడు తప్పక చెప్పులు ఉపయోగించు' అంటూ ఉచిత సలహాలు ఓపికగా ఇచ్చాడు, కానీ 'తీసుకువెళతాను' అంటూ రాయలేదు! తొలిచూలు కాదా, ఆపాటి తెలియనూ లేకపోయింది! అప్పటికి కాన్పుకు కారణ ఇష్టపడలేదు అందువల్ల తీసుకువచ్చాను. నాగరాజా మమ్మల్ని చూసి పలుకులేక బజారుకు వెళ్ళిపోయాడు నాన్న ఇంట్లో లేడు! ఎప్పుడు వస్తాడో తెలీదు'

'కాంతను ఇక్కడకు తీసుకువచ్చావా?'

'ఏమి చేయమంటావ్? అంటున్నా. గర్భంతరం లేకపోయింది నా ఆరోగ్యం తిన్నగా ఉండటం లేదు ఎన్నిరావాలో అన్ని వచ్చాయి తండ్రీ! ఇప్పుడు నాకో దారి చూడు!'

'ఎటు వేపుకు!'

'ఇప్పుడుకూడా హాస్యాలు సాగిస్తావేరా?' ఒడుసుపట్టి చేపలా గిలగిలా కొట్టుకున్నాడు'

'అయితే ఏం కావాలంటావు?'

'నాన్న అగ్నిహోత్రమవుతాడు, గుగ్గిలం మల్లే నాగరాజున్నాడు! వీళ్ళిద్దరి కలయికను ఊహించుకుంటేనే భయంగా వుంది'

'ఇదంతా నీ ఊహ!'

'ఊహూఁ'

అదీగాక నాకు ఊహించేందుకూ ఆధారం ఉంది నామీద ముఖ్యంగా ముసలాయన అలిగాడు నా పెండ్లి నా చేతులేని ఆ చేతో హేమనూ ఒకింటిదాన్ని చేయాలని ఆశపడ్డాడు

దగువుతున్న దగువులో కొంచెం భాగం దొరకుతుందని నాగరాజా పొంగిపోయాడు

కాంతను ఏమీ లేకుండా పెళ్లాడ్డంతో అందరి ఊహాలూ గాలికి చెదిరిపోయాయి!

కానీ, కాలుగోళ్లీ తిరుగుతొచ్చిన నందకుమార్ మీద ముసలాయన ఇంకా కోపంగానే ఉంటాడా? ఇవాళ చలిమిడిముద్దలా దవ్వగా అణగివచ్చిన వీడిని ఆయన క్షమించకపోతాడా? అందులో ఆత్మీయత

చూపించాల్సింది అవసరంలో నే — అన్న విషయం ఆయనకు తెలీదూ?

'నీవు రాకూడదూ?' అంటూ నందకుమార్ మళ్లీ అడిగాడు.

పెద్దమనిషిగా వచ్చేందుకు నీకు రమ్మంటాను అయినా నావల్ల ఏం జరుగుతుంది?

పెద్దమనిషిగా మంచో దానికి అందరూ తయారు గానే ఉంటారు రెక్కొలాడి మొనలు అందరూ పెద్దలే- తను నిమయాలు కొంతవరకు! పెద్దమనుష్యులకు చవుక అవుతున్న రోజులివి! నన్నో పెద్దమనిషిగా నందకుమార్ చేటికి చేస్తున్నాడు!

సిగరెట్ కాలికాలి వేళ్ళను కాల్చేస్తోంది, దవ్వున వదిలేశాను

'ఏరా! నాకు సమాధానం? నాకా ఇంట్లో చోటులేకుండా పోయింది కనీసం కొంతకాలం చోటుకూడా వాళ్లు ఇస్తారో లేదో!'

'ఎంతఅయినా మీ నాన్న! ఈ విషయం మరచి మాటాడుతున్నావు!'

'అది కండ్లారా చూద్దువురా!'

ఇద్దరమూ మౌనంగా అడుగులు సాగించాము

గడపలో అడుగుపెడుతోంటే చంద్రశేఖరయ్య మాటలు వినిపించడంవల్ల ఆగిపోయాము.

'ఏమ్మా! అయితే తొలిమాటలూ తీసుకువెళ్ళేందుకు రాలేదన్నమాట! చాలరావుందమ్మ! తల్లిదండ్రీ లేనివాడివి! అమాత్రం మీ అన్నకు బుద్ధిఉండఖర్లా! హారాఁ పశువులు! జ్ఞానశూన్యులు!' అని ఆయన ఎందువల్లనో ఓ క్షణం ఆగాడు

'హుఁ భరవారేగు లేమ్మా! నీకు లేంవల్లా తల్లి! నేనున్నాగా! నీ పెండ్లికి రాలేక పోయా! ఇవాళ నిప్పహోయంతో నా చుర్యం తొక్కింది తండ్రిని నే కాదూ! ఈ బంధాన్ని తెంపుకోవాలని అనుకోను. రేపుపోయి హేమను పిలుచుక వస్తాను.'

నేను నందకుమార్ వేపు చూశాను వాడిముఖం వెల్లగా తెల్ల మలై అపుపడింది.

నేను లోపలికి అడుగులు వేశాను.

'ఓఁ రా బాయనా! రా! అవసరంలేదు!' అంటూ ఆయన ఆహ్వానించాడు.

'ఉద్ధారకుడు ఏడీ కనపడలేదూ! ఇక్కడకొత్త చోటుకు ఒక్కరైనా తెచ్చి వదిలి పెట్టాల్సొడు కున్నాడా!'

'ఇక్కడే ఉన్నాడండీ' అంటూ చుట్టూ చూశాను.

నన్ను చూసి శారద లోపలకు వెళ్ళింది.

నందకుమార్ ఎక్కడా కనపడలేదు. వంటింట్లో వాడి మాటలు వినిపిస్తున్నాయి బహుశా దొడ్డిదోవగుండా వెళ్ళి ఉంటాడు ఈ ఇంట్లోకి వాడి ప్రవేశం సింహద్వారంలోంచి కావన్న మాట!!

'నే వస్తున్నా నమ్మాయ్! రేపు సాయంకాలంగానీ రాను' అంటూ కొన్ని చెప్పుల్లో ఉంచి, గావంచా ఝాడించి 'హేమను పిలుచుక వస్తానోయ్! ఆమె కూడా వస్తే తోడుగా వుంటుంది కదూ?' అని వెళ్ళిపోయాడు చంద్రశేఖరయ్య.

ఆ పితృ హృదయం ఎంత ఆర్ద్రమో, కరుణామయమో ఆయన చెప్పడం అలా ఉంచి, తండ్రి కాబోయే నందకుమార్ ఊహించుకోలేకపోవడం విచిత్ర మనిపించింది

నందకుమార్ నవ్వుతూ ఇవతలకు వచ్చాడు.

'నీవు రాబట్టి అలా అయింది లేకపోతేనా?' అంటూ వాడు తన పాత దురభిప్రాయాన్ని వదిలిపెట్ట లేదని తెలిపాడు.

'నేను రాబట్టి ఇలా జరిగిందా? నా ముఖం కూడా చూడకుండానే, నీ భార్యను పుట్టింటికి పంపిన ఉదారుడికి నా సలహాలు కావాలా? ఆయనలో మంచి నీకు కనబడ్డంలేదు ప్రతి మాటనూ, చేతనూ విమర్శనాత్మకదృష్టితో చూడడమే కారణ మనుకుంటాను. బహుశా, నిన్ను దూరంగా తిరుగుతున్నది నీ తాత్కాలిక బుద్ధే అంటూ తెలుసుకోలేక పోతున్నావు' అంటూ నేను పైకి అనలేను.

విస్మయంగా వాడి ముఖంలోకి చూస్తూ కూర్చున్నాను. 'అయితే మీనాన్న నామీదకొంచెం కయ్యానికొస్తాడా?'

'ఓఁ తప్పకుండా! పాపం తీరిక చిక్కాలిగా'

'నీ భార్యను తీసుకువెళ్ళింది తీరిక చిక్కకనేనా?'

'అబ్బే! ఏమయిందని విస్మయంగా చెప్పడం కష్టం! ఉండు కాఫీ తెస్తాను' అంటూ అసంభావ్యమైన వాదించడం ఇష్టంలేక వాడు లోపలకు వెళ్లాడు.

పాలేరు వీర్రాజు ఇంతలో ఓ గంటలో ఏదో పొడూస్తూ తెచ్చి, 'ప్రసాదం సీసా ఉందట ఇస్తారా బాబూ! అమ్మగారికి ఇప్పుడే కావాలంటగా!' అడిగాడు

'ఎవరు చెప్పార్రా?' అంటూ నందకుమార్ సీసా తెచ్చి ఇస్తూ అడిగాడు

'పెద బాబు పాలెం పోతా చెప్పిండు!' అనేసి వాడు వెళ్లి పోయాడు

*　　*　　*　　*

బట్టలు కొనేందుకు నందకుమార్ బజారుకు వచ్చాడు

'పాదపూజలూ, ఎంత తల్లి దండ్రులు కాక పోయినా పాదాలు కదూ, అంచేత వాళ్లను చేసుకుంటే మర్యాదగా ఉంటుంది. తొలి కాన్పుకు ఇంటికి తీసుక వెళ్లలేని వాళ్లకు ఎందుకు పొమ్మంటాడు నాన్న! అన్నిటికీ ఇల్లా చిక్కులుగా ఉన్నాయి' అంటూ నందకుమార్ నిట్టూర్చాడు

వాడికి ఆకలి పుట్టింది!!

'మీ కొడుకుని సకుటుంబంగా విజయం చేరాదా?'

'ఆఁ కావాలనుక వచ్చాడోయ్! అప్పుడే వరసలా అవి ఇవి తిరగేశాడు. ఆయనకు కాలు గోళ్ళు వీర్రాజు ఉంటం తిరూపాగా ఉండదూ! వాళ్ళ కంతా బలం పెట్టడం మంచిదికదూ? మళ్ళీ మళ్ళీ మన ఇండుకు వస్తారా?'

'అవును! తీరిక చిక్కాలి!'

'ఆఁ చేస్తానోయ్!' అంటూ వాడు బట్టలంగడిలోకి దూరాడు

తను కంపెనీ పేరు వదిలి పొగించాడు.

కాళ్ళ పాద పూజలు గొడవలూ, మర్యాదలూ తెలీవు. అయినా ఈ కాలంలో ఉన్నత స్థానమేనా, తరగనంత ధనమేనా లేని ఎంత విలువగల్ల వాడికైనా గౌరవం జరగడం లేదు. లోకంలో గౌరవాలన్నీ వాళ్ళకే అయిపోతున్నాయి! అగ్ని లేకున్నవు నిపులు కప్పినటుగా ప్రకాశింపదగినవాళ్ళు గుప్తమే అయిపోతున్నారు. దాంభికులకూ అనర్హాచారులకూ, అక్కర్లేదారులకూ విలువలేని గౌరవాలు ఎదురవుతున్నాయి!!

తన ఇంట్లోకి అడుగుపెట్టేసరికి ఇల్లంతా గంభీరంగా ఉంది. ఎక్కడా అలికిడి వినబడం లేదు. బంధువులతో కోలాహలం కావాల్సిన ఈ ఇల్లు బోసిపోయుండుకు కారణం?

శారద పాపనిగిరరూర్చుని చిచ్చికొడుతోంది. ఆమె కండ్లల్లో సంతోషం తృప్తితో కలిసి మెరిసి పోతోంది మాతృత్వ గర్వంతో, ఓ చిన్న ప్రాణ కొత్తపలివెద్దుని వృగ్యతో కలుసుకున్న పులకింతో పారవశ్యంతో ఆమె ఏదో లోకాల్లో ఉంది. ఆమె ధ్యానముద్రను భంగం చేయదలుచుకోలేదు అది అవిచ్ఛిన్నంగా ఆమె కండాలని కోరుకుంటున్నాడు!

ఆమె చప్పున తలెత్తి చూసి సిగ్గుతో నవ్వుతుంది.

'వచ్చారండీ! వారు బయటకు వెళ్లారు మామ గారున్నారు పిలవనా?'

'ఎందుకూ? వంటా ఎక్కడికి వెళ్ళారు? అకతోరణాలూ, గడపల పచ్చదనమూ కనిపిస్తోంది కానీ, కోలాహలం ఏమీ వినరాదే!'

ఆమె సన్నగా నవ్వి, 'మీకు తెలీదూ? మీకిత్రగారింటో చేయాలని సంకల్పం! ఈ ఇలు చాలదని వారి భయం!' అంది

'మీ అన్నయ్య సకుటుంబ సపరివారంగా వచ్చి కాపుని నిలిపాడి! వారి నిర్మనం '

'ఎందుకు అంతగా కలవరిస్తున్నారు?'

'వారికి మీ మీద చాలా ఆపేక్ష ఉందని తెలిసింది. నందాను, బహుశా రాకెట్‌లో పెట్టి చాల పైకి తీసుక వెళ్ళతాడని విన్నాను'

'ఆపేక్ష!' ఆమె ఘోరంగా నిట్టూర్చింది ఓ నిమిషం మౌనంతో గడిపి, 'ఎప్పుడు అమ్మనాన్నలు పోయారో, వాళ్ళ ప్రేమలు ఎంత చిక్కనివో తెలీనే లేదు. కానీ వీరిని చూసి పిత్రు హృదయం ఊహించుకో గలుగుతున్నాను' అని ఆమె ముఖం చాటు చేసుకుంది

'నిన్ను తీసుక వెళ్ళలేదని కోపంతో అన్నావు!'

'కాంగిందుకోవాల్సిన మనుష్యులు కానప్పుడు ఎవర్లమీద కోపం?'

ఆశ్చర్యంతో ఆమె వేపునుండి చూపులు పాప మీదకు మరల్చాడు. పాప అన్నిటికీ అతీతంగా ఏదో లోకంలో ఉంది.

'మ్రాప్తారుగా జరుగబోయే వింత!'

ఏనుటో అడుగాలనుకుని నోరు తెరచేసరికి చంద్రశేఖరయ్యగారు వచ్చారు.

'ఏం నాయనా? మంచంమీద ఉన్నావు! ఏదీ కాఫీ తెచ్చి ఇవ్వమ్మా!'

'ఇప్పుడేమీ వద్దు! తాగివచ్చాను!'

'అయినా తాగమ్మా! తాగి ఓ పని చేసిపెట్టు నాయనా! చేస్తావా?'

తల ఊపాను.

'అయితే కొంచెం బట్టలు కొనుక్కురావోయ్! దంపతులకు పెట్టే బట్టలు! చీరేమో లైట్ గ్రీన్ లో ఉండాలి. అంచు రూపాయంత వెడల్పు! మరో పంచెల చాపు పదిరూపాయలలో ఒకటి తెస్తే చాలు!' అంటూ సొమ్ము అందించాడు అతను

"కోటా తగిందా రా!"

"అంతే! అంతే! ఇదంతా కలం వటువు! ఎందుకో ఆ భగవంతునికే తెలుసు! పిచ్చెక్కి మా అన్యాయం చెందబోతుందని లేదని పరమేశ్వరుడు తెలుసుకుంటే చిత్తే" అంటూ ఆయన గబాలా వెళ్లి పోయాడు

"తెర తీసేవ్వు కొంచెం కొంచెం అర్థం అవుతూందా!" అంటూ శారద కాఫీ తెచ్చి అందించింది

"ఊహూం! నాకేం తెలిసేం లేదు!"

"ఓనాలు గంటలు పోనీయండి! ఈ మాట మీరు అనలేరు" అని ఆమె బహీంగా నవ్వింది.

కప్పు క్రింద ఉంచి బయటకు వచ్చాను

పెద్ద పొట్లంతో అడుగు పెట్టే సరికి ఇల్లు కోలాహలంతో నిండిపోయి ఉంది

చంద్రశేఖరయ్య నన్ను చూసి నవ్వి, "గానం చాలా మరిచాను చెప్పడం!" అన్నాడు

"అవి తెచ్చావా!" అంటూ పాకెట్ అందించాను

"చీర లైట్ గ్రీన్ లో దొరికింది కాదూ? హేమను సముదాయించలేను"

"మా రెండుతూ? ఆమె ధర్మ గూడా వచ్చాడారు!"

నవ్వుతూ అతను వెళ్ళిపోయాడు

కాముకందారికి అంతా సిద్దమవుతున్నారు. నందకుమార్ పెదాలమీద ఓ చిరునవ్వును అతికించుకుని ఆర్భాటంగా తిరుగుతున్నాడు తండ్రి పోలికలతో వచ్చాడారు! అదెంతటి పోలికో, సంతోషాన్ని కలిగిస్తుందో కూడా నాకు తెలీదు!!

నందకుమార్ తన హృదయ పేటిక ఎప్పుడో ఆలోచించుకుని ఉన్నాడేమో లా ఉంది. అందుకే అక్కడ ఎంతమాత్రమూ అసంతృప్తిగా లేదు. విద్యుత్ పశ్చేరంటూనే ఒంటిరాతి ఉంగరంతో రసి, ఆ ఏటి చెవిలో మూగ్గాగా చెప్పి నవ్వుకున్నాడు నందకుమార్!

శారద హృదయాన్ని దాస్తూ మురిసిపోతోంది

నందుని పెద్ద తాతగారి ప్రక్కనే సేమ కూర్చుని ఉన్నాడు. ఆయన గంధద్రవ్యాలు తీసి గంట్లు ముట్టుకుంటూ నావేపు చూసి, 'ఇలాంటి సంతోషం కల్పించగలిగిన నీలాంటి కష్టం ఇవాళ ఊహకు చిక్కదు' అన్నాడు

'నిజమే! అయినా సందేహం? మీ దయవల్ల గదా! మేనరికం ఇదే కష్టమేముంది?'

ఆయన నవ్వుతోయి ఎంతకాలానో ఆగి, 'అవును మంచిదే కద్యం! చాలాకాలం నుండి కాదు! ఖచ్చితంగా నిశ్చయించి సాహసం నాకు లేదు! పిల్లాడు మనవాడైనా ఏడిమనస్సు మనది కాక పోవచ్చు!'

'మీ ఔదార్యానికి ధన్యవాదాలు!'

మాటకూడా వినిపించలేని ఈ లక్ష్మణరావు కళ్ళు కొడుక కళ్ళు మునిపంటికి నొక్కి 'ఎన్ని వేలు?' అంటూ అడిగాడు?

'మీరు పాదపూజలు జరుపుతరట వస్తారా?' అంటూ ఆయన శ్రీమతి పిలిచింది

"ఓ పాదపూజ! ఎందుకూ? ఈ కాలంలోనూ ఉందా?" అంటూ ఆయన పకపకా నవ్వి, 'అయినా పూర్వాచారాలు గౌరవించి పాటించేవాళ్ళను చూస్తే మటుకు నాకు సంతోషం కలుగుతుందండీ!' అని లేచిపోయాడు

హేమ మూతి ముడుచుకుని కూర్చుంది. ఆమె వంక ఆమెభర్త చూస్తున్నాడు. ఆ ఇద్దరూ ఎప్పటి నుంచి ఎందువల్ల 'వాకౌట్' అవుతున్నారో నాకు అంతు చిక్కలేదు

రామదాసును ఆపి, 'ఎందుకూ ఇంత ఉడుకు?' అన్నాను

'ఇంకా ఉంపమంటావా? పురోహితుడు పోకడ పిల్లకు చీరిచ్చి పోవలేదా? తోలిమాలుకు ఇంక తీసుక వెళ్ళలేం ఏమిటిక పాదపూజలట! వెళ్ళి,

ఆ కొద్దంలో ఉన్న దుర్మార్గుడు చేయకుండరాదూ? పెద్దరికం ఇస్తే, "ఇట్టరా పిల్లీ! బంగారానికి!" అన్నాట్ట.

బహుశా ఇది శిశుపాలుడి పార్టీ అయిఉంటుంది ఈ కాలంలో ధర్మరాజు ఉండుండి, రాజసూయ యాగం చేయాల్సివస్తే, పూజాసనం ఇవ్వాల్సిన సమయంలో తప్పకుండా శిశుపాలుడికి అగ్రాసనం ఇచ్చి గొల్లగా కృష్ణుడ్ని పక్కకి నెట్టేవాడు! ఇప్పుడిలాంటి దృశ్యాలు సంఘటనలూ ఎన్ని జరగడం లేదని?

చంద్రశేఖరయ్య దగ్గర అంకెకు వచ్చి, 'మామా! నేను అనుకున్నంతపనీ అయింది! బాబూ రామదాసూ! ఈ ఇలు వాడి! నేనింకా ఉన్నాను వాడిక్కడ లేదని కోపంతో విశ్వం భగ్గుమంటే? వాడి మర్యాదలా మీగా గొంతుకు పైన? నా మాట నువ్వేం చెప్పావు?' అనేసి, హేమ వెళ్ళినవేపుగా పరుగెత్తాడు

ఇంటల్లుడు విశ్రాంతిపోయి మంచున్నాడు నాకు ఇదంతా చూస్తుంటే క్రొత్తగా ఒక సినిమా థియేటర్ లోకి వచ్చినప్పుడు కేంటీన్ట్ల దగ్గర జరిగే పోట్లాట జ్ఞాపకం వచ్చింది మర్యాదకోసం అలుగుతూ, సాధింపులూ, మూతివిరుపులూ సాగిస్తున్నారా? అసలు మర్యాద అను ఎంత చవుక చేస్తున్నారు? వీళ్ళకు మర్యాద విలువ తెలుసా?

హేమ చిరునవ్వుతో వచ్చి, 'ఎంతయినా మర్యాద జరక్కపోతే బాధ కలుగుతుంది! వాడి పెళ్ళికి ఎంత చాకిరీచేశాను మీరికి చేశాను? అయినా వాడికి బుద్ధిలేదు ఏదో రక్తసంబంధంగదా అన్నయ్యగదా అనికాదూ చేసింది అప్పుడు ఆ మాత్రం జరక్కపోతే, అందులో పెళ్ళాం తరపు వాళ్ళకు జరుపుతూ మమ్మల్ని చిన్నచూపు చూడడం ఎలా సహించడం? ఈయన ఇచ్చే చీరపాతతో నే జరుగుతోందా?' అంది

'హేమా! నోరు సంబాళించుకో తెలుసా? లోపలకు పోరాదు!' అన్నాడు చంద్రశేఖరయ్య

వాళ్ళు లోపలకు వెళ్ళగా.

నాగరాజు, 'మామా! ఆతిథ్యమిచ్చేవారికి ఎంత వినయమూ, భక్తీ మా అన్నయ్య ప్రదర్శిస్తున్నాడో! చెప్పు వాళ్ళు పిదపబుద్ధి పిల్లకాకులా పెద్దలు ఇప్పటికి పెట్టారని నా అనుమానం!' అంటూ తన ప్రకోపం వెళ్ళగక్కాడు

పొద్దు అప్పటికి తిరిగిపోయింది భోజనాల ప్రయత్నం ఎవరో చేయమనలేదే? అన్ని కొంచెం నాయకులే ఉండుట లాగిపోయాయి! భోజనాల దగ్గర ఎవళ్ళకూ అభిప్రాయభేదాలు వచ్చి వట్లు తెగు నంటగొప్పగా పెళ్ళేవిలపించాడు!

తలంటూ పెనిన్ను లక్ష్మీరావు నందకుమార్ తో మాటాడుతున్నాను మేము అతని మాటలు వినేందుకు చేరాము

నందకుమార్ అతివినయంగా అడిగిన ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్తున్నాడు లక్ష్మీరావు వారికి వాడి ప్రవర్తన అతిగా వచ్చినట్లుంది

'వీరికి నేను నాల్గురోజులుండి అక్కడ ఓ చండి చాన్సు ఇప్పుడాయన ట్రై చేస్తున్నాండీ! ఏజ్ ఉంటే చాలా తేలిక అయి ఉండేది అయినా ఫరవాలేదనుకోండి' అంటూ లక్ష్మీరావు నవ్వుగా నావేపుకు తిరిగాడు

నాగరాజు హాస్యంగా నోరు తెరిచాడు 'మాకు అన్నీ ఉన్నాయండీ! డిగ్రీలో ఒక క్లాసు కూడా వచ్చింది అంతటి ఎముకలే అయితే నా విషయం కొంచెం చూడండీ! ఎంత చదివోయినా మీ బాబ మరది తమ్ముళ్ళే!' అక్కడ నందకుమారి ఒళ్ళు మండిపోయాయి! నాగరాజు హేళనగా నవ్వసాగాడు

ఎవరో వచ్చి చంద్రశేఖరయ్య నమ్మ పిలుస్తున్నారని చెప్పడంవల్ల వాళ్ళ ఇష్టాగోష్ఠిని కవలు కోవల్సి వచ్చింది

ముసలాయన దీనంగా కూర్చుని ఉన్నాడు కొంచెం దూరంలో కారుద పసిపాపతో, ఆయన వేపు చూస్తూ కూర్చుని ఉంది ఆమె మెడన్నటివరకే ఉయ్యగతి! ఇంక ఆమెలో ఎక్కడినుండి వచ్చిందో తెలుసుకుందో మాతృవాత్సల్యం పాలపొంగులా పొంగిపోతుంది ఇంత స్పష్టంగా మాతృమూర్తి అయి ఉన్న ఆమె ఉదాత్తంగా నాకండ్లకు తోచింది సహజంగా పిల్లలను కన్న స్త్రీమూర్తి హృదయంలో వచ్చే తమ్మె, మాతృభావాలు అనుభవకూడ కొడుతోంది! ఇల్లాంటి స్వరూపం ఆమెలో మను పెప్పుడూ చూళ్లే

పోతారు. పైకి మాయలేకుండా ఉంటారే, అదినా స్వభావం!! "ఇప్పుడు నాయనా! ఈ కలకలం ఎలా శాంతించాలో నాకు తోచడంలేదు. నేను ధర్మ సూక్ష్మాన్నే ఉన్నాను. ఆయనకు దృష్టితో కంట మర్యాదలు జరి గాయట! ఇంత అప్పుడు నాగరాజా నాగరాజే అయి తప్పులు చేసుకున్నాడు. ఇంతకూ తండ్రియైన నాకు మర్యాదలు జరగలేదు అంతా నాదే! నాకేం జరి గేది? నటనకయినా నాకూ జరగడం ఉచితమే!" అంటూ చంద్రశేఖరయ్య భారంగా నిట్టూర్చారు.

మునిమాణిక్యం ఆవేదన అర్థమయింది. శివయ్య మర్యాదలు కోడలుద్వారా జరగలేదని ఆయనగుర్తు! దీనికి నేనేం చేయగలను?

శారద నోరు తెరిచింది 'వాళ్ళకు బోధిస్తా లేక ఆరాటం ఆయన కెందుకు కలిగిందో తెలియటం లేదు. తొలిమాలుకు ఇంటికి వెళ్ళిపోయి మీ అగ్ని సాక్ష్యంగా ఇ గౌరవ్వానం తీసుకోయాక మనం ఇవ్వాల్సిన జాగాలు ఏముంది? ఎవళ్ళకుండాను పుట్టింటి నుండి మర్యాదలు పొందాలని? నేను పుట్టిల్లు లేనివాణ్ణి అనాథ్యమునగా!'

'ఇప్పుడేం చేయాలంటావ్? ఇంక పదికాలైనా నేను ఉంటాను నేను ఉండాలనుకున్నా అల్లుడు కొడుకులా తప్పులు చేసుకున్నాడా, ఉండను! ఈ పెను విషయం ఎవరికి చూడాలి! కొంత కాలమైనా మరదలును వదిలిపెట్టి వెళితే అనగా అంటే నందా వినడంలేదు!'

ఇంతలో నందకుమార్ లోపలికి వచ్చి, 'ఏమిటి అతిథిరియాస్ గా ఉన్నారు? మావగా శారదా నా అన్నయ్యగారు ఇప్పుడే వెళతారట!' అన్నాడు.

'వెళ్ళనివ్వండి!'

'అన్నయ్యమీద అలిగావా?'

'పుట్టినప్పటినుండీ లేదు!'

రంగంలోకి స్వయంగా లక్ష్మణరావుగారే అవత రించారు.

'రాత్రికి వెళతాం మామగారూ!' అన్నాడు లక్ష్మణరావు!

"ఏం శారదా! మేం వెళతామే! వాళ్ళు గాల్లోయినా పర్దాగా గడిపేందుకు కలవడం పోంకలేగు.

ఇప్పుడిప్పుడే నిన్ను కదలించడమూ అంతమంచిది కాదు ఆరోగ్యం జాగ్రత్తగా చూసుకోమ్మా! అన్నీ తెలుసు అమ్మో! ఒకసారి మావూరు రండి నందకుమార్!' అంటూ అంతలోనే నా వేళ్ళకు అతను తిరిగి 'రాత్రికి ప్రయాణం చేస్తామండీ!' అని పూర్తిచేశాడు.

మళ్ళీ నాగరాజు అభినయము జరి ఉద్దీపని వినయం చెందుకు కెంగుకు వచ్చాడు

'వదినగారు తోడుగా, మీ అలిటివి నాలుగాళ్ళు ఉండకూడదూ! రెండు మూడు నెలలు మీరే వెళ్ళక పోవచ్చు! ఎనిపిల్లతో పాపం అమెనెంచేసుకుంటుంది?'

లక్ష్మణరావు గంభీరంగా నిట్టూర్చి 'ఆమెకు సమస్యంధాలు వస్తున్నాయి! పెండ్లి దప్పున చేసి భారం దించుకోవాలని ఆలోచన ఉంది!' నందకుమార్ కు ఆ భయాధానం కొంచెం కోపం కలిగించిందని, వాడి కళ్ళే చెబుతున్నాయి! బాబ వేసే వికారంగా చూస్తూ, 'తొందరగా పావామ్లా, అవి, ఇవి వద్దకొండి బావా! మీ కాలవ్యం అవసూ? కట్నాలతో ఎంగుకూ పొద్దు పుమ్ముకోనం? పిల్లా జల్లా తెలియదేనాకి ఆ ప్రూవం అవుతుంది!' అ కేశాడు.

లక్ష్మణరావుగారి భార్య అక్కడకు వచ్చి, 'కొంచెం పెందరాళే భోజనాలు తెములితే పొద్దుండ గానే బయలుదేరదాం!' అంది. 'వంటవాడు వెళ్ళి పోయాడు మళ్ళీ మరొకడిని పట్టుకొచ్చి వంట చేయించేవరకి పొద్దుపోవడం జరుగుతుంది!' అన్నాడు మళ్ళీ నందకుమార్.

ఈ మాటతో ఆమె మాటి ముకుంచుకుని వెళ్ళి పోయింది.

'అయితే రేపేం ప్రయాణం చేస్తాం!'

'ఎంతో మంచిది!'

శారద నవ్వుతూ, 'అదికీ వదినె కష్టపోడమూ, ఆ కొప్పు కడితే తంగి నడకనయా మానవుల కంటా నమాజమే! కానీ త్వరలో కందు తెంటడమే కోడు కోవాల్సింది!' అంది

లక్ష్మణరావు కుటుంబంతో కొదు కదలి పోతూంటే, అందరూ బయటిదించుకున్నట్లుగా తేలిగ్గా చూస్తూ నుంచుండి పోయారు!

వార్నిష్‌లు - రంగులు తయారుచేయుట

శ్రీ అయ్యగారి సోమయాజి

ఆయిల్ & కలర్స్ ట్రేడ్స్ జర్నల్ వాల్యూం XLVII, నెంబరు 849 పేజి 293 లో ప్రకటిత ఇంగ్లండ్, "హిందూదేశము - ఆ దేశములో దొరకు అవిశనూనె, సారాయి, కర్పూరతైలము, లక్క, అరి ఖ్యాత నగరాలలో తయారుకాబడిన స్పిరిట్ వార్నిష్‌లు, నూనె వార్నిష్‌లు, రెండు రకముల వార్నిష్‌లను మనకు పంపగలదు." అని వ్రాసినారు.

సామాన్యముగా పలుచన చేయు వస్తువులు కూడ ఆవశ్యకము. అవిశనూనె, రంగులు చక్కని పాళ్లలో కలిపినచో బ్రష్‌తో వ్రాయుటకు వీలైనంత చిక్కగా నుండును గాన పల్చన చేయు, 'థిన్నర్,' అవసరము. మరియు చిక్కగ కాచినచో పెయింటు చక్కగా లోనికి యింకుటకు కూడ థిన్నరు సహాయపడును. థిన్నరు యొక్క భాగమునుబట్టి పెయింటును హెచ్చు లేక తక్కువ తళుకు గలదిగా చేయవచ్చును. పెయింటులో థిన్నరు హెచ్చుగా ఉన్నచో, పెయింటు ఆరిన తరువాత రంగు హెచ్చుగా వుండుటచేత, ఆరిన తరువాత ఫ్లాటు (Flat) గా వుండును

పెయింటు పొరను బలపరచి కాపాడుట, రంగు, ఒపాసిటీ నిచ్చుటయే రంగు (Pigment) యొక్క ముఖ్యమైనపని

వైట్ లెడ్, ముఖ్యముగా ఎఱ్ఱసీసం (గంగ సిందూరం) అవిశనూనె ఆరుటకు సహాయపడును. మరియు కాటుక మసి అవిశనూనెను ఆలస్యముగా ఆరునట్లు చేయును

వార్నిష్‌లో అవిశనూనెవల్ల యేర్పడు పొర బలిష్ఠ ముఖ్యముగా గోందులు చేర్చుటవల్ల బలపడును. చెట్టునుండి కారు జిగురు రెండు రకములు 1. నీటిలో కరుగునవి. ఉదాహరణ — తుమ్మబంక. 2. నీటిలో కరగనివి ఉదాహరణ — గోందులు వార్నిష్ గట్టి, తళుకు, దూళ్ళ ఆనుపొరను యిచ్చును. సామాన్లు, రైలుబళ్లు వగైరాలు అలంకరించుటకు వాడుదురు.

అవిశనూనెకు బదులుగా వార్నిష్‌తో తయారు కాబడిన పెయింట్సుకు 'ఎనామిల్' పెయింట్సు అని పేరు. కేవలం నూనెతో యేర్పడు కోటింగు (పొర) కంటె ఎనామిల్ కోటింగు హెచ్చు గట్టిదనము, చాలాకాలముండు తళుకుగల పొరనిచ్చును. ఇవి విరివిగా అలంకరణములకు వాడుదురు

11 అనుయాయులు వార్నిష్ ద్రవ్యములు. లిన్‌సీడ్ ఆయిల్ (అవిశనూనె)-మనదేశపు అవిశనూనె బాల్టిక్ నూనె తరువాత పేర్కొనదగినది. సాల్వెంట్సుతో తీసిన నూనె పెయింట్సుకు పనికిరాదు.

క్రొత్తగా గానుగాడిన నూనెలో మడ్డియుండును నిల్వయుంచినచో, ఈ మడ్డి అడుగుకి దిగును. మన దేశపు అవిశనూనె వేడిచేసినచో మరికొంత మడ్డి దిగును. వార్నిష్‌కు వాడు నూనెను కొన్ని సంవత్సరములు నిల్వయుంతురు

చాలాకాలం నిల్వయుంచిన నూనె చాలా పనులకు పనికి వచ్చును. తెల్ల పెయింటుకు వాడు నూనెను కొంచెము సల్ఫ్యూరిక్ ద్రావకంతో బ్లీచ్ చేయుదురు.

బోయిల్డు ఆయిల్ 'మరిగించిన నూనె' అన్నంత మాత్రాన నూనెను నిజంగా మరిగించరు. ప్రస్తుతం నూనెను 150°C వరకుగాని అంతకంటె తక్కువ వేడిగాని కాచుచు కొంతను వేడినూనెలోనుంచి గాలిని పంపుదురు. కాచునపుడు, "డ్రైయర్స్"ను చేర్చుదురు ఇవి లెడ్ రెసినేట్సు & లినోలేట్సు ఆఫ్ లెడ్, మేంగనీసున్న కోబాల్టు సాల్ట్సు కూడా ఆరునట్లు చేయు డ్రైయర్స్.

మనదేశంలో మంచిరకం డబుల్ బోయిల్డు ఆయిలు 6 గంటలలోను, పేల్ బోయిల్డు నూనె 10 గంటలలోను ఆరును—మరిగించిన నూనె పచ్చినూనె కంటె త్వరలో ఆరును-గట్టిపొర నిచ్చును.

దిగుమతి చేసిన నూనెకంటె సుప్రసిద్ధ దేశదేశీయ కంపెనీలు అమ్ము నూనె శ్రేష్ఠతరము. కొన్ని నూనెలు

త్వరగా ఆరవు మరికొన్ని త్వరగా ఆరినా మంచి పొర విచ్చును

కల్తీ సామాన్యంగా పచ్చి నూనెలో కల్తీ వుండదు. మరిగించిన నూనెలో తరుచు కల్తీ ఉంటుంది. తిక్కిన నూనెలు, చేపనూనె, పెట్రోలియం, ఆరిపోని వగైరాలు కల్తీలో ఉండు వస్తువులు.

కల్తీనూనె పెయింటుకు పనికిరాదు

కల్తీనూనెలో కొంతభాగం పెట్రోలు వుండును. ఇది చౌకరకము పెయింట్సులో కూడా విరివిగా ఉపయోగము.

ఆక ఇతర నూనెలు టంగ్ ఆయిల్-కఱ్ఱనూనె చైనాదేశానిది పచ్చినూనె త్వరలో ఆగును ఆరిన తరువాత యేర్పడు పొర పెయింట్సుకు పనికిరాదు ఇది విరివిగా వార్నీషులు చేయుటకు ముఖ్యముగా అమెరికాలో వాడబడుచున్నది ఈ వార్నీషులు నీటిని చొరనీయవు గాని, చాలాకాలం మన్నదు

చేపనూనె పసిమటితీరైన చేపనూనె పరిశ్రమ, లోగడ గలదు—ఇది చౌకగుటచేత, పనికిరాకపోయినా, తరుచు కల్తీ చేయుటకు వాడుదురు

సోయాబీన్సునూనె: అవిశనూనె, లేక కఱ్ఱ నూనెలో కలిపి యీ నూనెను పెయింటు వ్యాపారంలో వాడుదురు. ఇది త్వరగా ఆరదు కాని అవిశ నూనె చాలా గాయకంగా యున్నప్పుడు మాత్రం కల్తీకి పనికివచ్చును.

ఆముదం—పొగగింజల నూనె ఈ నూనెలు పెయింట్సులో వాడబడుచున్నవి.

టర్పెంటైను-కర్పూరతైలము కర్పూరతైలము పెయింట్సులో పల్చనచేయుటకు (థిన్నర్) క్రిందను, వార్నీషులలో సాల్వెంటు క్రిందను వాడుదురు. ఇది ప్రాణవాయువును గ్రహించును ప్రాణవాయువును గ్రహించు శక్తిగల వస్తువులమీద (ముఖ్యంగా పెయింట్సులో అవిశనూనెమీద) శక్తివంతమైన, 'ఆక్సిడైజింగు ఏజంటు'గా పనిచేయును—Out-lines of Organic Chemistry, Page 146 F. J Moor, 1910)

అవిశనూనెయొక్క ప్రాణవాయువును గ్రహించు శక్తి ఆ నూనెలో, "డ్రయర్సు" అనబడు వస్తువులుండుటవలన అత్యధికమగును. ఈ విధానము కనుకొని, మరిగించుటకు బదులు రంగును మార్పుచేయని వస్తువులను మామూలుగా ఉంపకేదజకు చేర్చి కొంత ప్రాణవాయువును అవిశనూనెచేత గ్రహింపజేసి, ఆ అవిశనూనెను వాడుటకు పనికివచ్చునట్లు చేయుదురు—తెలికరంగు చూడుటకు అను (ట్రెన్స్‌పేరెంటు) వార్నీష్ దీనివలన సిద్ధించును.

పై సంగతులవలన పెయింట్సులోను, వార్నీష్ లోను కర్పూరతైలము వహించు సర్వాధిక్యతను గ్రహించవచ్చును

ప్రపంచములో అమెరికా కర్పూరతైలము ప్రసిద్ధమైనది కాని చాలా మంచిరకములైన కర్పూరతైలములు, కేవలం అమెరికా కర్పూరతైల వ్యాపారము లేకుండుటచేతనే నిరాకరింపబడుచున్నవి

మనదేశములో కర్పూరతైలము తొలుత 1898 వ సంవత్సరములో తయారుచేయబడినది—ఆ రకం బాగు లేదు. దానిమీద గ్రంథములు అరుదు. రేపెర్సు ప్రయాస ప్రయత్నములు తక్కువ

కాని 1912 లో మన పరివారికి, "ఫ్రాన్సు లోని, బోర్డో విశ్వవిద్యాలయంలో, జి వల్ ఫ్రాన్సు లోని సైన్సు శాస్త్రీయులు," కనిపెట్టిన యోగం లభించింది ఈ యోగం ఫ్రాన్సులోని కర్పూరతైలం తయారుచేయువారికి అత్యధికమైన లాభమును చేకూర్చినది.

ఈ అనుభవంతో లబ్ధి పొందుటకు హిందూదేశపు కర్పూరతైలము తయారుచేయువారు ముందంజవేసిరి ఫ్రెంచిదేశపు అవిరిబట్టీ విధానం, 1916 లో లాహోరు వద్దనున్న, 'జాలో'వద్ద, పంజాబ్ ఫారెస్టు డిపార్టుమెంటు ఫ్యాక్టరీద్వారా పనిచేయుట ప్రారంభించినది.

చాల్యమైన నకటోరకం కర్పూరతైలము, ప్రశస్తమైన అధునాతన తయారుచేయు విధానమును కనిపెట్టిరి జరకిబద్ధయా పి. ఫారెస్టు డిపార్టుమెంటు వారు శేరికభాగాన కొన్నిపెట్టిరి హిందూదేశపు పైనుకరెమ్మవల్ల (గంధకరోజా) అత్యుత్తమమైన కర్పూరతైలం మనకు లభించగలదు.

(పురాణకేంద్రగారు—ఫారెస్టుబులెటిను. నెం. 24. 1918.)

ఈ విషయంమీద మరికొన్ని ప్రయోగములను కెంబ్రిడ్జిలో, ఇండియన్ సైన్సు ఇన్‌స్టిట్యూటు లోని జాక్సను హాలు దొరగారును, సైమన్‌సన్

లోని, Forest Research Institute లోని A J టర్నరు (ఇండియన్ ఫారెస్టు రికార్డు 1918 వాల్యూం 6, భాగం 6) గారును చేసిరి.

నాపాటర్పెంటైన్ అత్యుత్తమమైనది అన్ని కర్పూరతైలములకన్నా, అది చాలాకాలం నిలువ యుంచుటచేతను పాడవును (J G Mc Intosh Manufacture of Varnishes Vol III Page 110.) గాలి, వేడి వెలుతురు తగలనివ్వుటచేతకూడ పాడగును

2, 3 వ రకాల కర్పూరతైలములవల్ల పోలగా కొట్టకమునే, తయారుచేసి లబ్ధిపొందవచ్చును

కర్పూరతైలపు ప్రతినిధులు కర్పూరతైలపు ప్రతినిధిగా తక్కువ వేడికి మరిగే (Low Boiling point) నూనెలు ఉన్నచో, అంటుకుపోయే అపాయము గలదు త్వరలో ఆవిరి అయిపోవును. ఎక్కువ వేడికి మరిగే నూనె ఉన్నచో పూర్తిగా ఆవిరి అవదు

ప్రతినిధులు చౌక అగుటయే గాక, ప్రాణవాయువును గ్రహించవు గాన విలువయున్నచో పాడుగా చేరవు ఆవిరి అయిపోయిన తరువాత మిగిలిపోవుట యుండదు

పెట్రోలియం సంస్కృతీకరణకు ప్రతినిధి అవిశ నూనెను కరిగించును వార్నిష్ చేయుటకు పనికివచ్చు గట్టి జిగురుమాత్రము కరగదు గాన, దానంతటది ఒక్కటిమాత్రము, పెయింట్సు, వార్నిష్‌లు, ఎనేమిల్ పెయింట్సులలోను వాడరు దీనిని కర్పూరతైలములో కలిపి మాత్రము వాడుదురు.

వార్నిషులో హెచ్చుభాగము సాల్వెంట్ (Solvent) కలపియుండుటచేతను, కర్పూరతైలము ఆవిరి అయిన తరువాత మిగులు జిగురు గాలికి పాడగు స్వభావము కలది అగుటచేతను కర్పూరతైలములో కొంతభాగము ప్రతినిధిని వాడుట అవసరము

— తారుబట్టీలలో వచ్చువస్తువులు వార్నిషులలో వాడదగిన మంచి సాల్వెంట్సు

కోల్ తారు డిస్టిలేట్సులలో ఆవిరిఅగు స్వభావముగల నాప్తాలు, బెంజీను, ప్రత్యేకపనులకు పనికి వచ్చును బర్మాలో బెంజీను, లోగడనుంచి తయారు చేయబడుచున్నది.

రెజిను (జిగుర్లు) చెట్లనుండి కారును: ఆయిల్ పెయింట్సులో జిగుర్లను వాడరు (నీటిలో కరుగునది జిగురు. ఉదాహరణ - తుమ్మజిగురు సారాయిలో కరుగునది. రెజిను ఉదాహరణ: కోపాల్సు) కాని వార్నిషులలో మాత్రము వాడుదురు గాన ఎనేమిల్ పెయింట్సులో భాగంగా వుండును

కోపాల్సు: జాంజిబారునుండి వచ్చు కోపాల్సును ప్రపంచకలడు శ్రేష్ఠమైనదిగా పరిగణించవచ్చు ‘మనిల్లా కోపాలు,’ న్యూజిలేండునుండివచ్చు, “కౌరి” ఉపయోగకరమైన వార్నిషు రెజిను కాని ఆఫ్రికా కోపాల్సుకు పాటిరావు.

డామరు: తెల్ల డామరు ప్రచురపరిచితిలోనుల వారు, కెనడాలనుంచి వచ్చును. (చూడుము. Oleo resins from Hardwickia pinnata by K Sita Rama Ayyar Journal of Indian Institute of Science, Vol 2, Part III, pages29-35)

రోజిన్ (అరిపూస) బజారులో దొరకు ఇండియన్ రోజిన్ అమెరికన్ రోజిన్ వలె శ్రేష్ఠమైనది. ఇండియన్ కర్పూరతైలము. రోజిన్లను ట్రేడ్‌మార్కు (Chir Brand) దీనిని ప్రభుత్వ గవర్నమెంటువారు తయారు చేయుచున్నారు శ్రేష్ఠమునకు గ్యారంటీ యిచ్చుచున్నారు

రోజిన్ నూనె: రోజిను నూనెను పెయింట్సులో వాడరుకాని రోజిన్ స్పిరిట్ మాత్రము కొంత భాగము కర్పూరతైలపు ప్రతినిధి

లక్క: లక్కవిత్తుం అనగా ముడిలక్క. దీనిని కరిగించి బిళ్ళలుగా చేయుదురు

రంగులు

బేరైట్సు ఇది సహజంగా దొరకు బేరియం సల్ఫేట్ ఇది రంగులను పాడుచేయదు రాఘవాస్వస్థి - రామదాస్వస్థి - ఎలక్ట్రాండం — పిల్లర్స్ దంపతుల బాపటలోనిది — పెయింట్సులో విరివిగా వాడబడుచున్నది — ఎందుచేతనగా (1) చౌక (2) ముతకగా మాత్రమే గాన్ని మారును (3) రంగులను పాడుచేయదు — దీనితో కలపవలసిన తటస్థముగా నుండును (4) ప్రేన్‌స్పెరెంటు (5) తక్కువనూనెతో (8%) నూరబడును.

ఖరీదైన రంగులను కల్తీచేయుటకు వాడుదురు. తెల్లరంగులకు పటుత్వము నిచ్చును.

తరచుగా పెయింట్సులో హెచ్చుభాగముండును విశేషప్రయోగమునకు హెచ్చు ఖరీదు గల రంగులను కొంచెపరచి ప్రతిదినము వాడుకొనుటకు వీలగునట్లు చేసియుండును

తెల్లరెట్సు హెచ్చుభాగము (నూటికి 90 లేక అంతకన్న హెచ్చుభాగం) కలిపినను తయారైన పెయింట్సురూపములో మాత్రము విశేషము మార్పు చెందదు

వైట్ లెడ్ పెయింట్సు వేడి, తడి గల ప్రదేశాలలో సున్నితమైతే కొంతకాలానికి కరిగిపోవును దీనిని "ఛాకింగ్" అంటారు కాని హెచ్చు భాగము కలిపితే, పెయింట్సుయొక్క రక్షణశక్తి తగ్గిపోవును గాన మితముగా వాడవలెను

బ్లాంక్ ఫిక్సు: ఇది కృత్రిమంగా తయారు చేయబడిన, "బేరియం సల్ఫేటు" నీటిరంగుల పెయింట్సులలో వాడుదురు

జిప్సం ఇదే కాల్షియం సల్ఫేటు (చూడు Recg S S XLVI Pages 375-376-1915) మన హిందూదేశంలో కలపదగిన తెల్లరెట్సు దొరకును— కాన జిప్సం అనవసరము—

తటస్థమైన యితరరంగులు వైనాక్స్ ఏజ్ టెస్టెడ్, సూక్ష్మమార్గ కృతమైన ఇవి ముఖ్యమైనవి.

తెరుగు (Iron Oxides) రంగులు చౌక, మార్పుచెందకపోవుట, విస్తరించుటలచే అత్యుపయోగకరమైనవి.

రెడ్ ఆక్సైడ్ కావీస సిందూరం అనగా అన్నభేదిని వేడుటచేత సల్ఫ్యూరిక్ యాసిడ్ వచ్చును. సిందూరం దిగబడును ఇండియాలో విరివిగా వాడుక లేకపోయినను, విదేశాలలో ప్రాముఖ్యతవహించినది.

పచ్చరంగు (గోపీచందనం): గోపీచందనం దాని అంతటగాని, సున్నములో కలిపిగాని కోరిరంగుకు వాడుదురు

ఎఱ్ఱరంగు పచ్చరంగు కలిపిన ఎరుపు వచ్చును

వైట్ లెడ్: తడి, వేడిగల ప్రదేశాలలో క్రమేణ కరిగిపోవును (ఛాకింగ్) గంధక సంయుక్తముల నలుపు చేయును తెల్లరెట్సుగాని జింక్ వైటుగాని కలుపుట చేత వైటులెడ్—ఈ విషయములలో బాగుపడును

ఇండియన్ ఇన్‌స్టిట్యూట్ అఫ్ సైన్సు బెంగుళూరులో వైట్ లెడ్‌ను తయారుచేయుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. వేడిగా వుండు వైట్ లెడ్‌ను వాడుట హానికారి

జింక్ వైట్: దీనిని చైనీస్ వైట్ అనికూడ అంటారు ఇది జింకు ఆక్సైడు. దీనితో చేసిన పెయింటు హెచ్చుగా వ్యాపించు స్వభావంకలది నునుపుగటేగల పొర ఇచ్చును ఈ పొర కాలక్రమేణ పగిలే స్వభావం కలది గాన ఈ ఒక్కటి విడిగా వాడుటకు పనికిరాకపోయినా, మిశ్రమములో తగుమాత్రము విరివిగా వాడబడుచున్నది దీనిని వైట్ లెడ్‌తో కలిపిన అత్యుపయోగకారి ఇది నలుపు అవదు గాన లోపలిభాగములో వాడుటకు చాల ఉపయోగకారి వైట్ ఎనేమిల్ పెయింట్సుకు ముఖ్యావసరము

లితోఫోను జింక్ సల్ఫైడ్ బేరియం సల్ఫేట్ అను వస్తువులసంపుటి ఇంటీరియర్ పెయింటింగుకు చాలా ఉపయోగము కొంత సైజుకు వాడిన యెడల నలుపు పనులను జింక్ వైట్‌తో కలిపిన చాలా బాగుండును వైట్ లెడ్‌తో కలపకూడదు

లిథార్జ్ మనదేశములో తయారు చేయుచున్నారు

రెడ్ లెడ్ రెడ్ లెడ్‌లో నూటికి 25 వంతున మెటాలిక్ లెడ్ ఉండును ఇందుచేత ఈ రెడ్ లెడ్‌ను మాసెలో మారినచో గట్టి కట్టిపోవును

ఆరెంజిలెడ్ వైట్ లెడ్‌ను కలరింగ్ ఫర్నేస్‌లో వేడిచేయుటచే ఇది చేసిన వైట్ లెడ్ కూడా వైనము అయి క్రమేణ ఆరెంజిలెడ్ క్రింద మారును

వెర్మిలియన్ ఇది ఇంగిలీకం. లోగడకలె గాక ప్రస్తుతం దీనివాడుక తగ్గిపోయినది

వెర్మిలియన్ ప్రతినిధి సిగ్నల్స్, ట్రేడ్ కెండ్స్ పెయింటు చేయుటకు వాడుదురు రెడ్ లెడ్, ఆరెంజి లెడ్‌ను, అరానిక్ లేక్స్‌తో కలిపి తయారుచేయుదురు

ప్రష్యన్‌బ్లూ అన్నభేదిని, పొటాషియం ఫెర్రో సైనైడ్‌తో కలిపి ఆక్సిడైజు చేయుటవల్ల వచ్చును ప్రష్యన్‌బ్లూను హెచ్చుభాగము తెల్లరెట్సుతో కలిపిన బ్రన్స్‌విక్ బ్లూ వచ్చును ప్రష్యన్‌బ్లూను దానంతటదే వాడవచ్చును గాని తరుచు తెల్లరెట్సుతో కలిపి వాడుదురు —బ్రన్స్‌విక్ బ్లూ తరుచు గ్రీన్ పెయింట్సు తయారుచేయుటకు వాడుదురు

అల్ట్రామెరిన్: ఇందు సోడా, ఎల్యూమినా, సిలికా, సల్ఫర్ గలవు

క్రోమ్‌రంగులు ఇవి లెడ్ నైట్రేట్ లేక యాసిటేట్‌ను సోడా లేక పొటాషియం బైక్రోమేటుతో

వార్నిషులు. రంగులు తయారుచేయుట

కలిపి తయారుచేయుదురు. కావలసిన రంగునుబట్టి సోడా ఎక్కువగాని తక్కువ సోడాగాని చేర్చుదురు. ఇవి పచ్చని పెయింట్లు చేయుటకును, చిరిగా ఆకు పచ్చరంగులు చేయుటకు వాడుదురు.

క్రోమియం ఆక్సైడు ఘనీభవించిన ఆకుపచ్చరంగు స్థిరముగానుండును. బైక్రోమేటు బోరిక్ యాసిడ్ కరిగించి చేయుదురు.

ఆకుపచ్చరంగులలో ముఖ్యభాగం బ్రన్స్విక్ గ్రీన్స్. ఇవి బేరైట్స్, ప్రష్యన్‌బ్లూ, లెడ్ క్రోమేటు కల్పిన వచ్చును.

బ్రన్స్విక్ గ్రీన్సును, "క్రోం గ్రీన్స్" అనికూడ అందురు.

క్రోమియం కాంపౌండ్సు ముఖ్యభూమికమైన క్రోమైట్ రాయి బెలూచిస్థాన్, మైసూరులో దొరకును.

నల్లరంగులు కొటుక, తియ్యమ్రం గాలిలో, నూనెలను వెలిగించుటచేతవచ్చును ఈ మసిని ఘనీభవింపజేసి, మూసినగొట్టాలలో కాల్చుటచేత ఎక్కువైనా ఉన్న నూనెనుండి వేరు చేయుదురు. మంచిరకం కొటుకమసిని, "వెజిటబుల్ బ్లాక్" అను పేరుతో అమ్ముదురు.

నేచురల్ గ్యాసును అసంపూర్తిగా కాల్చుట చేతవచ్చు మసిని ఘనీభవింపచేయుటచేత, "కార్బన్" బ్లాకువచ్చును. కొటుకకంటె చాల నల్లగానుండును. కొటుక మసికన్న చాలారెట్లు రంగునిచ్చును. పెయింటువ్యాపారులు కార్బన్ బ్లాకును, కొటుక మసిని ప్రజలను తిరుచువాడుదురు

ఎముకలను కాల్చుటచేతవచ్చిన బొగ్గుమసిని, డ్రాప్‌బ్లాకు, లేక ఐవరీబ్లేక్, లేక బోన్‌బ్లాక్ అందురు.

కార్బన్‌బ్లాక్స్ మనదేశములో తయారుకావటం లేదు.

లేంప్‌బ్లాకు, కార్బన్‌బ్లాకులు మెత్తనిమువకు, తేలికకు, మాటుటకు ముఖ్యభాగం మూసికావటం, అత్యధికంగా రంగునిచ్చుట, ఒపాసిటీలకు ప్రసిద్ధి వహించినవి. వీనితో చేసిన పెయింట్లు చిరకాలం మన్నునుగాని అలక్ష్యముగా ఆరును. గాన నల్ల పెయింట్లలో "డ్రయర్స్" ముఖ్యగానుండును.

గ్రాఫైటునుకూడా పెయింట్లలో వాడుదురు ఇతర రంగులలో కలిపిన బాగుండును. తుప్పు పట్టకుండా వాడు పెయింట్లలో దీనిని వాడుదురు. నయాగరా వాటర్ ఫాల్సువద్ద కృత్రిమంగా, 'గ్రాఫైటు'ను తయారుచేయుదురు ఇండియన్ గ్రాఫైటు నాసిరకం.

వార్నిష్ తయారుచేయుట లక్కను స్పిరిట్‌లో కలిపి, "షెల్లాక్" వార్నిష్ అనియు, "ఫ్రెంచ్ పాలిష్" అనియు అమ్ముదురు. రంగువేసిన షెల్లాక్ వార్నిషులను లేకర్స్ అందురు. డామర్‌ను కర్పూర తైలములో కలిపిన "డామర్" వార్నిష్ వచ్చును.

కోపాల్ వార్నిష్ అతి ముఖ్యమైనది కోపాల్ వార్నిష్. దీనికే "ఓక్", "కరేజ్", లేక "బాడీ", వార్నిష్ అని అంటారు "గోల్డుసైజు" కూడ ఒకరకం కోపాల్ వార్నిష్.

కోపాల్ వార్నిష్ తయారుచేయుటకు మొదట జిగురును, "రన్నింగ్" చేయుదురు. అనగా కరిగించుట. దీనిని "సిలిండ్రికల్" పాత్రలలో కరిగింతురు. ఈ పాత్రలకు, నిప్పుమీద పెట్టుటకు తీయుటకు వీలగువట్టు చక్రములను అమర్తురు. కోపాలను కరిగించిన కొంత భాగం ఆవిరి ఎత్తిపోవును. తగినంత తరిగిపోవును అయినను యీ "కరిగించడం" అతి ముఖ్యం ఇట్లు కరిగించనిచో యీ జిగురు తర్వాతచేర్చు లిన్‌సీడ్ ఆయిల్, టర్పెన్‌టైన్‌లతో కలుగదు కరిగించిన కోపాలును వద్దచేసిన లిన్‌సీడ్ ఆయిల్ ను చేర్చెదరు. "డ్రయర్స్" చేర్చిన తోయాలు ఆయిల్ కన్న నిల్వయున్న పచ్చిలిన్‌సీడ్ ఆయిల్ నే సామాన్యముగా వాడుదురు కోపాలు నూనె బాగుగా కలియునట్లు కరిగించి తియ్యమ్రం చల్లార్చి, టర్పెన్‌టైను గాని, దీని ప్రతినిధిగాని జాగ్రత్తగా చేర్చెదరు. తయారైన వార్నిషు ముగ్గుట (Mature) కు కొంతకాలము నిల్వయుంచి పిదప బజారులో పెట్టెదరు కోపాల్స్‌లో పలు రకము లుండుటచేత, పలురకముల వార్నిష్ లుండును ఈ వార్నిష్‌లను ముఖ్యభాగం రెక్కేవారు వాడుదురు. వాణిజ్యమైన రకములు మాత్రమే తృప్తికరముగా పని చేయును వార్నిష్ చేయుట సులభముగా కనబడినను, వాసనముగా తయారుచేయుటకు ప్రత్యేక నిపుణత కేవలం చిరకాలానుభవంవలన మాత్రమే పొందవీలగును.

రోజిన్ వార్నిషులు కోపాలు వార్నిష్‌లతో పాటు, రోజిన్ వార్నిష్‌లనుకూడా విరివిగా వ్యాప్తి

కలదు. గాని అది ఎండదు, వానకు తట్టుకొనలేదు. కేవలం రోజన్ కిరసిన్‌లో కరిగించుటవలన, ఒక చౌక రకం రోజన్ వార్నిష్ వచ్చును.

విశేష మేమిటంటే, ఇండియాలో రోజన్ వార్నిష్, "కోపల్ వార్నిష్" అను పేరుతో అమ్మబడుచున్నది.

కోపాల్ వార్నిష్ మాదిరిగా రోజన్ వార్నిష్‌ను తయారుచేసినచో, అనగా నూనెతో సంపూర్ణ కరగినచో చేతికి అంటుకొనే మెత్తనిపొర (Film) వచ్చును. దీని నివారణకు, లైమ్‌తో రోజన్‌ను గట్టి పరచెదరు. రోజన్‌లోని ఆమ్లము (Acid) లైముతో కలసి కాల్షియం రోజినేటు అగును. గట్టిపరచుటకు ఇతర వస్తువులను కూడ వాడెదరు. రోజినేటు వార్నిష్‌లు గట్టి, తళుకుగల ఫిలిమ్ను నిచ్చును. కోపాల్ వార్నిష్‌లను కల్తీచేయుటకు వాడుదురు. రోజినేట్ వార్నిష్‌లు శాశ్వతమైనవి కావు. ముఖ్యంగా నీటిని ఎంతమాత్రము సహించలేవు. త్వరలో ఆరు పెయింట్లలో హెచ్చుభాగం కాల్షియం రోజినేటు యుండును. మంచిరకం రోజన్ వార్నిష్‌లు కొంత భాగంగాని, పూర్తిగా గాని అదికమాత్రకు బదులుగా టంగ్ ఆయిల్‌తో తయారుచేయుదురు. ఇట్టివి ఇండియాలో చేయడంలేదు.

లేక్ వార్నిష్‌లు కోపాల్ వార్నిష్‌లో కొంత భాగము కోపాలుకు బదులుగా, "లక్ పాలం" వాడి తయారుచేసిన వార్నిష్‌ను, "లేక్ జపాన్" అందురు. బ్రన్స్‌విక్ బ్లేక్ ఇటువంటిదే గాని ఇందు కోపాలు ఉండదు. ఇందు అప్పాలం, లిన్సీడ్ ఆయిలు, తిన్నరున్నూ మాత్రముండును.

ఒక రకం వార్నిష్ కేవలం అప్పాలంను పెట్రోలియం డిస్టిలేటులో కల్పిన వచ్చును. ఇంకొక రకం, "పిచ్" (Pitch) ని కోల్ టార్ సాల్వెంటులో కరగించుటచేత వచ్చును. వీనిని అందమైన పేరుతో అమ్మెదరు. నీటిని చొరనీయవు. ఉపయోగకరమైన చౌకరకం పెయింట్లు యివి.

పెయింట్లు తయారుచేయుట

ముఖ్యమైన దశలు మూడింటిని: పెయింట్లకు పనికివచ్చునంత మెత్తగా నూరుట, స్టిఫ్ (ముద్ద) పెయింటు తయారుచేయుట, ఈ ముద్దను బ్రష్‌తో వాడుటకు వీలగునట్లు, "రెడీ (Ready)" చేయుట.

స్టిఫ్ (ముద్ద) పెయింట్లు పెయింటు ఫ్యాక్టరీ హెచ్చుభాగం పేస్ట్ పెయింటునే తయారుచేయును. ఈ పేస్ట్ పెయింటును తృప్తికరముగా నిల్వయుంచ వచ్చును.

రెడీమిక్స్డ్ పెయింట్లలో నూనె పరిమితి కేవలం అనుసరించి పెట్టెదరు. కాని నిల్వయుంచిన పేస్ట్ పెయింటును, అవసరమగునప్పుడు తగినంత నూనె తిన్నరు చేర్చి, "రెడీ" చేసికొనవచ్చును.

కేవలం రంగు, తగినంత నూనె తిన్నరున్నూ చేర్చుట వల్ల మంచి పెయింటు తయారుకాజాలదని అనుభవం వలన తెలిసి యున్నందున, "రెడీమిక్స్డ్," పెయింటుకు కూడా తొలుత స్టిఫ్ పెయింటు తయారుచేయుట అవసరము.

తరుచు ఈ స్టిఫ్ పెయింటు ముడి ఆయిల్‌తో తయారుచేయబడును. రంగునుబట్టి చేర్చవలసిన నూనె పరిమితి వివిధముగా మారుచుండును. నూరు తులముల వైటులెడ్ గాని నూరుటకు 8 తులముల నూనె చాలును. కాని కొన్ని రంగులు నూరుటకు వాటికి నూరు తులముల పైగా కావలసియుండును నూనె.

పెయింట్లు నూరుటకు ట్రిపుల్ రోలరు మిల్లు మంచిది. రంగును, నూనెను పూర్తిగా కలుపుటయే దీని ముఖ్యోద్దేశ్యము.

పెద్ద పెద్ద ఫ్యాక్టరీలలో స్టిఫ్ పెయింటుకు తగినంత నూనె, తిన్నరున్నూ చేర్చి, లోపల తిరిగే పరికరములుగల గోటములలో వేసి, కలియబెట్టి, "రెడీమిక్స్డ్ పెయింటు" క్రింద తయారు చేయుదురు. ఇందు వాడు నూనె బోయిల్డ్ ఆయిల్ టర్పెంటైన్‌లో టర్పెన్‌టైన్ ప్రతినిధిగా పెట్రోలియం వారినిచ్చినదానిని "తిన్నర్" గా వాడుదురు. కొన్ని వేళలలో కేవలం కన్పాపులకు ప్రతినిధిగా మాత్రమే తిన్నరుగా వాడుటయు గలదు. డ్రయర్లు స్వల్ప పరిమితిలో చేర్చెదరు.

లిన్సీడ్ ఆయిలు, టర్పెంటైను, టర్పెన్ టైన్ ప్రతినిధులు అన్నియు బజారులో దొరకును.

పెయింటు తయారుచేయుట, అనగా రంగును నూనెలో నూరుట; తరువాత తగినంత నూనె, తిన్నరున్నూ చేర్చి బ్రష్‌తో వేయుటకు వీలగునట్లు తయారు చేయుట, తగిన మెషీనరీ, అనుభవంగల పనివారు ఉన్నచో పై ప్రకారం పెయింటు తయారు చేయుట కష్టమైన పనిగాదు.

గాని, లాభప్రదంగా నిర్వహించుటకు తగిన మెషీనరీ, నేర్పుగల పనివారు, అనుభవంగల మేనేజ్‌మెంటు అవసరము.

జ్యోతిరవతరణము

శ్రీ బి. రామరాజు

వెలుగులు విచ్చుకొన్నవి, నవ పింఛ మనోజ్ఞమయూర నర్తనో
జ్జ్వల రుచిరంబులై, లలితచాలన హేలలు వాస్తరంగ శీ
తల మృదులంబులై, ఇవము తాకని శ్రీజలజాప్త కాంతి రే
ఖల తొలిజాలులై, ఉషసికట్టిన బంగరు టంచుచీరలై.

మూగిన మల్లె మొగ్గలను మాదిరిగా, లలితేంద్ర నీల మా
లా గలిత స్ఫురచ్చికుర రమ్యముగా, తెలినీటి ముత్తెముల్
తూగని పచ్చగడ్డికొన తూగులుగా, వెలుగుల్ వెలార్చె హాం
సీగరుదంచలాకలిత చిత్ర సువర్ణ ఘృణీకలాపముల్.

ఒక పదివేల శక్రధను రుజ్జ్వల కాంతులు మొట్లు మొట్లుగా
శకలితముల్, నభమ్ముపయి సాగిన నీలిమొయిళ్ళ నిండ వి
చ్చుకొనియె—దుఃఖభావ వివశుండగు జీవుని యార్తి యద్భుతం
బు కనినవేళ కప్పబడిపోవును తద్గత నూత్న శాక్తమై.

ఈ వెల్గుల్ జడివోలె వచ్చె-నిటులే యేకాంచమో సేపు నా
లో విప్పారును వాసనల్, ఎడద్రవాలుగా బుద్ధిపోలున్ జలే
జావాప్తంబుల నేత్రచక్రముల వేలంచుల్ తుదల్ కంటి నీ
రై వ్రేలాడును వేదనానుభవ ముగ్ధాకార పర్యాప్తముల్.

ఏవో ఊహాలు పెల్లగించుకొని యిట్లీ వెల్గులోకాల నీ
మా వృత్తింజననో? పురావిదిత సౌఖ్యాస్వాద ముగ్ధంబులౌ
భావంబుల్ మలినంబులైచనెను, నా ప్రాణంబులన్ నూత్న వర్షా
విద్యుల్లతికా ముహుశ్చలనముల్ రమ్యార్థ సౌగంధ్యముల్

లలితేరమ్మదప్రాణవీధికల హేలా జ్యోతిర్నికాకాశ కే
లులు పారావతముల్ కలన్వనఝరీలోలమ్ములై సాగడిన్
సెల యేరై మృదుకాంతి యొక్కడు మన స్సీమావధుల్ దాటిక్రాం
బులకల్ గూర్చుచు బుద్ధి దేశమున క్రమ్మున్ జీవనస్వాదువై

మత్తానేకప యానలై, సురవరిన్మంజు ప్రసూనాగ్రని
ర్యత్తారుణ్య మధుద్రవ స్పృహాలు, చిత్తానంద సీమావధుల్
మెత్తం జూపుల అచ్చరల్ పరచిరా? మీనాళి పుచ్ఛచ్ఛవుల్
చిత్తాంభోరుహ నాళ కంపన మృదుస్నిగ్ధంబులౌ పైటలన్

చీకటులాక్రమించుకొని జీవన మందున మూలమూలలన్
ప్రాకి, సమస్త భావముల రమ్యత చంపి, క్షణక్షణమ్ముకౌ
శిక మహానుభావమువిపించును, జీవునిలోని కాంతిధా
రా కమనీయ మార్గవితరంబుగ నిల్చును యున్నతల్పులన్

కరగిన చీకటుల్ వెలుగుగా కనిపించును కొందరజ్ఞతా
పరమ నిధానమోహములకు — బంధుర కాంతులుమాసి పోవగా
కరకర చీకటుల్ విరియు, కన్నులు మూతవడంగ చేతన
త్వరధము గోతికూలు తెగవంచిన విల్లుగ ముక్కలై చనున్

అపరోపవన్నమయూర్ధ్రి సూర్య కిరణా హంకారమున్ వార్ధి పీ
చి పురస్తాడన చిత్రవల్గనములై చెల్వొందు కాంతిచ్ఛటల్
ఎపుడో జీవితమందు కానవయి నిల్చినిల్వకుండన్ నిమే
ష పదమ్మందు మనస్సు నవ్యసుషమా స్థానంబుగా దీర్చెడున్

ఈ కాలాణువుకోసమై బ్రతుకు లెన్నో యయ్యె నా జీవిత
ప్రాకారమ్మున, చీకటింబారలు కృత్తానల్పముల్, కాంతి వ
ర్షా కాలంబరుదెంచె, నాయెడద ఈవర్షమ్మునిల్చెన్ మనో
జ్ఞాకాశంబున తోడి స్పర్థపడి నవ్యాంబోధిగా నిల్వగా.

తెలియని సిగ్గుదొంతరలు దివ్యములైన పథాలలోన పా
ముల వలె జారిపోవ నవమోహన గీతము లాలపింతునా?
లలిత పయోధరాంచలములన్ నెలవంకలు దిద్ది తీర్తునా?
మలచి మనస్సులో వెలుగు మార్గములన్ పరుగుల్లుపెట్టనా?

అంతర్వాహిని

హితశ్రీ

* గతసంచిక తరవాయి *

8

పరీక్షాఫలితాలు వచ్చాయి. విశ్వం అనుకున్నట్టుగానే రెండో తరగతిలో ఉత్తీర్ణుడయాడు. అతనికి ఉత్సాహంగా ఉంది. ఆ ఉత్సాహం ఎవరితో కానా పంచుకోవాలని ఉంది. కాని తనకి అంత ఆప్తమిత్రు లెవరూ లేరు. రంగారావు ఒక్కడే తనకి కొంచెం మిత్రుడు అనదగినవాడు. మిగతా వాళ్ళందరూ పరిచయస్థులు మాత్రమే. రంగారావైనా మరీ హృదయం పంచి ఇవ్వగల మిత్రుడు కాడు. నాటక సంఘంలో చేరిన తరవాత అతనిమీద విశ్వానికున్న సదభిప్రాయం కొంతవరకు తగ్గింది. రిహార్సలుకి వెళ్ళినరోజు తరవాత రంగారావు ఇంటికి పనికట్టుకుని వెళ్ళి తన తీవ్ర అసంతృప్తి తెలియచేశాడు విశ్వం. ధోరణికి అతను కొంచెం ఆశ్చర్యపడ్డాడు. "ఏదో తమాషాకి కబురుచెప్పుకోటమే గాని ఆ పాటని నిజంగా ఆదరించాలని ఎవరికీ లేదు" అన్నాడు. "అటువంటి తమాషాల వెనకాల బోలెడంత విషాదం ఉంది." అన్నాడు విశ్వం. ఆ మాటల్లో అంతర్లీనంగా ఆలోచించలేదన్నాడు రంగారావు. "అటువంటి స్వభావంగలవాళ్ళు కళోద్ధారకు లెప్పటికీ కాలేరు. నాటకసంఘంనించి రాజీనామా ఇస్తున్నాను" అన్నాడు విశ్వం. కాని రంగారావు నచ్చచెప్పి రాజీనామా ఇవ్వకుండా ఆపాడు. ఆ రోజునించీ విశ్వం రిహార్సల్సుకి ఇంతవరకూ వెళ్ళలేదు.

హాస్యమయినట్టు పెళ్ళిచూపుల తరవాత విశ్వానికి ఇంట్లో కాలునిలవటంలేదు. కీర్తిమీదనించి ఓ పెద్దబరువు తీసేసినట్టుంది అతనికి. స్వేచ్ఛగా బయటతిరిగి రావాలనిపించి బయల్దేరాడు. ఉత్సాహ మంతా లోలోపలే అణుచుకోటం కష్టంగా ఉంది. ఆశ్చర్యం! ఇన్నేళ్ళు ఎంతమందితోనో కలిసి చదివాడు. ఒక్కడూ తన హృదయానికి దగ్గరగా రాలేకపోయాడు. తప్పు తనదా అంటే తను ఎవరిహృదయానికి దగ్గరగా వెళ్ళలేక పోయాడు. ఎక్కడుందో ఈ లోపం! కష్టనష్టాలలో, ఉత్సాహోద్రేకాలలో హృదయం సహానుభూతి కోరు తుంది. అదే తనకిప్పుడు కరువయింది.

ఆలోచిస్తూ నడుస్తున్న విశ్వం మనసులో తళుక్కున వసంత మెరిసింది. ఆమె తనకి టీపార్టీ ఇచ్చింది. తను ప్యాసయితే ఆమె కెందుకు సంతోషం! ఉదయం ఇంటిదగ్గరే ఉండి ఉంటుంది. చదివే! ఏమను కుంటుందో? మాటవరసకి అని ఉంటుందేమో!

మనసులో ఏమీ నిశ్చయించుకోకుండానే విశ్వం వసంత ఇంటివైపు నడిచాడు. ఇంటి ముందాగి ఒక క్షణం తటపటాయించాడు. లోపల్నించి సన్నగా సంగీతం వినిపిస్తోంది. ఆమె ఇంట్లో నే ఉందన్నమాట! పాడుతుంటూ ఉంది. తను వచ్చినే ఆమె పాటకి అడ్డొస్తానేమో! సంకోచిస్తూ విశ్వం ఆవరణ దాటి తలుపు దగ్గర నుంచున్నాడు. తలుపు ఓరగా వేసి ఉంది.

"జాలిరమణ నా జతబాసి చనపోకు
మానసకుసుమముల మనసార పూజింతు."

మృదుమధురంగా వినిపిస్తోంది గానం.

"రవిపుట్ట జంద్రతారకముల రాల్గరగించు
విమల గాంధర్వంబు"

పెద్దనగారి పద్యపాదం తలపుకొచ్చింది విశ్వానికి.

ఎంత రసానుభూతితో ఆ మాటలు అనగలిగాడో ఆయన!

"కాలవల్లక గ్రామ కహాయకంఠకంఠ వధూ కల కాకలీధ్వని"కి పాటలోని ఉత్తమమైన సాహిత్యం మెరుగు పెడుతోంది.

జాలిని వినిపించదలచిన ఇంట్లోంచి త్యాగరాజ స్వామి కీర్తన వినిపిస్తోంది. ఆ కర్ణాటక సంగీతానికి తన్మయుడై ద్వారందగ్గర అలాగే నిలిచిపోయాడు విశ్వం.

పాట పూర్తయింది. పాటకి ప్రతిధ్వనిలా వయొలిన్ మీద రాగాలాపన సన్నగా వినిపిస్తోంది. విశ్వం తేరుకొని ధైర్యంగా లోపలికి అడుగు వేశాడు. తలుపు చప్పుడు విని వసంత తలెత్తి విశ్వాన్ని చూసి ఆశ్చర్యపడి వయొలిన్ కింద పెట్టి లేచి నుంచుని "కవిగారా!" అంది.

విశ్వం చిరునవ్వు నవ్వాడు

"మీ పాటకి అడ్డొచ్చినట్టున్నాను"

"లేదండీ అలా కూర్చోండి." అంది వసంత

"ఇవాళ మా పరీక్షా ఫలితాలు వచ్చాయి. నేను సెకండ్ క్లాస్‌లో ప్యాసయ్యాను" అన్నాడు. విశ్వం కుర్చీలో కూర్చుంటూ

"చాలా సంతోషమండి" అంది వసంత

"మరి మీ టీపార్టీ సంగతేమిటి?" అన్నాడు విశ్వం కొంచెం చనువు తీసుకుని.

వసంత ముఖంలో విస్మయం తొంగిచూచింది "ఏం టీపార్టీ?" అంది ఆశ్చర్యంగా

"మర్చిపోయారన్నమాట. నేను ప్యాసైతే మీరు టీపార్టీ ఇస్తానన్నారుగా. మరి అందుకే వచ్చాను."

వసంత ముఖం ఎర్రబడ్డది. ఆమెకి తన మాట జ్ఞాపకం వచ్చింది. ముందు ఆ సంగతి తనకి జ్ఞాపకం రానందుకు ఆమెకి సిగ్గుగా ఉంది. తను ఆమాట అన్నప్పుడు చాలా మనఃపూర్వకంగానే అన్నది. తన ఇప్పటి ప్రవర్తన చూసి ఏమనుకున్నాడో ఆయన!

విశ్వం ఆమె ముఖకవళికల్ని గమనించాడు. ఆమె వాగ్దానం మర్చిపోయి అందుకు సిగ్గుపడుతోందని గ్రహించాడు. తను అనవసరంగా ఆమె మనసుకి కష్టం కలిగించాడు.

"ఊరికే అన్నానండి. మీకు నిజముగా నేను ప్యాసయినట్టు చెప్పి పోదామని వచ్చాను." అన్నాడు విశ్వం తన తప్పు సరిదిద్దుకోటానికి ప్రయత్నిస్తూ

వసంత చిరునవ్వు నవ్వుతూ, "నోటీసు ఇచ్చి పోటానికి వచ్చారన్నమాట." అంది.

విశ్వం నవ్వాడు.

"ఇప్పుడే వస్తానుండండి" అని వసంత లోపలికి వెళ్ళి కొంచెం సేపట్లో కాఫీ కప్పుతో తిరిగివచ్చి బల్ల మీద పెట్టింది.

"ఇప్పటికిదే ఇవ్వగలనండీ. క్షమించాలి"

విశ్వం మొహమాటపడ్డాడు. అప్పుడే బజార్లో తాగివస్తున్నానన్నాడు. ఆమె బలవంతం చేసింది. మరేమీ అనకుండా కాఫీ తాగేశాడు అతను

"మీరు చాలా మంచివారండీ. ఏదో అన్నానని అనుకోకుండా జ్ఞాపకం ఉంచుకుని వచ్చారు."

'మరి ఊరికే వచ్చేదాన్ని వదులుకోమంటారా?'

వసంత చిరునవ్వు నవ్వింది

"మీరు రిహార్సల్సుకి రావటం లేదేమండీ? రోజూ చూస్తున్నాను"

"నాకోసమా?"

"అవును"

"ఎందుకూ?"

వసంత తెల్లబోయింది. అతనలా అడుగుతాడని ఆమె అనుకోలేదు. ఒక క్షణం అతని ముఖంలోకి చూసి అంది

"కవిగారు కదూ? హావభావాలు ఎలా ఉండాలో సలహా ఇస్తారని"

తన అజ్ఞానంలో చిత్రమైన ప్రశ్నకి ఆమె ఇచ్చిన సమాధానం విశ్వానికి నచ్చింది

"నాకు నటనగురించి ఏమీ తెలియదు."

"తెలియకుండానే మెచ్చుకున్నారన్నమాట"

విశ్వానికి ఏమనటానికీ తోచలేదు. ఆలోచించి అన్నాడు

"మెచ్చుకోటానికి శాస్త్రం విషయాలు తెలియాలా?"

"మెచ్చుకోదలచుకుంటే చాలు."

సంభాషణలోని అమాయకత్వానికి విశ్వం ఆమెని మనసులోనే పొగిడాడు

"పోన్లెండి మీకేమీ రాదంటాను సరా?"

ఆమె సమాధానం చెప్పకుండా చిన్నగా నవ్వుకుంది.

"ఇంతకీ మీరు రిహార్సల్సుకి ఎందుకు రావటం లేదో చెప్పనే లేదు."

"నాకిష్టం లేదు"

"ఏం?"

"ఆ వాతావరణం నాకు నచ్చదు."

"వాళ్లు మీ నాటకం పాడుచేస్తుంటే చూస్తూ ఊరుకుంటారా?"

"పాడు చేస్తున్నారా?"

"ఆ డైరెక్టర్ నాకు నచ్చడు"

"అయినా సలహాలివ్వటానికి నాటకాల విషయంలో నాకు అనుభవమేమీ లేదు."

"ఆలోచన ఉంటే చాలు. వాళ్లు ఎంతసేపటికీ ప్రజల అభిరుచుల్ని గురించే మాట్లాడుతారు. అలా ఉంటేగాని ప్రేక్షకులు మెచ్చరు అంటారు. సహజ నటులకి అహంకారమెక్కువగా ఇతన్ని వాళ్లమీద ఫిర్యాదులుగా చెప్పటం లేదు నా మనసుకి తోచింది మీకు చెబుతున్నాను అది మీరు కవిగారు కనుక, రిహార్సల్స్‌కి రావటం లేదు కనుక చెబుతున్నాను"

"నా నాటకం పాడయితే మీకేం నష్టం?"

వసంత అతనివైపు ఆలోచనగా చూసింది

"అంటే మీకు అందులో ఉత్సాహమేం లేదా?"

"లేదు"

"అయినా నాటకం పాడయితే మీకు చెడ్డ పేరు వస్తుంది."

"నా కంతకుముందు మంచి పేరుంటేగా!" అన్నాడు విశ్వం నవ్వుతూ

"సామాన్యంగా అందరూ మీకు మరేమంటారు"

"మనుషుల రూపాలన్నీ ఒక్క తీరుగా ఉండనట్టే భావాలూనూ"

"నాటకం చెడిపోతే నాటక సంఘానికి పేరు ప్రతిష్ఠలేం ఉంటాయి?"

"పోనివ్వండి పాడుసంఘం"

"మీరుకూడా అందులో సభ్యులేకదూ?"

"సభ్యుడినే కావొచ్చు. కాని దాంట్లో నాకు అభిరుచిలేదు అదీకాక అందులోని వ్యక్తులంటే నాకు పరిపడదు వాళ్ళకి కావలసింది నాటకం కాదు తైతక్కలాడి ఏదో పేరు తెచ్చుకోటం. హడావిడి చెయ్యటం. అవాకులూ చెవాకులూ వాగటం కొత్తగా అందమైన నటి కనిపిస్తే ఆమెచుట్టూ తిరగటం. విరాళమిచ్చిందే పోటీకొచ్చినట్టు వాగటం. వాళ్ళకి నాటకాలూ, సభలూ ఎందుకు?"

వసంత అంతా విని విశ్వం ముఖంవైపు చూసింది. విసుగుదల, ఏహ్యభావం, కోపం అతని వదనంలో ప్రతిబింబిస్తున్నాయి.

"మీరు చెప్పింది నిజమే కాని వ్యక్తుల లోపాలు సంఘానికి వర్తింపచెయ్యగలరా?"

"వాళ్లు స్థాపించిందే ఆ సంఘం"

"పెద్దలైన వాళ్లు వెనకాల ఉన్నారుగా మీ లాంటి వాళ్లు కలగచేసుకొని బాగు చెయ్యటానికి ప్రయత్నించాలిగాని కోపగించుకుని పోదలిస్తే ఎలా?"

ఆమె మాటల్లో నిజం ఉందని ఒప్పుకున్నాడు విశ్వం

"ఈ సారి రిహార్సలుకు వస్తారా?"

"వీలయితే!" ఇంకా నవ్వుతూనే అన్నాడు.

"మీరు వస్తే నాకు ధైర్యంగా ఉంటుంది"

"ధైర్యమా! అంటే?" అన్నాడు అర్థం కాక.

"ఆ వెంకటేశ్వరరావూ, డైరెక్టరూ ఉన్నారే, వాళ్లి ప్రవర్తన నాకు నచ్చదండి."

కొంచెంసేపు మౌనంగా ఉండి అన్నాడు విశ్వం "పోనీ, నాటకంలో వెయ్యటం మానెయ్యరాదూ?"

"ఎలా?" అంది వసంత నిస్సహాయంగా

"బలవంతమేముంది. మీరేం డబ్బు తీసుకోటం లేదుగా"

"నిజమే కాని నా భవిష్యత్తు సంగతేమిటి?"

"ఈ నాటకంతోనే ఉందా మీ భవిష్యత్తంతా?"

"ఈ సంస్థకి పెద్దల సహకారం ఉంది ఈ నాటకంలో బాగా వేస్తే నటనే జీవనోపాధిగా చేసుకుందామని ఉంది అవకాశం కూడా దొరకవచ్చు నాకు పెద్దచదువులేదు ఇంట్లో తింటూ కూర్చోటానికి డబ్బు లేదు మరి ఇంక నేనేం చెయ్యగలను?"

"పెళ్లి చేసుకోండి" అన్నాడు విశ్వం హాస్యానికి అన్నట్టుగా వసంత మాటాడలేదు. వీరు పద్దకేమా నవ్వుకున్నాడు విశ్వం ఆ మాట కొంతవరకు వాస్తవమే కాని ఆ సమయంలో ఆమె ముఖంలో విసుగంటే ఏదో వేదన ప్రముఖంగా కంపించిందతనికి వసంత ఎంత సేపటికీ మాటామాట్లాడక పోవటం అతనికి అసు

మానం కలిగించింది. తనమాటలు ఆమెని తప్పక గాయ పరచి ఉంటాయి. తెలివి తక్కువగా మాట్లాడాడు. ఆమెకి ఏదో సలహా ఇచ్చినట్టు ఘనంగా అన్నాడు. అందులో కొంత హాస్యధోరణి ఉన్నా ఆ అమ్మాయికి పైన సలహా ఇవ్వటానికి తనెవడాలా!

"ఏమనుకోకండి. తమాషాకి అన్నాను," అన్నాడు విశ్వం నొచ్చుకున్నట్టు

వసంత ఓ నవ్వు పెదవులదాకా తెచ్చుకొంది. కొద్దిక్షణాలు మళ్ళీ నిశ్శబ్దంగా గడిచాయి.

"మరి నేను వెళ్తాను" అన్నాడు విశ్వం, కుర్చీలోంచి లేచి నుంచుని

"మా ఇంట్లో విందుచేస్తే వస్తారా?" అంది వసంత.

"విందా!" ఆశ్చర్యంగా ఆమె ముఖంలోకి చూశాడతను.

"అభ్యంతరం ఉంటుందా?"

"అభ్యంతరమా? ఎందుకూ?.. అదే. ఏమీ లేదు కాని. కాని ఇప్పుడు కాదులెండి. మరో సారి ఎప్పుడైనా" అన్నాడు విశ్వం.

"అంటే ఎప్పుడు?"

విశ్వానికి ఏం చెయ్యటానికీ తోచలేదు. "మీకు తెలుస్తాగా," అని తప్పించుకుంటున్న ధోరణిలో అన్నాడు.

వసంత ఇంకేం అనలేదు. విశ్వం మరెక్కడికీ వెళ్ళకుండా సరాసరి ఇంటికి వచ్చాడు. వసంత! అనాదిగా మానవుని హృదయంలో వేళ్ళు పాతుకొనిపోయిన సాంఘిక దురాచారానికి బాధితురాలు! ఆమెనుచూస్తే తనకి జాలి వేస్తోంది.

ఇంట్లోకి విశ్వం అడుగుపెట్టగానే వెంకట్రామయ్యగారి స్వరం వినిపించింది. అప్పుడే వస్తున్న విశ్వాన్ని చూసి ఆయన సంతోషంగా అన్నారు: "ఏరోయ్, పరీక్షల్లో నెగ్గావే. నీకు మంచి ప్రెజెంట్ ఇవ్వాలిసిందే!"

విశ్వం చిరునవ్వుతో లోపలికి ప్రవేశించి, "ఎప్పుడు వచ్చావు మావయ్యా, ఏమిటి విశేషాలు?" అని అడిగాడు.

"ఇప్పుడేరా. విజయవాడ పనిమీద వచ్చాను. పేపరు చూస్తే మీ రిజల్ట్సు కనిపించాయి. ఎలాగో ఇంత దూరం వచ్చానుగదా, నీకు కంగ్రాట్యులేషన్స్ చెప్పిపోదామని ఇలా వచ్చాను," అన్నాడాయన.

అయితే ఆయన వచ్చిన అసలు విషయం మధ్యాహ్నం భోజనా లయింతరవాత కబుర్లలో బయటపడ్డది.

జానకిని తన కివ్వాలని ఆయన ఉద్దేశం. ఆ మాట అప్పుడప్పుడు తన చెవిని పడుతూనే ఉంది. కాని తను మాత్రం ఆమాట ఆలోచించలేదు ఇంతవరకూ. ఇప్పుడు విషయం తేల్చుకుని మావయ్య అంటున్నాడు.

జానకి!

ఆమె అంటే తన కెంతో అభిమానం.

కాని ఈ దృక్పథంలోంచి ఆమెని ఎప్పుడూ చూడలేదు.

తను జానకిని పెళ్ళిచేసుకోటంలో ఏదో అసహజత్వం ఉందనిపించింది విశ్వానికి. తను ఆమెని చిన్నపిల్లప్పటినించీ ఎరిగినవాడు. ఆమెతో ఆడుకున్నాడు. కవ్వించాడు, ఎగతాళి చేశాడు. కలిసి అల్లరిచేశారు. ఆమె తనకి ఆత్మీయురాలు, స్నేహితురాలు.

అప్పటినించీ ఇప్పటివరకూ తనకి ఆమె అంటే అదే దృష్టి.

కాని ఇప్పుడు మరో సంబంధం ఏర్పడటానికి సంప్రదింపులు జరుగుతున్నాయి. ఆమెని వివాహం చేసుకుంటే తను సుఖపడగలడా! ఆమె సుఖపడ గలదా! జానకి అభిప్రాయ మేమిటో? మావయ్య జానకిని అడిగివుండడు. కొన్నిట్లో మావయ్య అభి ప్రాయాలు తనకి నచ్చవు, తన ఇష్టం వచ్చినట్టు చేస్తాడేగాని సలహాగాని, అభిప్రాయంగాని అడగడు. వన్న చెళ్ళప్పుడే మావయ్యకి కొంచెం కోపం వచ్చింది ఈడుకాదని మాట చెప్పాను, మరొకరి కివ్వ టానికి వాడి కివ్వటం నాన్న కిష్టంలేదు.

విశ్వం ఆలోచించి "ఉద్యోగమైనతరవాత చూద్దాంలే మావయ్యా" అన్నాడు. ఆయనకి నచ్చక పోయినా ఆ సమయంలో ఏమీ అనక వెళ్ళిపోయాడు.

9

విశ్వం రచించిన నాటిక ఆ రాత్రి ప్రదర్శిస్తు న్నారు. నాటిక పేరు "మహారాజ పోషకులు" పుర ప్రముఖులు చాలామంది వచ్చారు. నాటకం

ప్రారంభం కాబోతుందని మైక్‌లో ప్రకటించారు. ఆడిటోరియంలో లైటు ఆరిపోయాయి తెర తొలగింది.

దృశ్యం ఒక పల్లెటూరులో పచ్చ పొలాల మధ్య ఒక ప్రదేశం సెట్ వేశారు రంగస్థలం ఏర్పాటు చేయబడ్డది—సెట్‌లో ఒక భాగంగా కొబ్బరిఆకులతో తోరణాలు కట్టగా రెండు పెట్రోమాక్సులైట్లు కర్రలకి కట్టబడి వెలుగుతున్నాయి రంగస్థలంలోని రంగ స్థలంమీదకి ఓ మాసికగుడ్డలు ధరించిన వ్యక్తి వచ్చి "అయ్యా, ఇప్పుడు 'దశావతారాలు' భరతనాట్య ప్రదర్శన జరుగుతుంది తమ రంతా దయచేసి నిశ్శబ్దంగా ఉండాలని కోరుతున్నాను" అని పక్కకి వెళ్ళి పోయాడు. రంగస్థలంమీద తబలా, హార్మోనియం, వయొలిన్ వాయిద్యాలని వాటి తాలూకు వాద్యగాళ్ళు సరిచూసుకొని శ్రుతి కలుపుకుంటున్నారు. ఇంతలో గజ్జెల రవళి వినిపించింది నేపథ్యంలో. వాద్యసంగీతం ప్రారంభమైంది' ఒక ఎలజవ్వని రంగంమీదకి వచ్చి అందరికీ నమస్కరించి ప్రార్థన చేసింది.

గజ్జెలు ఘల్లు ఘల్లు మన్నాయి తబలా లయకలిపింది తధిత్తోం తదిగి తత్తోం భరతనాట్యం ప్రారంభమైంది

నేపథ్యంలో శ్రావ్యమైన కంఠం వినిపిస్తోంది ..

మత్స్యరమున మరియంబుధిలో జొచ్చియున్న
సోమకు గ్రుంచియు
విద్యలనిడి వేదములజావకు నిచ్చితివో మత్స్యవత
తారా! ఇచ్చితివో మత్స్యవతారా!"

ముద్ర పట్టింది నర్తకి

చప్పట్లు చరిచారు ప్రశంసా పూర్వకంగా నేపథ్యంలో ప్రేక్షకులు...

మలయుచు నిను ప్రస్తుతి చేయగ చెలగి సురలు
జలధి మధింపగ
కలిమి బలిమి రొలమితో జొనగిన కు-గిరిపర
కూర్మావతారా!"

కూర్మావతార ముద్రపట్టుకొంది నర్తకి.

నేపథ్యంలో ఆ ధ్వనిస్వరం దర్పంగా వినిపించింది.

రెడ్డొచ్చె మొదలాడు.

రెడ్డొచ్చె రెడ్డొచ్చె మొదలాడు.

ఓ అజానుబాహువిగ్రహం రంగస్థలం మీదకి వచ్చి ఠీవిగా నుంచుంది బొమ్మ వేసిన చేతికర్ర ఊగిస్తూ.

ఆగిపోయింది నర్తకి. ఆగిపోయాయి వాద్య గాళ్ళు. ఆగిపోయింది గానం. మరికొంచెం సేపటికి మళ్ళీ గజ్జెలు ఘల్లుమన్నాయి—తకధిం తక తా కిట తక .

" విద్యలనిడి వేదము లజావకు
ఇచ్చితివో మత్స్యవతారా!
నీ విచ్చితివో మత్స్యవతారా!"

మత్స్యవతార ముద్ర పట్టింది నర్తకి

చప్పట్లు మళ్ళీ వినిపించాయి ఆ చప్పట్ల చప్పుడు లోంచి గంభీర స్వరం వినిపించింది

పంతులొచ్చె మొదలాడు
పంతులొచ్చె మొదలాడు

మరొక వ్యక్తి రంగ స్థలంమీది కొచ్చి రెడ్డి ప్రక్కన నుంచున్నాడు దర్జాగా. రెడ్డి ముఖం చిట్లించాడు.

భరత నాట్యం మళ్ళీ మొదటి కొచ్చింది .

"మత్స్యరమున మరియంబుధిలో "

నేపథ్యంలోంచి ఓ స్వరం అధికారపూర్వకంగా హెచ్చరించింది.

చౌదరొచ్చె మొదలాడు
చౌదరొచ్చె మొదలాడు

నర్తకి నిస్సహాయంగా చూసింది. పట్టబోయే ముద్ర ఆగిపోయింది.

ఠీవిగా రంగంమీద కొచ్చాడు ఒక వ్యక్తి. పాట మొదటి కొచ్చింది గజ్జెలులయ వేయసాగాయి.

" విద్యలనిడి వేదములజావకు. ఇచ్చితివో మత్స్యవతారా! నీ విచ్చితివో మత్స్యవతారా!" నేపథ్యంలోంచి ఖంగున మోగింది ఓ గొంతు.

నాయుడొచ్చె మొదలాడు
నాయుడొచ్చె మొదలాడు.

రంగం మీదకి వచ్చి నలువైపులా చూసి మీసాలు మెలేసి నుంచున్నాడు మరో వ్యక్తి.

తిరిగి ప్రారంభమైంది భరతనాట్య కార్యక్రమం నర్తకి మత్స్యవతార ముద్రపట్టి పరవశంతో అలాగే నిలబడి పోయింది. ఇంతలో నేపథ్యంలో ఎవరో అరిచారు. నర్తకి తెప్పరిల్లింది.

"శ్రేష్ఠి వచ్చె మొదలాడు
శ్రేష్ఠి వచ్చె మొదలాడు

ఓలాభుపాటిబక్క కి తిలపాగా సవరించుకొంటూ రంగంమీద కొచ్చి నిలబడ్డాడు

మొదలుపెట్టింది నరకి విసుగ్గా ముద్ర పట్టకుండగా రెడ్డి అరిచాడు

"ఇటు ఇటు"

మిగతావాళ్ళెవ్వరూ లేరు. అందరూ తమకే అభినయించాలన్నారు.

ముద్ర పట్టకుండానే నర్తకి కలిగిపోయింది ఎవరికి అభినయించాలి? ఎవరు గొప్ప? ఎవరు అర్హులు?

ప్రేక్షకుల సహాయం కోరారు తమని అభినయించేవారంటూ తమ వెనక నిలబడాలన్నారు

ప్రేక్షకులు ఒక్కొక్కరూ అలాగే నిలబడి పోగారు భాగాలు తీర్చి

చిత్ర మేమంటే రూపురేఖల్లో, వేషభావల్లో ఒక పోలికగలవాడు మాత్రమే తమ తమ వరసల్లో ఉన్నారు

తేలవస్తది – మొదటి రంగం సమాప్తమైంది లైట్లు వెలిగాయి

ప్రేక్షకుల స్థానాల్లో మొదటి వరస కూర్చున్న పెద్దల్లో సంచలనం కలిగింది గుసగుసలు ప్రారంభమయ్యాయి రానురాను గుసగుసలు వాగ్వాదాలుగా మారాయి పెద పెదగా కేకలు వేసుకుంటున్నారు ఉద్రేకాలు పెరిగిపోగాయి ఈ వాదావివాదం గతా స్థానాల్లో వాళ్ళకి కూడా పాకింది. హాలంతా కేకలతో మారుమోగుతూ గంద్రగోళంగా ఉంది థియేటర్ యాజమానులే థియేటర్ పోలీసుల్ని పిలిపించారు వాళ్ళు జనాన్ని సద్దుబాటుకి ప్రయత్నించారు కాని పోలీసుల్ని చూడగానే ప్రేక్షక జనసమూహం మరింత రెచ్చి మీరిపోయింది కొందరు గ్రీన్ రూమ్పైకు పరిగెత్తారు.

"ఈ నాటకం ఆడటానికి వీల్లేదు" అన్నారు ఉంకితంగా కొందరు.

"ఇది తీరాలిసిందే!" అన్నారు మరికొందరు మరింత పట్టుదలతో.

చేతులు కలిసేసరికి వచ్చింది. పోలీసులు కలగ చేసుకున్నారు నాటక ప్రదర్శనం ఆగిపోయింది పోలీసులు చెయ్యగలిగిందలా నాటకసంఘంవారికి అపాయం జరక్కుండా కాపలా కాయటమే. నాటకం ఆగిపోయిందనగానే కొందరు శాంతించి ఇంటిదోవ పట్టారు. వాగ్వాదాలు తగ్గాయి జనం వెళ్ళిపోసాగారు.

ఈ అవాంతరానికి విశ్వం విక్షిప్తుడై గ్రీన్ రూమ్లో తల చేతుల్లో పెట్టుకుని కూర్చున్నాడు. వచ్చిన కేమంకట్టిన వసంత అలిసిపోయి వాలిపోయిన ముఖంతో కుర్చీలో కూలబడ్డది. తన ప్రథమ ప్రయత్నం ఇలా పరిణమించినందుకు నిరాశపడినామె నాటక సంఘంలోని సభ్యులు, పాత్రధారులు రంగస్థలంమీద పరికరాలు చక్కదిద్దుకుంటూ నిస్పృహతో పనులు చెయ్యసాగారు

గ్రీన్ రూమ్లోఉన్న విశ్వం గొణిగాడు.

"నాటక సంఘంలో నేను సభ్యుణిగా చేరి ఉండకపోతే బాగుండేది కనీసం నేను నాటకం రచయితనైనట్లు వాళ్ళు నన్ను వొదిలినా సరిపోయేది ఎంత గుండెపం నా సంగతి అలా ఉండండి. పాపం, వారి శ్రమంతా బూడిదలో పోసిన పన్నీరయింది ఎంత అవస్థపడ్డారు! ఎంత నష్టపోయారు!"

"ఇటువంటి నాటకం ఎందుకురాశారు?" అంది వసంత

"బుద్ధి గడ్డితిని "

అతనలా పశ్చాత్తాపపడటం చూసి వసంతకి జాలివేసింది. కొంచెం అనునయపూర్వకంగా అంది

"అయినా ఇందులో అంత కొంపలంటుకుపోయే విషయం మేముంది? అవాలోచితంగా ప్రేక్షకులు తొందరపడ్డారు గాని "

"ఉంది లేకపోలేదు కాని ఇలా మూర్ఖంగా ప్రవర్తిస్తారని నే ఊహించలేదు ఇంకా నయం పూర్తిగా నాటకం చూస్తే నన్ని ఊళ్ళోంచి తరిమేసేవాళ్ళేమో!"

"వాళ్ళు సరిగా అర్థం చేసుకోలేదేమో"

"సహృదయత కొరవడినవాళ్ళు దేనికైనా 'అరసికేషు కవిత్వనివేదనం శిరసిమాలిఖ' అన్నాడు కులతత్వాల మీద సున్నితమైన వ్యంగ్య విమర్శచేస్తే కత్తులూ కటార్లూ దూశారే నే కేం చెయ్యను! నే అందరికీ కావాలని తిట్టలేదు, తిమ్మలేదు. అభిప్రాయ ప్రకటన చేసే స్వేచ్ఛ ఇంకా మన దేశానికి రాలేదు"

వసంత అతనివైపు జాలిగా చూసింది

"అందరూ మీలాంటివాళ్ళే ఉంటారా?"

"ఎవరూ ఎవరిలాగా ఉండరు. మనిషి సంకుచితంగా ఆలోచించకూడదని నేననేది."

"మీది విశాల హృదయమండీ."

"తకలుకు చెప్పకండి."

"మీ ధోరణిబట్టి చెబుతున్నాను. నిజంగా నాటకం చాలా బాగా రాశారండీ. నా వొచ్చే కొత్త నాటక అంతా కూడా ఎన్నో పుస్తకాలు చదివాను. సాహిత్యంలో నాకు ప్రవేశం లేదనుమాట నిజమే. కాని నాటకం చాలా గొప్పగా ఉందని నాకనిపిస్తోంది."

"లలితం మామీకూడా అలాగే అంటున్నారా! నన్ను ఊరడించటానికేనా?"

"నేనబద్ధం చెప్పటంలేదు"

"ఇంతకుముందు ఎప్పుడూ ఈ విషయం మీరు చెప్పలేదు"

"మర్చిపోయాను. చెప్పాలనే అనుకున్నాను కాని"

"కాని?"

"మీతో మాట్లాడుతున్నంతసేపూ ఆ విషయం నాకు గుర్తొచ్చేది కాదు. ఎందుకో తెలియదు. తలుచుకుంటే ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. సరిగా మీరు వెళ్ళిపోగానే ఆ సంగతి జ్ఞాపకం వొచ్చేది. ఎందుకంటారు?"

"నాకు మనస్తత్వశాస్త్రం తెలియదు"

వసంతి నవ్వింది.

"ఈ నాటకం పుస్తకంగా అచ్చు వేయించండి"

"ఎందుకూ! ఈ కీర్తి చాలదా?"

"దాంతో మీకు మంచిపేరు వస్తుందండీ"

"పేరుకోసం నేను అది రాయలేదు"

"దానంతటది అదే వొస్తుంటే మీరేం చేస్తారు?"

"దక్కే పేరులో మీరు సగం పంచుకుంటారా?"

వసంతి విశ్వం ముఖంలోకి చూసింది విస్మయంతో

"మంచిపేరొస్తే అంతా మీకే కావాలి కదూ పాపం?"

విశ్వం ఆమె ముఖంలోకి కొంచెం ఆశ్చర్యంగా చూశాడు.

ఆమె మరోసారి తృప్తిగా చూసింది.

"అంతేమరి" అన్నాడతను నవ్వుతూ

"కవిగారికన్నా నా హక్కే ఉండాలన్నమాట"

"నన్ను కవిగారు అనకండి"

"ఏం, మీరు కవులేగా?"

"కాదు. నాలో కవిత్వం లేదు. ఉంటే కాస్తో కూస్తో చిత్రకళ ఉంది అంతే."

"మీరు బొమ్మలు వేస్తారా?" ఆశ్చర్యపోతూ అంది వసంతి

"ఏదో వేస్తాను."

"ఎప్పుడూ చెప్పలేదే!"

"నాటకం ప్రదర్శనకైతే వస్త్ర భంగిమలో మీ చిత్రం వేసి ఇద్దామని అనుకున్నాను."

"అయితే ఇవ్వచ్చుకూడదా?"

"ఉత్సాహం లేదు"

"నాటకం రాయటానికి కారణం? ఇక కృషి అభ్యాసమండీ?"

"మీరని ఎవరన్నారు"

"మరి నాటకం ప్రదర్శించటానికి నా బొమ్మకి ఏమిటి సంబంధం?"

"ఏమీ లేదు," అన్నాడు విశ్వం ఆమె వదనం లోలోపల ఆమెని ప్రశంసిస్తూ

"అయితే మాట నిలబెట్టుకుంటారా?"

"చూద్దాం"

"అలా అంటే కాదు"

"బొమ్మ వెయ్యటం అంటే మాటలు కాదు. గంటలతరబడి మీరు మోడల్ ఇవ్వాలి. ఓపికగా ఉండలేకుంటే ఏం లాభం?"

"ఇస్తానులెండి"

"అయితే సరే"

మాట ఇచ్చిన ప్రకారం విశ్వం ఓ శుభోదయం పరికరాలన్నీ తీసుకుని వసంతి ఇంటికి వెళ్ళాడు. ఆమె చిత్రం గీయటానికి అతను చెప్పిన భంగిమలో ఆమె నిలబడింది. రోజూ ఉదయం విశ్వం కార్యక్రమం అతి త్వరలో స్కెచ్ పూర్తిచేశాడు. కాని రంగులు వెయ్యటం చాలా నెమ్మదిగా సాగుతోంది. దగ్గరే ఉండి వసంతి ఏదో కబుర్లు చెబుతూ ఉంటుంది. విశ్వం మాటలసందడిలో పడి బొమ్మసంగతి మర్చిపోతాడు. ఇప్పుడు విశ్వం తనని 'అండీ' అని పిలిస్తే ఆమె ఒప్పుకోదు. 'కవిగారూ' అంటే విశ్వం ఒప్పు

పోదు. ఈ రోజుల్లోకి నిత్యం నాటిక ఎక్కడో ప్రద ర్శించగలసంస్థవారు ప్రకటించారు. అనుకోకుండా దానికి బ్రహ్మాండమైన ప్రచారం వచ్చింది. కాని ఆ నాటిక ప్రదర్శన నిషేధించబడ్డది.

10

ఆషాఢం చల్లటిమబ్బులు తెస్తోంది ఆకాశం తొలకరి పలకరించి వెళ్ళింది. పరిసరం మళ్ళీ పొలం పనుల్లోకి మళ్ళా. పాదుమళ్లు పచ్చపచ్చగా కన్నుల పండువుగా ఉన్నాయి. కాలువ పదటంవల్ల నీటిగాలి వీస్తోంది.

వరాలారాలో రూప్యాగి సూరి గొబ్బిళ్లాడు చేసు కున్నాడు. సూర్యుడు పడమటిదిక్కుకి చేరుకున్నాడు నీరెండ కాస్తోంది. పనిలేకపోయినా కల్పించుకుని ఏదో చెయ్యటం సూరికలవాటు. సామాన్యంగా అతను మ్రొక్కుబడిగా ఏ సంఘం సమావేశాలకి పోడు. కొంపట కొంపట ఊళ్ళోని తోటివాళ్ళు సూరికి గర్వం అనుకున్నారు. కాని అయ్యన్న జరిగిన కొన్ని కొన్ని సంఘటనలవల్ల వాళ్ళలో ఆ అభిప్రాయం తొలగిపోవటమే కాకుండా సూరి అంటే ఓ విధమైన గౌరవభావం కూడా ఏర్పడ్డది. ఇటీవలనే అతనివల్ల గ్రామానికి ఓ మేలు జరిగింది. ఊళ్ళో కరణంగారు తమ గిండ్రి గారి జ్ఞాపకార్థం విడిచిన అబోతు విద్యాలయిగా సంచరిస్తూ అందరికీ కంటకప్రాయంగా తయారైంది దానిమూలాన రెండుపక్షాలు కూడా ఏర్పడ్డాయి— కరణంగారి పక్షమూ, మునసబుగారి పక్షమూ. క్రితం సంవత్సరం యీ అబోతు కారణంగానే ఓ చిన్న గలాటా జరగటం, కక్షలు పెరగటం సంభవించాయి. ఈ సంవత్సరం వెంకట్రామయ్యగారి కుటుంబసభ్యు తొక్కి పాడుచేసింది అబోతు. ఆ దృశ్యం సూరికంట పడింది. పాలేరు వెంకన్న 'హై' అంటున్నాడు. కాని సూరి తొందరపడలేదు. ఆ మర్నాడే పక్క ఊళ్ళో పశు దొడ్డికి యీ అబోతును పంపటం జరిగింది. అదిమళ్ళీ తిరిగిరాలేదు. ఊరివాళ్ళకి అది చాలాకాలం వరకూ సమస్యగానే ఉంది. దీని వదిలించిన సంతో షించారే కాని దాని ఆచూకీ తియ్యటానికి ఎవరూ గట్టిగా ప్రయత్నించలేదు. అది అక్కడినించి తప్పించుకొని ఎక్కడికో పోయివుంటుందని అను కొన్నారు. కరణంగారు అసలుసంగతి తరవాత బయట పెట్టారు. పశుప్రదర్శన సంఘం తరఫున ఎవరో వచ్చి తమని బలవంతం పెట్టటంవలన తమ ప్రదర్శనకి పంపక తప్పలేదని, తరవాత తనకి తెలిసిన ఒక మిత్రుడు దానిని సహకార సంఘానికి ఇప్పించదలిచిందని వత్తిడి చేశాడని, తను మిత్రుడిమాట కాదన లేకపోయాడని ఆయన వివరించేవాడు. ఆ తరవాత చాలారోజులకి గాని అసలు నిజం బయటపడలేదు. ఈ తంతు నడిపించింది సూరేగాని కాదు. వెంకట్రా మయ్యగారన్నారు సూరి. కాని అతనే ఉద్దేశంతో చేశాడో మాత్రం ఎవరికీ స్పష్టంగా తెలియదు. సూరికి ఊళ్ళో కక్షలు పెరగకూడదని వాటిని తొలగించ టానికి ఈ యుక్తి పన్నాడని కొందరంటే, సొంత పొలం రక్షించుకోటానికి ఇలా చేశాడని మరి కొంద రంటారు. ఇవన్నీ ఊహాగానాలే. సూరినడిగితే తనకా విషయం కేమీ తెలీదని నవ్వుకుంటాడు. అతి చేరువగా అబోతుని తోలివేయటం కరణంగారికీ, మున సబుగారికీ వారి అనుయాయులకీ కూడా సంతోషం గానే ఉంది. తమ పరువు ప్రతిష్ఠలకి భంగం లేకుండా సమస్య పరిష్కారమైంది. సూరి ఏ పార్టీకి చెందిన వాడు కాడు, అందరితో అతను సమానంగానే మాట్లాడుతాడు. అదికాక క్రితం సంవత్సరం అతను ఓ సందర్భంలో చూపిన ధైర్యసాహసాలకి అతనికి ఊళ్ళో గౌరవస్థానం లభించింది. ఆ సంఘటన జరిగిన రోజున రాగా చీకటిపడి సూరి, పాలేరు వెంకన్నా పొలంనించి తిరిగివస్తున్నారు. ఆ కాలంలో వర్షాలు కురవటంవల్ల పంటకు దెబ్బతినే సూచన కనిపించింది కాలవ ఉప్పొంగిపోతోంది, అకస్మాత్తుగా సూరికి అనుమానం తగిలింది. కట్టకి ఇదివరలో గండిపడ్డది. ఇప్పటికీ అది సరిగా బాగుచెయ్యలేదు. తాత్కాలి కంగా అడ్డంవేశారు. వరదవచ్చే సూచన కనిపిస్తోంది. ఎగువగా నీరు ఉధృతంగా ప్రవహిస్తోంది. ఊళ్ళోకి నీరు మళ్ళీ వచ్చేట్టుగా ప్రమాదం జరిగితే జాగ్రత్త వెంకన్నతో ఆలోచించి, సూరి అతనితో సహా కాలవ కాడ అడ్డతలికట్టుకు చేరాడు. అటువైపు దిబ్బప్రదేశం అంతా అది. అనువైనస్థలం చూసి ఇద్దరూ కలిసి గండికొట్టారు. 'నీరు బంజర్లలోకి మళ్లింది.' క్షేమంగా ఊపిరిపీల్చి సూరి ఊళ్ళోకివచ్చారు. ఆ మర్నాడు పొలానికెళ్ళిన రైతులు చూసేదాకా ఈ విషయం ఎవరికీ తెలియదు. ఆరాతీసి అది సూరి పనేనని తెలుసుకున్నారు. అంతపని చేసినవాడు కిమ్మనకుండా తనేమీ ఎరగనట్టుగా ప్రవర్తించటం

అందరికీ ఆశ్చర్యంతోపాటు ఆగ్రహం కలిగించింది. ఎవరైనా ఈ ప్రసక్తి అతనిముందు తెస్తే అదేదో ఘనకార్యం కాదన్నట్టు మాట్లాడతాడు.

ఇలాంటివే కొన్ని చెప్పుకోదగ్గ పనులు చెయ్యటంవల్ల అతనంటే ఊరివాళ్ళకి అభిమానం ఏర్పడ్డది. చిత్రమేమంటే ఇలా ఊళ్ళో తనని అభిమానిస్తున్నారనే విషయం అతని ఆలోచనలోకి రాదు. ఆ విషయం అతనికి తెలియదనికాదు. ఒక విధమైన విరక్తత అతని ముఖంలో ద్యోతకమవుతుంది. ఓసారి సభావేశంలో మూర్తిని పొగిడి ఈ మనిషి ఎవరో ప్రశంసా వాక్యాలు పలికితే, వెంటనే లేచి అన్నాడు.

"నేనూ ఊరివాళ్ళలో ఒకణ్ణి. ఒకవేళ నేనేదైనా చేస్తే అందులో నేనాశ్చర్యకరమేం లేదు. నాకు అవసరమనిపించిన పనులే నేను చేశాను. ఇందులో ప్రశంసించటానికేం లేదు."

మరో వ్యక్తి ఈ మాటలంటే మర్యాదకోసం, వినయంకోసం అన్నాడని సులభంగా ఊహించే వాళ్ళు జనం. కాని ఆ మాటలు అన్నవాడు మూర్తి. ప్రత్యక్షంగా గానీ, పరోక్షంగా గానీ మెప్పుని సూచించే మాట ఒక్కటి పలికినా ముఖం చిట్లించుకుని చిరాకుపడే ఒకే వ్యక్తి. పొద్దస్తమానమూ పని వాళ్ళతోపాటు వొళ్ళు వొంచి చాకిరిచేసే ఆసామీ. అజమాయిషీ పేరుతో గట్టుమీద చేతులు ఆనించి దిక్కులు చూస్తూ నిలబడే కర్ర పెత్తనదారు కాదు మూర్తి.

పడమటి ఆకాశం ఎర్రబారుతోంది. ఆ సమయంలో ఓ వ్యక్తి మూర్తిదగ్గిరికి వచ్చి 'నమస్తే' అన్నాడు. దగ్గర్లో ఉన్న చిరిచాపలాగి "కూర్చోండి" అన్నాడు. మూర్తి, ఆ వ్యక్తిని ఆపాదమస్తకం చూసి

"నేను కరణంగారి దగ్గిర్నుంచి వస్తున్నానండీ" కూర్చుంటూ అన్నాడతను.

"అలాగా!"

"నా పేరు వెంకటపతి. ఈ సంవత్సరం నేను బి. ఏ. ప్యాసయ్యాను. మూర్తిగారు మీరేనా?"

"అవునండీ" అంటూ మూర్తి దగ్గర్లో ఉన్న కుండలోని నీళ్ళు పంచపాత్రలో పోసి వెంకటపతికిచ్చాడు. ఆ చల్లటి మంచితీర్థం తాగాక అతను తను వచ్చినపని చెప్పాడు.

"కాలేజీలో చదువుతున్నప్పుడు నేను సంఘసేవ చేసేవాడినండీ. కాలేజీ సాంఘిక సేవాసమితి సభ్యుణ్ణి. మొన్న ఆమ్యాన ఈ ఊరి మట్టిరోడ్డుమీద కంకర వేసిన బృందంలో నేనుకూడా ఉన్నాను. ఈ ఊళ్ళో నాకు చేతనైనంతవరకు కొన్నాళ్ళు సంఘసేవ చెయ్యాలని ఉందండీ"

"మంచిది" అన్నాడు మూర్తి

"ఏం చేస్తే బావుంటుందంటారు?"

"నాకా విషయాలు తెలియవే"

"మీకు తెలియకపోతే ఇంకెవరికి తెలుస్తాయి?"

"అదేమి టలా అంటారు?"

"కరణంగారు మీ విషయమంతా చెప్పారు. మీ సలహా తీసుకుని ఏదైనా చేస్తే బావుంటుందని ఆయన చెప్పిన మీదటే మీ దగ్గిరకొచ్చాను. మీరు సహాయపడతారని ఆశపడుతున్నాను"

"నావల్ల సహాయం జరిగే వీలుంటే సంతోషంగా చేస్తాను. కాని నేనేం చెయ్యగలనో నాకే తెలియదు. మీ కార్యక్రమ మేమిటో చెప్పండి"

"అది తయారు చెయ్యటానికే మీ సలహా అడుగుతున్నాను"

మూర్తి ఆలోచించాడు. ఆ క్షణంలో అవసరాన్నిబట్టి తోచిందేదో చెయ్యటమే గాని తనింత వరకూ ఫలానా ఫలానా వ్యవహారాలు ఫలానా విధంగా చెయ్యాలని ఆలోచించి ఆ కార్యక్రమం ప్రకారం నడవటం ఎరగడు

"మీరీ ఊళ్ళోనే స్థిరపడిపోతారా?"

"ఎబ్బె, లేదండి."

"ఎన్నాళ్ళుంటారు?"

"బి. ఏ. ప్యాసయ్యాను కదండీ. ఏదైనా ఉద్యోగం వస్తే వెళ్ళిపోతాను. ఈ లోపల ఏ కొంత వరకూ నలుగురికీ పనికొచ్చే పనేదైనా చెయ్యాలని ఉబలాటం."

మూర్తి పొడిగా నవ్వాడు

"చెయ్యవచ్చు. దానికేం. కాని అర్థాంతరంగా వెళ్ళిపోతే ఏంలాభం?"

"ఎవరికి?" అన్నాడు వెంకటపతి.

"ఊరికీ, మీకూ కూడా."

"జరిగినంత పనే జరుగుతుంది."

"అయితే సరే" అన్నాడు సూరి

"సూరి దగ్గిర్నించి నూతన శైలి వొచ్చేటం లేనందువల్ల వెంకటపతే కొన్ని ఆలోచనలు వెలిబుచ్చాడు

"యువజనులకి రాత్రిబడి, ఆరోగ్యసూత్రాల ప్రచారమూ, వాటి ఆదరణా, సమిష్టి శ్రమదానమూ మొదలైనవి ప్రారంభిస్తే బాగుంటుం దనుకుంటాను."

"అలాగే?"

వెంకటపతి ఉత్సాహంగా కార్యక్రమం ప్రారంభించాడు మొదటిరోజు పెద్దల్ని సమావేశపరిచి తన అభిప్రాయాలు వెలిబుచ్చాడు కొందరు యువకులు ముందు కొచ్చారు. తోడ్పాటు ఇస్తామన్నారు. రాత్రిబడి నెలకొల్పబడి పరిసరాలనీ, ఊరినీ ఎలా శుభ్రంగా ఉంచాలో ప్రచారం జరుగుతోంది. ఉద్యమం చెయ్యటానికి శ్రమదానం జ్ఞానం చేశారు కొందరు యువకులు.

ఈ పనులన్ని కొత్తగా వింతగా వున్నాయి జనానికి కొద్ది రోజుల తరవాత ఈ విషయం పాతబడి మామూలు వ్యవహార మైంది

మొదట్లో ఉత్సాహంగా రాత్రి బడిలో చేరిన యువకులు రానురాను పల్చబడ్డారు హాజరు తగిపోయింది రోజురోజుకి

ఆరోగ్య సూత్రాలు ఆదరణలో పెట్టడానికి బద్ధకం వేస్తోంది జనానికి

పగలంతా వొళ్ళు విరుచుకుని పొలాల్లో పనిచేసిన తరవాత ఇంకా ఈ శ్రమదానానికి ఓపిక లూ తక్కువ ఉనపాగాడు ఆరంభశూరులు

"మా ఊళ్ళోకూడా చదువుకున్నవాళ్ళున్నారండీ" అని మొహం ఎదటే వెంకటపతితో అన్నారు కొంతమంది.

"ఒకళ్ళు చెప్పాలిసింది, మేము వినాలిసింది ఏముంటాయిలెండి కొత్తగా" అన్నారు సభాశేశాలకి హాజరు కావటం ఇష్టంలేక మానుకున్న జనం

"ఇదంతా మీకోసమే." అన్నాడు వెంకటపతి కోపంగా, విసుగ్గా.

"మాకోసం మీకెంత శ్రమ చేసికెండి!" అని ఎత్తిపొడిచారు పల్లెయువకులు.

"ఇక్కడేదో చేస్తే మీకేదో ఉద్యోగం వస్తుం దిటు, నాకు తెలుసు" అన్నారు కొందరు వ్యవహారాల్లో ముదిరిన జ్ఞానం సంపాదించిన కొందరు. వెంకటపతి చిరాకేసింది. తను సహాయంతో వాళ్ళని బాగుచేద్దామని, చేతనైనంతవరకు పైకి లాగుదామని ప్రయత్నిస్తే ఇదా ప్రతిఫలం! ఈ కొంపలి ప్రజలకు అహంకారం ఎక్కువ. వాళ్ళలో ఏకోశానా అర్థం చేసుకునే శక్తి లేదు తను ఈ ఊరు విడిచిపెట్టేసి ఇంకోఊరు వెళ్ళటం ఉత్తమం ఇక్కడ తన కాలం వృధా చెయ్యకూడదు.

వెంకటపతి ఉదారం ఎత్తేగాడు కొంపలిగ్రామం వించి. వెళ్ళిపోయేముందు సూరిని కలుసుకుని వాళ్ళందర్నీ చదామదా తిట్టేసి తన కార్యక్రమం తవని అర్థం చేసుకోగల మరో పల్లెలో కొనసాగిస్తానని చెప్పాడు.

అసలు అటువంటిపల్లె ఉంటుందా?" అన్నాడు సూరి

"నేను నిరాశావాదిని కాను మీరు పల్లెటూరి వారయి ఉండీ పల్లె ప్రజల్ని అర్థం చేసుకున్నటు లేదు. వాళ్ళలో శక్తి, ఉత్సాహమూ, పట్టుదలా లేదని మీరనేది?"

"అది కాదు మిమ్మల్ని అర్థంచేసుకోగల పల్లె ఉంటుందా అని"

వెంకటపతి కాసేపు ఆలోచించి అనుమానంగా సూరివైపు చూసి అన్నాడు.

"అయితే లోపం నాది అనా మీరనటం?"

"లోపమంటూ కాదండీ మిమ్మల్ని గ్రహించి తెలుసుకోటానికి వాళ్ళకి అవకాశం తక్కువ కదూ?"

"పాటిమనిషిని అర్థంచేసుకోటానికి ఎంత వ్యవధి కావాలండీ?"

"మీలాంటి మనిషిని మీరు సులభంగా అర్థం చేసుకోగలరు. నేనూ అంతే మా ఊరివాళ్ళూ అంతే. కాని మీరు మాలో ఒకరుకారుగా."

వెంకటపతి కనుబొమలు చిట్లించి సూరివైపు చూసి వినోదంగా అన్నాడు: "చదువుకున్నవాళ్ళు, మీకుకూడా ప్రాంతీయ దురభిమానం ఉందన్నమాట."

సూరి ఆశ్చర్యపోయి వెంకటపతివైపు చూశాడు. అతనికేసి అలాగే మళ్ళీ వెంటనే మాటరావ్వకున్నాడు.

"జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసీ". కదంబీ మూరికొండలో ఏదో అపరోక్షం ధ్వనించినట్టు వెంకటపతికి అనుమానం వేసింది. అతను వాడిగా నవ్వాడు. ఇంకా ఈ ప్రజలు ఇలాంటి దురభిమానాలలో కొట్టుకుంటున్నారు. తన సంకుచిత వాక్యం రుచిస్తుంది!

"వెళ్ళొస్తాను." అతను సెలవు తీసుకున్నాడు.

తలుపు చెక్కపక్కన నిలబడి ఈ సంభాషణ అంతా వింటున్న జానకి వెంకటపతి గడపదాటగానే పక్కన నవ్వుతూ వసారాలో కొచ్చి అంది.

"ఎల్లుండి కేశవరం వెళ్ళొచ్చాక!"

మూర్తి జానకివైపు చూసి చిన్నగా నవ్వాడు.

"అంతే మరి"

"కానికూడా ఇందుమూలము అంతే"

మూర్తి ఏదో ~లో చిక్కుకున్నట్టుగా ముఖం పెట్టాడు.

"ఎలా తెలుసు?"

"మాటల్లో తెలిసి కాదూ! అయితే ఇంత అధ్యాత్మం కాదు ఆలోచనఉంది. ఎలాగైనా తెలివిగలవాడు కదూ!"

మూర్తి మళ్ళీ ఏకాగ్రతతో ఆలోచించి అతడివైపు చూసి అన్నాడు "కానంటే నీకు అభిమానమా జానకీ?"

జానకి అతనివైపు కొంచెం చింతగా చూసి అంది "నీకుమాత్రం లేదూ?"

కనుబొమలుముడిచి మూర్తి మళ్ళీ ఆలోచనలో పడ్డాడు గడుసుపిల్ల జానకి మాటల్లో తేలదు

11

శ్రావణమాసం నోములకి పద్మ పుట్టింటికి వచ్చింది. తోరణాలతో ఇలు కళకళలాడుతోంది. ఈ హడావిడి చూసి విశ్వం ఆశ్చర్యపోయాడు. పద్మ ఎన్నడూ పూజా పునస్కారాలు చేసి ఎరగదు. ఇప్పుడిలా అకస్మాత్తుగా ఆ మనుమరటానికి కారణం ఏమిటుంటుందో ఊహించలేకపోయాడు విశ్వం. అసలామె తీరుతే మారిపోయింది. వేషంలో, మాటతీరులో, అభిరుచుల్లో అభిప్రాయాల్లో ఇప్పటి పద్మకి పూర్వపుపద్మకీ పోలిక లేదు. విశ్వం వాకిట్లో కూర్చుని పేపరు చదువుకుంటుండగా 'శ్రీ కృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః' అని వినిపించి తలెత్తి చూశాడు. ఉపవాసంకోసం నిలబడి ఉన్నాడా ఆగంతుకుడు. ప్రత్యేకించి ఇటువంటి రోజున అంటే విశ్వానికి ఒళ్ళుమంట "వెళ్ళండి" అన్నాడు ముఖం చిట్లించుకుని కాని ఇంతలో పద్మ పోనివ్వండా బియ్యం తెచ్చిపెట్టింది. ఆయన 'కృతార్థుణ్ణి' అని వెళ్ళిపోయాడు.

"ఇదెప్పటినించి?" అన్నాడు విశ్వం ఎగతాళిగా.

"ఏది?"

"ఈ ఔదార్యం"

"ఇదికూడా ఔదార్యమేనా?"

"ఇదివరకు నీకీ అలవాటు లేదుకే, అందుకని అడుగుతున్నాను."

"అలవాట్లు ఎప్పుడూ ఒక్కమాదిరిగానే ఉంటాయా?"

"భక్తికూడా బాగా అబ్బినట్టుందే?"

"తప్పా?"

"తప్పొప్పుల సంగతి కాదు కానీ ఇంత అకస్మాత్తుగా దేవుడిమీద నమ్మకం ఎలా కుదిరిందా అని!"

"ఎవరి అభిప్రాయాలు వాళ్ళవి."

"ఒక్కొక్కసారి ఇతర్ల అభిప్రాయాలే మనవి ఔతాయి కూడా."

"ఐతే ఏమంటావు?"

"అభిరుచులుకూడా అలాగే ఇతర్ల అభిరుచుల కనుగుణంగా మారిపోతుంటాయి."

"మారితే నష్టమేమైనా ఉందా?"

"నష్టమేముంది? మనవ్యక్తిత్వం మంటగలుస్తుంది. అంతే"

"బలవంతంగా మారితే"

"ఏవిధంగా ఐతే ఏం?"

"ఇప్పుడు వాదనెందుకులే."

"ఏం? అది నీ కిష్టమేగా? ఓహో, ఆ విషయంలో కూడా మార్పు వచ్చింది కాబోలు. ఇంకా ఏమో అనుకున్నాను గాని తన అభిప్రాయాల్ని ఇతర్లమీద బాగానే రుద్దగలవే!"

"అలాగేనా మాట్లాడేది?" అంది పద్మ చిరుకోపంతో.

"దారిన గాని నా స్నేహితుడితో ఎలా మాట్లాడటానికైనా నాకు స్వాతంత్ర్యం ఉంది."

"అయితేసరే, అద్దం ఎదురుగా కూర్చుని మాట్లాడుకో. నేను పేరంటం పిలవటానికి వెళ్లాలి."

అని పద్మ లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. విశ్వం చిరునవ్వు నవ్వుకున్నాడు ఎంతగా మారిపోయింది పద్మ! పూర్వం ఎరుపురంగంటే ఆమెకి అసహ్యం. ఇప్పుడు ఎరుపురంగు చీరలే కట్టుకుంటుంది. ఇదివరకు అంత స్వేచ్ఛగా ఇంట్లో తిరిగేది. ఇప్పుడేమో ప్రతి దానికీ తడుముకుంటున్నట్టుగా ఉంటుంది. తనేమిటో చుట్టపుచూపుగా వచ్చినట్టు మాట్లాడుతుంది. ప్రతి విషయంలో డాక్టర్ ఇష్టా ఇష్టాలు సూచిస్తుంది. ఇంతగా ఆమె తన వ్యక్తిత్వాన్ని పోగొట్టుకోటం విశ్వానికి కొంచెం కష్టంగా ఉంది. ఈ మార్పులన్నీ ఎంతవరకు పద్మ తెచ్చిపెట్టుకున్నవో, ఎంతవరకు డాక్టర్ గారి ప్రభావం ఫలితాలో తనకి తెలియదు. కాని ఇలా మారటం అంత సమంజసం కాదని తోస్తోంది తనకి. పద్మ నడిగితే ఈ విషయాలు చాలా తేలిగ్గా తోసేసుంది తనేం మారలేదనీ, ఒకవేళ మారినా ఆ విషయం విశ్వం చెప్పేదాకా తనకి తెలియదనీ అంటుంది.

కాలహరణం అయిపోయింది. పద్మ ప్రయాణం కట్టింది. విశ్వం తీసుకొని వెళుతున్నాడు వెళ్ళబోతూ గోపికి పది రూపాయల నోటిచ్చింది పద్మ

"వాడికి డబ్బివ్వటమేమిటి?" అన్నారందరూ. కాని వాడు వెంటనే ఆ నోటు నిక్కరు జేబులో దాచుకున్నాడు అప్పుడప్పుడు అక్కయ్య తనకిచ్చిన ప్రజెంటు చూసుకుంటుంటే అదో తృప్తిగా ఉంటుందని వాడికి ఆ సమయంలో అనిపించింది.

"స్త్రీలకి ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం లేదు" అన్నాడు విశ్వం

"అబ్బ మళ్ళీ మొదలు అన్నయ్యా. మళ్ళీ ప్రతి దానికీ వాదిస్తావు" అంది పద్మ.

విశ్వం మళ్ళీ నోరెత్తలేదు. తను వాదిస్తాడట! గంటలతరబడి తనతో పేచీ పెట్టుకుని ఉక్రోషం తెప్పించే పద్మేనా యీ మాటలు అన్నది!

హైదరాబాదులో డాక్టరుగారి ఇల్లు, ఆస్పత్రి కూడా నగరంలో ఒకచోట ఉన్నాయి. ప్రయాణపు బడలికతో కుర్చీలో కూలబడి "ఏమిటయ్యా, బిక్కచచ్చి కూర్చున్నట్టు ఇక్కడ పెట్టావు మకాం?" అని రిమార్కు చేశాడు విశ్వం. శ్రీనివాసరావు నవ్వి ఊరుకున్నాడు.

ఆ సాయంత్రం శ్రీనివాసరావు తన డిస్పెన్సరీ చూపించాడు విశ్వానికి. నర్సింగ్ హోమ్ వేరేచోట ఉంది. ఇల్లూ, డిస్పెన్సరీ, నర్సింగ్ హోమ్ అన్నీ కలిపి ఒకచోట పెట్టుకుని సలహా ఇచ్చాడు విశ్వం.

"అలా అయితే చిక్కులున్నాయి" అన్నాడు డాక్టర్

"ఏమిటా చిక్కులు?"

"పొద్దస్తమానూ యీ రోగులగోడుతో నేను సతమతమవుతుంటే కాక పద్మకి కూడా ఆ అవస్థ దేనికి?"

విశ్వం అనాలనుకున్నది తప్పించి అన్నాడు.

"రోగుల గోడని విసుక్కునేవాడివి మరేం డాక్టరయ్యావు?"

"ఈ, ఎన్ టి స్పెషలిస్ట్‌ని" డాక్టర్ చిరునవ్వు నవ్వుతూ అన్నాడు.

"అసలు ప్రశ్న తప్పించవు రోగులకు సేవచేసే అవకాశం లభించినందుకు సంతోషంతో ఆ పని చేయాలిగాని విసుక్కోటం డాక్టరైనవాడికి ధర్మం కాదు. అంతో ఇంతో సంఘసేవ చెయ్యాలనే అభిలాష ఉన్న నాలాంటివాడికి ఆ అవకాశమే దొరకదు. దొరికిన నీలాంటివాళ్లు అసంతృప్తితో బాధ పడతారు. మనుషుల చిత్తప్రవృత్తుల్ని బట్టి ఉద్యోగాలు దొరికితే ఎంత బావుంటుంది!"

డాక్టరేమీ సమాధానం ఇవ్వలేదు. చిరునవ్వు నవ్వుతూ విశ్వంవైపు చూడసాగాడు. డాక్టర్ సమాధానం చెప్పకపోవటంతో విశ్వానికి మరింత అవకాశం లభించింది తన వాగ్ధోరణి కొనసాగించటానికి.

"ఒక్క ప్రశ్న అడుగుతాను చెబుతావా? తడుముకోకుండా సమాధానం చెప్పాలి"

"అడుగు."

డాక్టర్ కళ్ళలోకి గంభీరంగా చూస్తూ బాణంలా వొదిలాడు తన ప్రశ్న విశ్వం.

"నీ జీవితలక్ష్యం ఏమిటి?"

"గొప్ప డాక్టర్ని కావటమే"

గోల్‌లోకి బంతిని తన్నినట్టు విజయసూచకంగా చూశాడు డాక్టర్. వెంటనే వచ్చిన ఈ సమాధానానికి ఓడిపోయిన గోల్ కీపర్ లా ముఖం పెట్టాడు విశ్వం.

"ఇంకొక ప్రశ్న. ఈ పాతికేళ్ళలో నువ్వు చేసిన ఒక్క మంచిపని చెప్పు, చూద్దాం."

డాక్టర్ ఆలోచించసాగాడు. విశ్వం విజయసూచకంగా ముఖం పెట్టాడు.

"చెప్పలేను. చూశావా, నీ ఇరవై అయిదేళ్ళ జీవితం స్వార్థంతో నిండివుందన్నమాట. అందుకని, డాక్టరుగారూ, ఈ విషయం మనసులో ఉంచుకుని మీరు రోగులతో మెలగండి."

డాక్టర్ విశ్వం బుజంమీద చెయ్యేసి నవ్వుతూ "నువ్వు సంఘసేవకుడివని, సంఘోద్ధారకుడివని నాకింతవరకూ తెలీదు. ఒక్కసారైనా చెప్పావు కాదేం?" అన్నాడు.

ఆ మాటలు వినగానే విశ్వం ముఖం ముకుళించింది. తను చేసిన సంఘసేవ ఏమిటి? ఇప్పటివరకూ ధ్యేయం 'సంవత్సరం పొడుగునా సంఘసేవ చేస్తావురో' అని ఉగాదినాడు మూర్తి అన్న మాటలు గేలి చేస్తున్నట్టనిపించింది విశ్వానికి.

విశ్వం హైదరాబాద్ వచ్చి మూడు నాలుగు రోజులైంది. తోచనప్పుడు డిస్పెన్సరీలో, నర్సింగ్ హోమ్‌లో వచ్చి రోగుల్ని పరామర్శించి వస్తుండేవాడు. ఒకరోజు సాయంత్రం డిస్పెన్సరీనించి బజారుగా అడుగులు వేసుకుంటూ ఇంటికి వచ్చాడు. అతనదోలాగ ఉండటంచూసి పద్మ కారణం అడిగింది. ఏం లేదన్నాడు. ఏదో ఆలోచిస్తూ వాలుకుర్చీలో పడుకున్నాడు.

డాక్టరు మామూలుగా రాత్రిపూట ఎనిమిది లోగానే ఇంటికి వస్తాడు. ఆ రోజు రాత్రి ఎనిమిది దాటినా ఇంకా రాలేదు.

"నువ్వు భోజనానికి లే అన్నయ్యా. నీకు ఆలస్యమవుతోంది. వారు తరవాత భోజనంచేస్తారు." అంది ఆమె.

"ఆకలి లేదులే" అన్నాడతను.

తొమ్మిది దాటింది.

"డాక్టర్ అప్పుడప్పుడు ఇంటికి ఆలస్యంగా వొస్తారా?"

"అవును. ఒక్కొక్కసారి పన్నెండుకూడా అవుతుంది."

"అప్పటివరకూ ఎక్కడుంటాడు."

"కాన్పు ప్రమాదపు కేసులుంటే అలాగే అక్కడే ఉండిపోతారు."

"ఎవరు చెప్పారా సంగతి?"

"వారే"

"నిజమో కాదో కాంపౌండర్ని అడిగావా?"

పద్మముఖం ఎర్రబారింది.

"నాకెందుకా కర్మం?" అంది.

"ధర్మపత్నివి కదూ!" అన్నాడతను.

"ఏమిటి నువ్వు మాట్లాడేది?"

"డాక్టర్ గారికి గడ్డిపువ్వుమీద మోజెక్కిందిలే."

"అంటే?"

"నువ్వంటే శ్రీనివాసరావుకి నిజంగా ఇష్టమేనా?"

పద్మ కొంచెం విసుగా తలతిప్పింది.

"పద్మా, డాక్టర్ నువ్వనుకున్నంత మంచివాడు కాడు."

"చాల్లే. మళ్ళీ అనకు అలాంటిమాట" అంది పద్మ కోపంగా.

"డిస్పెన్సరీలో అందరూ అనుకుంటూంటే ఆయనకి నర్సుతో సంబంధముందని అందుకే ఆలస్యంగా రావటం."

"ఛీ" అంది పద్మ అసహ్యించుకుంటూ. "వాగకు అన్నా. అలాంటివి నువ్వెలానమ్మావు?"

"పుకారయితే మంచిదేకాని దురదృష్టవశాత్తూ అది పుకారు కాదని నా నమ్మకం. ఆయన నర్సుతో కిలకిలనవ్వటం నేను చూశాను."

"ఆయన అందరితో అలా మనస్ఫూర్తిగా నవ్వుతూ మాట్లాడతారు. తాడూ బొంగరం లేని మాటలు నాకు చెప్పకు. నేను నమ్మను ముమ్మాటికీ నమ్మను. నమ్మలేను."

ఆవేశంగా అంది పద్మ. కంట కన్నీరొలికింది. ఆమెవైపు జాలిగా చూశాడు విశ్వం.

"నువ్వు దొరకటం డాక్టర్ అదృష్టం. అందంలో గాని, గుణంలో గాని, తెలివిలో గాని డాక్టర్ నీకు తీసికట్టు పద్మా. డాక్టర్ నీకు తగడని నాకు తెలుసు, నీకు తెలుసు, అందరికీ."

పద్మముఖం జేవురించింది. ఆమె విశ్వం నోరు మూసింది.

"నీకేమీ తెలీయదు. మనిషంటే మనసూ, మాటా హృదయమూ. అంతేకాంటే నాకేమీ మనిషి విషయం తెలీయదు. వారికంటే అందమైనవారు ఎవరూ లేరు."

ఈ మాటలు మెల్లిగా అతి సహజంగా ఏదో సత్యాన్ని చాటే విశ్వాసంతో అంది పద్మ.

విశ్వం మరేమీ మాట్లాడలేదు. ఇటువంటి పద్మని తనెరగడు. పద్మ అనే వ్యక్తి తనకి కనిపించటం

లేదు. ఏదో మూర్తి తేజస్సు విరజిమ్ముతూ సత్యం, శివం, సుందరం నిర్వచిస్తున్నట్టు అనుభూతి పొందాడు విశ్వం.

బయట ఉరుములు మెరుపులతో జోరుగా వర్షం కురుస్తోంది. రాత్రి పన్నెండు దాటింది పద్మ, విశ్వం అలాగే తమ స్థానాల్లో ఉన్నారు తలుపు చప్పుడయింది పరిగెత్తికెళ్లి పద్మ తలుపుతీసింది ఎదురుగా తడిసి ముద్దయి డాక్టరు నుంచున్నాడు

"అబ్బ ఆకస్మికంగా దారిలో కొట్టింది వాన మైలుదూరం నడవాల్సొచ్చింది సైకిల్ ట్యూబ్ పంచర్ పడ్డది" అంటూ లో పలికొచ్చి విశ్వాన్ని చూశాడు

"అరె, ఏమిటోయ్, ఇంకా అలాగే నిద్ర పోకుండా కూర్చున్నావేం?"

"నిద్రొస్తేగా" అన్నాడు విశ్వం

"శ్రేయ గొప్పదనం డాక్టర్ కోసం కనిపెట్టుకుని కూర్చుంటే బాగుండదేట్టి"

విశ్వం నవ్వు తెచ్చుకొన్నాడు. డాక్టర్ బట్టలు మార్చి పొడిబట్టలు వేసుకున్నాడు ఆ తరువాత హుషారుగా ఏవో మాట్లాడుతున్నా విశ్వం మాత్రం ముభావంగానే ఉన్నాడు

"మృత్యువుతో పోట్లాట అనుకో ఏమవుతుందో పాపం భయం లేదనుకుంటాను" తనలో అనుకున్నట్టుగా గొణిగాడు డాక్టర్.

"ఎవరి సంగతి?"

"ఎవరో కూలివాడు, పాపం మందు కొనటానికి కూడా లేనివాడు. వాడిమీద కుటుంబం అంతా ఆధారపడి ఉంది చిన్నపిల్లలు"

విశ్వం కొంచెం అపనమ్మకంగా చూశాడు డాక్టర్ వైపు "చూశావా!" అన్నట్టు పద్మ ధీమాగా విశ్వంవైపు చూసింది.

తెలవారింది. రాత్రి వానలో తడవటంవల్ల డాక్టర్‌కి కొంత తగిలింది అయినా పరకు చెయ్యక డిస్పెన్సరీకి బయలుదేరబోతున్నాడు ఇంతలో ఎవరో ఒక పేద స్త్రీ వచ్చి, డాక్టర్ కాళ్లకి నమస్కారం చేసి భర్తాజా కృతజ్ఞతలు చెప్పటం మొదలుపెట్టింది దేవుడల్లే అడ్డుపడి తన భర్త ప్రాణం దక్కించినందుకు డాక్టర్ని ఆమె అనేకంగా దీవించసాగింది మరొక డాక్టరయితే అలాంటి దగ్గర పడిగాపులుపడి ఉండి ప్రాణం దక్కించటానికి శ్రమపడేవాడు, ఆ తరువ యీణం ఈ జన్మకి తీర్చుకోలేని రుణంచింది. "అంతా అదృష్టం" అని డాక్టర్ ఆమెని పంపించివేశాడు

విశ్వం పద్మవంక చూశాడు ఆమె చిరునవ్వు నవ్వుతోంది అతనుకూడా నవ్వాడు "ఏమిటి కథ?" అన్నాడు డాక్టర్ అది చూసి "తరవాత చెబుతాలే" అన్నాడు విశ్వం

కొద్దిలో పోతుందనుకున్న జ్వరం కుదరంగా పోదల్లోగు డాక్టర్‌కి ఇన్ఫెక్షన్లోకి దింపింది పద్మ రాత్రింబవళ్లు సేవ చేసింది. విశ్వం కూడా మంచం దగ్గిర ఉండి కబుర్లు చెబుతున్నాడు

ఆ సాయంత్రం ఏవో మందులు కొని తీసుకురావటానికి విశ్వం బయల్దేరాడు బజారుకి వెళ్ళటానికి డిస్పెన్సరీ మీదగా వెళ్లాలి డిస్పెన్సరీ ఉన్న వీధంతా ఎక్కువగా కూలి నాలి చేసుకుని బ్రతికే జనం నివసించే ప్రదేశం విశ్వం నడుస్తుంటే చప్పుడు చప్పట్లు వినిపించాయి జనం గోలామంది గుమిగూడారు అదేమిటో చూద్దామని అక్కడికి వెళ్లాడతను అమ్మవారికి జాతర జరుగుతోంది

"ఏమిటి ఊళ్లో బాగుండలేదా?" అడిగాడు విశ్వం గుంపులో ఒకణ్ణి

"కాదు బాబూ, డాక్టర్ బాబుగారికి ఒంట్లో సరిలేకుండంది జాతర చేస్తే తగ్గుతాదని మా వోళ్లంతా చేస్తున్నాం"

విశ్వం ఆశ్చర్యపోయాడు

"ఏ డాక్టర్? శ్రీనివాసరావుగారేనా?"

"చిత్తం దొరగారూ మా లేనోళ్ళకి దిక్కు పాపంపోని దొర ఆయన తలికకునుపు దల్లగా నూరేళ్లు బతకుండాలి"

గుంపులో కలిసిపోయాడతను విశ్వం కళ్లు చెమ్మగిల్లాయి. ఒక్క మంచిపని చెయ్యమని డాక్టర్‌కి తను సలహా ఇచ్చాడు!

విశ్వం ఇంటికి వచ్చేసరికి చీకటి పడింది అప్పటికే పద్మ భర్తకి మిటాయిలు చూస్తూ "అన్నయ్యా," అంది. డాక్టర్ ఆమె వైపు చిరునవ్వుతో ప్రేమగా చూశాడు.

ఆ సమయంలోనే విశ్వం గదిలో అడుగుపెట్టాడు ఆశ్చర్యంతో మరిచిపోయాడు "నిన్ను ఏదో మంచిపని చెయ్యమని సలహా ఇచ్చాను అది ఉపసంహరించుకుంటున్నాను డాక్టర్" అన్నాడు విశ్వం

డాక్టర్ ముసిముసిగా నవ్వాడు.

పద్మకిదేమీ అర్థం కాక విశ్వం వైపు అయోమయంగా చూసింది.

వరాహమిహిరాచార్యుని సంఘ సంస్కరణము

శ్రీ గొల్లాపిన్ని వాసుదేవశాస్త్రి

ఆచార్య శ్రీవరాహమిహిరుని గూర్చి నా కెక్కువగా తెలియకున్ననూ అతఁడు రచించిన గ్రంథద్వయమును చూచిన పిమ్మట నాకు గల్గిన భావప్రవాహము నాపుకొనలేక కొన్నింటి నిందు వ్రాయుచున్నాను.

"ధన్వంతరిక్షపణకామరసింహ"

ఇత్యాది శ్లోకములవలన ఈ పండిత ప్రవరుఁడు విక్రమార్క ప్రభ్వాలంకార మణులలోని యమూల్యరత్నమని పండితలోకప్రవాదము. శ్రీ విక్రమార్క నరపాలుని గూర్చి చారిత్రకుల భిన్నాభిప్రాయము లనేకములు. ఆ గొడవ ఇప్పు డప్రస్తుతము. ఉజ్జయిని రాజధానిగా నేలిన క్షత్రియ మహామహులకు మహారాజుఁడన నొప్పిన విక్రమార్క నరపుంగవుఁడే మన వరాహమిహిరుని కాశ్రయ మిచ్చిన వాఁడని నా యభిప్రాయము.

ఇతఁ డితని సమకాలికులగు ప్రౌఢపండితులను గూర్చి వ్రాయఁబడియున్ననూ గ్రంథము పేరుగను

కాని నా కతనిగుఱించి కొన్ని మాటలను వ్రాయుటకు గల్గినది గాన ప్రకృతము సమర్పించుచున్నాను.

మిహిరుఁడు మగధదేశ బ్రాహ్మణుఁడని శ్రీ భట్టోత్పలాచార్యుఁడు బృహత్సంహితా వ్యాఖ్యలో "వరాహమిహిరాఖ్యో మగధద్విజః" అని లిఖించినాఁడు. ఈ విషయము మరిని కొన్ని తెలిసినచో యావన్మందికి సంతోషము కల్గును. కాని జనశ్రుతివలన నితని కీ విషయము తెలిసియుండును. మూలమునకు తగిన వ్యాఖ్యయు వ్యాఖ్యాతకు తగిన మూలము, పెరాస్ భట్టోత్పలుఁడు మాత్రము మహామహ్యుఁడాకింపరగండ సకలసంహితా వ్యాఖ్యాతృత్వము గలవాఁడని బృహత్సంహితలో 76 వ అధ్యాయములో 6 వ పుటలో.

"అవాప్యాణ శాస్త్రాని అభ్యాసి ర్గిరింవ ప్రవర్ధయాన్న బ్రవర్తితా వి. యతస్సకలసంహితా వ్యాఖ్యా ర్వ్యాఖ్యాతు మారభ్దా కేవల మహారాజాం వ్యాఖ్యాత్రి క్రియతే వరాహమిహిర తథాపినం ప్రాశస్త్యం! అని చెప్పుకొన్నాఁడు.

"మణినా వలయం వలయేన మణిః" ఈ సూక్తి ఇంకను మెఱుఁగులు వారుచున్నది

మిహిరుని ప్రతిభావిశేషములను గూర్చియు శాస్త్రవిజ్ఞానములను గూర్చియూ వ్రాయవలయు నన్న అది యొక బృహద్గ్రంథమై పోవునుగాన వాటిని మరొకప్పుడు విస్తరింపఁదలంచి ఈతని ప్రాజ్ఞతను వేదజ్ఞతను లోకజ్ఞతను మనమ్ముకు సూచించు కొన్ని శ్లోకములను సహృదయుల కందించుచున్నాను. ఈతని బృహజ్జాతక బృహత్సంహితలు రెండును విజ్ఞానామృతభాండములు. సమాససంహితగా నీతఁడు రచించినట్లు తెలియుచున్నది. కాని దానిని చూచి యానందించు భాగ్య మెప్పుడు గలదో! బృహజ్జాతకము కేవలము శాస్త్రదృష్టి గలవారికి బృహత్సంహిత యట్లుగాక శాస్త్రలోకదృష్టులకును ఆశ్చర్యానందమును గల్గించునదిగా యున్నది. ఈతఁడు నిజముగ మహిమాఁడే ఈతఁడు మాయని దేమియుండును! మాడుఁడు నాఁడులోకుల స్త్రీలయెడ జరుపు వ్యక్తములు మిహిరుఁడు ఖండించి లోకమునకు బృహత్సంహితలో స్త్రీప్రశంసాధ్యాయమున దివ్యోజ్జ్వల దర్శనమిచ్చుచున్నాఁడో!

జయో ధరిత్ర్యాః పురమేవ సారం
పురే గృహం సద్మని చైకదేశః
తత్రాపి శయ్యా శయనే వరా స్త్రీ
రత్నోజ్జ్వలా రాజ్యసుఖస్య సారః

రాజా సమస్త భూమండలమును జయించినను దాని కందులో పుర మే సారముగదా! ఆ పట్టణమున గృహము; ఆ ఇంటిలో నొక నొక ప్రదేశము (అంతఃపురము) అందులో పర్యంకము సారము. అందు సర్వోత్తమురాలు మండితయును రత్నభూషణ భూషితయును అగు స్త్రీ రత్నము సారమైనది.

2. శ్లో. రత్నాని విభూషయంతి యోషా
భూష్యంతే వనితా నరత్నకాంత్యా,
చేతో వనితా హరత్యరత్నా
నో రత్నాని వినాంగనాంగ సంగమ్.

రత్నములను కాంత అలంకరించును. రత్నకాంతులచే యోషలు భూషింపబడరు. ఎట్లందురేని రత్నవిహీనురాలైనను లలన మనస్సును హరించును. అంగనాంగసంగమును వదలిన రత్నము ప్రకాశింపజాలదుగదా

3. శ్లో. ఆకారం వినిగూహతాం రిపుబలం జేతుం సముద్యచ్ఛతాం
తంత్రం చింతయతాం కృతాకృతశతవ్యాపారశాఖాకులం
మంత్రిప్రోక్త నిషేవిణాం క్షితిభుజా మాశంకితానాం సదా
దుఃఖాంభోనిధివర్తినాం సుఖలవః కాంతా సమాలింగనమ్.

కార్యార్థులై స్వకీయ వికారములనుదాచి శత్రుబలమును జయించుటకు లేచుచూ తంత్రముల నాలోచించుచూ చేసినట్టియూ చేయనట్టియూ పనులను గూర్చి వ్యాకులులగు మంత్రులమాటను ఆదరించుచూ అన్ని రీతుల సంశయాస్పదులు చింతాక్రాంతులై దుఃఖసముద్రమున మునిగిన రాజుల కేకొంచెము సుఖమున్నదని చెప్పదలచియున్న కాంతా సమాలింగన సౌఖ్యమేగదా!

4. శ్లో. కృతం దృష్టం స్పృష్టం కృతమపి స్పృహాం హ్లాదజనకం
న రత్నం స్త్రీభ్యోऽన్యత్ క్వచిదపి కృతం లోకపతినా
తదర్థం ధర్మార్థౌ సుతవిషయ సౌఖ్యాని చ తతో
గృహే లక్ష్మ్యో మాన్యాః సతతమబలా మానవిభవైః

విన్నను చూచినను తాకినను తలంచినను మనుష్యుల కానందమును గలిగించునట్టి స్త్రీ రత్నము కన్నను వేరొక రత్నమును విధాత సృజించియుండలేదు. వారి కొరకుగదా ధర్మార్థములు, వారినుండియే గదా మానవుడు పుత్రుని సౌఖ్యమును పొందగలవాడగు చున్నాడుకదా! అట్టి గృహలక్ష్ములగు స్త్రీ లన్ని విధముల సౌఖ్య విభవములచేత గౌరవింపదగినవారు.

5 శ్లో॥ ఏష్వంగనానాం ప్రవదంతి దోషాన్
వైరాగ్యమార్గేణ గుణాన్ విహాయ
తే దుర్జనా మే మనసో వితర్కః
సద్భావవాక్యాని న తాని తేషామ్॥

అంగనాజనమునందలి గుణములను వర్జించి కొందరు వైరాగ్యము నవలంబించి దోషముల నెత్తి చూపెదరు. వారు దుర్జనులని నా నిశ్చయము. వారల మాటలు సద్భావయుక్తములు కావు (ఏల యని యందురేని)

6 శ్లో॥ ప్రబ్రూత సత్యం కతరోऽంగనానాం
దోషోస్తి యో నాచరితో మనుష్యైః
ధార్ష్ట్యేన పుంభిః ప్రమదా నిరస్తా
గుణాధికాస్తా మనునాత్ర చోక్తం.

అయ్యలారా! నిజమును తెల్పుడు. పురుషులచే ఆచరింపబడని దోషముల నంగన లెన్ని చేయుచున్నారు? అయ్యది ఏపాటిది? ధార్ష్ట్యముచే పురుషు లంగనాజనమును నిరసించుచున్నారు. మనువు పురుషులకన్నను స్త్రీలే గుణాధికులని చెప్పియున్నాడు చూడుడు

7 శ్లో॥ సోమ శ్శౌచం దదౌ తాసాం గంధర్వశ్శిక్షితాం గిరం
అగ్నిశ్చ సర్వభక్షిత్వం తస్మాన్నిష్కల్మషాః స్త్రియః॥

చంద్రుడు స్త్రీ జనమునకు శుచిత్వము నిచ్చెను గంధర్వుడు సుశిక్షితమైన వాక్కు నిచ్చెను. అగ్ని సర్వభక్షిత్వము నిచ్చెను. అందుచే స్త్రీలు సహజముగనే పవిత్రమైనవారు.

8 బ్రాహ్మణాః పాదతో మేధ్యాః గావో మేధ్యాశ్చ పృష్ఠతః। అజాశ్వా ముఖతో మేధ్యాః స్త్రియో మేధ్యాస్తు సర్వతః

బ్రాహ్మణులు పాదములు పవిత్రములు. ఆవుల పృష్ఠప్రదేశములు పవిత్రములు. మేకల గుఱ్ఱముల ముఖభాగములు పవిత్రములు. స్త్రీలు అన్నింట పవిత్రులు.

9 స్త్రియః పవిత్రమతులం నైతా దుష్యంతి కర్హిచిత్। మాసి మాసి రజో హ్యాసాం దుష్కృతాన్యపకర్షతి॥

స్త్రీల పవిత్రత అసమానమైనది. ఎప్పుడును ఎద్దానను స్త్రీ లపవిత్రలుగారు. వారికిగల ఋతుధర్మము ప్రతినెల వారాచరించు పాపములను పోగొట్టుచున్నది.

10. జామయో యాని గేహాని శపంత్యప్రతిపూజి తాః। తాని కృత్యాహతానీవ వినశ్యంతి సమంతతః॥

గృహిణులకే యింటియందు వదిన మరదండ్ర మొదలగునో అట్టివారిచే తిరస్కరింపబడిన కులాంగనలు అట్టి గృహపతులను శపించుచు వారి శాపాస్త్రముల పాలగు గృహములు కృత్యా ప్రయోగములచే హతిమలయినట్లు పూర్తిగా నశించును అనగా అట్టి కుటుంబములు పూర్తిగా కూలారిపోవు నను చున్నారు.

11 శ్లో॥ జాయా వా స్యాజ్జనిత్రీ వా సంభవ స్త్రీకృతో
నృణాం। హే కృతఘ్నాస్తయోర్నిందాం
కుర్వతాం వః కుతస్సుఖమ్॥

తాను పురుషుడై ఈ లోకమున జన్మించవలయునన్న భార్యయో లేదా తల్లియో కారణమగుచున్నది "ఆత్మా వై పుత్రనామాసి త్వం జీవ శరదాంశతం" అను శ్రుతివాక్యమువలన భార్యయందు తానే పుత్రాకృతిగా మారుచును జన్మించుచున్నాడు గదా అట్టి జన్మకారణము పవిత్రురాలగు స్త్రీ రత్నమును నిందించు ఓ దుర్జనులారా! మీ కెక్కడి సౌఖ్యము

12. దంపత్యోర్వ్యుత్క్రమే దోషః సమః శాస్త్రే ప్రతిష్ఠితః, నరా నతమవేక్షంతే తేనాత్ర వరమంగనాః॥

దాంపత్యధర్మము నెవ్వరుల్లంఘించినను శాస్త్రకారు లిద్దరియందును సమానమైన దోషమును వచించియున్నారు. పురుషులా మాటనే తలంపరు వారికన్నను అన్నివిధముల స్త్రీలే శాస్త్రానుసరణమున మేలుగా యున్నారు

13 బహిర్లోమ్నాతు షణ్మాసాన్ వేష్టితః ఖర చర్మణా, దారాతిక్రమిణే భిక్షాం దేహీత్యుక్త్వా విశుద్ధ్యతి॥

అన్యస్త్రీనిషేవణ చేసిన మనుష్యుడు బయటికి వెంట్రుకలు కనుపడునట్లుగా గార్దభ చర్మమును ధరించి ఆరుమాసములు భిక్షమెత్తుచూ తిరుగవలయునని దారాతిక్రమణములో ప్రాయశ్చిత్తము విధింపబడియున్నది. ఆచరించినవాడా పాపమునుండి విముక్తుడగునని శాస్త్రోక్తి

14. న శతేనాపి వర్షాణా మపైతి మదనాశయః
తత్రాశక్త్యా నివర్తంతే నరా ధైర్యేణ యోషితః॥

పురుషుడు నూరు సంవత్సరములైనను తనయొక్క రతికోర్కెను జయింపలేడు. స్త్రీలైతే దుర్దమమగునట్టి కామేచ్ఛను ధైర్యముచే ఎదుర్కొని నిరోధింప గలుగుచున్నది.

అహో ధార్ష్ట్యమసాధూనాం నిందతామనఘాః స్త్రియః
ముష్ణతామివ చోరాణాం తిష్ఠచోరేతి జల్పతాం॥

అసాధువులగు పురుషుల దౌర్జన్యమును గూర్చి యేమనగలము. దొంగ ఇంటి దూరి పదార్థములను దొంగిలి పరుగెత్తి పోవుచు తన్ను వెన్నంటివచ్చు గృహపతిని చూచి గుంపుగాచేరిన ప్రజాసమూహము నవలోకించి దొంగా! నిలు నిలు మన్నట్లున్నది. ఈ దుష్పురుషు లాడువారిని గూర్చి నిందించుట చూడగా, అహో ఇది ఎంతయో ఆశ్చర్యపడవలసిన విషయము.

16 పురుషశ్చటులాని కామినీనాం
కురుతే యాని రహో న తాని పశ్చాత్
సుకృతజ్ఞతయాంగనా గతాసూ
నవగుహ్య ప్రవిశంతి సప్తజిహ్వం॥

పురుషుడు రహస్యముగ అంతఃపురములలో స్త్రీలకవిష్కృత్యములను చేసి బాధించియున్నను వానినన్నింటిని విస్మరించి నారీరత్నములు కృతజ్ఞత గలవారౌటచే వారు చేసిన మేలునే దలంచి తమ మృత భర్తృశరీరములను కౌగిలించి అగ్నిలో దుముకుచున్నారు

17 స్త్రీరత్న భోగోఽస్తి నరస్య యస్య
నిస్వోఽపి సంప్రత్యవనీశ్వరోఽసౌ॥
రాజ్యస్య సారోఽశనమంగనాశ్చ
తృష్ణానలోద్దీపన దారుశేషమ్

ఎవ్వనికి స్త్రీరత్నముతో భోగము గలదో వాడు దరిద్రుడైనను రాజే యగును ఎట్లందురా! రాజ్య సారములు రెండు అయ్యవి ఎవ్వి యందురా! భోజనము, అంగన. మిగత ధనాదికములు తృష్ణానలము నుద్దీపింపజేయు కట్టెలవంటివి.

18. కామినీం ప్రణయ యౌవనాన్వితాం
మందవల్గు మృదు పీడిత స్వనాం
ఉత్స్తనీం సముపగుహ్య యో రతిః
సా న ధాతృభవనేఽస్తి మే మతిః

సముద్గత యౌవనయు ప్రణయ యౌవనోద్భాసితాంగియు మందమైనట్టియు మానసాహ్లాదజనకమై

మనోహరమైనటి ధ్వనిగలదియూ అమృత స్రవములచే నొప్పుచున్నదియూ శ్రీదత్త సమున సూహాళోత్కృష్ట సౌఖ్యము బ్రహ్మలోకములో నైన లేదని నా యభిప్రాయము.

19. శ్రుత వేద మునిసిద్ధచారణై
ర్గానవర్ధన ఇత్య సేవ్యసేవనాం,
బ్రూహిధాత్రి భవనే వి కిం సుఖం?
యాద్రవానహ్య ముతలంబ్య న శ్రియం

ఆ బ్రహ్మలోకములో వేదములు మునులు సిద్ధచారణాదులు గలరు. మరియును పెద్దలను సేవించు చిన్నలును చిన్నలతో సేవింపబడు పెద్దలును గలరు. పైన పేర్కొన్న కొంత పరిమితంగా సౌఖ్యము విధాత్రి భవనమున గలదేమో చెప్పుము.

20. ఆ బ్రహ్మకీటాంత మిదం విభాతిం
పుం శ్రీ ప్రయోగేన జగత్ సమస్తం।
త్రి కాల సత్య చతుర్ముఖత్వ
మాళోవి లోభాం గమితో యయాత్త్వః

ఈ సమస్త బ్రహ్మాది కీటాంత ప్రపంచము పుం శ్రీ సమాగమమువల్లనే యున్నది, ఇద్దవయాను శాస్త్రీయముగా విచారించుటవల్ల జయేలి? ఇతో త్రిపా సౌందర్యము తిలకించుటకు సహాహృదయులకై గాలి ముఖము కేల్పాయింపి హారాదికి గాధలవలన మనకు తెల్లముచున్నది. ఇట్టి స్త్రీ ప్రకింపాధాన్యమును వర్ణించి అటుపై సౌభాగ్యకర ప్రాధాన్యమున ఇందలి జటిల శాస్త్రీయ రహస్యములను తెలుపు చేయుచున్నాడు.

1. శాస్త్రం మనోధర్మరంమధకన్య సర్వ
సాధనమాత్ర మితరన్య మనో విరాగాత్.
ఛిత్రేన భోగముతి మారగ శోవి నుం శ్రీ
గర్భాంబి భక్తిన దృశం పురుషస్య తస్య.

మనోధర్మత్వమువు శాస్త్రమువు (అవలైన) సౌఖ్య మంతయూ దక్కి విచావిడే ఇతరమవి దాభాపమాత్రమే. మారగతిరైనమూ కొనివి తిన మనసులో కే పురుషుని వలం మనో అటే పురుషునితో సమానమైన యోగ్యతగల వానికే ఆ విధ ప్రసవించుట అనగా నీరస మైనదైనా ప్రయోజనము లేదను మన్నాడు. ఏలనన నీతడు "మనో హీనాలం కార దగ్ధమా రోః" అని సత్యము నొక్కిమాటలో నచించియున్నాడు. అనగా జగదుత్పత్తి స్థితిలయములకు మనస్సే కారణమనుచు మనకే శాస్త్ర కోరణము ప్రధానము గాదనుట తెల్లమైనది.

"యజ్ఞగోండం పాదవోస్వ ప్రమాగ్న్యం
బీజం రాత్యం నాన్య నా సేతి నుద్వక్
ఏకం బోధ్యం శాయతే శ్రీపు భూమః
కశ్చిత్ సర్వం తేత్రయోగాదృశేవః

ఒకొకా చెట్టుకొమ్మునుండి భూమిలో నాటి నీరుపోసి పెంచిన అదే చెట్టు అగును అట్లే వితనము గూడా. ఇట్లు అత్య శ్రీల సంగము తిరిగి ఆవిర్భవించు చున్నది. క్షేత్రయోగములవల్ల బీజవైరూప్యము ఒకొకచోట గల్గును "అన్యోపి సన్న వ్యయాత్మా భూతానామీశ్వరోపిసన్, ప్రకృతిం స్వామధిష్ఠాయ సంభవామ్యాత్మమాయయా." అను గీతాశ్లోకము మిద్యుల సార్థకా అగుచున్నది.

అశ్వ్యసహితి మనసా మన ఇంద్రియేణ।
స్పర్శే నచేంద్రియమితి క్రమ ఏవ క్రమః
యోగో యమేన మనసః కియతస్తు స్త్రీ
యస్మిన్ మనో ప్రజతి తత్రగతో యమాత్మా.

ఆత్మహత్య

శ్రీ మంథా వెంకటరమణారావు

పాత్రలు: రామం, కమల, సరోజ, తల్లి.

రంగం-1

* * ఒక గది - స్టేజికి కాస్త ముందుకి ఒక పెద్ద మంచం చేరబడేందుకు వీలుగా - తలవక్క, వెడల్పాటి పొట్టి స్టూలు - మీద తెల్లటిగుడ్డ, మందు సీసాలు - మంచంముందు మూడు కుర్చీలు, దూర దూరంగా - వెనుక, ఒక టేబిలు - దానిమీద షెల్ఫునిండా పుస్తకాలు - టేబిల్ మీద కాగితాలు పత్రికలు.

రామారావ్ మంచమ్మీద పడుకొని ఉంటాడు - డాక్టర్ అతన్ని పరీక్ష చేస్తూ ఉంటాడు వెనుక, రామారావ్ తల్లి, అతనిభార్య కమల నిల్చొని ఉంటారు.

తల్లి ఎలా ఉంది బాబూ?

డాక్టర్ ఫరవాలేదు .

తల్లి : ఈ వారంరోజులయి ప్రాణం ప్రాణంలో లేదు నాకు.

డాక్టర్ : నార్మల్‌కి వచ్చింది.. కొత్తా ఇలా చేసింటే బాగాలేదు మరి

తల్లి : మిమ్మల్నే నమ్ముకున్నాను

డాక్టర్ అయ్యో! ఏమీ లేదు మరి రెండ్రోజులకి ఆఫీసుకి వెళ్ళొచ్చాడు? ఇది కేటం ఖాసంబంధ మయింది - ఏమయ్యా కవిశేఖర ?

రామా: మీ దయ.

డా : ఏదమ్మా చేతులు కడుక్కుందుకి నీళ్ళిప్పించండి.

తల్లి అమ్మా కమలా డాక్టర్ గారికి నీళ్ళు ఇవ్వు. (డాక్టర్, కమల వెళతారు) ఎలా ఉంది బాబూ ఇప్పుడు?

రామం: నయం

తల్లి : ఆలోచించకుండా కళ్ళుమూసుకుపడుకో.. .

రామం: లేదు.

తల్లి అలానే అనిపిస్తుంది బాబూ - ఎప్పుడూ ఆ రాతలూ ఆ పుస్తకాల గొడవే నీకు - ఒక నిమిషం అన్నా తెరిపంటూ ఉండాలా? ఇప్పుడిలా ఒంటికొచ్చింది

రామం అవేం లేవమ్మా ఇది వేరు.

తల్లి : కాస్త తెరిపిచ్చేవరకి ఆ గొడవల్లో పడకొద్దు..

రామం: ఎలాగో ఓలా కాలం గడపాలా?

తల్లి పోనీ ఇప్పుడన్నా ఆ ఆలోచనలు పెట్టుకోకు.

రామం: ప్రసాద్ వచ్చేడా?

తల్లి : నిన్న సాయంత్రం వచ్చినప్పుడు సరోజ కూడా వచ్చింది .

రామం: (చిరాకుగా) సరోజా?

తల్లి : ఆఁ .

రామం: అనవసరంగా రెండుసార్లు దశచేసేరు?

తల్లి అదేమిటి నాయనా? చాలా మెత్తనయినపిల్ల.. ఒకే ఆఫీసుకదా అని, చూసిపోదామని వచ్చింది.

రామం ఉద్రేకించింది.

తల్లి : తప్పు బాబూ - మర్యాదగా గౌరవంతో వచ్చినవాళ్ళని అలా అనొచ్చా!

[డాక్టర్, కమల వస్తారు]

డాక్టరు (బ్యాగ్ తీసుకుని) మూడు గంటలకొకసారి టెంపరేచర్ తీస్కోండి—మందు ఇవ్వడం, ఇతర్లెవరూ విన్నట్టు కీ—

తల్లి : తిరుగు మళ్ళీ...

డాక్టర్: జాలాపుకల్లా వస్తాను ... మన్యేమక్కక ఆలోచించకయ్యా రామం కళ్ళు మూసుక పడుకో.

రామం: సాధ్యం కాకుండా ఉంది.

డాక్టర్: ప్రయత్నిస్తే అవుతుంది.

రామం: కూచోని చదువుకోవాలని ఉంటుంది.

డాక్టర్: అలాటి పనులేమీ చెయ్యకు—కుర్రచేష్టలు. పడుకోవాలని లేకపోయినా అదేపనిగా అనుకుని చెయ్యాలి వస్తానమ్మా!

[డాక్టర్ వెళతాడు—కమల దిక్కుని చేస్తుంది. అతను నాటి కానుకగా చూస్తుంటాడు]

రామం: కమలా ఆ పుస్తకం ఇలా అందుకో

తల్లి: డాక్టర్ గారేం చెప్పారో వినలేదూ?

రామం: డాక్టర్లు మరేం చెప్తారు! ఇది చెయ్యకండి, అది చెయ్యకండి అంటూ బోరింగా ఉంది.

తల్లి: చదవడం ముఖ్యమా, ఆరోగ్యం ముఖ్యమా బాబూ? ఈ వారం రోజులయి ఎంత బెంగ పెట్టుక చచ్చేనో నీకేం తెల్సు?

రామం: ఎందుకూ బెంగ?

తల్లి: అదేం ప్రశ్నరా ఒళ్ళు తెలియకుండా జ్వరమూరయి రాత్రుళ్ళు పలవరింతలూ అవీ వెంకటరమణమూర్తి తండ్రీ అని కేకలేస్తుంటే.

రామం: (నవ్వి) జ్వరం అందరికీ వస్తుంది—రాదూ? జ్వరం, కలరా, మశూచికం, ఇవన్నీ రావడం ఏం వింతా? అందరిలాగే నాకూ వస్తే వస్తుంది.

తల్లి: (కన్నీరొత్తుకుని) ఎందుకలా నవ్వెడిపిస్తావు రామం అన్నం పుస్నం ఎరుగనిది అది పిచ్చేలు పడిపోతుంది చూడు ఈ వారమాయి తిండీ, నిద్రా లేదు సరిగా, తల్లి ఎలాఅయిందో.

రామం: (కమలకేసి చూసి) నా ఒంటిచేతకూ తిండి నిద్రా మానుకోవటం నాకిష్టం లేదు... (చిరునవ్వు నవ్వి) ఎందుకూ బెంగ వస్తే పోతుంది జ్వరం. టైఫాయిడు కొందర్నో, మశూచికం కొందర్నో మారదూ మారి వచ్చు. ఈ డాక్టర్ మర్నాడు అడగలేరా (కమలకేసి చూస్తూ) అథారిటీ ఎందరో పోతున్నట్టే లేరూ

[కమల ఏమీ అనదు... ఏ భావమూ వ్యక్తపరచదు]

తల్లి: (తల కుంచానికి కొట్టుకుని) ఆ మాటలన్నా వింటే తల కుంచానికి కొట్టుక చస్తాను

[కమల వెళ్ళి ఆమెను పట్టుకుంటుంది]

కమల: అదేమిటత్తయ్యా ఆయన హాస్యానికంటూ ఉంటే మీరు మరీ ఇలా?

రామం: హాస్యానికంటున్నానా! (విషాదంగా నవ్వి) సరే సరే మీ అందరికీ హాస్యంగా ఉంటుంది.

కమల (చిరునవ్వుతో) కాక మరేమిటండీ? అత్తయ్యనలా బెదరగొట్టడం, చిన్న జ్వరంత ప్రాణానికల్లా

రామం: అయ్యో. . చిన్న జ్వరానికి అంత పెద్ద డాక్టర్నెందుకు పిలిచారు? ఒక్క సైమద్యారి పనికి పోదా?

తల్లి: ఊరుకో. నీ గడం పట్టుకుంటావు- పట్టువిడి పట్టి చెలబాన్నా కాలేదు కొత్తరంచేస్తా- చిన్నపిల్ల దానికేం తెలుస్తుంది? ఏదో నాలాన్న చూడ లేక అంది.

రామం (కిటికీలోంచి) ఓ క్రైస్తవదేవుడు- పోలేదు? పాకం చేస్తుంది. అంటే టైఫాయిడయింది- అనుకో. ప్రాణంపోయింది? పోనీ కుడిచి పారేస్తాం- అంతేనా? సరదాగా నవ్వేస్తూ, హాస్యంగా కుడిచిపారేస్తాం

తల్లి (ఏడుస్తూ) నేను బతకలేదాక ఆ మాటలను బంగారుతల్లి అదేం తప్పు చేసింది? అదంటే ప్రాణమే నీకు. ఒక్కమాట అని ఎరుగవు దాన్ని

కమల నవ్వుతుయితా అనండి అత్తయ్య నెందుకేడి పిస్తారు?

రామం నువ్వు ఏమన్నావ్? ... నేనన్నది అయితే ఏదైనా అన్నట్టేగదా! నీకు అందులో హాస్యం కనిపిస్తుంది కూడా?

తల్లి: అది ఎంత బెంగ పెట్టుకుందో

రామం తెల్సు తెల్సు- ఆ మొహంమీద ఒక్క విచార రేఖన్నా లేదే, వారంరోజులయి మంచాన పడి ఉన్నా- ఎంతగర్వం! భగవాన్! నా కేసో

పెద్దబొట్టు తెచ్చేందు... నన్ను దంపు.. అప్పుడా
నిండా...అవసరం...

తల్లి : అయ్యో తల్లీ. (తలుపు చాటునుండి... కాని కమల ఆమెను పట్టుకుంటుంది)

కమల : వదిలెయ్ అత్తయ్యా. పోయి వస్తాను.

[ఆమెను వదిలేసి, లోపలికి వెళుతుంది]

రాముం : వెళ్ళండి వెళ్ళండి
అత్తా కోడళ్ళిద్దరూ ఒకటే!

[ఒంటరిగా ఉన్నాక చిరునవ్వు నవ్వి, మళ్ళి రాగం తీస్తాడు కుర్చీ అంతలోనే రాగం ఆగిపోతుంది- ముఖం గంభీరము దాల్చుకుంది- జాకెట్లో చెయ్యిపెట్టుకొని ఆలోచిస్తూ ఉంటాడు కొంతసేపు ఆలోచించి]

కమలా! కమలా! (జవాబు లేకపోగా గట్టిగా)

క మ—లా! (జవాబు ఉండదు దగ్గరగా స్టూలుమీదనున్న గాజుగ్లాసు తీసి కిందకొడతాడు నిబ్బరం అతను నిగ్గపడి అంతలోనే కోపం తెచ్చుకుంటాడు)

[కమల నెమ్మదిగా వస్తుంది.]

కమల : పిలిచేరా?

రాముం : (ప్రశాంతంగా ముఖంపెట్టి) ఏమీ అనుకోవం? పిలిచిందదెవరే?

కమల : పిలిచింది మీరే అయి కనుక్కోవాలని వచ్చేను

రాముం : రైకా!-ఏది, ఆ పుస్తకం ఇలా అందుకో

కమల : (పుస్తకంతీసి ఇస్తుంది)

రాముం : జాక్సన్ చదివావన్నాను కదూ? చదువు తావు—ఔను. నీకు చదువుకోవటం రాన్నా లేదు చదివి అర్థం తెలుసుకున్నా మరేముంటా ఒకటే నీకు.

కమల : అయ్యబాబోయ్! గ్లాసు ముక్కలయిందే—నన్ను పిలిచేందుకే ఇచ్చిందదమా—అక్కడ్నించి అందుకోవాలా? గ్లాసు ముక్కలవడంతప్ప ఏం లాభముంది?

రాముం : గాదికదా!

కమల : కాని చూడండి, ఈ ముక్కలు గుచ్చుకుంటే గాయం కాదూ?

[చిరునవ్వు నవ్వి, గాజుముక్కలు ఏరివేసి వచ్చి, ప్రక్కనున్న కుర్చీలో కూర్చుంటుంది—రాముం కొద్ది సేపు చదువుతున్నట్టు నటించి, పుస్తకం ప్రక్కన పెట్టి కమలవేపు చూస్తాడు కమల మాటామాటికి క్రిందకు చూస్తూ ఉంటుంది పుస్తకం క్రిందకెత్తి చదవాలని చేస్తాడు—ఆమె చూడదు.]

రాముం : (చిటూర్చి) సరే తల్లీ.. సరే ఏమోమరి చెప్పావుకాదా!

కమల : (గంభీరంగా చూస్తుంది అతనివేపు.)

రాముం : నవ్వురాదేం ఈమాపటి వేళకా?

కమల : ఏమనుకోవాలి మిమ్మల్ని.

రాముం : (నవ్వి) తగ్గు. తగ్గు

కమల : అత్తయ్య ఎంత బాధ

రాముం : అవును తల్లీ. అవును ఏం అనుకుంటున్నావో ఆయాలాగ్రహం గ్రహించేను కొంత చెప్పి చేసుకోక

కమల : కోపం తెప్పే నన్ను మాట

రాముం : కోపం తెప్పించను కులాసాగా మాటాడుకుందామనుకుంటే, నువ్వు మరీ ఎత్తినట్టు చిరాకే..

కమల : విశ్రాంతి తీసుకోండి అసలు మాటాడ్డం మంచిదికాదు

రాముం : ఎవరికి?

కమల : మీకే—

రాముం : నాకేకదా? నీకయితే చెప్పు.

కమల : (మాటాడదు)

రాముం : (కమల చెయ్యి తన చేతిలోకి తీసుకుని) కోపమా?

కమల : (ఊరుకుంటుంది.)

రాముం : కోపంకదూ? చూడు తలెత్తు ఓసారి ఎంత అందం! చెక్కిపెట్టినట్టు ఆ ముక్కు, ముద్దొస్తూ పెదవులూ, బంగారు ఛాయ! ఆ రెండు కళ్ళూ నన్ను

కమల : (నవ్వి) కట్టండి కవిత్వాన్ని—నిన్న మీ స్నేహితులొచ్చేరు

రాముం : ఔను

కమల : పోండి.

రాముం : తెల్సు.

కమల : ఏం! అంత దర్పంగా ఊగుతున్నారు!

రాముం : ఎగిరి గెంతమన్నావా?

కమల : ఫస్టురాంక్ కదా!

రామం : అదేమిటి?

రామం : మీ రచనలంటే అమిత భక్తి.

రామం : దానికి నీకేం తెలుసు?

కమల : అడిగానండీ భర్తగారలంటే అంత నిర్దయా!

రామం : నయం తెలియలేదంటా పనున్నాను అని అనుకుందిప్పుడు

కమల : అంత ప్రమాదం జరగలేదు—నిద్రపోతూంటే దాను. నాతో కొత్త మాటాడి వెళ్ళింది

రామం : బతికించావు

కమల అన్యాయంగా మాట్లాడకండి—నా జాగాలో అయితే ఉండవల్సిందేగా

రామం నీకెలా తెల్సింది

కమల : మీరే చెప్పారు

రామం దేవుడిచ్చిన మనిషిని వెంట్రుకవాసిలో తప్పింది—

కమల : ఎందులో ఆవిడ తప్పిపోయింది?

రామం నీకన్నానా ?

కమల మీ దృష్టిలో

రామం కావలసినంత భక్తితో కలగనటం వింత! నే రాసిన కథలు చదివి, వాటిని బాగా నచ్చి అంతటన్నా అక్షరాలు, అతిలోకసుందరి లేదనిపించివుంటుంది నాకు

కమల : ఆవిడకేం నిక్షేపం

రామం ఓ! చూసి తీరాల్సిందాని . ఇప్పుడన్నా ఓకంటి ఓరుల్లుందా! ఆ రచన బావుంది ఆ కొట్టంలో పదాలపొందిక బావుంది అంటూ 'షోర్' చేస్తుంది ఈపారి వస్తున్నదంటే వారిద్దరిగియ్య ముసుగుతీస్తాను.

కమల (కుర్చీలోంచి లేచి ఎడమొహం పెడుతుంది)

రామం ఏమిటి చిత్రం!

కమల : అంత నిష్ఠూరంగా మాటాడ్డం న్యాయంకాదు మీ రచనలమీద గౌరవంతో ద్వేషించలా టాడుతుంది—ఇష్టంలేకపోతే అలా చెప్పేరాదు అదొ ముఖ్యమా? మీరంటే వారందరికీ గౌరవం

రామం నీకెందుకు మన్య రోషం

కమల : కష్టమనిపించింది—అందుచేతనే లేదూ!

రామం: కూడా చూడా మరిచిపోయా నాకు ఇష్టమయినా అంటూయేంది? ఎంత కవి అయినా రచయిత అయినా తప్పించుకోడం కష్టం ..

కమల : (విరాగా) అంతేనా!

రామం: నేను చెప్పిన్న మనుకున్నావా?

కమల : (నవ్వి) మనుష్యులే అనుకున్నా

రామం: ఇప్పుడిలా అనుకోటంలేదా?

కమల ఏమీ అనుకోవటం!

రామం నువ్వన్న రీతిమాత్రి చేసిందిలే.

కమల మనసు పాడుస్తోందా?

రామం: ఎక్కడో ఆలోచనలు కమలా నాకుగించి పెద్ద అభిప్రాయం ఏర్పరచుకుని వుంటావ్ సగౌరవించి నే అలా అనివనికి, నీ కేవల కూలిపోయింది నేను నీ దృష్టిలో దిగజారిపోయేను

కమల (నవ్వి) అన్నీ మీరే అనుకుంటారు

రామం అసలు గ్రహించలేవా? (ఆలోచించి) ఎలా ఉండమంటావ్ నన్ను ఎలా వుంటే నే అంటే నీకు గౌరవం వుంటుంది (గట్టిగా) ఏ అభిప్రాయాలు ఏ ఆశయాలు ఏ ప్రవర్తన?

కమల (అతని నోటిదగ్గర చెయ్యిపెట్టి) ఏమిటా కేకలు? అత్తయ్య వింటే ఏమనుకుంటారు?

రామం: (తగ్గి మెల్లగా ఊరుకోని) నీముందిలా నాగి ఉత్త చవటలా కనిపిస్తున్నానా?

కమల : ఈ జ్వరం వారం రోజులాయి ఎందుకిలా మారిపోయేరు? ఇదివరకెప్పుడూ ఇలా లేదు దేవికలా మీలో మీరు బాధపడతారు?

రామం అగె అనే నాలో బాధదేకాని నీవు రవం తెలియజా అంటూ

కమల (అతని చేతులు పట్టుకుని) పోనీ, నన్నెలా ఉండమంటారు? ఉంటాను .. మీ మాట కాదన్నానా ఎప్పుడన్నా!

రామం: నే ఎలాఉండమంటే అలా ఉంటావ్ . ప్రేమగా చూస్తావ్ . నవ్వుతావ్ . ఏమీ తెలీక నే అలా ఉండమన్నానని కాని నిజంగా నిజంగా నీ మనసులో నిజమైన

కమల: (ఆశ్చర్యపోయి) ఇదా! మీ అనుమానం (అతని కళ్ళు తీక్షణంగా చూస్తుంది . అతనామె కళ్ళు చూడలేక అటుతిరిగి "అమ్మా!" అని గట్టిగా మూలిగి, ఇటుతిరిగి, మనసు తేర్చుకో కొంటుని)

రామం ఏమిటి పరిణామమయిపోయేను..

కమల (మాటాడక, మాస్తానిల్చుంటుంది.)

రాము లేదు. ఏకోపం నాకేం అంటే, నా ప్రాణంతో ఎవరికీ హానిదూరిలేదు .

కమల (కమల కదలకు-మాటాడదు)

రాము (గొంతు విచారంగానూ, 'డ్రమెటిక్' గానూ పెట్టి) తెల్సా . తెల్సా . అలాగే నిల్చుంటావ్ . నన్ను కట్టెమీదకట్టి మోసుకపోతున్నా. చితిలో పెట్టి కాల్చుతున్నా ఆ మంటలు ఆకాశాన్నంటుతున్నప్పుడు కూడా అలాగే నిల్చుంటావ్ (ఊరుకుంటాడు . ఆమె ఏమన్నా అంటుందేమోనని)

కమల (మాటాడక నిల్చుంటుంది)

రాము (అటుతిరిగి మళ్ళీ మలిగి) దిగజారిపోయేను (మూల్గుతోను)ఇకన్నీ మాటాడి ఉంటేనూ అమతయిపోయేను అలా 'సింపథయిజింగ్' గా చూడనక్కర్లేదు ఛా!

తల్లి (వచ్చి) ఏం బాబూ ఏమయింది?

రాము (మాట్లాడడు)

తల్లి ఏమయిందమ్మా కమలా?

కమల ఏమయిందో తెలీదత్తయ్యా . ఇప్పటిదాకా మాటాడుతూనే

తల్లి : (ఒంటిమీద చెయ్యివేసి) ఒళ్లు మరిగిపోతోంది..

కమల ఇప్పటిదాకా మాటాడుతూనే

రాము (దగ్గుతూలేచి) అయితే నీకు నమ్మకం లేదన్నమాట!

తల్లి అయ్యో! ఆ పిచ్చిమాటలు తండ్రీ. చూస్తూ ఉండకమ్మా. డాక్టర్ గార్ని తీసుకొస్తాను నిముషంలో .

రాము ఒద్దమ్మా నన్నిలా పడిఉండనీ డాక్టరూ ఒద్దు గీక్టరూ ఒద్దు .. బాలాటివాడు ఉండి మాత్రం ఏం చెయ్యాలి నా అందరికీ కష్టం తప్ప.. పోయినా ఎవ రేడ వా లి.. నవ్వు తప్ప...

తల్లి : నీకు మతిపోతా పోతోంది . చూస్తూ ఉండు తల్లీ. (వెళ్తుంది)

రాము (మూలుగుతూ ఉంటాడు)

కమల (ప్రక్కని కుర్చీలో కూచుంటుంది)

రాము (మూలుగు ఆపి) ఇదిలా ఎక్కువై మనిషి లోలో జబ్బోకోటి, ప్రాణం పోస్తూ ఉంటే ఎంత బాగుండు! కాదా!

కమల: ఏమిటామాటలు?

రాము ఇప్పుడిప్పుడు బాధపడటంచి, ఇప్పుడిప్పుడే అనుగ్రహంగా మాటాడుతున్నావని అలా చూస్తున్నావ్? అవునా?

కమల: నే ఎంతబాధపడుతున్నానో గ్రహించరా!

రాము: అన్నిబాధలూ పోతాయి . ఊర్కుంటే అనుకున్నావ్ కానూకు. చూడు—. చెయ్యి చూడు (తన చెయ్యి ఆమె చెక్కిలికానిస్తాడు) కుదిరిందా నమ్మకం మరీ బాగాకాల్తుందిలే నే బుగ్గి, ధూళిఅయిపోయినప్పుడు బుగ్గి ధూళి అయి ఎగిరిపోయినప్పుడు. (కాసేపాగి (డెస్పరేట్గా) అప్పుడు. అప్పుడన్నా ఒక్క కన్నీటిచుక్క ఈ నిర్భాగ్యుడి కోసం రాలుస్తావా? నాకు నమ్మకం లేదు.

కమల: (ముఖం చేతులతో కప్పుకుని, ముందుకి తల వంచి, ఏడుస్తుంది)

రాము (తృప్తిగా నవ్వుతూ) ఒకే ఒక్క కన్నీటి చుక్క మనిషా.. ఒద్దు ఏడవకు... అందాల రాశివి ఈ దరిద్రుడితో ఏం సుఖపడ్డావ్? లకులు నీ అందానికి శోభాయిచేసావా నా కంటే అందగాడ్ని డబ్బున్నవాడ్ని పెళ్ళి చేసుకో (గొంతు తగ్గించి) నిజంగా, అప్పుడే నా ఆత్మకు శాంతి నే పోయేక అలా చేస్తానని మాటియ్యి .

కమల: (కళ్లు ఒత్తుకుని లేచి వింతగా చూస్తుంది)

రాము ఆ ఆనందంలో అప్పుడప్పుడు ఈ నిర్భాగ్యుణ్ణి తల్చుకో (తనమీద తనకు కలిగిన జాలివల్ల గొంతు దుఃఖపూరిత మౌతుంది)ఒద్దు . అంత కోరిక కోరలేను ఏదని తీరుమంటాంత కోరిక. నే పోయాక . (కన్నీరు తుడుచుకుని పక్కకు తిరిగి మూలుగుతాడు)

కమల: (వింతగా చూస్తూ) మీరిలా అయిపోయేరు!

రాము: (దగ్గుతూలేచి) ఇంకా అనుకుంటుండనీ . "ఏం ఇలా అటుతిక్క దిగజారిపోయేరు.. సిగ్గు లేదూ" అను..

కమల: (దగ్గరికి వెళ్ళి) ఇటుచూడండి .. నా కేసి చూడండి—నామీద నమ్మకముంటే నమ్మండి. నేను ఎప్పుడన్నా, మిమ్మల్ని గౌరవ పరచలేదా ఉనా మీకలా నమ్మకం కుదిరేట్టయినా నేను ఏ పనన్నా అనుభవిస్తాను...

రాము (మౌనం)

కమల: ఇన్నాళ్ళ నీ అన్నమాటల్ని నమ్మకలిగే రోజొస్తుంది (సౌమ్యంగా) విన్నారా;

రాము: (మూసేందుకు ప్రయత్నిస్తాడు)

కమల వేవకండి (దిక్కు చూస్తుంది)

రాము: (వాటిలో మునుపటి కమల కనుపడ్డట్టు లేదని) అర్థం లేకుండా వాగి, నిన్ను బాధపెట్టేనుకదూ.

కమల: నేనేం బాధపడలేదు

రాము (అనుమానంగా చూసి) బాధపడలేదూ? మరి అంతలో ఏడ్చేవ్?

కమల: నాగురించి బాధపడి ఏడవలేదు.

రాము: మరెవరిగురించి?

కమల మీ గురించి

రాము: ఓహో తెల్సింది—ఏమిలా పిచ్చివాడ్లా వాగుతున్నానే అని జాలితలచి ఏడ్చేవ్. అంతేనా?

కమల మీరన్నీ తప్పుగా

రాము (కోపంగా) నీకే మహా అందం ఉందని ఆటలాడిస్తున్నావ్ కదూ కోతిని చేసి?

కమల నేనా?

రాము: మరే! ఎంత గోటు ఎంత గర్వం! ఒక్క మాట తోడిపడదే నన్ను నేను కించపరచుకుంటూ, నా వ్యక్తిత్వాన్ని బలి చేసుకుంటే నా అందమేగదా పిచ్చిలా ఆడిస్తోందని తిరిగా విర్రవీగుతున్నావ్ ఏడ్చినా అది నాకోసంట! ఎంత అహం!

కమల: ఎందుకిలా నన్ను పరీక్ష చేస్తారు.

రాము ఒకనాడు అందమైన అపవాదాలోపడినవరికి ఆ విరహాన్ని భరించలేకే కదా పిచ్చిన్ని మర్కట చేష్టలు చేస్తున్నాడూ అనుకుంటున్నావ్ అదాయకంగా అనుభవిస్తున్నావ్.. ఎంత జిత్తులమారివో నాకు తెల్సు

కమల: మీ కళ్లు మత్తుకుంటూరు. విశ్రాంతి తీసుకోండి.

రాము: "ఏదిచేత అనాకిలా చెనాకులా నాగించేసు వాడి గొంతు" అని మూగిపోయాడు నేను గొలుసు మానను ఈ జ్యోగిలా ఎక్కడము.. ఊరంతా మురూచిరం. అదా చిప్పా బాకా మానను...ఛీ! మళ్ళీ బొంగటికి వచ్చేను.

కమల: పలవరిస్తున్నారా ఏమండీ! ఏమిటీ మాటలన్నీ.

(రాము తేరుకుంటాడు. కొంతసేపు)

రాము వరే. నువ్వే గర్వేవ్ నాన్వంటే నాకెంత మమకారమో నీకు తెలిస్తే ఇంత ఉదాసీనంగా ఉండవ్

కమల నేనా! ఎప్పుడు?

రాము ఈ వారంలో జాలయి ఒక్క నిమిషమున్నా దగ్గర కూచున్నావా! నువ్వు దగ్గరుంటే నా కెంత తృప్తి!

కమల మీకు జ్వరమూదా.

రాము: అయితే!

కమల: (చిరునవ్వుతో) గోరంతలు కొండంతలు చేసుకుంటున్నారు.

రాము నీ అంటే నీ మనసులో నిజంగా

కమల (నవ్వి) ఏమిటా ప్రశ్న?

రాము ప్రశ్నే—

కమల: గ్రహించుకోలేరూ!

రాము నీ అందాన్ని తల్చుకున్నప్పుడల్లా ఆ అనుమానమూ వస్తుంది

కమల (నవ్వి) మీరెవ్వరు లేరూ అంటంగా? నా కెందుకు కెయ్యదూ అనుమానం?

రాము నీ హొంసూరూ. నీ దిలాకే నీ మెంగవూ నా కెక్కడిది? మాయాన్నప్పుడే లేక ఇప్పుడిలా నీ వదులుతుంగా నా కెక్కడిది ఆ జీవం? నా మాటలు నా గోల నా స్థితి నీ సంతోషాన్ని చీల్చుకుని నీ మనసును చేరగలవూ

కమల (చెప్పు తిన్నట్టుగా లేచి అతని కేసి కొంతసేపు చూసి అతని పాదాలమీద పడి ఏడుస్తూ) నాకు తల్లి. తండ్రీ ఎవ్వరూ లేరు అన్నీ మీరే అనుకున్నాను. ఏం కావాలి. మీరు చెప్పండి.

రాము చెప్పనా చెప్పనా!

కమల: (ఆత్రంగా చూస్తుంది)

రాము ఊహూ చెప్పను (కళ్లు కప్పుకుని ప్రక్క దొర్లిపోతాడు. ఆమె లేచి ఆత్రంగా అతని తల త్రిప్పి చూసి, గాభరాగా అతనిలకు చూస్తుంది)

ఆత్మహత్య

రంగం: 2

అదే గది

రామం: కొంత ప్రాయం చెయ్యక్కర్లేదు పడకకుర్చీలోకి.

తల్లి: డాక్టర్ గారొచ్చే వేళయింది బాబూ..

రామం: ఈ మందంమ్మీద చిరాకుగా ఉంది. కెల్లాళ్లు

తల్లి: మనరాత! పోనీ, వెంకటరమణమూర్తి దయవల్ల బతికి బయటపడ్డావు అంతే చాలు

రామం: ఇదో పాపిష్టిచిత్రం నేను బతికి బయట పడితే అంతే చాలు నీకు ఎందుకు బతికానా అని ఏడుస్తున్నాను నేను

తల్లి: ఎన్ని సార్లు చెప్పాలి రామం అటువంటి మాటలాడ కూడదని.

రామం: ఆ కుర్చీలోకి సాయం చేద్దూ

[లేవబోతాడు]

తల్లి: ఉండుండు కమలని పిలుస్తాను అమ్మా కమలా!

రామం: వద్దు దాన్ని పిలవకు. పోనీ ఈ మంచం మీదే ఇలా ఏడుస్తాను

తల్లి: నీధోరణి నాకేం అర్థం కాకుండా ఉంది

[కమల వస్తుంది]

రామం: (ముఖం కప్పుకుని) వెళ్ళు నన్ను చూడకు వెళ్లు

తల్లి: ఇలా కొంత సాయం పట్టమ్మా ఈ కుర్చీలోకి.

రామం: మీకో లక్ష నమస్కారాలు పడకా వద్దు కుర్చీ వద్దు మీరు వెళ్ళండి బాబూ ఒక్క నిమిషం ప్రశాంతంగా ఉండనీయండి

[కమల, పైటచెంగుతో, పెల్లుబికే దుఃఖాన్ని అపుకుంటూ వెళుతుంది]

మహాభాగ్యం! బతుకు జీవుడా అని!

తల్లి: నీకు మతిపోయిందా రామం! ఇన్నాళ్లూ వచ్చి ఇదే ఎవర్తె నీకు చాకిరీ చేసింది?

రామం: నేచెయ్యమన్నానా? చాకిరీచేసి, బతికించి ఈ నరకంలోకి తొయ్యడానికి ఈ ఇల్లాళ్ళు ఆ అమ్మాయి పెట్టిన శాపనం

తల్లి: డాక్టర్లుగారుకూడా దగ్గరికి వచ్చేందుకు జంకేరు! పిచ్చి తల్లి. (కళ్లొత్తుకుంటుంది)

రామం: నువ్వు చెయ్యలేదూ?

తల్లి: నే బతికినా చచ్చినా ఒకటే.

రామం: ఇప్పుడేమైనా బతికుండి చచ్చినట్టు లెక్క కాదా..

తల్లి: సరే అను. నారాయణ. చచ్చేకాలానికి ఇదంతా రాసి పెట్టేడు దేవుడు

రామం: (లేవబోతూ) ఏదీ ఊత

తల్లి: (అతనికి సాయంచేసి పడకకుర్చీలో పడుకోబెడుతుంది)

రామం: (కుర్చీలో చేరబడుతూ) చచ్చి స్వర్గాన ఉందును బతికి అందరికీ ఈ బాధలు

తల్లి: నిక్షేపంలా ఉండక ఈ మాటలన్నీ ఏమిటి రామం ఈ ఇల్లాళ్ళు ప్రాణాలు గుప్పిట్లో పెట్టుక గడిపేం ఇద్దరం మా అదృష్టంకొద్దీ నువ్వు దక్కేవ్ ఈ ధోరణేమిటో నాకు చెప్పు—

రామం: తెల్సి ఆ ప్రశ్న ఎందుకు? బాధపడి నా నోటంట చెప్తే, ఆ బాధమాని సంతోషించడానికేనా?

తల్లి: చదువుకున్న వాడివి ఈ కాలపువాడివి. నీ జ్ఞానం నాకెలా వస్తుంది నాయనా?

రామం: జ్ఞానమెందుకు ఎదురుగా కనిపిస్తూవుంటే జంతువు

తల్లి: (ఊరుకుంటుంది వింతగా చూస్తూ)

రామం: (తనని చూపుకుంటూ) ఈ జంతువు

తల్లి: నిక్షేపంలా ఉన్నవాడివి—జంతువేమిటి రామం?

రామం: వింత జంతువని చూసినట్లు, కళ్ళు అంతంతలు చేసుక చూసారు "ఏదీ రామం" అని మరి మాట పెగల్దు—అప్పటి స్నేహం, దగ్గరితనం మాసిపోయి ఆ ముఖాలమీద వస్తుంది బయట పడ్డాక బతుకుజీవుడా అనుకుంటారు.

తల్లి: అంతా నీకలా తోస్తోంది కానీ—ఎవరూ అనుకోరు

రామం: బయటికెవరు రానీ మనసు చెప్తూనే వుంటుంది—ఆ వేడివేడి కన్నీరును చల్లగాలియి ఊరుకుంటుంది—నా ముఖం చూడు నేను అప్పటిరామున్నా. --

తల్లి ఈ జబ్బు వచ్చాక నలుగొచ్చింది డాక్టర్ గారు రమ్మని విని లేదూ! నేనప్పుడే దగ్గరి దర్శనంతో పోని కలగలేదు—ఈ మందులు పోతాయిలాగా ఏదో ఉండూ అదీ ఇస్తామన్నారు గదా .

రామం నా శృష్టికి- నీ ఏమిటంటావు (పేరూ! అది బాగా నటిస్తావు విశారమైన వస్తువిమాత్రి ఇదం ఎలా కలుగుతుందమ్మా ఎవరికన్నా ?

తల్లి . ఏమీ తెలిదాన్ని నువ్వు అంతంత చేస్తున్నావ్. నువ్వంటే అందరికీ ఇష్టమే నువ్వింక అలా మాటాడేతంటే నామీద ఒట్టు

రామం: ఓ ఇష్టం! నీకుంటే సరా? మనింట్లో నే.
(ఆగిపోతాడు)

తల్లి ఏమిటి మనింట్లో?

(డాక్టరు వసారాల్లోకి)

డా: ర్ హల్లో! కవిపుంగవా! ఎలా వున్నావిరా?

తల్లి బాబూ ఇంకనిక్కండి ఇందాకట్నుంచీ ఒకేలా

రామం (కోపంగా) అమ్మ ఊరుకో.

డాక్టర్ : ఏమిటి సంగతి? నాదగ్గరేమీ దాచనవసరం లేదు—

తల్లి ఏదో ఆలోచించుకుని వాడుపిచ్చి తిమ్మళ్ళి పిచ్చి తిన్నాడంటే నమ్ముండి!

డాక్టర్ నాకు చెప్పనయ్యా - నీకన్న పెద్దవాణ్ణి కానా?

రామం ఏమీ లేదండీ

తల్లి . అది అంటే వినడు . తన మనసుల్లో లేనం టాడు.. అందుకు తనంటే ఎవరికీ ఇష్టముండ దంటాడు

డాక్టర్ : ఛ(రాణ్ణా అబద్ధం—మళ్ళీ చాలా అన్యాయంగానుంది. ఇదొచ్చి అంత వైకల్యంతో బాధపడేవాడు చాలామంది— నీ దర్శనకి గోకులం పడలేదు . నీ రాసిచ్చే మందులు. వాడికే అనుభవం.. నలుగుతున్నాయి..

రామం : నాకేం నమ్మకం లేదు.

డాక్టర్ : నామాటమీద నమ్మకం ఉంచరా లేదా...

రామం అయితే

డాక్టర్ : నీ అక్కయ్య కొంచెం నాకు తెచ్చి ఇస్తాను. సరా?

రామం : అంతమాటనడం ధర్మం కాదు, నా ప్రాణం కాపాడేది—అది పదితేలు...

తల్లి (వింతగా కొడుకు కేసి చూస్తుంది)

డాక్టర్ : కృతజ్ఞత చెప్పుకోదలిస్తే కమలమ్మకే చెప్పుకో .

తల్లి (కళ్ళొత్తుకుంటూ) చిటికలో

డాక్టర్ : అదిప్పుడు కనిపించదమే మానేసింది .

తల్లి : కమలా! ఇలా రాతల్లీ ఓసారి—

రామం : (గట్టిగా) పక్కవారింటికి వెళ్ళిందిలా ఉంది—

డాక్టర్ : డోంట్ వర్రీ.. ఫరవాలే ఆం పూర్తి కొలా అది మెట్టుకుంటా మళ్ళీ పరిస్థితి కోలుకున్నా పూర్తి విశ్రాంతి తీసుకో . అవసరమైతే కొనకలా ఎలాగూ ఉన్నాయి—

తల్లి : అంతా మీ దయ .

డాక్టర్ : వస్తాను. మళ్ళీ కుదిరితే చూడండి ఉన్న తెలిగా ఉంది (వెళ్తాడు)

తల్లి : ఉంటాం బాబూ!

డాక్టర్ మంచిదమ్మా

(డాక్టర్ వెళ్తాడు)

తల్లి : ఇప్పుడు మనసు కుదుటపడిందా?

రామం : (చిరాకుగా) ఈ సంగతి అన్నీ డాక్టరుకు చెప్పడం నా కిష్టం లేదమ్మా

తల్లి : నీతో అన్నీ విద్దూరమే

రామం : నీ కే ఒక విద్దూరంలే—

తల్లి : పోనీ, నీకు మాటాడకుండా ఉంటాలే—

రామం : అన్నీ అతగాడితో చెప్పడం పెద్ద అప్పు చెయ్యటం—అతను వచ్చాక గాడిదకొడుకు అను కుంటాడు.

తల్లి · అతన్నలా అనడం మంచిది కాదు నీ ప్రాణం నిలబెట్టాడు—

రామం : ఉద్ధరించేడు—

తల్లి : ఇంకా సంటాపని చూసుకోవాలి— కొత్త కప్పు చూసుకో (వెళ్తుంది)

రామం : కాఫీ ఉంటే కొంచెం—

తల్లి : కాఫీపొడి పోయింది...

రామం · ఒద్దులేవో ఒద్దు.

తల్లి : మరి నారింజరసం ..ఇప్పుడే పంపుతాను ..

రామం : పంపకూడదా? ఒద్దు

తల్లి : ఇదేం చిత్రం...

రామం ఓసారి ఉంటే చెప్పొద్దు—లేదా రా రాం!

(తలి వస్తుంది — రాముం ఉలిక్కిపడి కళ్ళు మూసుకుంటాడు—కళ్ళు విప్పి ముఖం చేత్తో రాసుకుంటాడు కానిరాగం తీసి పెళ్ళం చేతి చూస్తాడు. రాగం అది మడుటిమీద చేతితో కొట్టబడి..)
లాభం లే

(కమల వస్తుంది, గ్లాసుతో)

రాముం: (ఉలిక్కిపడి చూసి) నిన్నెవరు తెమ్మన్నారు .

కమల మీరు కావాలన్నారు

రాముం నీ పవిత్రమైన చేతులకి శ్రమకలిగించిన పాపం ఎవరిది?

కమల: ఏ పాపమున్నా నాదే—

రాముం ఎంతమాట! పతివ్రతా తిలకానివి. నీది పాపమా!

కమల ఔను.

రాముం పొరపాటు - ఆ పాపం నాది..

కమల పొరపాటు మీది...

(గ్లాసు ఇస్తుంది)

రాముం: (అంగుళుని విసిరేసోయి, తమాయించుకుని, దాన్ని మూలమీదనుంచి) అయితే ఇదే కాబోలు పుణ్యానికి ఫలితం.

కమల: నా పాప ఫలం!

రాముం: నీ కెందుకనుభవించాలి?

కమల నా పాపం కొద్దీ.

రాముం: ఏమిటో నీ పాపం?

కమల: నేనై పుట్టడం-

రాముం: బంగారు బొమ్మవి - మనిషివై పుట్టడానికి ఎంతపుణ్యం చేసుకోవాలి!

కమల: అదే దురదృష్టం.

రాముం: ఏది?

కమల: మీరన్నట్టు పుట్టడం-

రాముం: ఏది దురదృష్టమో చెప్పనా?

కమల అది కాదు-

రాముం: ఏది కాదు-

కమల: మీరు చెప్పబోయేది-

రాముం నీ కెలా తెల్సు?

కమల, గ్రహించేను...

రాముం: అదీ తెలిసిందే! అంత అదృష్టం ఉంటే, చంద్రుడిలో మచ్చలు .

కమల: మీకు సంతోషాన్నివ్వలేక పోతున్నాను ..

రాముం కాదు కాదు- నన్ను కటువుని పరిపూర్ణత అంటారే, అది పొందలేక పోతున్నాన్—

కమల: (అతని కళ్ళలోకి చూసి) మీకు సంతోషం కలిగించలేక పోవడమే నా లోపం- అందుకే మీరన్న పరిపూర్ణత నాకెప్పుడూ రాదు- అందుకు నేనెంతో గొప్ప పాపం చేసి ఉండాలి.

రాముం లోపం నీది కాదు- తృప్తిపొందలేక పోవడం అన్నది నాది లోపం -

కమల: అందుకు కారణం నేను కానా?

రాముం అందం, గుణం, తెలివి ఉన్న నీకంటే దేవకన్యది మనసిచ్చి ఇచ్చలేవ్ - మనిషన్న దురదృష్టముల్లా నన్ను కట్టుకోడం.

కమల పోల్చిన్ను కాగండి-

రాముం: దారీ ఆరోగ్యం - ఎవరు సంతోషించాలి కనుక.

కమల మేమంతా ఏమయేం అనుకున్నారు?

రాముం మీరున్నారు నేనున్నానా? పెళ్ళాడే వచ్చేను ఈ ఒంటరి మాత్రం దాకను, పతివ్రతా శిరోమణివైన నువ్వు యముడిదగ్గిరించి ఈడ్చుకొచ్చేరు.. తీరా చూడుగుకదా పొరపాటయిపోయింది. జబ్బు పుట్టేమా ఈ ఒకే ముసుగులో ఏకంగా మెలుస్తున్నాగా. పోనీ ఏంచేస్తాం అని ఊరుకున్నారు

కమల (ప్రక్కనున్న కుర్చీలో కూలబడి కళ్ళు కప్పుకుంటుంది)

రాముం: అటు దేవుడుకీ, ఇటు నీకూ చులకనయి పోయేను

కమల: (తలెత్తి) చులకనా! మిమ్మల్నెప్పుడు నేను చులకనగా చూసేను?

రాముం నీ మీద విజయం సాధిద్దామనుకున్నాను ఈ జబ్బొచ్చింది అంతవరకూ దేవుడు అనుకూలంగా అటుతిరవాతి నన్నాడించి అనందిద్దామని వాడికి అనిపించింది నన్ను దండించకుండా ఇలా చేసిందిలేక

కమల నేనేం చేసేను .

రాముం: నువ్వు నాడికి కావలసిందాన్—రాత్రి,పగలు, తిండీ నిద్రామానుకుని నాకు పరిచర్య జాలగబెట్టి నన్ను గెలవనీకుండా చేసేవ్.

కమల: మిమ్మల్ని దక్కించుకున్నాను. నాకదే పది వేలు

రామం: నీ ప్రపంచంలో నెగ్గినందుకూ, నన్నోడించి నందుకూ నీకెంత ఆనందం

కమల మీ మంచిని కోరుకోడం తప్పా!

రామం దక్కించుకున్నావు! దక్కించుకో, ఎగురుగా పెట్టుకున్నావుగా ప్రతిక్షణం నీ ఎక్కువ తనాన్ని నా తక్కువతనాన్ని ఋజువు చెయ్యడంకోసం—అదీ పద్దతిలెండి .

కమల (ఏడుస్తూ) మీరన్నీ తెల్సినవారు మీపట్ల నాకెంత గౌరవమో, విశ్వాసమో, మీరెరుగుదురు అన్నీ తెల్సి మీరిలా

రామం పోనీ అయిందేదో అయిపోయింది నిరా రించకు ఇప్పపెన్నా మించి పోయింది లేదు నీ అందం, గుణం, తెలివి నీకున్నాయి ఏమీ తరగలేదు రామం అనేవాడు లేడుకదా (తనని చూపుకొని) ఈ శరీరానికి అభ్యంతరం లేదు ఈ చేతులెత్తి ఆశీర్వదిస్తుంది.

కమల దేనికి?

రామం: అదే పరిపూర్ణత పొందాలంటే రామం అనేవాడి ఆత్మకూడా సంతోషిస్తుంది

కమల: (అలిగా) మీరిలా సంతోషంగా ఉండేందుకు ఏం చెయ్యమన్నా చేస్తాను

రామం చేస్తావు కద

కమల: ఆఁ.

రామం ఆడితప్పవుకద!

కమల ప్రామిస్ ఇస్తాను .

రామం అది కాదు-ఇది అందరికీ తృప్తి, సంతోష మూ నరా .

కమల చెప్పండి

రామం అందం, గుణం, తెలివి, దీనికితోడు డబ్బున్న ఒకమంచి కుర్రాడ్ని చూసి అతడితో కాపురం పెట్టేయి

కమల: (దెబ్బతిన్నట్లయి, పిచ్చిదానిలా చూస్తూ ఉండి పోతుంది)

రామం ఏమీ కష్టం లేదు నన్ను చూడమన్నావా! చూసి పెట్టనా ఓ అబ్బాయిని!

కమల (మాటాడలేకపోయి, మాటాడ లేదు)

రామం కోటికి పడగెత్తిన వాడుకూడా నీ అడుగులకి మడుగులొత్తుతాడు. అప్పుడు నీకు పరిపూర్ణత.. అందరం సంతోషిస్తాం (తనని చూపుకొని) ఈ చెవాముల ప్రాణంకూడా సంతోషిస్తాడు ఊఁ ఆనవూ? అప్పుడు నీ అదృష్టం పువ్వులా కాయలా తొడిగి నీ కళ్ళలో మెరుపులు మెరిసి నీ పెదవులలో హాసం తొణికి నీ ముఖాన హాసం వెలసి .

కమల (తెలివితప్పి క్రిందకు జారిపోతుంది)

రామం (వికటవ్వు నవ్వి) ఎందుకులే ఆ నటన ఇష్టం లేదూ? సిగ్గుగా? ఆడువారు ఎంతయినా ఏదో అనందరూ ఈ బాధ, ఈ నరకం, ఎగురుగా ఎప్పుడూ నా ఈ ఆకారం పోతుందాయి (వికృతంగా నవ్వి నవ్వి కాలితో ఆమెను కదిపి) లే లేవూ అంత సిగ్గా! (కసిగా ముఖం పెట్టి కాలితో గట్టిగా తోస్తాడు ఆమె కదలదు. కాలితో తంతాడు.. ఆమె కదలకపోగా అతనిముఖం పాలిపోతుంది. గట్టిగా) అమ్మా! అమ్మా!

తల్లి (వెనుకనుండి) ఏం బాబూ వస్తున్నా . (వచ్చి కమలను చూసి) ఇదేమిటి? ఏమయింది నా తల్లి కేమయింది ఏమయిందే కమలమ్మ తల్లీ!

రామం అబ్బ గోల పెట్టకు నీడి చేసి ముఖం తిరిగింది కాబోలు కాస్త నీళ్ళు జల్లు

పైనుండి స్త్రీ, పురుష కంఠాలు, తలుపు కొడుతూ రామం! రామం!

రామం నీళ్ళా తయారయిపోయేను . వాళ్ళని తీసి లేయి పొమ్మను

[కుర్చీలోనుండి లేచి మందంవేపు నడవబోయి, బలం చాలక తూగిపడిపోతాడు]

తల్లి అయ్యో దేవుడా! బాబూ రక్షించండి .

రంగం: 3

* * రెండో రంగంలోలానే. రామారావ్ రాసుకుంటూ ఉంటాడు. తల్లి వస్తుంది.

తల్లి: రాసుకుంటున్నావా బాబూ!

రామం అ ఏదో ఊరు పోయేందుకు ఇంక లేవ ట్నించి ఆఫీసూ గొడవా ఎలాగూ ఉంది...

తల్లి : వాళ్లు స్నేహితుడికని చూసేందుకొచ్చేసరికదా పెంచుకున్నా చూపిందా. . ఏం బాగుంటుంది రామం!

రామం ఆఫీసులో చూసి ఆనందించవచ్చులే

తల్లి : ప్రహా చేసుకున్నాడో?

రామం: కొట్లో కలవనీ

తల్లి బాగుంది ధోరణి

రామం ఏమన్నా వచ్చిందని ఒచ్చేరా అమ్మా?

తల్లి ఉత్తికే. ఏం చేస్తున్నావో చూసిపోదామని

రామం అంతేకద (రాసుకుంటాడు)

తల్లి : (మౌనం కొంచెంసేపు) సుందరమ్మగారూ.

రామం: ఆఁ. ఏవిఁటి? ఏ సుందరమ్మగారూ?

తలి బాగుంది! పక్కింటి పిన్నిగారు

రామం : ఓహో ఆవిడకేమయింది?

తల్లి విశేషంలా ఉంది ఆవిడకేమయింది.

రామం : అదేనా చెప్దామనుకున్నావ్

తల్లి : అదికాదు ఏదో మంచిసినిమా వచ్చిందట.

రామం : ఒచ్చిందా? రానీ. సినిమా రావడానికీ, పిన్నిగారు విశేషంలా ఉండడానికీ ఏవుంది అవినాభావసంబంధం?

తల్లి ఆవిడ దానికి చెప్తున్నాగ

రామం అదొకవ విశ్శని నాకు భాషుప్పులేకూడా.

తల్లి (జాలిగా) పాపం కమలకి ఈ రెన్నెల్లాయి ఊపిరితీసుకుందుకు కూడా తీరిక లేకపోయింది.

రామం సరే వాదేకప్పా ఇప్పుడు వచ్చేందుకు సాధించడం?

తల్లి : నీతో ఏమనడానికి నాకు భయం కే

రామం అంతభయం వేస్తూ ఉన్నావా?

తల్లి. (కోపంగా చూసి) లేవు—

రామం (నవ్వి) కమలకి తీరిక లేకపోడానికీ పిన్నిగారి సినిమాకీ ఏంసంబంధం?

తల్లి మన కమలనికూడా ఆవిడ రమ్మన్నారు.

రామం ఊమ్మయ్య తెల్సింది.

తలి ఇది వెళ్ళనంది..

రామం : వెళ్లనందీ?

తల్లి : వెళ్ళనంది...

రామం సరి కథేమారిపోయె

తల్లి : నే వెళ్ళమని ఒత్తిడిచేసేను.

రామం : చిత్తాన్...మంచిపనిచేసేవ్.

తల్లి : దాని మనసు కొత్త కుదుటపడుతుందికదాఅని బలవంతపెట్టేను. నీ కోసం తెద్దుకుంటే నీ కాని ఒప్పుకుందికాదు.

రామం ఏమంటూ నే నేం. ఒప్పుకుందిగదా మాఅమ్మాయి! అయితే నే సేంచెయ్యనా?

తల్లి : మట్టా వెళ్ళమని ఓటూఒంటే సంబరపడుతుంది పెరిది.

రామం ఓ! నాకేం అభ్యంతరం లేదు

తల్లి నిజంగా?

రామం నామీద నమ్మకంకూడా పోయిందా నీకు!

తల్లి అందుకోగు నే అన్నది.. సరే (వెళ్తుంది)

[రామం రాత కట్టిపెట్టి పడకకుర్చీలో పడుకుంటాడు ఆలోచిస్తూ—కమల వస్తుంది వచ్చి చెమరుగా నిల్చుంటుంది — రామం అటు చేప చూడడు]

రామం : (ఆలోచిస్తూ) మనస్సంటే ఒకదినంగా నాకు ధియంతం లేది. అనూయకాదుకద?

కమల (చెమటగా) ఎవరూ?

రామం ఎప్పుడమకున్నావ్ అప్పుడు రామం, రామంగా ఉన్నప్పుడు చూసేందుకు బాగానే ఉంటేవాడ్ని ఒప్పుకుంటావా పోయింటు?

కమల మీరెప్పుడూ నాకు బాగానే ఉంటారు

రామం : కట్టు, సుగ్రాన్ని కట్టు — అంత భాగ్యం నాకోదు.

కమల : మీ కోసం నే ఏమన్నా

రామం చాలు నా కుషీకని అలాటి మాటలనక— అన్నా తెల్పిపోతుంది—

కమల : మీ రేమన్నా నా మనసు మారదు

రామం : నీ మనసు నాకు తెల్సు—మాన్చుకుందుకే ప్రయత్నించకుమీ!

కమల : నిజంగా ?

రామం : నిజమే—సరే—అయిందా-అప్పుడు నాకు భయం—ఎందుకని ప్రశ్న వేస్తావేమో—ఉసాగసైన అమ్మాయికి నే అంటే నిజంగా ఇష్టమా లేదా అని. నేనూ ఆ అమ్మాయికంత బాగానూ ఉన్నానా లేనా అని. నే అంతగా ప్రేమిస్తున్నానని ఈ అమ్మాయికి తెల్సునా లేదా అని.. ఏ వేవో భయాలు అనుమానాలు

కమల : ఏఁవిటండీ ఈ మాటలు .. నే ఎప్పుడన్నా...

రామం: పోనీ. అయిపోయిందేదో అయిపోయింది. ఇప్పుడు పరమాత్ముడి దయవల్ల నిశ్చింతే! నా కే అనుమానాలూ, భయాలూ లేవు. నే అంటే ఎవ్వరూ ఇదవకపోవా, ఇదవడలేదూ అన్న నిజం నాన పడింది ఒప్పేసుకున్నా నివాకే ఒక వేళ ఇమడపడటు అనుపడ్డా అది నాటికి నూగుపాల్లో నటన అన్నది నాకు తెను "ఇదనా విననాయా నిజం" అని శాడ్‌స్పియర్ పెట్టి చెప్పేసు కున్నాను

కమల: (ముందుకువచ్చి మంచంమీద కూర్చొని) మీ రెందుకిలా బాధపడుతున్నారో నాకిప్పుడు నిజంగా అర్థమయింది—నేను

రామం: సరే సరే అవన్నీ ఎందుకు మనమిప్పుడన్నా, నన్ను చూసినప్పుడల్లా "దేవుడి దయవల్ల నాకు రా లేదు—బతికేను!" అనిపించదేం మనకు—

కమల: పెళ్ళెందుకిలా పరీక్ష చేస్తారు? (గుమ్మంలో అతడి ఒళ్ళోకి వాలిపోతూవుండగా అతడాపి)

రామం: అతిపనికిరాదమ్మాయీ ఏదన్నా సమ్మోతలంటే నాకొద్దు—సరే. అయితే నీవిమాకి పడతావా?

కమల: ఉహూ పెళ్ళను—

రామం: మహారాణిలా పెళ్ళు—

కమల: (తల అడ్డంగా ఊపుతుంది.)

రామం: అలాటి భయాలేమీ పెట్టుకోకు

కమల: భయాలా?

రామం: అదే—ఇదంతా నే అన్నాక, నువ్వు పడితే నీకు నామీద ఇష్టముంటుందా ఆపేక్ష లేదని నేను రూఢిపరచేసుకుంటానని భయం కలిగిన దానవై, ఇంకా ఏకడో ని ఉహూం పెళ్ళను" అనవల్సి వచ్చింది.

కమల: నే ఎంతబాధ పడుతున్నది మీకు తెలుసా మీరీ మాటలనడం (కళ్ళొత్తుకుంటుంది)

రామం: అగ్నికి ఆజ్యం తోడైనట్లు అసలే, "నా కర్మ ఇలా కాలిందేం" అని నువ్వేడుస్తూ ఉంటే దానికి తోడు నా మాటలు కూడానూ.

కమల: మీరే నాకు సర్వం అని మిమ్మునెన్నిసార్లు నమ్మించను!

రామం: 'సేం పిటీవ్' అంటారు. వద్దొద్దు—ఆ బాధ లేమీ పడకు. రామకోటిలా రాసి ఇచ్చేయుంటే ఓపిగ్గా కూర్చొని అన్నీ రాయలూ రాసిచ్చేస్తావు కూడానూ, నే నమ్మేదాకని నీకు రూఢిగా తెలుసే.

కమల: నన్నేం చెయ్యమన్నా చేస్తాను చెప్పండి.

రామం: పతివ్రతల జాబితాలో కెక్కడానికా?

కమల: మీరూ సంతోషంగా ఉండడానికి

రామం: నా మనసు కొత్తగా పోలేసైనా, ఒక్కసారి ఆకలించి, పిదా విరగపడియినది తల్లి అనుకుని ఇంక స్వేచ్ఛగా విహారాలు సలపడానికా?

కమల: (అతని నేత్రం దెబ్బతిన్నట్టు చూసి, ఏమీ చెయ్యలేక కన్నీరు కారుస్తూ ఉంటుంది)

రామం: నిజం చెప్తే నిష్ఠూరం అన్నారు

కమల: మీ రేమన్నా అనండి పడతాను. కాని ఈ అనుమానా లన్నీ ఎందుకు మనసులో పెట్టుకుంటారు? పోనీ ఎప్పుడన్నా ఏ చిన్న పొరపాటన్నా చేసినేమో చెప్పండి.

రామం: అక్కడే ఉన్నాయంటారు తెలివితేటలు.

కమల: నిన్నెందుకిలా అసహ్యించుకుంటున్నారు?

రామం: అంత అదృష్టమూ నాకు?

కమల: ఏం అదృష్టం?

రామం: అంటే, నీ రూప, యౌవన, సుగుణాలాదులు చూసి ఆనందించలేకపోవడం, ఆనందించలేక పోతున్నానే అని బాధపడడం, ఇది తప్ప కాయికదా నిన్న సహ్యించుకుంటే.

కమల: నా కర్మమిలాగే.

రామం: బతికించేవ్! ఎందుకనీసినా ఆ కొత్త మాటా అని బాధపడుతున్నా నప్పుడే

కమల: (నేలమీద కూర్చొని) మీ పాదాలు పట్టుకుంటాను ఏదన్నా తప్పులు చేసుంటే క్షమించండి దివ్యన్ని కోరుకుంటాను నే అంటే మీకు అసహ్యం కలిగించదని మీ కిదే కావలిసే.

రామం: అవదని తెల్సు కాబట్టి, అలా కోరుకుంటానని ఎంత ఉదారంగా నన్నా అంటావ్.

కమల: నాకు అన్నీ మీరే—

రామం: సుందరగిరిలా, ఎవరన్నా రమ్మన్నప్పుడే ఒక కొప్పు కాయడానికి ..

కమల: మీరే అలా అంటే నే నేం చెప్పను! (ఏడుస్తూ ఉంటుంది.. పది సెకనులు మౌనం.)

రాముం: (కలవరపడి) పిచ్చిపిల్లా. ఈ పాటిదానికే ఇంతబాధా

కమల (తలఎత్తి నమ్మలేనట్టు చూస్తుంది)

రాముం నమ్మలేనట్టు చూడకు. నువ్వంటే నాకెంత ఆపేక్షో నీకు తెలీదు—

కమల: (అనుమానంగా చూస్తూ) నిజమేనా? నిజమేనా?

రాముం నిజంగా కమలా. ఉన్నదే నిన్ను బాధపెట్టాలని అనన్ని అన్నాను లే కూతో లే అన్నా లే.. (ఆమెను లేవదీసి స్టూల్ మీద కూర్చో బెడతాడు. ఆమె సంతోషంగా చూస్తుంది) ఇంత అమాయకురాలిని నువ్వు నిన్ను బాధ పెట్టేను కదూ?

కమల: ఉహూ— నేనెప్పుడూ బాధపడలేదు— మీరు సంతోషంగా లేకపోతే నాకు దిగులుగా ఉంటుంది.

రాముం: అర్థం ఒకటేలే— కాదూ?

కమల మీ ఇష్టం—

రాముం (ఆమె కల తన భుజంమీదికి తీసుక, నిమురుతూ) చిట్టితల్లిని బాధపెట్టేనుకదూ. [మాటాడుతూ ఆమె జుత్తు ముంగురు, తన వేలికి చుట్టుకుని, వదలక గట్టిగా లాగుతాడు]

కమల: (బాధతో) అబ్బ!

రాముం: (చిరునవ్వుతో మరింత గట్టిగా లాగుతూ) ఇంత అమాయకురాలిని ఈ బాధలన్నీ పాపం నీకు!

కమల అబ్బ!! వదలండి! (అతని చెయ్యిపట్టుకుని పెనుగులాడుతూ) అమ్మా! ఏంచిటిది! (విడి పించుకుంటుంది)

రాముం: (వదిలి) ఛస్! కోపపడిపోయింది— ప్రేమ ఒలికిపోతోంది ఇగుకో ఇదంతా ప్రేమే! ఒక్క పిసరు ఇష్టం లేకిది జాగుతే తిరుగుతావేం! ఏదో మొగుడు కదా, నలుగురూ మోహం కోయ కూడదా అని ఈ నటనా కదిగాదు?

కమల: (ఏడుస్తూ ఉంటుంది)

రాముం విన్నా ఫో! (గొంతుతగ్గించి) మరిదా—

కమల: ఎందుకలా ఏదో ఆలోచించక మనసు పాడు చేసు కుంటారు?

రాముం: నేనేం ఆలోచించక ఇలా కాదు న్నానోయిస చెప్పు... నే అనుకున్నది మాట పొద్దు నిజం అనికాదా నీకు చెప్పు...

కమల: మీరు విసుగంగా నేను కలలోనన్నా ఏనాడూ అనుకోలేదు..

రాముం: (ఆలోచిస్తూ) కాదా. కాదు అన్ను కన్నీళ్ళు కలకంత కంట కన్నీరొలికిన అని (కన్నీళ్ళొత్తి) నిన్ను కష్టపెట్టేనా? నా బంగారు తల్లిని ఏడిపించేనా? (ఆమె చేతులు తన చేతులలోకి తీసుకొని) ఏదీ. నవ్వు నవ్వమ్మా చూదాం.

కమల: (అనుమానంగా చూస్తుంది)

రాముం: అనుమానమా? నన్ను నమ్మవూ? నేన్నీకేమీ కాదూ! ఈ సారి మనస్ఫూర్తిగా అంటు న్నాను నవ్వు!

కమల మీరు సంతోషంగా ఉండండి — అదే నా కన్నీరూ

రాముం నీ సంతోషమే నా సంతోషం ఏదీ ఒక్కసారి నవ్వు

కమల: (చిరునవ్వునవ్వి, సంతోషంగా చూస్తుంది)

రాముం వెలుగుతోందిలా ఉంది నవ్వు

కమల ఉహూ వెళ్లను—

రాముం నాకోపమొస్తుంది మరి

కమల ఏమనండి, వెళ్లను

రాముం: నాగురించి నువ్వెందుకు నీ సరదాలు మానుకో వాలి?

కమల మీరురారండి నే వెళ్ళను.

రాముం నిజమే? నామీద ప్రేమే?

కమల: అదుగో మళ్లా—

రాముం ఎన్నాళ్ళయిందో కదా పాపం నువ్వెళ్ళి.. వెళ్లవూ? నాకోసం నువ్వు లేపు నాకు కథ, ఎవరెవరెలా నటించింది చెప్పు—

కమల: నే వెళ్ళను — అత్తయ్య బలవంతం చేస్తే మిమ్మల్నడిగేందుకొచ్చాను..

రాముం అంతేకాని నీకు వెళ్ళాలని లేదంటూ? ఓహో పతివ్రతా! (నవ్వుతాడు)

కమల: వెళ్తాను.. మీ మాటలు మరీనూ—

రాముం: (లాలనగా) ఆ కళ్ళెప్పుడూ కెంగావి.. అత్తయ్య అంతగా చెప్తున్నప్పుడు వెళ్లకపోతే బావుండదు. వెళ్ళకపోతే నామీద ఒట్టే...

కమల అదుగో—అలాంటివొట్లు పెట్టకండి—

రాముం: నామాట కొట్టివేస్తే అంతే—

కమల: (ప్రేమగా) వచ్చేశారా!

రామం: నే మాటాడింది తెలుగేనా?

కమల: (నవ్వి) చాలండీ మీ పొగడ్తలు.

రామం: చూశావా. అప్పుడే ఆ ముఖంలో కలువ పువ్వులా వికాసం. పున్నమి చంద్రుడిలా వెలుగు

కమల (నవ్వుతుంది)

రామం: చూశారండీ మహాజనులారా! అప్పుడో ఆ కళలో కొంతలు గ్రహించండి సహృదయులారా! ఆ మనసు లోతులలోంచి ఉబికివచ్చే ఆనందం—మాటకో కళ కళ చెప్పమీ ఏదో కొంత ఇలా పడి ఉండవల్సినవాళ్ళం నీలాటి అదృష్టవంతులన్నా ఎందుకు హాయిగా ఉండకూడదూ?

కమల: అయ్యో! అదేంమాటలండీ ఏమండీ అలా చూస్తున్నారు నావేపు?

రామం: సరదాగా, స్వేచ్ఛగా, భోగాల్లా ఉండవల్సినవాళ్ళు మీరు నాకోసమని మీరంతా కష్టాలెందుకన్నా పడాలి? నాకోసం ఎవ్వరూ బాధపడకండి నాబంతో అని ఏడుస్తూ ప్రేమ తెచ్చిపెట్టుకుని చాకిరీ చెయ్యక్కరలేదు.

కమల: నన్నిలా ఏడిపించడమే మీకు న్యాయమా?

రామం: బాధపెడితే నిన్నులాంటి మనిషి! నాతో మాటాడగా లేని ఆనందం కలిగినా అవే పరికి పిల్లలిచ్చింది—

కమల: నాకెంతో ఆరోగ్యంగా ఉంది ఎంత మారిపోయారు ఎంతసంతోషంగా, ఎంత ఉదారంగా ఉంటేవారు!

రామం: ఇప్పుడు ఉదారంగా లేనంటావ్ ఎన్ని గుండెలు! ఆ మాట అన్నదానికి నీకేమంటుంది నామీద గౌరవం?

కమల: మీలో మార్పు వచ్చిందన్నాను మీరిలా మారితే, మీ మీద గౌరవం పోతుందా ఈ సంగతి తెల్సికూడా

రామం: చిన్నమాట ఇలా విను

కమల: (ముందుకు వంగుతుంది)

రామం: (ఇదివరలోలా నే ఆమె ముంగుర్లు పట్టుకొని గట్టిగా లాగుతాడు ఆమె దలిందగా. ఆమె కళ్ళలోకి తొంగిచూస్తూ ముంగుర్లు తీసి దిద్దాడు. ఆమె ఏ భావమూ వెలిబుచ్చదు)

రామం (పకపకా నవ్వుతాడు)

కమల: (కుర్చీమీద తల ఆన్చి ఏడుస్తుంది)

రామం: (వెనుదిరిగి, వెనుకపడ్డందుకు కోపం తెచ్చుకుని గొంతు తగ్గించి) పాడిమొండా! ((ప్రేమగా గొంతుపెట్టి) పిచ్చాడు చేసినట్టి, (కళ్ళలాగిట్ తేశి నీ కల్లబొల్లి మనసులోంచి దుంకుతూ కవితలా పొరవిడిచి, చూడముచ్చటగా, బంగారుబొమ్మలా నిలిచిందు నాటకాలు సినిమాలు సంగీత కచేరీలు. ఇంకా ఇంకా ఎంత సంతోషిస్తారు రసికులు బంగారు బొమ్మనిచూసి ఆ కులుకు, ఆ వయ్యారం ఆ అందాల సొంపు చూసి (తనను చూపుకుని) ఈ వెధవకూడా చూస్తాడు. కాని రాజకుమార్తె దృష్టి ఈ వికారపు వెధవలమీద పడుతుందా అహో!

కమల: నేను మిమ్మల్నెంత ఎక్కువగా ప్రేమిస్తున్నదీ మీకు తెల్సు.

రామం: ప్రేమకాదు జాలి నా మీద జాలి చే నీకు బాగానేఉందా? ఎంత అహం పెరిగిపోయింది. నా మాట విని మంచివాణ్ని చూసి లేచిపో వాడొదిలిపెట్టడూ మగాడు. ఎవరూ లేరూ అందాన్ని బజార్లో పెట్టి నా ఎదుట నా నిగలింపుని చాటుకుంటూ ఉండగా నాకు శాంతి ఉండదు విన్నావా?

కమల: మీరేం చేస్తున్నారు నాకు మీ పాదాలే గతి

రామం: అంతేలే—నన్ను పోనిస్తావా? ప్రతి నీవు మరింత గెలుపు—వాడితో కులుకుతూ నన్ను చెట్టు కింద కట్టి నవ్వుతావ నువ్వు ఇక్కడే ఉంటావ్—నన్ను నీ అందాన్ని. నీ గర్వాన్ని నా కాలికింద.

(తలుపు దబ్బున—రామం వెంటనే సర్దుకుంటాడు ముఖంలోని కోపం మాయమౌతుంది (పక్కనున్న పుస్తకం అందుకొని విప్పి చదువుకున్నట్టు నటించి) ఇంక అభ్యంతరాలేమీ— కళ్ళుతుడుచుకో ఇంక ఆ మొహాన్ని నా రంపెరికి మాసి "మా పేరా నా మొగుడెంత హింసిస్తున్నాడు" అని చాటుకుంటుందికాబోలు ఏడి కిరణపు కూడా ఎంగిలించాలని.. పోనీ! అక్కడ రక్తం కుడుతుంటే అవతరించే. సర్దిచెప్పగల నాపాటి..

కమల కళ్ళొత్తుకుని, తలదువ్వి కత్తిరి మరకచీర కొంగుతో తుడుచుకుంటుంది—విధు కొంచెం తిరవాత సరోజ వస్తుంది

సరోజ (చిరునవ్వుతో) మీకు కొంచెం అంతరాయం కలిగించలేదు కదా?

రామం (ప్రశాంతంగా ఉంచి) కలిగించేవ్—

కమల: లే లేదు

సరోజ (వెళ్ళబోతూ) మళ్ళీ వారొస్తా — ఓసారి ఎలా ఉన్నావో చూసిపోదామని

రామం చూసేవు కద

సరోజ (వచ్చినదానికి ప్రయత్నిస్తూ) ఏదీ ఇంకా ఇలా ఒస్తున్నాను

రామం నే అనుకుంచేను కదా

సరోజ ఔను

రామ చూసినట్టేకదా?

సరోజ ఊఁ

రామం ఎలా ఉన్నాను?

సరోజ ఏమిటీ ప్రశ్న?

రామం క్యూరియాసిటీ కొద్ది చూసిపోదామని వచ్చేవ్—

సరోజ అదేం మాట? స్నేహితులని చూడరూ?

రామం చూసి ఒక అభిప్రాయం మనసులో ఏర్పరచుకొని, ఒక చిత్రం చిత్రించుకుని గప్ చుప్ గా పోదామనుకున్నావా?

సరోజ (వచ్చి స్టూల్ మీద కూచొని) అనుకున్నా అనుకోపోయినా ఒక మనిషినికాని, దగ్గర స్నేహితుణ్ణి కాని చూసినప్పుడు అభిప్రాయం ఏర్పడదూ?

రామం దగ్గర స్నేహితుణ్ణి చూస్తే కొత్త అభిప్రాయాలేముంటాయి?

సరోజ కులాసాగా ఉన్నాడనో చిరాగ్గా ఉన్నాడనో

[కమలని ఇద్దరూ గమనించరు—కమల లోపలికి వెళ్తుంది]

రామం: ఆకర్షణీయంగా ఉన్నాననో, వెగటుగా ఉన్నాడనో

సరోజ ఔను. ఓ నిముషం వెగటుగా అనిపించిన వ్యక్తి, మరో గంటలో అతడన్న ఒకమాటవల్లో, బట్టల మార్పువల్లో ఆకర్షణీయంగా కనిపించవచ్చు.

రామం అలాగే ఓసారి ఆకర్షణీయంగా ఉన్నతను వెగటుగానూ ఉండొచ్చు—

సరోజ (నవ్వి) నాకది అనుభవం

రామం ఎవరి సంగతి

సరోజ: కొందరిగురించి మనం పెద్ద అభిప్రాయం ఏర్పరచుకుంటాం—ఆత్మీయులైన స్నేహితులుంటారు కొన్ని ప్రత్యేక పరిస్థితులలో ఎదుర్కోవాల్సి వచ్చినప్పుడు వారి బలహీనతలు, సంకుచితత్వం, వారన్న ఒక మాటవల్లో, ముఖంలోని భావం వల్లో కటువుగా బయట పడిపోయి దురదృష్టవశాత్తూ మనం అక్కడుండడం తటస్థిస్తే ఆ వ్యక్తిలో మనకున్న ఆకర్షణపోగా, అసహ్యంకూడా కలుగుతుంది.

రామం మాటవరసకి నేను—

సరోజ నీకేం మహారాజులా ఉన్నావ్

రామం (ముఖం వికసించగా పాత కొసంగ కూచొని) ఎలా ఉన్నాను?

సరోజ ఎప్పటిలానే ఉన్నావ్

[కమల వస్తుంది—ముఖంలో ఇదివరకటి కన్నీటి చారలు లేవు—తల దువ్వుకుంది]

రామం నువ్వు అన్న ఆ బలహీనతలుకాని, సంకుచితత్వంకాని (కమలవేపు చూసి) మరేదన్నా కాని

సరోజ ఉంటే ఉండొచ్చు బలహీనతలు, బయట పెట్టేవి మాత్రం కావు

రామం నీకేం తెలుసు నా బలహీనతలు—

సరోజ: తెలిసినంత మట్టుకు

రామం అయితే నేను ఇంక జాగ్రత్తగా ఉండాలి అంతేనా? మరేం అనిపించలేదు నన్ను చూసినాక?

సరోజ నీ రాక ఇష్టంలేదనిపించింది, పోదాం అనుకున్నాను

రామం ఏదీ కష్టంలేకపోయినా వచ్చి, వచ్చిన పనయిందికాబట్టి పోదామనుకున్నావ్.

సరోజ ఏమిటాపని ?

రాముం: నే ఎలా ఉన్నానో చూద్దాం..

సరోజ (నవ్వి) ఓహో—

రాముం: (చిరాగ్గా) ఆఁ—నాకు తెల్సు! ఎలా ఉన్నాను?

సరోజ నిశ్చేష్టంలా ఉన్నావు నీకేం. !

రాముం: అర్థం లేదు.

సరోజ: కొత్త కళ్లద్దాల్ అదీ ఈ జబ్బువల్ల వసుకుంటావు . అంతకుమించి ఏమీ మార్పు లేదు

రాముం: ఏమీ?

సరోజ ఏమీ—

రాముం (సరదాగానవ్వి) నా సంతోషం కోసం అనడం లేదుగదా?

సరోజ మర్యాద్చి (కన్నీరెందుకు వస్తున్నాయో అరం కాలేదు

రాముం అమ్మయ్యా! ఇంక జాగ్రత్తగా చూడాలి - ఏదన్నా బలహీనత బయటపడిందంటే !

సరోజ (కమల వేపు అయోమయంతో చూసి) నేనే మను కున్నా నీకు లక్ష్యంలా ఏం?

రాముం నీ అభిప్రాయం అంటే నాకు విలువుంది—

సరోజ (సంతోషం ముఖానికరగా) ఎప్పటినుంచో?

రాముం ఎప్పుడూనా—

సరోజ అదుగో బలహీనత . నాదగ్గరేది దాగదు—

రాముం: నే అలా అనడం నీకిష్టం లేదా?

సరోజ నన్ను నే మోసంచేసుకోవాలి..

రాముం: ఏమని ?

సరోజ నిజమని—

రాముం: (కమల వేపుచూసి) తొందరపడకే అనుకో.

సరోజ పాతది అబద్ధాలా ?

రాముం కావన్నా మళ్ళీ నమ్మకంగా—

సరోజ (కమలకేసిచూసి సిగ్గుపడి తల దించుకుంటుంది)

రాముం (విజయగర్వంతో కమలకేసిచూసి) అయ్యో! ఇంతసేపయినా నిలబడిపోయావే ఆ స్టూలు ఇలా లాక్కొని కూర్చో .

కమల: ఇలా బాగానే ఉంది—

సరోజ: (ఏదో మాటాడేందుకు అవకాశం దొరికి నందుకు సంతోషిస్తూ) ఇలా కూర్చో కమల.. ఆ స్టూలు నే తెచ్చుకుంటాను..

కమల: ఒద్దు — నే వెళ్ళాలి .. అత్తయ్య చూస్తూంటారు..

రాముం కొత్త ఆట . ఇదుగో సరోజ మా కమలమ్మ దయవల్లే ఇలా అన్నా బయటపడ్డాను. ఆ ఋణం నేను ఎప్పుడూ తీర్చుకోలేను ..

కమల: (కొయ్యబారి చూస్తుంది)

రాముం ఏం కమలా అలా చూస్తావ్? నే అన్నదేం అబద్ధమా?

సరోజ: అవును మీ అక్కగారన్నారు కూడా (టక్కున ఆగిపోయి, భయంతో కమలవేపు చూసి, సిగ్గుపడి, తలవంచుకుంటుంది)

రాముం (ఏదో నిశ్చయించుకున్న వాడిలా) మళ్ళీ కూడా కమలలా తెగించి పరిచర్య చేసి ఉండలే నంటావ్-(ఇద్దరినీ చూస్తాడు)

సరోజ (గాబరాగా) కాదు కాదు అదికాదు నేనూ చేదును (ఆమాట అన్నందుకు సిగ్గూ గాభరా పడి లేచి) అంటే నా అర్థం అది కాదు మళ్ళీ వస్తాను

రాముం: లేదుసరోజ్ నువ్వు చెయ్యలేవ్ కమలలా నువ్వు పరిచర్య చెయ్యలేవ్ విన్నావా? (లేచి, కమల చేతులు తన చేతుల్లోకి తీసుకుని) నే ఎప్పుడూ నీకు ఋణపడే వుంటాను కమలా అందరిముందూ ఆమాట అనగలను అప్పటికీ నాకు తృప్తి లేదు

సరోజ (కోపంగా) నే, పరిచర్య, ఎవరికి, ఎంతవరకు చెయ్యగలనగానో చెప్తారా రామారావ్ గారూ?

రాముం (కమలతో) ఎలా తీర్చుకోడం నీ ఋణం— ఎలా...ఎలా? సరోజా . చెప్పు - నే ఎలా కమల ఋణం తీర్చుకోడం?

సరోజ నీ అభినయం సరిగా లేదు..

రాముం (దెబ్బతిన్నట్టయి) ఏం అభినయం?

సరోజ తెలుస్తూనే ఉంది. అదిక్కు-

రాముం (కోపంగా) ఏదీ అభినయం .

సరోజ (వ్యంగంగా) ఏం అభినయం?

రాముం: కమలకి నీకూ మధ్యభూమి .

సరోజ: కమలకి నాకూ త్రిశాల భూమి ఉంది.

ఆత్మహత్య

రాము: అసూయ ఉంది..
సరోజ: (కోపంగా) ఎవరికి?
రాము: నీకు
సరోజ: అసూయా? నాకెందుకసూయ?
రాము: నువ్వు కాలేక పోయావే అని
సరోజ: అంటే అంటే
రాము: (నవ్వి, మాటలు నొక్కుతూ) అంటే నువ్వు నన్ను ఇంకా ప్రేమిస్తూనే ఉన్నావని నా విశ్వాసం
[సగర్వంగా కమలకేసి చూస్తాడు]
సరోజ: (దెబ్బతిన్నట్టయి) నిన్నా నిన్నా
రాము: నిన్నే నిన్నే
సరోజ: (ఆవేశంతో) బ్రూట్!
[రాము కమీజు పట్టుకు లాగి చెంపమీద కొడుతుంది]

రాము: (ఆశ్చర్యపోయి, తేరుకుని నవ్వుతూ) దాలు... ఆ నిదర్శనం చాలు నిన్ను నువ్వే బయట పెట్టుకున్నావ్ ..(కమల చెయ్యి పట్టుకుని) కమలా నీకెలా కృతజ్ఞత చెప్పుకోను! ఎలా
కమల: (విరసంగా) దేనికి? దేనికి కృతజ్ఞత? (హిస్టీరికల్ గా నవ్వి కుప్పగా కూలబడుతుంది)
తల్లిగొంతు దగ్గరౌతూ: — కమలా పిన్నిగారు పిలుస్తున్నారు (తల్లి వచ్చి చూసి)
అయ్యో కమలమ్మా
ఏమయిందమ్మా నీకు
(కమల పక్కనే కూలబడి ఆమె తల ఒడిలోకి తీసుకుంటుంది)
రాము: (వెర్రిగా) కృతజ్ఞత కృతజ్ఞతయింది
సరోజ: (భయంతో వణికి పోతూ కుర్చీలో కూలబడుతుంది. [తెర]

సశేషము

సముద్రపుమొక్కలు: వాని ఉపయోగములు

డాక్టర్ ఆర్. ఎల్ ఎన్. శాస్త్రి

నేలపై నుండు మొక్కలవలెనే సముద్రములో నుండు అనేక రకముల వృక్షజాతులు మనకు చాల ఉపయోగకరములను సంగతి సామాన్యులకంతగ తెలియదు. మానవుని ఆహారమునకు అత్యవసరమైన పదార్థాలను సముద్రపు మొక్కలు తయారుచేయగలవు. ఇట్టి పదార్థములు ఇతరత్ర సులభముగా లభ్యము గాజాలవు. కాడ్‌లివర్ ఆయిల్ ఆరోగ్యము నిచ్చునన్న విషయము అందరికీ తెలిసిందే. కాని దాని శక్తి సముద్రపు మొక్కలనుండి వచ్చుచున్న సంగతి అందరికీ తెలియదు. కాడ్ అను చేపయొక్క లివర్‌లో కొన్ని విటమినులు, అయొడిన్‌ను నిల్వచేయుశక్తి కలదు. కాని అది ఈ పదార్థములను సరాసరి సముద్రములో నుండి పొందుటలేదు. అది కొన్ని చిన్న చిన్న సముద్రపు జంతువులను తినును. ఈ చిన్న జంతువులు సముద్రపు మొక్కలను తిని బ్రతుకుచున్నవి. సముద్రపు మొక్కలలో అయొడిన్, విటమినులు విరివిగా నుండును. సముద్రపు నీటిలో చాల అయొడిన్ ఉండును. దీనిని సముద్రపు మొక్కలు సేకరించి దానిని చిన్న జంతువుల ద్వారా మానవునికి అందజేయుచున్నవి. జపాను దేశీయులు సముద్రపు మొక్కలను ఆహారముగా నుపయోగించుటలో అగ్రగణ్యులు. వారి ఆరోగ్య సంపద లలితకళలు, సాహిత్యము, విజ్ఞానరంగములలో వారి నిరుపమాన ప్రావీణ్యత వారి తెలివితేటలు మొదలుగాగల ఉత్తమ గుణములన్నియూ వారి ఆహారము వల్లనే వచ్చినవందురు. అటులనే చైనాదేశీయుల విషయములో కూడ వారి సముద్రపు మొక్కల ఆహారముయొక్క ప్రభావము కనుపడుచున్నది. జపానులో గాయిటరు అను వ్యాధి చాల అరుదు. కాని అనేక విషయములలో పురోగమించిన అమెరికావంటి దేశములలో కూడ ప్రజల పోషణము సరిగా లేదు.

ప్రపంచమంతటను ఆహారముగా నుపయోగింపబడుచున్న సముద్రపు మొక్కలు లెక్కకు మించినవి. పోర్ ఫైరా (Porphyra) అను మొక్కను చాల దేశీయులు ప్రియముగా వాడుకొనుట కుపయోగింతురు. ఇది ఎర్రనాచు (Red Algae) అను వర్గమునకు చెందినది. దీనిని ఉత్పత్తిచేసి ఎగుమతి చేయుటలో జపానుదేశము ప్రథమస్థానము నలంకరించినది. సాలీనా జపాన్‌లో పండించు పోర్ ఫైరాపంట విలువ 50,60 లక్షలకు పైబడును. సముద్రపు అలలు తక్కువ ప్రదేశములలో పెద్దపెద్ద వెదురుగడల కొమ్మలను నీటిలో పడవేయుదురు. వీనిపై పోర్ ఫైరా మొక్కలు పెరుగును. ఎకరమునకు సాలీనా వచ్చుపంట విలువ సుమారు 160 డాలర్లుండును.

సముద్రపు మొక్కలనుంచి అనేకరకముల రుచికరమైన వంటకములు చేయుదురు. వాటికి అలవాటు పడినవారికి అవి యెంతో ప్రీతికరముగా నుండును. సరియైన పద్ధతిలో తయారుచేసి టొమాటో మొదలైన వాటితో కలిపి తినుకొనినచో యెంతో హృద్యమైన దుర్వాసనలేక రుచిగా నుండును. ఈ వంటకములు "కరాయి మొనో" అనియూ యింకను అనేక వింతపేర్లతో వ్యవహరింపబడుచున్నవి. ఇంగ్లండు, అమెరికాదేశములలో కూడ సముద్రపు మొక్కలను ఆహారముగా అనాదికాలమునుంచి ఉపయోగించుట కలదు. ఇటీవల ఈ దేశస్థులలో యిటువంటి ఆహారముపై యెక్కువ ఆసక్తి కలుగుచున్నది. కొన్ని బ్రిటిష్, అమెరికన్ వ్యాపారసంస్థలు సముద్రపు మొక్కలనుండి తయారుచేసిన ఆహారపదార్థములను "ఆర్ గానిక్-సీ-ఫుడ్" "పార్ కెల్ప్" అను పేర్లతో అమ్ముచున్నారు. వీనిలో మానవుని ఆహారమునకు అత్యవసరమైన అయొడిన్, ఇనుము, కాపర్, కాల్షియమ్, ఫాస్ఫరస్, సోడియమ్, పొటాషియమ్, మెగ్నీషియమ్, సల్ఫర్, మాంగనీస్, అల్యూమినియం, జింక్, క్లోరిన్, మొదలైన ఖనిజములు విటమిన్ A, B D I లు కలవు. వివిధ రకములైన ఆహార పదార్థములను అందచేయుటలో సముద్రపు మొక్కలు సాటిలేనివి.

ఆహారముకొరకే గాక సముద్రపు మొక్కలు పరిశ్రమలలో కూడ ప్రాముఖ్యత గలవి. కెల్ప్

సముద్రమొక్కలు · వాని ఉపయోగములు

(Kelps) అను ఒక రకము సముద్రపు మొక్కలు చిర కాలమునుండి అయోడిన్ తయారు చేయుట కుపయోగ పడుచున్నవి. ఇవి "బ్రౌన్ ఆల్ గే" (Brown Algae) అను తరగతికి చెందినవి. ప్రధానముగా అట్లాంటిక్, పసిఫిక్ సముద్రతీరము లందుండును. వీటిలో కొన్ని 80–60 మీటర్ల పొడుగుండి 10 80 మీటర్ల లోతు వరకు పోవును. అయోడిన్ ఖనిజములనుండి తయారు చేయు పద్ధతి కనిపెట్టక పూర్వము, అది చాలమటుకు కెల్ప్ లనుండే లభ్యమగుచుండెను. ఆధునిక కాలములో కూడ యుద్ధసమయములందును తదితర అత్యవసర సమయములందును అయొడిన్ కెల్ప్ నుండి తయారు చేయుట కలదు. పారిశ్రామికముగనే కాక కెల్ప్ లు ఆహారమునకు కూడ ప్రాముఖ్యత కలవి. జపానువారు ఎంపిక కెల్ప్ మొక్కలనుండి "కొంబు" అను ఆహార పదార్థమును తయారుచేయుదురు. జపానులో సాలీనా అనేక వేల డాలర్ల విలువగల కెల్ప్ మొక్కల పంట పండించుచున్నారు.

జాప్నుగస్తి అంటారని తెలిసినదే. దీనినే "అగర్ అగర్" అని కూడా అందురు. యిది కూడ సముద్రపు మొక్కలనుండి తయారుచేయబడును. బట్టలు తయారుచేయుట మొదలైన పరిశ్రమలలో ఉపయోగ పడుచున్నది. ముఖ్యముగా యిది జపానులో ఉత్పత్తి యగుచున్నది. సాలీనా 2, 3 లక్షల డాలర్ల విలువగల అగర్ అగర్ జపానులో తయారగును. దీనిని కొన్ని ప్రదేశములలో శీతోష్ణ పరిస్థితులు అనువుగా నున్నచోట్ల తయారు చేయుదురు.

డయటమ్స్ అనునవి మరియొక సముద్రపు మొక్కలు. వీనిలో కొన్ని జాతులు మంచినీటిలో కూడ పెరుగును. ఇవి సూక్ష్మజీవులు. కాని పారిశ్రామికముగా చాల ప్రాముఖ్యత కలవి. సూక్ష్మదర్శినిలో చూచువారికి అత్యంత సౌందర్యవంతముగా కనబడును. ప్రాచీన యుగములలో మహోజ్వల చరిత్ర కలవి. ప్రస్తుత కాలములో వీని మొక్క శిథిలములు ఫాజిల్స్ రూపములో డయటమేషియస్ ఎర్త్ (Diatamaceous Earth) అను పేర అనేక ప్రదేశములలో కన్పడుచున్నది. కాలిఫోర్నియాలో డయటమేషియస్ ఎర్త్ అనేక మైళ్ళ విస్తీర్ణము కలిగి 700 అడుగులకు పైన మందము కలిగియున్నది. శాంటా మరీనా (Santa Marina) మాగాణములో డయటమేషియస్ మృత్తిక భూమి అంతర్భాగమున 3000 అడుగుల లోతువరకు కలదు. అమెరికాలో సాలీనా 2, 8 లక్షల టన్నుల డయటమేషియస్ ఎర్త్ ఉత్పత్తి యగుచున్నది. ఇది డైనమైట్ తయారుచేయుటలోను, పంచదార ఫ్యాక్టరీలలోను, లోహముల నుపయోగించు పాలిష్ తయారుచేయుటలోను, టూత్ పేస్ట్ తయారు చేయుటలోను ఉపయోగపడుచున్నది.

మనదేశములో కూడ సముద్రపు మొక్కలను విరివిగా ఉపయోగించుటకు అవకాశము లున్నవి. మన సముద్రతీరములందు దొరకు అనేక జాతుల సముద్రపు మొక్కలు యిప్పుడు వృధా అయి పోవుచున్నవి. ఉదాహరణకు ఒరిస్సాలోని చిల్కా ఉప్పునీటి సరస్సులోనుండు గ్రాసిలేరియా అను మొక్కను అగర్ అగర్ తయారుచేయుట కుపయోగించవచ్చును. యిటులనే దక్షిణ భారత సముద్ర తీరమందు దొరకు పోర్ఫైరాను ఆహారపదార్థములు తయారుచేయుట కుపయోగించవచ్చును. ఈ సందర్భములో ఒక విషయమును తెలియజేయవలసియున్నది. కొన్ని దేశములలో సరస్సులందు పాచిమొక్కలను వృద్ధిచేయుటకు ప్రయోగములు చేయుచున్నారు. అట్లు చేసినచో ఆ సరస్సులలోనుండు చేపలకు మంచి ఆహారము దొరుకును. తిరిగి ఆ చేపలవలన మానవునికి మంచి పౌష్టికమగు ఆహారము లభించును. కాబట్టి మన దేశములో కూడ అట్టి ప్రయోగములు చేయవలసిన ఆవశ్యకతను గూర్చి రొక్కి చెప్పనవసరము లేదు. కలకత్తాలోని ఉప్పునీటి సరస్సులు, ఒరిస్సాలోని చిల్కా సరస్సు, మద్రాసు దగ్గరనున్న ఎన్నూర్ ఉప్పు నీటి సరస్సు యిట్టి ప్రయోగములకు వీలుగా నుండును.

సాంబయ్య చావలేదు

శ్రీ బలివాడ కాంతారావు

ఆవేళ ఆదివారం తలుపువేసుకొని కథ వ్రాసుకొంటున్నాను కథలో వ్యక్తి త్రాగుబోతు అతని భార్య సహనం వ్యక్తీకరిస్తున్నాను. ఇంతలో తలుపు దడదడమంటు నే ఓ బాబూ! అని ఒక వ్యక్తి ఆర్తిగా పిలుస్తున్నాడు లేచి తలుపుతీశాను ఎదురుగా పారావారపన భ్యముని చేసింది.

"నువ్వు గన్నెగాని కొడుకు రా" అర్తిగా పడుతున్నాడు మొదట నీకు త్రాగుతాడా అని ఆశ్చర్యం చేసి తాగువాడి త్రాగేగళ్ళింతు యింతే అని నేను సావధానంగా యోచిస్తున్నాను

"చంపుతాడట—వచ్చి తీర్పు చెప్ప!"

"నిన్ను తప్ప దండలేగా వెళ్ళిపోయినాపకుకో!"

ఈ మాటలు నోట వస్తున్నాయి నా చెయ్యి పట్టుకొని ముందుకు లాగుతూ "ఇదిగో యీ ప్రక్క వీధిలోనే మాయిల్లు వాడి తప్పయితే నాకే నాలుగు చెప్పదెబ్బలు వాయించు వాడిది తప్పయితే వాడికే నాలుగు వెయ్యి"

నేనింకేదో అనబోతుంటే అతకొంత యీమకండా దండాలుపెట్టూ, పెద్దగొంతుకతో బ్రతిమాలుతూ నన్ను వీధిలోకి వెంట నడిపించాడు ఈ మనిషి పేరు నాకు తెలీదు ఏం పనిచేస్తున్నాడో అంతకంటే తెలీదు. కానీ నేను యిదివరకు మూడుసార్లు కలుసుకున్నాం నాకు బాగా జ్ఞాపకంవుంది మూడుసార్లే మొదటిసారి నేను వీధిలో ఒంటిగా సాయంత్రం షికార్లు త్రుంగిపోతున్న దినకరుని వెలుగు వస్తూన్న ఓ పనిమీద పద్మాంటే చూస్తున్నాను వెనుక నుంచి "రూపాయి నోటు" అని అరవగానే వెనుకకు తిరిగాను. అతుకులు వేసి మాసిపోయిన బట్టలతో యిమిడిన మనిషి కనిపించాడు వయసు నలభై దాటేవుంటాయి. కళ్ళు తీక్షణంగావున్నాయి క్రూరుడని ఆ ముఖమే అద్దంలా చెప్తోంది. నన్నొక అప్పు యెగగొట్టినవాడిలా చూసి అతుకులకేసి కొద్దిగా మనసు చివుక్కుమంది. ఆ మనిషి వాలకం చూసేగానే యిస్తేనేగాని నన్ను నావారిష్యలు ప్రాణకే పందేహంతో జేబులో రూపాయి తీసి యిచ్చాను వెళ్ళిపోయాడు

రెండోసారి మొదటి ఆట సినిమా చూసి యింటికి పోతున్నాను అంతదూరంనుంచే "బాబూ-బాబూ" అన్న కేకలు వినపడ్డాయి. అంతరితోపాటు నేను వెనుకకు చూశాను పరుగెత్తుకొస్తున్నాడు ఆగాను డబ్బు అడిగితే యీసారి లేదని చెప్పాలని నిర్ధారించుకున్నాను. నాదగ్గరగా వచ్చి సహజ గంభీర స్వరంతో "నీకోసం వారంరోజులై చూస్తున్నాను. కలవలేకా ఎక్కడా దొరికావు కావు ఇదిగో యిందు—ఆవేళ రూపాయి బాకీ ఇచ్చావు కదా " అంటూ నా చేతిలో అంతా చిల్లర పోసి "నా పెళ్ళాంకి మందుకొన్నాను అవసరానికి యిచ్చావు నిన్ను దేముడు బాగా చూస్తాడు!" అంటూ వెళ్ళిపోయాడు

లెక్కపెట్టకుండానే ఆచిల్లర జేబులో వేశాను

మూడోసారి నాయింటి అరుగుమీద నన్ను చూసి వెళ్ళిపోతున్నవాడు "యిదేనా మీ యిల్లు" అంటూ అరుగుమీద కూర్చున్నాడు. సిగరెట్ పెట్టె నా వేపు చూపించాడు

"నే కాల్చను"

"నువ్వు మంచిపుట్టుక పుట్టావు అంచేత నీకు చెడ్డ అలవాటేమీ లేవు. నేను చాలా చెడ్డపుట్టుక పుట్టాను "

"నువ్వు మంచివాడివే "

ఫక్కున నవ్వి లేచిపోతూ "నువ్వొక్కడివే అన్నావు నేను మంచివాడినని! నా సంగతి నీకు తెలీదు. ఆరు శెలవుమీద మిలిటరీనుంచి వస్తున్నాడు ఈ త్రిము వాడి పనిక ఈసారి నాకోలికే పీక తెగేస్తాను."

"అదేంటి వీరాడుగా!" అన్నాను.

ఆ మాట అవగానే తలారి అక్కడనుంచి వస్తానని గబగబ వెళ్ళిపోయాడు. [illegible] వాడి పేరూ, వృత్తీ ఇంకా యెన్నో వివరాలు కనుక్కుందామనుకున్నాను గానీ మళ్ళీ అగపడలేదు

ఈ నాలోసారి కలయికవరకు వీడు త్రాగుబోతని అనుకోడానికి ఆస్కారం యిచ్చానుకోడు. నామనసులో రెండోసారి కలయికనించీ యీ వ్యక్తి చాల వున్నతంగా మెసలుతున్నాడు ఈ అభిప్రాయమే కొంతవరకు నన్ను వాడివెంట నడిపించింది.

ప్రక్కవీధి గొందిలో చిన్న పెంకుటిల్లు— ప్రేతాలయంలాటిదిలా వుంది. తలుపు దడదడా బాదాడు లో నుంచి పొమ్మని అరుపు. ఈ త్రాగుబోతు తలుపు తియ్యమని కొంకుకు నానా తిట్లూ తిట్టూ అరిచాడు తలుపులు తెరవబడ్డాయి నిప్పులాంటి కళ్లతో చేతులు పాముపాలకాలా విసురుతూ చెయ్యెత్తుకు వాడు యెగురుతూన్నట్టు తండ్రి అరిచాడు.

“గాడిదకొడకా! పెద్ద మనిషిని తెచ్చావు. మర్యాద యియ్యరా!”

ఆ తీక్ష్ణమైన కళ్ళు తొలిసారి నాకున్నట్టు ఒక మూలనున్న నావేపు చూడగానే శాంతించినయ్

“కూర్చోండి” అంటూ రెండు తలుపుల వెనక మూలనున్న చొట్టకుర్చీ ముంగుకు లాగాడు వెళ్ళి కూర్చున్నాను తండ్రి గొంతుక ఒక్కసారిగా “నా ముందు పుట్టాడు గాడిద! ఈ చేతుల్తో దస్సం పూసేవాడినే ఆ పిల్లి చూపులా అకళ్ళు పులిలాగ —ఉత్తి రౌడీవెధవై పోయాడు!”

కొడుకు కళ్ళు యీ మాటలతో మరీ యెర్ర బెక్కుతున్నాయ్. తండ్రిని ఆగమని సైగచేస్తూనే వున్నాను. అంతలో కొడుకన్నాడు “త్రాగుతున్నాడు. మరేం చెప్పినా వాడికి యెక్కదు!”

తండ్రి నా నోటిలో నోట ‘హా’ అంటూ పూది. “తాగాను. పొరపాటుమాట ఒక్కటంటే నీ చెప్పు తీసి నన్ను కొట్టు ఈ వెధవ నామీదా కన్నెర్ర చేస్తాడు? ఎన్నిగుండెలుండాలి?”

కొడుకు ముంగుకొస్తూ “నీ బతుకెంతో వీడూ అంతేలే నేను కాబట్టి యిన్నీ సహించుకొస్తున్నాను.”

“పెద్ద పెద్దోళ్ళా తాగుతున్నారు—నేను తాగుతున్నాను. నువ్వు కొత్తగా తాగిన వెధవలా మాటాడకురా ”

“నిన్నా గున్నపోతుని నీతో నాకేం పని?” అంటూ కొడుకు వెనక్కు తిరిగాడు.

ఈమాట నాకు వింతది అనిపించి “మీరు కూడా మీ తండ్రిపగిడీ తీసుకున్నారా?” అన్నాను కొడుకు ఆమాట వినగానే నావేపు తిరిగాడు ఆ యెర్రటి కళ్ళలో నీళ్ళు గిర్రున తిరిగిపోయాయి నా దగ్గరగా వస్తూ “మీకు తెలీదండీ నాకు జ్ఞానం వచ్చినదగ్గరనించీ చూస్తున్నాను ఒక వ్యసనంలాగా బజారునిండా ముంచేసే నన్ను చంపినన్నాళ్ళూ పడ్డాను నా కళ్లతో మా అమ్మ ఒక్కంత పిండి చేసిన్నాడు చేసిందిలేక సహించాను” ఇంతలో తండ్రి యేదో అడ్డుపడ్తున్నా వినిపించుకోక “ఇంతవాడ్నయ్యాగా! ఇప్పుడూ నా యెదురుగా మా అమ్మ యెముకలు విరగొట్టంటే చూస్తూ యెలా వూరుకోమంటారు?” అంటూనే బొలబొలా కన్నీళ్ళు కారుస్తూ గబగబ వంటింటికివెళ్ళి తల్లి చెయ్యిపట్టుకొని లాక్కొనివచ్చాడు.

కొద్దిగా చాటుగా నిల్చున్నా నా కంటికామె కనిపించింది గాలివస్తే పడిపోయేటట్టుంది ఆ వంచిన దుఃఖాన్వితమైన ముఖం చూడగానే నాకళ్ళల్లో నీరు చిమ్మింది వాడిన బట్టలతో ఒక చిత్రంలోలా వున్న ఆమెను, ఆ మృదుతను, ఓర్పును చూసి నా శరీరమంతా ఒక్కసారి ఆవేశంతో పొంగింది. ఆమెను ఓదార్చాలన్నంత కోరిక కలిగింది.

కొడుకు కళ్ళు తుడుచుకుంటూ “యింత చంపుతున్నా ఒక మాట యెదురాడదు గొడ్డుమనిషి యిట్లు బాదితే మా అమ్మ మా కంటికి యింకెంతకాలం కనిపిస్తుందండీ? ఈ ప్రేమకైనా నేను నోచుకోవద్దా?”

ఆమె అక్కడనించి వెళ్లిపోయింది. వెళ్ళిపోతూ ఆమె కళ్ళల్లో నీరు జారటం చూశాను నా కథలో త్రాగుబోతుకు భార్యరూపు నా కంటికిప్పుడు అగపడింది. ఈలోగా తండ్రి యేదో పెద్ద గొంతుకతో అంటున్నాడుకాని వినిపించుకోలేదు. తండ్రే నా భుజంమీద గట్టిగా తట్టూ “చెప్పు తప్పెవరిది?”

నా నోట వెంబడి మాట రాలేదు. నన్ను ఓదారుస్తూ "నేను తాగిన మాటలు అడిగేదు తప్పేమి టది?" అన్నాడు

"అసలు యీ దెబ్బలాట యెలా వచ్చిందన్నాను. ఈ ప్రశ్న నేను యెలా వేశానో యెందుకు వేశానో నాకే తెలీదు.

"ఇంతసేపు చెప్పాను విమలకు గాని వుందా? నా పెళ్ళాన్ని నేనేం చేసుకుంటే వాడికేం హక్కు వుందని?"

"నీ పెళ్ళాం వాడికి చెల్లి కదా" అన్నాను.

"బలే న్యాయం చెప్పావులే నా తరవాత వాడా వాడి తరవాత నేనా దానికి?"

నేనేం సమాధానం చెప్పలేదు. మాట్లాడవేం అని రెట్టించాడు. నేను లేచిపోతూ,

"ఇంక వయసువచ్చింది కొంచెం కోపం తగ్గించుకో. నిష్కారణంగా అలాంటి మంచి మనిషిని హింసిస్తే నీకేం వస్తుం"దంటూ లేచాను. నా చెయ్యిపట్టుకొని 'బాగా విను' అంటూ నన్ను దగ్గిర కుర్చీమీద కూలబోశాడు. దుఃఖం ఉద్రేకంతో వణికిపడుతూ యిటూ అటూ నడుస్తున్న కొడుకు వేపు తిరిగాను. "ఆ ప్రేమతో యే పని చెయ్యకండి తరవాత విచారిస్తారు మీరూ కూడా మీ తండ్రిలా కాకూడదు!"

నేను, తండ్రిగారన్నా విడిపించుకొని బయటకు వెళ్ళాను. కొడుకు నా వెనక పరుగెత్తుకు వచ్చి "మీకు చలపాడు కృతజ్ఞుణ్ని" అంటూ తలుపు గడియ వేసు కుంటుంటే వెనుతిరిగి చూశాను. ఆ కళ్ళల్లో యింకా తడివుంది ఆ ముఖంలో నిజంగా నాకేదో సంస్కారం అగపడింది నేను కరుగుతుంటుంటే తండ్రి గొంతుక వినిపిస్తోంది నేను తిరిగివచ్చి ఆ ఆవేశంలోనే నా కథను పూర్తిచేశాను కథలో ప్రొఫెసరు చాల హీనమైనవాడుగా వచ్చేశాడు అతని భార్యను పట్టిన పీడ వదిలిందని యిక సుఖపడుతుందని యింకా పాఠకులు అనుకుంటారు

కథ వ్రాసాకేగాని నా తెలుగులో అది యే పత్రి కకీ పంపడానికి మనస్కరించలేదు. కథ వ్రాసినంత సేపు నేను నిమగ్నుడిని కాలేను. వ్రాశాక నేను విమర్శకుడను. యెంతయినా కోరి తెద్దవారవటం హాస్య

స్వచ్ఛంగా వుంటుంది. అన్నీ సంపదని తెలిసి ఈ రకమూ అందులో చూశాడు. ఏ పెనుగాలో అందులోనే త్రోసివెయ్యాల్సి. ఎన్నో విధాల ఆలోచించాను. ఇలా రోజులు గడిచిపోతున్నా నాలో ఆరాటమే గానీ నాకు నచ్చిన ముగింపు తట్టలేదు.

ఒకరోజున పనిమీద ఆ వీధివెంబడి వెళిపో తుంటే "ఏయ్ బాబూ" అన్న పిలుపు వినపడింది. ఆ గొంతుక త్రాగుబోతుదే. ముందువైపు చూశాను. ఎక్కడా కనపడలేదు. నా పడికేళ్ళ త్రాగుబోతు ఇలు వుంది. తెరచిన యింటికిటికీల ద్వారా త్రాగుబోతు మంచంమీద కూర్చొని నన్ను పిలవటం గమనించాను. పెనవ్వుతో ఆహ్వానిస్తూ కుర్చీ చూపించాడు. నేను కూర్చోకుండానే కదలలేని ఆ మనిషి పరిస్థితిని చూస్తూ ఏమైందన్నాను? "నీ కొడుకున్నాడా?" అన్నాడు

"కీలవై పోయింది బో యా డు" అన్నాడు. మొదటిప్రశ్నకు సమాధానం యివ్వలేదు.

ప్లాసరి ఆఫ్ పారిస్ వేసిన ఆ యెడమకాలు వేపు చూస్తూ మళ్లీ నా మొదటిప్రశ్న వేశాను.

"ఇదా? కాలు విరిగిపోయింది అంతే!"

"బాగా త్రాగి యిల్లెక్క గంతావా! కాలవలోకి వురికావా?"

"ఆమవస్యరాత్రిలో కాలవలో పడ్డానని చెప్పావుకే" తల ప్రక్కకు తిప్పిన తనను చూసి "అయితే నిజంగా పడలేదా!" అన్నాను.

నామొఖంలోకి ఒకసారి చూశాడు. "నివ్వు చాలా మంచివాడివి" అంటూ అక్కడనించే "హాఁ" అంటూ కోడు ఆపలించి "నేను త్రాగలే దివ్వాడు" అన్నాడు.

"నీ కాలెలా విరిగిం"దన్నాను మళ్ళీ వాడి గొంతుక గంభీరమైంది. "నేను బ్రతికుండగా నా కొడుకు నన్ను కాదంటాడా! వశ్యం పోక్కిస్తున్నాడా నామీద చెలాయించడానికి! ఉత్తి చెరిగిపోను! కళ్ళెర్రజెయ్యటం తప్పించి యింకేమీ తెలీదు—మూడు రాడు చీమలాంటివాడు. చీము ఎక్కువ వచ్చిపోలేదా?"

"ఇంతకీ నీ కాలెలా విరిగింది?"

"నాకే విరగ్గొట్టి యిల్లు వదిలిపోయాడు!"

ఈ విషయం చేసు నమ్మను "నివ్వు యింత మంచివాడివికదా కొట్టటం మానేయకూడదూ!" ఈ త్రాగుబోతు యీచిక్కు లంతటికీ కారణమని యీ వలనే యిచ్చాను.

"అదా మానేయమంటున్నావ్" అన్నాడు ఆశ్చర్యంగా

"మానలేదా?"

"అదే నాకు కష్టాల్లో రక్షించింది. ఏడుపులో నవ్వించింది—నాకీ నాకూ యీనాడో కుదిరిపో యింది. పొత్తు కలిసిపోయింది. అదే నాకు సుఖం యిస్తాది!"

"నీకూ విచారం వుందా?"

నావేపు ఒకసారి విచారించి చూచి తల దించాడు. "ఉంది" మళ్ళీ తల ఒకసారి ఆడించి "అవును—అందరికంటే నాది హెచ్చు!"

"నీ కెందుకు విచారం? ఎవరు పోయారని!"

వాడు కలకత్తాడు. ఆ కళ్ళల్లో నీరు పైకి రాకుండా చూశాను. "నేను ఒకప్పుడు నీలాగే చాలా మంచివాడ్ని. అందుకే నిన్ను చూస్తే నాకెంతో అభిమానం! నీలో చచ్చిపోయిన నేను చూస్తుంటాను"

"అయితే నివ్వెందుకిలా అయిపోయావ్?"

"అంతా నాదే అనుకున్నాను అంతా అదే అనుకున్నాను అదే జీవితమనుకున్నాను. దానికే నా పెళ్లామని పిలిచాను."

త్రాగుబోతు ఆవేశం అంతా కళ్లల్లో నీరై కారుతోంది. మాటలు తడబడపోతాయి. గొంతుపట్టక పోతోంది భిన్నవదనంతో శోకస్వరంతో

"అనుకోకుండానే ఆరోజునుంచీ దానిని తొలచంపుకున్నాను. నేనిలా చంపుకున్నా మళ్లీ అనేక తను లేకలేక? అది యెందుకు అనుభవిస్తూ బలంతంగా చాకకుండా వుందో దానికే తెలియాలి!"

ఇప్పుడు నాకథకు ముగింపు తెలిసింది. నా కథలో అసలు సాంబయ్య చావలేదు.

వసుచరిత్ర - ప్రకృతిదర్శనము

శ్రీ బొడ్డపాటి కుటుంబరాయశర్మ

శ్లేషల కల్పనాకథల క్రొత్తమకత్తము లావణ్యవర్ణకల్
వానిరిఁ జుట్టరత్నము, లవారిత
సత్కృతి కల్పనా విధా
పాదన పూర్వ కృత్రిమము పావలు
దీరిన జాతిరత్నముల్
గాళ్ళన విట్టి మిశ్రకథగా నొనరింపుము నేర్పు
చెంపవన్—'
వసు. అ 1-ప 19)

అని సాహిత్యరసపోషణుఁడైన రామరాజ భూషణుని వసుచరిత్ర కృతిపతి సముచితముగా నాదరించెను. అప్పుడు 'రసోదంచిత చమత్కృతియా కల్పనాకల్పధర్మంబుగా' మహాకావ్య నిర్మాణమునకు కృతికర్త పూనుకొనెను. ఇంతకు, భట్టుమూర్తి తన కల్పనాచమత్కృతితో పూర్వరాజన్యవృత్తాంతమును గూర్చి వసుచరిత్ర కృతి నిర్మించె నను దీనికి శ్లేషయు, సుకీర్తిప్రశంసకయును, శృంగారియును సహజసిద్ధములై తోడ్పడినవి. మూర్తి కవిని మారిక్రొంక్రొత్తలో సామ్రాజ్యము ద్వ్యర్థి, త్ర్యర్థములుగల కావ్యము. రెండు కథలను వేర్వేరుగా చెప్పినతో "ద్విసార్వభౌమత్వము సంగతి" తప్పిపోవును గాన, వసుకైచే నా రెండు కథల కోటిగా గూర్చి చెప్పడుమని, మునిరాజా నర్మరాజాతో పలికినట్లు ద్వ్యర్థికి హేతువు కల్పింపఁబడినది.

శ్లేష వేఱు, ద్వ్యర్థి వేఱు. ఒక్కచో బహు భావముల కూడిక శ్లేష. ఒక్క దక్కని భావమే అనంత మిమ్ముదుండ నకేక భావములో కే పదముల నుప్పతిల్లి యానందమును గూర్పరా! అందుచేతనే ద్వ్యర్థికి పాండిత్యము ప్రధానమై యద్భుతమును గొల్పదు 'ఔహో!' యనిపించుచుండగా, శ్లేషకు ప్రతిభయు గూడ నావశ్యకమై యద్భుతానందముల రెంటిని గూర్చుచు, 'ఔహో' యనిపించుచుండును.

ఇట్టి శ్లేషాదిరచనలు బహుళప్రయోజనకావ్యమున చమత్కారము గలిగి. చమత్కారము కల్పనకు ప్రాణభూతముగదా! అందుచేతనే పూర్వము విద్వల్లోకమున, ప్రబంధకావ్యములం దెల్లెడలఁగూడ, శ్లేషకు మన్నన ఆంగీయములు ప్రశుద్ధిగా నమకరించు మన నేఁటి యాల్యాభిమానులగూట యేటుంటిమి. లోకమున నశేక కారణములచే నేఁడు శ్లేషకు చెల్లుబడి లేకపోయినను నతి ఘనమైనదియు, సదా తత్త్వభావ ప్రకటనమునకు మూలమైనదియు నదికాదు. ప్రాచ్యలోకములో కావ్య శాస్త్ర రచయితలగు వారుండగా, పురాణ సూత్రవేదయుగములయందు పెక్కు మార్లు శ్లేషకు కీర్తియుండుటయు, పాశ్చాత్యులలో సదాత్తమగు శ్లేష గానున్నను, శ్లేషాభావమును 'అరిస్టాటిలు' వంటి పూర్వముండి 'ఎడిసను' పిట్మటివారు ప్రసిద్ధికెక్కి క్రమక్రమాభివృద్ధి నొందుటయుఁ, బరికింపఁగా భావాభివ్యక్తికి అలంకారము శ్లేష యనక చెల్లదు. పరిమితపదములతో నపరిమిత భావమును చెప్పుటకేకాక కవికల్పనలను వ్యభావసిద్ధములుగా జేర్చి అద్భుతానందముల సంధానించుటకును శ్లేషాద్యలంకారములు సాధనములు.

అసలు వర్ణ్యమాని జ్ఞానమునుగూడ మించునది కవి జ్ఞానము. అందును కవికల్పన బహు విచిత్రమైనది. వీనికన్నిటను రామరాజభూషణుని చమత్కృతియో కల్పనకు శ్లేషయు, శ్లేష చమత్కృతి కల్పనయు పరస్పరాధారభూతములైనవి కాఁగా, భట్టుమూర్తి చమత్కృతియా కల్పన యెందున్నది? అతని విలక్షణమైన యితివృత్తములో నున్నది అనుచో, కేకథలో గాని వైలక్షణ్యమేమి? అనిన, దానిని ప్రౌఢలక్ష్యదయము సాధించుట గదా, అని సమాధానము. ఆ ప్రౌఢిమను లక్ష్యముగా ప్రకృతియందుగల యొక వైచిత్రిని వర్ణింపఁబూని, దానిని సమాజసుందరముగ చిత్రించెను రామరాజభూషణకవి.

ఆ వైచిత్రి యేదనఁగా కోలాహల పర్వతము శుక్తిమతీనది ప్రవహించుచున్నది. ఆ ప్రవాహవేగముచే కొన్నాళ్లలో కోలాహలగిరి కొంత యొరఁగి శుక్తిమతిపై వడిఁబడియున్నదఁట. అది సమాజసుందర

మైన దృశ్యము ఆ రాజు చూచుటయు, శుక్తిమతి జూహించి పర్వతము దానిపై ప్రజ్వలగా భావించి నాడు కవి. ఇట్లు పరిశీలనాభావన మూలమున నా దృశ్యము సహజ మనోహరమైనది. ఇది నిజముగ నోజ్జ్వలమైన కల్పనా వైచిత్రియు, నద్భుత భావనాసంపత్తియును తద్దృశ్యమును కవి తన యప్రయత్న లబ్ధ శ్లేషార్థబద్ధ భావనా చాతుర్యముచే చిత్రించుటలో మన భావాంబరవీధి నందు శుక్తిమతి స్త్రీయును, నా కోలాహలపర్వతము పురుషుడు నై భాసించుచున్నవి

మందీవిరుతులు కల్పనలకును, భావనలకును మూలము, ప్రకృతి పరిశీలనాపాటవమును ఇట్టి తన యనుశీలనమువలన గల దివ్యభావసౌభాగ్యము గలదు చనుదెంచుచూచి కన్నులను గట్టినట్లు వర్ణించి, వారి మనస్సును గొలిపించెదరు మనలను మనస్సుకు మనకు నట్లు చేయగలిగి అతడు యాచకులకు పానమును, రసికసన్నుతి ప్రసాదయుగు, యథార్థభావ ప్రవాహయుగు, ప్రకృతిదర్శనముగల ప్రతిభాశాలి యందుము. ఈవర్ణనము నధికముగ వసుచరిత్రలోను శ్లాఘనీయముగ హరిశ్చంద్ర నలోపాఖ్యానములోను గూడ ఇది మనకు ప్రకృతులను మాచకు ప్రకృతులరూపమున భట్టుమూర్తి కలిగించినాడు హరిశ్చంద్రనలోపాఖ్యాన ద్వ్యర్థిలో కృతి వస్తుద్వయమున పాదాపాదపూరణకు శ్లేషాదిఘట్ట చిత్రణములయందు ప్రకృతిదర్శన మిచ్చుచుండుటయును; వసుచరిత్రలో నదీపర్వతోద్యానాది వర్ణనఘట్ట చిత్రణములయందు ప్రకృతివర్ణన మిచ్చుచుండుటయును, మనలను మనోజ్ఞ భాతిక ప్రకృతి వికాస శోభావిలసితులను చేయుచున్నట్లుగను, రసభావ ప్రదీప్త ప్రఫుల్లహృదయులముగనట్లుగను, పారవశ్యహితరస పానమును చేసి మనలను గ్లానుచున్నాడు. వసుచరిత్ర లోని యీ వసంతర్తు వర్ణనము విని చూడుడు:—

సీ॥ లలనాజనాపాంగ వలనావసదనంగ
తులనాభిశోభంగ దోః ప్రసంగ
మలయానిల విలోల దళసాల నవసాల
ఫలపాదర శుకాలపన విశాల
మలినీ గరుడనీ కమలినీ కృతి ధునీ
మలినీ కృత ధునీ విలగధూళి
మతికాంత నలకాంత లతికాంతరనికాంత
రతికాంత రణకాంత మతకాంత

గీ॥ మగ్నితకోకిల దరశకో దరకలశమయ
ముకుల సకల శకాంత ప్రకరాళ చలిత
కలిత కలశంకముల కలితకోకిల వి
భామురము పొల్చు మధుమాస వాసరంబు'

(అ 1 ప 125)

సీ॥ ఒకచాయ నవపాయ వీనగేయ పథురాయ
మొకపేరు వాహావయమార నిరద
మొకనంకవకలంక మకరాంకహాను హోవ
లోకక్రీక తసిదేవయునరి గీత
మొకచెంత నుర కొంతిలక రాంత తిరినాద
మొకదారి నవదారి కోదితంబు
లోకయూర పటుధారణపూర ఫణితంబు
లోకదండ నలిమండలికలగాన

గీ॥ మొక్క మొగి ప్రోయుఁ గదలిక్రుహోపవన్న
కిన్నరీబృంద బృంద సంగీతరీతి
నమర నతివేల కోలాహలముల వెలిమి
నధిప! యాయద్రి కోలాహలాఖ్యమొక్క!

ఇంకొక దృశ్యమును బరిశీలింపుడు వసంతము రాగా శిశిర దక్షిణ వాయువు ప్రసరించి క్రొత్తతీగల యందు చివుళ్ళు పొటమరింపఁజేసి యాతీగలు జల్లిన జల్లుకొనునట్లుగా నొవర్ణనము

దక్షిణ వాయువుఁను నవోఢకు శోభాప్తావము ఒంటుచు సెరుకరలు తీర్చుటగా, దానిని కవి చూపుట చూడుము —

'ఓవర, హేమాకకుంతనములో దీర్ఘ తేమల్పిన వత్తి
ధంగముల్
నన్న నవియాడుచున్ మొగచ దన్నులు వలనపాటఁ
గప్పు మా
తన లతికోలకొంచల, మదారగతిం జలి దాఁ,
సెయ్యక్రుం
తెంటక శిర్చ దక్షిణసమీరణుఁ, డొయ్యనఁ దాభు
లంటుచున్.

(అ 1—ప 126.)

పెపర తమరాజా వనవిహారము చేయునప్పటి దాడిమలతా వర్ణన మొకటి పరీక్షింతము. ఒక దాడిమీలత, తన రొమ్మని పూలకొంతి యావెడి పైట నతిక్రమించిన చింకలచే వంటుపడిన పరిపక్వ ఫలములను, దోహద ధూమమువలన కప్పుకొన్నది ఒక సుందరాని కందర్పవముున తన కొనిపైటఁ జారగా నొకరాణితో తన

వింతలనులతో నతిమను సర్వోన్నతమైన దని యని కవి నిరూపించుచున్నాడు —

'దళితలతాంతకాంతియును దంతురకాంతి శిలాంకు ట్వాలటి, న
మ్మిళిత సరోజనిలాసముల మీటిన విద్రుమ ఫలస్త స్త్రాగముల్
వెలికడఁ, గప్పెఁ, దక్షిణపు వెల్లిత త్రోవద ధూమ ధూమకుం
తలములు విచ్చి, చాదములతోలతకాంగి, కృపాలు కెంకటన్'

(ఆ 1—ప. 155.)

ముందు కలుగనున్న గిరికావసురాజాల వరూశేకము సూచించుచున్న యీ వర్ణనము, తన్నుపాసించిన రసికులను మంచి ప్రకృతి యెట్లు బంధింపగలదో చెప్పక చెప్పుచున్నది. నానావిధ పద్మ కేళి ప్రేరణలచే నాంతరంగిక ప్రబోధ మేర్పడి యపూర్వభావ పరిస్ఫూర్తి కలుగుచున్నది. అపుడు భౌతిక మానవ ప్రకృతుల యభేదము ఘటిల్లి యుదిరు, దైవీప్రకృతియగును. లేదా యీ రసోపాసనవిశ్రాంతి పరాకాష్ఠ దైవీప్రకృతియే భౌతిక మానవప్రకృతులతో సమ్మేళనమై, సమైక్య సమన్వయమై, మధుర సమగ్రమై శేషార్థమునందునకు సుసంఘటితమగును. దేహప్రాణమనోధాతువుల నతిక్రమించి యాత్మకు విశుద్ధజ్ఞానభూమికలో నడు గిడుటతో భిన్నభిన్నప్రకృతుల మూలకారణ సాక్షాత్కృతి యగు ననుటయే యిది ఇట్టి సమ్యక్ ప్రకృతిదర్శనము నించుక గా నుదాహరింతును.

వేవేదలింపఁ, గంధిత నవీనతృణాళి ఘనాగ్రకోరక
ప్రేణి నటింప, లోలశఫరీనికరీసకటాక్ష కాంతి వి
న్యాసము మావు శాంతనగ[illegible] నంబును మీఱు
వైశత
శ్రోణి నివర్తితాబ్జములకోభితయై కడు సంభ్ర
మించినన్.

(ఆ 2 ప 187)

ఇందలి మలధ సుందర శ్లేషచే నతియందు స్త్రీత్వ మర్ధనారీశ్వరకాండనమున తోలుదొర్క ద్యోతక మగును. ఏదన నాయాధూతముల పృథగ్భావ మేక సముగా తెల్పుచు మనోజ్ఞ మగుచున్నదో, యపుడే ప్రకృతి తత్త్వము గూడ సుక్షేత్ర మగుటచే మన కానందోపలబ్ధి.

కొలని జలక్రీడల సందర్భములో రామరాజ భూషణుడొక ప్రౌఢదర్శన మిప్పించుచున్నాడు. ఆ పద్యభావ మిది ఒండొరుల భుజములపై చేతులు వైచి మెడపర్యంతమైన నీటిలో చెలులు నిల్చియున్నారు. తమ భుజావలయములచే నేర్పడిన మండలమధ్యమున వారి కన్నులదామముల కాంతి ప్రసరించుచున్నది. అపు డా కాంతిస్తోమము మన్మథ గేహమను తెప్పతిరు నాళ్ళలో కట్టిన పాశబంధములుగల, తమ్మికాండ్ల వలయములతో గూడిన పూలతెప్పవోలె యున్నట్లున్నది. పరికించునది:

'కరములమీఁదఁ బ్రోయాడుకొని కన్నులు, దమ్ములబంటి
నీరమున్
బరగొని నిల్వ, తత్పృథు ప్రాంశుపృగండుకలాప
పూరితం
తరమయి పొల్చె, భావభవదైవతభావితహేము
బంధనం
దిరితమృణాళిమంజులితపద్మముయుక్తకమండ
లంబనన్'—(ఆ 3 ప. 156)

భౌతిక, మానవ, మానవాతీత ప్రకృతిత్రయ పరస్పర సంబంధమును గుర్తించిన మహాకవి, ప్రకృతిని స్థిరరసమూర్తి యనుకొనుమా! అతఁ డట్లనుటకు హేతు వైనది, మహోదారమైన యాతని ప్రకృత్యాలోకన వ్యాపార ధోరణి కాఁగా, జడమునుండి మానవప్రకృతి ప్రభవించి దైవీప్రకృతిగా పరిణమించుటయనుఁడు, లేదా మూలాధార దైవీ ప్రకృతినుండి ప్రోద్భూతమైన విశిష్టమానవప్రకృతి, బాహిరజడప్రకృతిలో విలీనమై, స్వస్థితినుండి విరమించి పునర్దైవీప్రకృతిగా రూపొంది, రమించి విరమించుట యనుఁడు, ఈ విలోమానులోమ రమణవిరమణ లీలలకు నిరాడంబరమూ, మాత్రమూ కవికి మని మనోగతమై భావస్థితరూపముగ ప్రకాశించు జన్మజన్మాంతర వాసనావిలసితమగు ప్రకృతిబద్ధ భక్తిభావమును, ఆరాధనాశీలమును గాదనగలమా!

అచేతనములకు కుతూహలోల్లాసములతోను మానవోపమానములచేత, చేతనత్వము కలిగించి, తత్ప్రేరణఫలమైన గిరికాదేవికి కేవాంకగల యుపరిచరవసు సంతతికాను వసురాజును ధర్మిగాపొర్చి, రసధుని యనదగు కావ్యమును నిర్మించిన కవీంద్రుని యాంతర్యాంతరము, ప్రకృతి పరిశీలనాబద్ధ భక్తిభావమును తద్రూపనివేదనసంఘటనాసామర్థ్యమును గంటిరా!

పోతనలోవలె వసుచరిత్రలో నీ దైనిక ప్రకృతిదర్శన మధికముగ లభించుటలేదు. కేవల సాయంసంధ్యావర్ణ నాలు, చంద్రోదయ వర్ణనల వరుసలు పఠింపుడు.—

'నటనీరాజ కిరత్నటత్ప్రకటిత రత్నచ్ఛాయచేఁ గల్గొలిని
విటమున్నైంచున ప్రాలె నల్ల ధమణి దివ్యాగాధిపాతోన్నమ
త్పటుపాథోంబధారం దారలెగసెం, దప్పిందు సంధ్యానితో
త్కటసంధ్యాఘన ధూమకందళములై కప్పెం గ్రోం
జీకటుల్. (ఆ 4—ప 10)

'అరవిందోదరకాంతి భానుఁ డిఛ్ఛ దూపొర్శించు
ముకాఁ వంటిద
త్వరనీశేతుఁడైనట్టి పరమూర్తిఁ జోరఁ, సంధ్యారుచి
తూర్పున పై
సరసెం జీకటి క్రొత్తగుల్, జగతి నిర్మోకంపు
హాభోగముల్
వరిగావించుచు, సర్వతోముఖ మహాసార ప్రవా
రంబులన్'—
(ఆ 4—ప. 11)

'శ్రీరామసన్నిధు పండితాల్, గగనకేదారంబునం
జంద్రికా
చిరంబాఱఁగఁ గోసి, తగ్గ చిపలాశికంబు ప్రోశిర్యసా
శేరిఁగాచుట కూడపెట్టె నవఁ దోఁచెం దూర్పునం
దెల్ల; తా
ద్దూరస్థ స్థపలాలరాశి క్రియ వెంచెం జేగ విష్ణ్వగ్రహం
(ఆ 4 ప 180)

పింగళి సూరనార్యుని యాధంగ శ్లేషల యందును, కృష్ణరాయప్రభుని ప్రకృతివర్ణనయందును మన కేందు మైన గౌరవమున్నది. అయినా శక్తులు నిజముగా నమత్కారము. కాని రామరాజభూషణుని యాంతర ప్రకృతిదర్శనములో సూరనార్యుని శ్లేషం కేవ చాతుర్యమును, కృష్ణరాయల బాహ్యప్రకృతిదర్శనా వైదగ్ధ్యమును గూడ సార్థకముగను చమత్కారముగను సంగమించినవి. ఆయాకాలములలోని ప్రకృతి వర్ణన మున్నదున్నట్టు కన్నులకుగట్టు ప్రతిబింబించుటలో, వసుచరిత్రలోనిది కవి మనఃపరికల్పిత విచిత్రము. ఈ కవి శ్లేష చాతుర్యమున వసుమూర్తిని కాపున శ్లేషకు గూర్చి ముందుగా నంత చెప్పవలెను నచ్చినది ఆ శ్లేషపు కొంగము, 'రసోదంచిత చమత్కృతియా కల్పానల్పక థరమున్న' గా ప్రకృతి వసువ్యక్తిత్వచిత్రించలేదనె కారణమంత్రియా కాను ఈ శ్లేషయు, నా ప్రకృత్యనురాగాతిశయత యేనా ప్రత్యక్షమున ప్రకృతి పరోక్షమాన ప్రకృతుల ద్వంద్వచిత్రణ మేర్పడి, ప్రత్యేకముగా వసుచరిత్ర కవిత్వము నాకు శిష్ట చిత్రవిచిత్రమైన యాంధ్రసాహిత్య కవితా మూర్తియై యనిపించుచుండును.

ఎల్ల వసిష్ఠ ప్రకృతి దర్శనముకంటె నతిశ దర్శనోపలబ్ధి గ్గడ యా రామభూషణుని!

'వినుఁ', శ్రీరామపదారవిందధిషణ విష్ణున్,' అన
శ్రోణసం
దన కౌతుక కావ్యకలబ్ధ కవితా ధారామధారాశి సం
జనితే కైవల ప్రబంధ ఘటనా సర్వస్వశ్రీ గ్రంథక
ల్పన, సంగీతకళారహస్యనిధిః, 'వల్లన్ ధరన్
లాంధ్రప్రబల్'

ఇల్లు కూలింది

శ్రీ అంగర సూర్యారావు

పాత్రలు: రామ్మూర్తి, నారాయణ, శేఖరం, రమణయ్య, నరసయ్య, ప్రకాశం, కుచేలరావు, బిల్లుకలెక్టరు నీలవేణి.

* * ఒక ఆఫీసులోని పెద్ద హాలు. హాలు మధ్య రికార్డు రూంలోకి వెళ్లేద్వారం కనిపిస్తోంది. ద్వారానికి యిరువైపులా హాలులో రెండు బల్లలూ రెండు కుర్చీలు ఒకదానికి ఒకటి యెదురుగా వున్నాయి. ద్వారానికి ఎడమవైపు వున్న సీటులో శేఖరం కూర్చుని వున్నాడు. వయస్సు 25 సంవత్సరాలు. రాస్తూ మధ్యమధ్య కుడివైపుచూస్తూ వున్నాడు. హాలుకు ఎడమవైపున ఒక ద్వారం కనిపిస్తూవుంది. పైవాళ్ళు వస్తే కూర్చునేటందుకు హాలులో మరో రెండు ఖాళీ కుర్చీలుమాత్రం వున్నాయ్. కుడివైపునుంచి రమణయ్య నరసయ్య వస్తారు. ఇద్దరూ వలిసిపోయిన పంచెలు, అతుకుల చొక్కాలు వేసుకొని వున్నారు. తలపాగాలు చుట్టుకున్నారు. వయస్సు రమారమి 40 సంవత్సరాలు. ఇద్దరి ముఖాలలో అత్యుత్కృష్టదైన్యం, తొందరపాటు కనిపిస్తూ వుంటాయి.

రమణయ్య : (వస్తూనే) అయ్యా నమస్కారం.

నరసయ్య : నమస్కారం బాబూ!

శేఖరం : ఎవరు మీరు?

రమ : నా పేరు రమణయ్య అండి

నర : అందరూ రమణయ్య మేష్టారు అంటారులెండి.

రమ : వీరిపేరు నరసయ్యగారు

నర : మేం యిద్దరం బడిపంతుళ్ళమండి.

శేఖ : ఎందుకు వచ్చారు?

రమ : సావధానంగా వినాలి తమరు. అంతా పూస గుచ్చినట్లు మనవిచేస్తాం.

నర : బొమ్మనగరంనుంచి యిక్కడిదాకా ఆలోచించుకుంటూనే వచ్చాం. బోల్డు సంగతులున్నాయి మనవిచేసుకోటానికి

శేఖ : మీరు కొంతసేపు

రమ : (ఆతురంగా మధ్యలో అందుకొని) బాబ్బాబు! అభ్యంతరం చెప్పకండి.

నర : మా మనవి వినండి

రమ : మాది తప్పయితే దండించండి ఒప్పుకుంటాం.

[శేఖరాన్ని మాట్లాడనివ్వకుండా యిద్దరూ చెరొకటీ చెప్తూ వుంటారు.]

రమ : మేం కులానికి గొప్పవాళ్ళం

నర : అయినా కూటికి లేనివాళ్ళమండి.

రమ : బడిపంతుళ్ళమంటే లోకులకు చులకన. మా కష్టాలు ఎక్కడ చూస్కున్నా యేమండి.

నర : ఈ మేష్టరు విద్యార్థులకు సరస్వతే చాలు మాత్రమే! ఏమి చేస్తాం." అంటున్నారు.

రమ : మళ్ళా మాట్లాడితే మళ్ళా మొదలెట్టేం బొమ్మంటున్నారు.

శేఖ : ఎవరు ? (యింకా యేదో అనబోతాడు)

నర : (మధ్యలో అందుకొని) యిక్కడ బాబయ్యగారే మా పైవాళ్ళు.

రమ : అంటే మా నెత్తిమీద వున్నవాళ్ళు.

నర : రాజకీయాలకు దూరంగా వుండా లనుకుంటాం.

రమ : కానీ యేం లాభం ! పంచాయితీ బోర్డు ఎలక్షన్లనుంచి పార్లమెంటు ఎలక్షన్లదాకా మమ్మల్ని ఉపయోగించుకుంటారు బాబయ్యా!

నర : తరవాత పాచెప్పుల్లా తీసిపారేస్తారు లెండి.

రమ : బహిరంగ సభలలో మాత్రం.

నర : ఉపాధ్యాయుడిమీద ఎక్కడలేని ప్రేమ వొలకబోస్తారు.

రమ : దేశనాయకుడి దగ్గరనుంచి గ్రామనాయకుడి వరకూ ఒకటే నినాదం.

నర : ఉపాధ్యాయులమీద ఎంతో సానుభూతి వుందటండి.

రమ : అతగాడు పిల్లలను ఉత్తమ పౌరులుగా తీర్చిదిద్దాలట!

నర : రాజకీయాలకు మాత్రం దూరంగా వుండాలట.

రమ : ఆ ఉపదేశం యిచ్చిన పెద్దమనిషే ఎలక్షను టైములో మాదగ్గరికి చేతులు కట్టుకుని వస్తాడు.

నర : ఓటిదా పేకాడు ఓక వల్లయ్య..

రమ : తరవాత పోడిమల్లయ్య

నర : ఈ గొడవలతో చచ్చి పోతున్నాం అనుకోండి.

రమ : పోయిన ఎలక్షన్లలో ('ఆం జేక దూ!' అన్నట్టు నరసయ్య కేసి చూస్తాడు)

నర : అదే! మొన్నటి ఎలక్షన్లలో నే నండి.

రమ : మేం చిన్నబ్బాయిగారి తరఫున ప్రచారం చేశా మండి.

నర : చెయ్యకపోతే ధర్మమటండి.

రమ : ఆయనవల్ల మాకు చాలా ఉపకారాలు జరుగు తున్నాయండి.

నర . తమరిదగ్గర దాచడం దేనికండి బాబయ్యా! నిజం చెప్పేస్తాం (రమణయ్యకేసి "ఏమంటావ్ !" అన్నట్టు చూస్తాడు.)

రమ . తప్పేముంది ! చెప్పేద్దాం.

నర : చిన్నబ్బాయిగారు త్వరలో మంత్రి కాబోతున్నారు.

రమ : వారికుటుంబంలోని పిల్లల్నందర్నీ మాదగ్గరకే ట్యూషనుకు పంపిస్తారండి

నర . (తెలివిగా రహస్యం చెబుతున్నట్టు) మాకు ఒక యూనివర్సిటీపాయింటుకూడా మట్టు తెచ్చా రండి.

రమ : అబద్ధం దేనికండి బాబయ్యా! మేం పూర్తిగా వైపెట్ల మీదే ఆధారపడుతున్నాం

నర : తమరిచ్చే గ్రాంట్లమీద ఆధారపడితే

రమ : యేనాడో మేం ఆత్మహత్య ప్రయత్నం చేయాల్సింది బాబయ్యా!

నర : చిన్నబ్బాయిగారు మాకు దేవుళ్ళాంటివారనుకున్నాను ఆయన ఎలక్షనుకు నిలబడేగానే మా దగ్గరికి వచ్చారు

నర : మేం వారికి ఋణపడియున్నాం.

రమ : రాత్రనక పగలనక తిరిగాం.

నర : మా శాయశక్తులా పనిచేశాం.

రమ : మా గొప్ప మేం చెప్పుకోకూడదు గాని— మేం పనిచేస్తే యిక తిరుగుండదు బాబయ్యా!

నర : చిన్నబ్బాయిగారు పెద్ద మెజారిటీతో గెలిచేశా రండి

రమ : ఆయనతో పోటీచేసిన వెంకట్రత్నంగారు ఘోరంగా ఓడిపోయారు.

నర : (వినయంగా) అక్కడినుంచి మా కష్టాలు ప్రారంభమైనై బాబయ్యా!

రమ : వెంకటరత్నంగారు త్రాచుపాములాగ బుస కొట్టారండి.

నర : (జాలిగా కదిలి) అమ్మో! అతగాడిది పాము పగ!

రమ : మాకు ఉద్యోగాలు తీయించెయ్యడానికి విశ్వ ప్రయత్నాలూ చేశారండి.

నర : చివ్వరిమీద అతగాడు బ్రహ్మాస్త్రమే వేశాడండి.

రమ : చిన్నబ్బాయిగారు కోర మీసం పెంచేశారు.

నర : మీకేం భయంలేదు ఊరుకోమన్నారు.

రమ : అధికారులు మా మీద కేసు విచారణకు మా వూరు వచ్చారండి

నర. మామీద పెట్టించిన అర్జీలు, మహాజర్లు రెండు పెట్టెలు నిండిపోయినయ్యండి.

రమ : అవన్నీ మోసుకువచ్చారండి మా వూరు.

నర : విచారణ ప్రారంభ మయ్యిందండి.

రమ : మా మీద వచ్చిన మహాజర్లు ఒకొకటే పైకి తీశా రండి.

వర: గాలి మీద దుమ్ములా వచ్చిపోయినట్లు ఇంత కాలం కూడా వున్నాయండి.

రఘు: చిన్నప్పాయిగారు గురాత్రి చేరారండి.

వర: నాన్న అధికారులు కేసు కొట్టిపారేశారండి.

రఘు: వెంకటకృష్ణంగారు మరీ కెచ్చిపోయారండి.

వర: అయిన చేసిన అప్పులు నన్నుటివి మొక్కమొక్క కింద కొట్టి పారేశారండి.

రఘు: మొక్కుల్ని ఉద్యోగంలోంచి కదలలేక పోయారండి

వర: తన తలపున పనిచేసే వంటమ్మ చేసుకోవాలని ముహూ ఉబలాటపడాడు.

రఘు: యేంలాభం? మేం నాగని సీతా?

వర: సదరు గ్రామబాయకుడు ఉదయమా త్రిపం అప్పు కోలేక పోయాడండి.

రఘు: పదిరండి రౌడీలను చేరగొడండి.

వర: వాళ్లు పట్టపగలే తోటలెక్కలాగ మా బడిమీద పడుతున్నారు బాబయ్యా!

రఘు: మేం ఉభయులం తమకు రొమ్ము అర్పించి పెట్టుకున్నాం

వర: ఒక్కడావికి జవాబు లేదు బాబయ్యా!

రఘు: బాబ్బాబు! మీ రా వ్యవహారంలో కలగచేసుకోవాలి.

వర: లేకపోతే మేం చచ్చిపోతాం.

రఘు: అసలే మేం కష్టాలలో మునిగి వున్నాం బాబయ్యా

వర: మేం యుద్ధరం వచ్చినంచి ఒక్క కొంపలో వుంటున్నామండి.

రఘు: (విషాదంగా) ఆ కొంప కొన్నా మొన్నటి వర్షాలకు కూలిపోయింది బాబయ్యా!

వర: సాయం చెయ్యడానికి చిన్నప్పాయిగారు కూడా గ్రామంలో లేరండి.

రఘు: పట్నంలో మకాం పెట్టారండివారు.

వర: ఆ మహానుభావుడు వుంటే మా కిన్ని పాట్లు రావండి.

రఘు: బతికి చెడ్డవాళ్లం, మా రోజులు యిలా మారిపోయి వియ్యి బాబయ్యా

వర: మీరు మాపడివుట్టూ పోలీసు కాపలా పెట్టించాలి.

రఘు: రౌడీలను పట్టించాలి.

వర: లేకపోతే మేం ఒకమంచూడా వదిలేయ్యలేం బాబయ్యా!

రఘు: బాబ్బాబు! మీరు కనికరించాలి

వర: పిల్లాపాపలవాళ్లం

రఘు: మామాట తీసెయ్యకండి.

వర: మా మొరను ఆలకించండి.

[యిద్దరూ చేతులెత్తి మొక్కుతూ దీనంగా నిలబడతారు]

శేఖ: (లేచి) నామ్మూర్తి, వారి వోటలివ్వాలి. ఇంతకూ నేను అధికారిని కాను,

రఘు: (ఆశ్చర్యంతో) మరి తమరెవరు బాబయ్యా?

శేఖ: నేనిక్కడ ఒక మనుష్యుడు. ఒకగంట పాటుగ మేనేజరుగారు వస్తారు వారితో చెప్పుకోండి

వర: ఆమాట ముందే చెప్పకూడదటండీ!

శేఖ: అసలు నన్ను మాట్లాడనిస్తే నా మీరు!

వర: (నివ్వెరపాటతో రఘురామయ్యకేసి తిరిగి) మనదంతా అరణ్యరోదన మేనా రఘురామయ్య మేష్టారూ?

రఘు: గొంతుక ఎండి ఆరిపోయింది, కొంచెం కాఫీనీళ్లు తాగివద్దాం పదండి.

వర: హరిదేవుడా! ఎన్ని కష్టాలు పెట్టావురా!

రఘు: నిన్ను తలచుకొని రోజూ వేడుకొన్నా దీనబంధూ!

(యిద్దరూ వడివడిగా వెళ్లిపోతారు. శేఖరం రెండచేతులమీదవున్న రూళ్ళకర్ర తీసుకు వచ్చి రూళ్ళు గీస్తూవుంటాడు. — ఒడిలో నుంచి రామ్మూర్తి వస్తాడు. పొట్టి, నంచె — కొద్దిగా నెరిసినజుత్తు — వయస్సు 40 సంవత్సరాలు)

రామ్మూర్తి (వస్తూనే) యేమయ్యా శేఖరం పని యింతవరకూ వచ్చింది?

శేఖ: గతసంవత్సరాలవి ఎకౌంట్సు కావాలండి. అవి లేనిదే పని జరగదండి.

రామ్మూ: నిన్నట్లోంచి కదులుతుండా గత సంవత్సరం ఎకౌంట్లు కావాలంటే వచ్చిపడతాయా నీదగరకి?

శేఖ: కావాలండీ (కోపంగా చూస్తాడు)

రామ్మూ: (ఆశ్చర్యంతో) యింకా కావాలా!— నీదీనా చూస్తూవుంటే నాకు ఆశ్చర్యం వేస్తోంది.

రాత్రి తెల్లవార్లూ నాకు బడ్జెట్ లెక్కలే కని
పిస్తూనే వుంది.

శేఖ: తొందరపడితే అవుతుందటండీ!

రామయ్య: తొందరపడకుండా ఆలోచిస్తే పైపైస్తూ ఓర
చూపులుమాత్రం కూర్చొని పని పాటంతటా అదే
అయిపోతుంది (చిరాగ్గా) అబ్బబ్బ! యీ
కాలపు ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలకు రెండువు
వత్తాలో తెలియకుండా వుంది

శేఖ: ఇప్పుడు నన్నేం చెయ్యమంటారు?

రామయ్య: ఈ సంవత్సరం ఎకౌంట్సన్నీ ముందు
టోటల్ చెయ్యి. రోజు వారీ ఆదాయం సెప
రేట్ గా చూపించు. ఆ పని అయిన తరవాత
రికార్డు రూంలో కూర్చుని వెనుక గత సంవ
త్సరం ఎకౌంట్సు రికార్డు రూంలో పారేశాం
నీకు కనిపించకపోతే నేను కూడా వచ్చి వెదు
కుతాను

రామయ్యగారి శేఖరానికి యెదురుగా వున్న సీట్లో
కూర్చుంటాడు శేఖరం కూర్చొని వ్రాయడం ముగించి
రూళ్ళకర్ర తిరిగి రామయ్యగారి టేబులుమీద పెడతాడు.
యిద్దరూ మౌనంగా కాగితాలు చూస్తూవుంటారు —
కుడివైపునుంచి నెమ్మదిగా తెలుగుమాపులు చూస్తూ
కుచేలరావు వస్తాడు. పాత ఉబ్బేకుల కోటు, పంచె,
తలపాగా, చంకనిగొడుగు, అరుకోట్లు — మాటలలో
అతివినయం కనిపిస్తూవుంటుంది. రామయ్యగారికి తిన్నగా
నిలబడి నమస్కారం పెడతాడు రామయ్యగారు అతనిని
చూడనట్లు నటిస్తాడు. కుచేలరావు అలాగే కొన్ని
నిముషాలపాటు నిలబడి వుంటాడు)

కుచేలరావు: (తెగుడుతూ) రామయ్యగారుబాబూ!

రామయ్య (తల పైకెత్తకుండా) ఊఁ! మాట్లాడకు.
ఈ ఎకౌంటు తప్పు పడిందంటే చావాలి.
(అంకెలు కూడుతూ) నాలుగూ నాలుగూ ఎని
మిది ఏడూ, పదిహేనూ తొమ్మిది యిరవై
నాలుగూ (పెన్సిలుతో అంకెలుకూడి తల
పైకెత్తి) ఏం? యెందుకొచ్చావ్?

కుచే (ఆశ్చర్యంతో) నేను కుచేలరావును అప్పుడే
మరిచిపోయారా రామయ్యగారుబాబూ!

రామయ్య: (హేళనగా) ఓహో! కుచేలరావుగారా
కాదూ తమరు! వూరికే వచ్చారా యిక్క
డికి? మా మీద కట్టల కొద్దీ అర్జీలు వచ్చి పడు
తున్నాయి. చదవలేక ఛస్తున్నాం మేం

కుచే అదంతా అన్యాయం బాబూ!

రామయ్య (కోపంతో అమాంతంగా పైకిలేచి) యేది
అన్యాయం? ముగ్గురు టీచరుతో పనిచేయి
స్తున్నావ్ అయినప్పటికీ గ్రాంటు కోస్తే
స్తున్నావ్ దానికి అన్యాయమనుట!!— యీ
డబ్బంతా నీ ఒక్కడికే ఎలా అందుతుందయ్యా?

కుచే: బాబూ నా మనవి

రామయ్య: (అతనిని మాట్లాడనివ్వకుండా చిరాగ్గా)
అసలు నీ స్కూలు నడుస్తున్నదా అంటే ఇన
స్పెక్టరు విజిట్ కు వస్తే స్కూలు వుండదు.
ఎందుకు లేదయ్యా అంటే 'పేరెంట్స్ లేరు'
అంటావు — లేకపోతే 'అమాంతంగా ఆగస్ట్
వూళ్ళో ఎవరో ప్రాణం పోగొట్టుకొన్నారంటావ్
మరో స్కూల్లో పిల్లల్ని తీసుకువచ్చి నీ స్కూల్లో
యినస్పెక్షను పైనుకు పరేడ్ చేస్తావ్ ఆ ఒక్క
రోజూ ఇనస్పెక్షను కాస్తా ముంచివేసేను
కంటావు సంవత్సరమంతా తలాపాగా గడిపే
స్తావ్ కుప్పకూలాం దగా

కుచే రామయ్యగారి బాబూ! తమరు తొందరపడితే
నేను చెప్పలేను— ఒక్కసారి తమరు పైకి స్తే
అంతా వివరంగా మనవి చేసుకుంటాను

రామయ్య యిప్పుడు లాభం లేదు. ఊరికే తిరగకుండా
పనివుంది

కుచే ఎంతో సేపు మాటాడక్కర లేదు. ఇప్పుడే రెండు
నిముషాలలో తిరిగి వస్తాం.

రామయ్య (కొంత్రిబడి) ఆలస్యంచేస్తే కానివ్వ ఇబ్బంది
ఉంది కుమ్మీ పని.

[రామయ్యగారి కుచేలరావు కుడివైపు వెళ్లి
పోతారు. శేఖరం వాళ్లిద్దరి కేసి ఒకసారి చిరు
నవ్వుతో చూసి తిరిగి రాస్తూవుంటాడు. కుడివైపు
నుంచి నీలవేణి వస్తుంది. శరీరంకు జార్జెట్ చీర
మోచేతులవరకు జాకెట్, పెదాలకు లిప్ స్టిక్ ఎరుపు,
ఎత్తు మడమలజోడు, చేతిలో గొడుగు— ముని
షిలో సహజ సౌందర్యం తక్కువ, అలంకర
ణతో ఆలోపాన్ని కప్పిపోదానికి ప్రయత్ని
స్తున్నట్లు కనిపిస్తుంది. వయస్సు 30 సంవత్స
రాలు.]

నీలవేణి : (నవ్వుతూ) ఎక్స్‌లెంట్ మి. శేఖర్! నిన్ను డిజపాయింట్ చేశాను

శేఖ : నువ్వు చెప్పినట్లు ఉదయానే వచ్చి కూర్చున్నాను. అప్పటినుంచి మొహమొప్పి పెట్టె వరకూ ఎదురుచూస్తూ వున్నాను

నీల : మా పిన్నిని స్కూల్లో చేర్పడానికి వెళ్లాను. అక్కడ నాకు చదువుచెప్పిన టీచర్ ఒకావిడ కనిపించారు. నేను ఉద్యోగం చేస్తున్నానని చెప్పగానే ఆవిడ యొక్క కేసి సంతోషం వచ్చింది. చాలాసేపు మాట్లాడుతూ కూర్చో బెట్టేం. ఆవిడే వదిలించుకొని వచ్చేసరికి యీ టైమయ్యింది

శేఖ : హాయిగా నీతో కొంతసేపు మాట్లాడవచ్చు కదా అని ఉదయమే వచ్చాను. నువ్వు రాలేదు సరికదా, మధ్యాహ్నం తినవలసిన చివాట్లు ఉదయమే తిన్నాను

నీల : అదేం?

శేఖ : నువ్వు ఎప్పుడొస్తావా అని రోడ్డుకు చూస్తూ కూర్చున్నాను. జోరుగా చప్పుడు వినిపించి ఆతృతగా చూశాను. నీ నవ్వుముఖానికి బదులు మా సెక్షన్ హెడ్ తెలుముఖం కనిపించింది

నీల : ఆ ముసలాయనగారు అప్పుడే వచ్చారా?

శేఖ : పులి మనిషినట్లు ఉదయమే వచ్చి తిరుగుతున్నాడు. ఎకౌంట్ బ్రాంచ్ లేదని నానా హంగామా చేశాడు

నీల : (చుట్టూ చూసి) యేరీ! కనిపించరేం?

శేఖ : రాగానే యెవడో మహానుభావుడు దొరికాడు. అతనితో యిప్పుడే బజారుకు వెళ్ళాడు

నీల : మేనేజరుగారు వచ్చారా?

శేఖ : లేరు. బ్యాంకుకువెళ్లి డబ్బు తీసుకువస్తారు. ఆయన వచ్చేసరికి చాలా ఆలస్యం అవుతుంది.

నీల : ఇవేళ ఒకటవ తేదీ కదూ! మరిచిపోయాను.

శేఖ : ఈ మధ్య నీకు మరుపు యెక్కువ అవుతోంది.

నీల : అంటే?

శేఖ : మనసు స్థిమితం లేకపోతే మరుపు ఎక్కువవుతుం దంటారు.

నీల : నిన్ను చూస్తూవుంటే నా కాన్వెంట్ మాష్టరు జ్ఞాపకం వస్తూవుంటాడు.

శేఖ : అతనుకూడా నాలాగే వుంటాడా?

నీల : రూపంలో కాదు గుణాలలో—'మరుపు ఎక్కువ',—'దిక్కులు చూస్తూవుంటావు'—మొదలైన మాటలు ఎక్కువగా ఉపయోగిస్తూ ఉంటాడు

శేఖ : నువ్వేమీ అనుకోకపోతే ఒకమాట అడుగుతాను

నీల : ఏమి టది?

శేఖ : ఇంతకాలంవరకూ నువ్వెందుకు పెళ్ళి చేసుకోలేదు.

నీల : చిన్నతనమ్నప్పుడే చేతులకు సంకెళ్ళు తగిలించుకోమంటావా?

శేఖ : అంటే స్వేచ్ఛగా తిరగడానికి వీలుండదనా?

నీల : (కోపంతో) యేమిటా మాటలు?

శేఖ : యేమీ అనుకోకు నీలవేణీ! నీ పద్ధతులు నాకు వింతగా కనిపిస్తున్నాయ్. అసలు జీవితంగురించి, భవిష్యత్తుగురించి నువ్వు కొంచెమైనా ఆలోచిస్తున్నావా అని నా సందేహం

నీల : ఇంతవరకూ ఆలోచించలేదు. ఇకముందుకూడా ఆలోచించను.

శేఖ : నీ ఉద్దేశం?

నీల : సంతోషంగా జీవితం గడపడమే నా ఆశయం. జరిగిపోయినవాటిగురించి కాని, జరగబోతున్న వాటిగురించి కాని చింత మనసు పాడుచేసుకోను

శేఖ : నీతో చాలా విషయాలు మాట్లాడాలి నీలవేణీ!

నీల : (ముగిసే కళ్ళతో అతని ముఖంలోకి చూస్తూ) నాతోనా!

శేఖ : అవును నీతోనే!

నీల : కొంపతీసి నువ్వుకూడా నన్ను ప్రేమించావనవు కదా?

శేఖ : ఇదివరకే యెవరైనా అన్నారా?

నీల : అవన్నీ యిప్పుడెందుకు!

శేఖ : సరే, సాయంత్రం యింటికి వెళ్ళేముందు నన్ను పిలూ యిద్దరం కలిసి వెడదాం

నీల : ఎక్కడికి?

శేఖ : సినిమాకు, బీచికి, పార్కుకు—యెక్కడికైనా సరే, యేకాంతంగా మాట్లాడ్డానికి వీలుండే చోటుకు

నీల : ఇక్కడ ఎవరూ లేరుగా చెప్పు

శేఖ : ఈ కాగితాల చిట్టడవిలో—క్రూరమృగాల వంటి సెక్షన్ హెడ్స్ తిరిగే చోటులో

[మాట మధ్యలో కుడివైపునుంచి రామ్మూర్తి అతని వెనుక కుచేలరావు తాంబూలం వేసుకుంటూ వస్తారు.]

రామ్మూ (వస్తూనే) వచ్చావా తల్లీ! (శేఖరాన్ని చూపిస్తూ) అతగాణ్ణి యిక్కడిదింపేటు దచ్చేంత పనివుంది ఆ రెండు సెట్ కొంట్లూ క్లియర్ చేసి మా మొహాన్ని పారెయ్

[నీలవేణి మొహం ముడుచుకొని ఎడమవైపు గదిలోకి వెళ్ళిపోతుంది]

రామ్మూ (శేఖరాన్ని సమీపించి) నీ కేం బోధ కాలేదూ? ఆ పిల వచ్చిన దగ్గర్నుంచీ నీ దృష్టి పని మీద లేనే లేదు

శేఖ లేదండీ?—యిప్పుడే అడిగొచ్చి

రామ్మూ (చిరాగ్గా) లేదూ లేదు కాదూ లేదు నేను పెద్దవాణ్ణి చెబుతున్నాను విను నువ్వు మగాడివి నీకు ఉద్యోగం లేకపోతే ఇక గతివుండదు (ఎడమ వైపు గదికేసి చూపిస్తూ) ఆడదానికేం మహారాణి! ఆమెకు ఉద్యోగం వున్నా ఒకటే పోయినా ఒకటే ఎవడో డబ్బున్న మహారాజును చూసి పెళ్ళిచేసుకుంటే దర్జాగా దచ్చింట్లో వాడే పోషించుకుంటాడు— నాయనా! వెర్రి ఆలోచనలతో బుర్రపాడు చేసుకోకు లక్షణంగా పనిచేసుకుని బాగుపడు

కుచే (వెంటనే అందుకొని) "ఉద్యోగం పురుష లక్షణం" అన్నారు బాబూ!

రామ్మూ మీరు నిలబడిపోయారు కూర్చోండి, (ఖాళీ కుర్చీ తీసి టేబులు ముందుకు లాగుతాడు కుచేలరావు కూర్చుంటాడు)

కుచే ఈ పెల నా కెంత (గొంతు తగ్గించి) కొంచెం చూస్తారూ?

రామ్మూ పాపం మీరు అడగడం నేను కాదనడమూనా! (రిజిస్టరు తీసి) విగురుబందల బల్లపైయేసు రూపాయల మొత్తం అయిదు నయా పైసలు

కుచే తిరుగు బిల్లు వేగం అందేటట్టు చూడాలి

రామ్మూ ఓ! తప్పకుండా,

కుచే మా మీద వచ్చే అర్జీలను కూడా తమరు ఓ కంట కనిపెడుతూ వుండాలి.

రామ్మూ కనిపెడుతూనే వున్నాం. ఇదివర్లో, గుమస్తాలూ అందరూ ఓ కంట కనిపెడుతూనే వున్నారు లేకపోతే యేనాడో మీ అర్జీలు మోక్షాన్ని పొందవలసింది

కుచే మీ ఉపకారం మరిచిపోము.

రామ్మూ అహా! దానికేముందండి

కుచే మా వూళ్ళో నాకు కిట్టనివాళ్ళు కొంతమంది వున్నారు

రామ్మూ వుంటారు తప్పకుండా వుండాలి కూడా వాళ్ళు లేకపోతే అసలు గ్రంథమే లేదు మీ వంటి పెద్దల దర్శనం మాకు దుర్లభమయిపోయి వుండేది

కుచే తమరు హాస్యప్రియులు!

రామ్మూ యెంతమాట! యెంతమాట! — యివేళ ఖాళీగా బస్సెందుకో కనిపిస్తున్నారు యేమిటి విశేషం?

కుచే యివేళ యిక్కడ ఉపాధ్యాయుల మహాసభ యేర్పాటు చేశామండి

రామ్మూ ఓహో! అదా కథ! అలా చెప్పండి— ఉదయం మా గుమాస్తాలు వెళ్ళేప్పుడు చూశాను యింతమంది దిగడ్డా రేమిటా అనుకున్నాను.

కుచే మళ్ళీ సభలో తమదర్శనం చేసుకుంటాను నాకు యింక సెలవు యిప్పిస్తారా?

రామ్మూ వెళ్ళిరండి మాకూ యివేళ ఊపిరి తిరగని పని వుంది

[కుచేలరావు కుడివైపు వెళ్ళిపోతాడు. రమ్మూర్తి, శేఖరం తొందర తొందరగా రాస్తూవుంటారు]

రామ్మూ (గతి అకస్మాత్తుగా ముగించి) హారి భగవంతుడా! యిప్పుడు మళ్ళీ పాతఫైలు ఒకటి కావాలి

శేఖ (తల పైకెత్తి) ఎక్కడ వుంటుందండి?

రామ్మూ ఇంకెక్కడ? రికార్డురూంలో

శేఖ నేను వెళ్ళి తీసుకురానా?

రామ్మూ నువ్వు నీకు తెలియదు నీ పని మానుకో చేసుకో నేను తెచ్చుకుంటాను

[రామ్మూర్తి రికార్డు రూంలోకి వెళ్ళిపోతాడు. శేఖరం తలవంచుకొని రాస్తూవుంటాడు ఎడమ

వై పునుంచి ఒక కాగితం పట్టుకొని నీలవేణి వస్తుంది.]

నీల రామూర్తిగారేరీ?

శోభ రికార్డురూంలో—వున్నారు ఎందుకు?

నీల ఆయన రైటింగ్ నాకు సరిగా బోధపడదు. (అతనిమీదికి వంగి కాగితం చూపిస్తూ) యీ మాట యేమిటి?

శోభ డిస్క్రెపెన్సీ.

నీల ఇందాక ఆయన ధుమధుమ లాడుతున్నా రెందుకు?

శోభ చేతిలో డబ్బులేకపోతే రాక్‌ఫెల్లర్‌కి చిరాకు వస్తుంది. ఇప్పుడు చల్లబడ్డారులే

నీల ఇంకా కోపం తగ్గలేదుగా!

శోభ : రామ్మూర్తిగారిపద్ధతి చాలా వింతగా వుంటుంది కొన్నాళ్ళు మనంకూడా అలా తయారవుతా మేమోనని భయంవేస్తుంది.

నీల ఏం? ఏం జరిగింది?

శోభ ఎవరో ఒక మేనేజరు వచ్చాడు మాటాడకుండా అతనిని నిలబెట్టేశారు. తరవాత ఆఫీసు దద్దరిల్లిపోయేలా అతనిమీద కేకలువేశారు. వెంటనే అతడు రామ్మూర్తిగార్ని పైకి తీసుకు పోయాడు ఆ తరవాత యేం జరిగిందీ మనకు తెలియదు. యిద్దరూ ప్రాణ స్నేహితులలా తయారై తిరిగివచ్చారు

నీల : పోనిద్దూ! అటువంటి గొడవలు మనకెందుకు? (కుర్చీ అతనిముందుకు లాగి కూర్చుని) 'హెలెన్ ఆఫ్ ట్రాయ్' చూశావా?

శోభ : లేదు.

నీల చాలా బాగుంది నేను వెళదాం అనుకో లేదు. సుందరం బలవంతంచేస్తే వెళ్ళాను

శోభ అతను నీ స్నేహితురాలా?

నీల (నవ్వుతూ) సుందరం అంటే ఆడపిల్ల కాదు. మగాడు.

శోభ అతను మీకు దగ్గరబంధువా?

నీల ఛ! కాదు. అతనితో పరిచయం చాలా తమాషాగా జరిగింది ఒకనాడు సిటీబస్సులో ఖాళీ లేదు అతనులేచి నాకు చోటుయిచ్చాడు ఆ మర్నాటినుంచీ నాకోసం అతను బస్ స్టాప్ దగ్గర కనిపిస్తూనే వున్నాడు.—మంచి హుందాగైన మనిషిలే! నా పుట్టినరోజు శిఫాన్ చీర ప్రజెంట్ చేశాడు మాయింట్లోవాళ్ళంతా తప్పు తీసుకోవద్దన్నారు. మనం పట్టించుకు కూర్చుంటే అన్నీ తప్పే! యేమంటావ్?

శోభ (సీరియస్‌గా) అప్పుడు నువ్వేంచేశావ్?

నీల : అతనిని డిజపాయింట్ చెయ్యడం నాకు యిష్టం లేదు. యాక్సెప్ట్ చేశాను

[రామ్మూర్తి రికార్డు రూంలోంచి ఫైలుతీసుకొని వస్తాడు.]

రామ్మూర్తి (కళ్ళజోడు యెగరేసి చూసి) మళ్ళీ ప్రారంభించారా? ఈ పిల్ల యింక బడ్జెట్ అయిపోవటే! తెల్లవార్లూ దివాణాలు చేస్తూ కూర్చో వలసిందేగా!

నీల లేదండీ! ఈ పెంపెన్ను యేమిటో అడగ డానికి వచ్చాను (కాగితం చూపిస్తుంది)

రామ్మూర్తి (చదువుతూ బిగ్గరగా) "దిస్ డిస్క్రిపెన్సీ షుడ్ బి రెక్టిఫైడ్."

నీల నాకేం చెముడనుకున్నారా! అంత గట్టిగా కేక వేస్తారు

రామ్మూర్తి లేదమ్మా! అసలు ఆ పెంపెన్ను యెంతో కోపంతో రాసింది అలా చదివితేగాని దానికి 'యెఫెక్టు' రాదు (నీలవేణి సీరియస్‌గా ఏమీ పైకి వెళ్ళిపోతుంది)

శోభ ఫైల్ దొరికిందా?

రామ్మూర్తి (చొక్కాకు వున్న ధూళి దులుపుకుంటూ) దొరక్క యేమౌతుందోయ్! దొరికింది అసలు ఆ రికార్డు రూంలోకి వెళ్ళడానికే భయం, దుమ్మూ ధూళితో నిండివుంటుంది

శోభ : మరి అదెప్పుడూ దులిపించరేమండి?

రామ్మూర్తి ఎవరు దులుపుతారు? కావాలంటే నువ్వూ నేనూ కలిసి దులపాలి!

శోభ మరి బంట్రోతు లెందుకండి?

రామ్మూర్తి బంట్రోతు లెందుకంటావా నాయనా, వాళ్ళు అధికార్ల యిళ్ళలో బట్టలు ఉతకడానికి పై పనులు చేయడానికిని పెలకోపారి వాడు మనకు దుడుకు పెళ్ళికొడుకులా వచ్చిపోతూ ఉంటాడు. బంట్రోతు చెప్పేపనికూడా లెక్క చెయ్యకుండా గుమాస్తా చేసుకోవాలి ఏది గతిలేక ఈ ఉద్యోగం చెయ్యడం కాని—గుమాస్తా పని

చెయ్యలేకపోతే మూసైకోవడం నయం (కాగితాలు తీసి చూస్తూ) కొనియ్ రాయల్ కొనియ్, మళ్ళీ కప్పెట్టినంత పని వుంది.

[శేఖరం రామయ్యకి తొందరగా అంకెలు కూడుతూ వుంటాగా కుడివైపు నుంచి ప్రకాశం వస్తాడు. వయస్సు 20 సంవత్సరాలు అమెరికన్ జాకెట్, ఫుల్ ప్యాంట్, బూట్లు, చేతికి రిస్టు వాచీ—ముఖంలో చురుకుతనం, ఉత్సాహం కనిపిస్తూ వుంటాయి]

ప్రకాశం (రామయ్యని పలకరించి) మా నాన్నగారు లేరా?

రామయ్య (తల పైకెత్తి) నువ్వా బాబూ! కూర్చో!

ప్రకా (కుర్చీలో కూర్చుని) యెక్కడికి వెళ్ళారు?

[శేఖరం ఓ సారి ప్రకాశంకేసి చూసి తిరిగి పని చేస్తూ వుంటాడు]

రామయ్య. బ్యాంకుకు వెళ్లారు. పది నిముషాలలో వస్తారు యేమిటి విశేషం?

ప్రకా పుస్తకాలు కొనాలండీ. డబ్బుకోసం వచ్చాను.

రామయ్య (చేతిలో కలం చెవిమీద పెట్టి కుర్చీకి చేరబడి) అలా చెప్పు! అసలు నిన్ను చూడగానే అనుకున్నాను.

ప్రకా (నవ్వుతూ) యేమని?

రామయ్య డబ్బుకోసమే వచ్చివుంటావని

ప్రకా: లేకపోతే మీ ఆఫీసుకు రావలసిన ఖర్మ నాకేం పట్టిందండి?

రామయ్య నిజమే బాబూ, నిజమే! ఖర్మ పట్టింది కాకపోతే యిక్కడికు వస్తారు (సీరియస్‌గా) చూడు ప్రకాశం నీతో ఒకమాట చెప్పాలనుకుంటున్నాను

ప్రకా చెప్పండి

రామయ్య మీ నాన్నగారు యెంతో కష్టపడి నిన్ను చదివిస్తున్నారు. ఎందుకని?

ప్రకా: (తేలికగా) అది ఆయన ధర్మం కనక!

రామయ్య ధర్మం కాదు (కోపంతో) నీలాంటి కొడుకు వుండటం ఆయన ఖర్మం.

ప్రకా (కోపంతో) యేమిటండోయ్ రామయ్యగారూ! చాలా దూరం వెడుతున్నారు!

రామయ్య: నిన్ను గొప్పవాణ్ణి చెయ్యాలని ఆయన ఉద్దేశం. మాలాగ గుమాస్తా బతుకు బతుకుతూ అష్టకష్టాలూ పడకుండా—నిన్ను మంచివారిలో చూడాలని ఆయన అభిప్రాయం నిన్ను చదివించడంలో ఆయన చేసిన అప్పులు యిన్నీ అన్నీ కావు. ఆయన యిప్పుడు పూర్తిగా మునిగిపోయి వున్నారు.

ప్రకా నన్నేం చెయ్యమంటారు?

రామయ్య నువ్వేం చెయ్యొద్దు బుద్ధిగా చదువుకో! డబ్బు దుబారా చెయ్యకు.

ప్రకా మీ మాటలు నాకు బోధపడటం లేదు.

రామయ్య (హేళనగా) యేలా బోధపడతాయి నాయనా! కాస్త గట్టిగా చెబితే బోధపడవు పెళ్ళి యిష్టం మనకు పిల్లలు పుట్టి "నాన్నా, మాక్కావాలి—పుస్తకాలకు డబ్బు" అని వేధించేదాకా బోధపడవు.

ప్రకా పుస్తకాలు కొనకపోతే చదువేలాగ?

రామయ్య అబద్ధం ఆడకుండా చెప్పు నువ్వు ప్రతి నెలా పుస్తకాలు కొంటున్నావా? నువ్వు అడిగే ఆత్రుతలో సే—నీ మీద ప్రేమకొద్దీ మారు మాట్లాడకుండా మీ నాన్నగారు నీకు డబ్బిస్తున్నారు—ఆ సంగతైతేనా? (సీరియస్‌గా అతని ముఖంలోకి చూస్తూ) నీకు డబ్బెందుకు కావాలి? యేం పుస్తకాలు కొంటావు? యీ విషయాలు నా దగ్గర ఎదరాపద! పుస్తకాల షాపు దగ్గరకు నేనుకూడా వస్తాను అనివుంటే వాడ్ని

ప్రకా (లేచి) పావుగంట పోయాక వస్తాను. (వెళ్ళబోతాడు)

రామయ్య కూర్చోవోయ్! కూర్చో! రెండు మాటలు చెప్పనీ మీ నాన్నగారు యెంతో నిజాయితీ అయిన మనిషి. లక్ష్మణాదు కోకుండా పని చేస్తారు అయినా—రిటైరయిపోయే వరకూ నీకే—యిప్పటికీ మేనేజరుగా ప్రమోషన్ వచ్చింది ఆయన సంపాదనంతా నీకిందే ఖర్చు పెడుతున్నారు ఎప్పుడూ రోజులు ఒకలాగే వుంటాయనుకోకు ఒక సంవత్సరంలో ఆయన రిటైర్ అయిపోతారు. ఆ తరవాత సంగతి ఆలోచించు.—ఇప్పటినుంచైనా కొంచెం జాగ్రత్తగా మసులుకో! ఒకటికి రేపు వచ్చే వరకి యిక్కడకు కొబ్బరికాయలాగ సిద్ధమవ్వకు

శేఖ (అంకెలు కూడికం పూర్తిచేసి తలపైకెత్తి) యిది పూర్తి అయిపోయింది యిక లాస్ట్ యియర్ ఎకౌంట్సు కావాలి

రామూర్త పద! రికార్డ్స్ రూంలోపడి వెతుకుదాం. (ప్రకాశంతో) కూర్చోయ్ నాయనా! కూర్చో! మీ నాన్నగారు కూడా వచ్చే టైమయ్యింది

[రామూర్తి, శేఖరం రికార్డు రూంలోకి వెళ్ళిపోతారు ప్రకాశం ఒక్కడూ కూర్చుంటాడు చుట్టూ చూస్తాడు యేం తోచక జేబులోంచి 'మాక్ ఆర్థర్' తీసి నెమ్మదిగా 'గాన్ అండ్ గోల్' మ్యాగజీన్ తిరగేస్తూ వుంటాడు — టైప్ చేసిన కాగితాలు చేత్తో పట్టుకొని నీలవేణి ఎదురుగా వున్న గదిలోంచి వస్తుంది ఆమెను చూడగానే ప్రకాశం అమాంతంగా లేచి నిలబడతాడు]

ప్రకా హలో! నీలవేణీ! యేమిటిది? యిక్కడున్నావ్?

నీల ఉద్యోగం

ప్రకా యేమి ఉద్యోగం! యెప్పటినుంచి! యేమిటి కథ?

నీల: టైపిస్టుగా పనిచేస్తున్నాను ఉద్యోగంలో చేరి రెండు నెలలయింది.

ప్రకా: అలా చెప్పు అందుకే రెండు నెలలనుంచి నీ దర్శనం యెక్కడా లేదు — ఒక రోజు మీ యింటికి వెళ్లాను

నీల మేం యిప్పుడు అక్కడ వసేం

ప్రకా అది నాకేం తెలుసు? నేను వెళ్ళి తలుపు కొట్టేసరికి — ఆ యింటిలో వున్న అగ్గగ్గగా రొకాయిన చేతిలో వున్న రొట్టెలకర్రతో పసా యికరిలకి వచ్చింది

నీల: (నవ్వుతూ) దానితో ఒకటి వడ్డించింది నిన్ను!

ప్రకా యేం కొత్తగా దిగాం నాయనా — అని అడిగి మర్యాదగా చెప్పింది విన్నాక తొందరపడి యింటికి వెళ్ళిపోయాను

నీల నాకు ఉద్యోగం దొరికిన వెంటనే యిల్లు మార్చేశాం

ప్రకా పూర్వోక్తికి కారణం లేదా?

నీల యెక్కడికీ వెళ్ళడంలేదు యెప్పుడూ ఆఫీసూ, యిల్లూ

ప్రకా సింగిల్ లైఫ్, యెప్పుడూ ఖులాసాగా తిరిగే దానివి యిది యెలా భరిస్తున్నావో తెలియకుండా వుంది

నీల ఏం చెయ్యను! అంతా అలా వొచ్చింది. అసలు యీ ఉద్యోగం మీ నాన్నగారే వేయించారు.

ప్రకా మా నాన్నగారే నిన్ను యీ బోనులో పారేశా రన్నమాట,— సరే! యిక యిక్కడినుంచి నీకు కాలక్షేపానికి లోటువుండదు

నీల యేం?

ప్రకా మా ఆఫీసు వదిలే టైముకు నేను రోజూ వస్తూవుంటాను

నీల కొంపతీసి అలాంటి పనిమాత్రం చెయ్యకు.

ప్రకా అలా కొత్తగా భయపడుతున్నావెందుకు?

నీల నా అలవాట్లు చాలావరకూ మార్చుకున్నాను.

ప్రకా మంచిదే!— చూడు! ఇవ్వేళ సాయంత్రం సరిగా ఏడుగంటలకి ఆ కార్నర్‌లో నిలబడి వుంటాను వివరం కలిసికుందాం

నీల ఎక్కడికి?

ప్రకా సినిమాకి పోదాం లేదంటావా? యే థియేటరుకుపోయి సీటు రిజర్వ్ చేయించుకు వస్తాను

నీల ఇకపైన మరోసారి ఎప్పుడైనా వెళ్దాం.

ప్రకా నో! నో! నువ్వలా అంటే లాభంలేదు

నీల: లేదు నేను ఇవాళ వేగం యింటికి వెళ్ళాలి

ప్రకా (ఆమెను సమీపించి) ఈ ఒక్క రోజూ నా మాట కాదనకు

[ఆమె చెయ్యి పట్టుకోబోతాడు ఆమె విదిలించుకుంటుంది సరిగా ఆ సమయంలో రికార్డు రూం ద్వారం దగ్గర ముందు రామూర్తి, అతని వెనుక శేఖరం కనిపిస్తారు శేఖరం చేతిలో ఒక ఫైలు వుంటుంది]

రామూర్త (వస్తూనే) ఏమోయ్! అబ్బాయ్! యిదేమైనా ఆఫీసు అనుకున్నావా? నైట్ క్లబ్ అనుకున్నావా? (నీలవేణితో) యేమిటమ్మా! నీకు యీ వూళ్ళోవున్న కుర్రాళ్ళంతా పరిచయస్థులలాగా కనిపిస్తున్నారే!

నీల లేదండీ! యీ కాగితాలు టైప్ చేసి తీసుకు వచ్చాను ప్రకాశం కాగితాలు చూపించమంటున్నారు నేను ఇవ్వడంలేదు అంతే!

ప్రకా : అదెవ ఎలా టైప్ చేసిందో చూద్దామనండి

రామ్మూ : అదెవ యెలా టైప్ చేసింది చూద్దాంలే, తప్పులు దిద్దడానికి కూడా ఇక్కడ అగడిలను ఉండి వున్నాం. నీకెందుకు శ్రమ?—వెళ్ళి పనిచూసుకో నాయనా! (ప్రకాశం ముసిపైవు వెళ్ళిపోతాడు. అతడు వెళుతున్న వైపు చూస్తూ) సుపుత్రా! కొంపకూల్చాగా అన్నాడు (నీలవేణితో) ఆ కాగితాలు నా మొహాన్న పారేసి మిగిలిన కాగితాలు టైప్ చేసుకొనిరా!

[నీలవేణి తన చేతిలోని కాగితాలు టేబులుమీద పెట్టి ఎడమవైపు వెళ్ళిపోతుంది. శేఖరం ఆమె వైపు చురచురా చూస్తాడు]

రామ్మూ : ఈ కాలపు పిల్లల్ని చూస్తూవుంటే ఆశ్చర్యం వేస్తోంది. పెళ్ళిపెటాకులూ లేకుండా ఆడాళ్ళు మగాళ్లు గాడిదల్లా ఊరిమీదపడి తిరగడం, సంసారం లేనివాళ్ళకు సంసార లెక్కలట! ఇటేవి అన్నారా పెద్దలు!! వాళ్ళు బాల్య వివాహాలు చేశారూ అంటే వ్యభిచరిస్తారనే కదటయ్యా? ఇలాంటి అవస్థలన్నీ ఊహించే వాళ్ళు ఆనాడానికి దాగువు ఎరిగిన దన్నాగా ఎరుగకున్నా వినకుండా యూనిఫామ్లా చేసెయ్యమన్నారు

శేఖ : చలవపుకున్న వళ్ళంతా చెప్తున్నారేంటారా? ఎవరో కొడుకుంది వుంటారు

రామ్మూ : ఏమిటో దిక్కుమాలిన రోజులు! ఇంగ్లీషు చదువు ఇంగ్లీషు జీవం ఇంగ్లీషు బుద్ధులూ ఇంగ్లీషు ఆలోచనలూను!! ఒక్క కుర్రవాళ్ళే, స్వతంత్రాలో చాలా, స్వతంత్రబుద్ధి లేదుగదా? అంతా అనుకరణ! పూర్తిగా యువకులే!—కానీయ్ నాయనా! పని కానియ్! అవన్నీ విలపించి టోటల్ చెయ్యి. సీను పోయి మిగిలిన రికార్డుకూడా వదిలి తెస్తాను

[రామ్మూర్తి రికార్డు రూంలోకి వెళిపోతాడు]

శేఖ : (లేచి ఎడమ చివరకు వెళ్లి) నీలవేణీ!

నీల : (ప్రవేశించి) యేం? యెందుకు?

శేఖ : అతనితో నీ కేం పరిచయం?

నీల : (కోపంతో) వెర్రిగా మాట్లాడకు అతను నా మేటె!—ఈ ప్రశ్న వయ్యడానికి నన్ను పని కట్టుకు పిలిచావ్?

(నరవరా టైప్ రూంలోకి వెళ్ళిపోతుంది— శేఖరం తిరిగి తన సీటులో కూర్చుని కాగితాలు చూస్తూవుంటాడు కుడివైపు నుంచి నారాయణ వస్తాడు లావుగా పొడుగుగా వున్నాడు తెల పంచె, నల్లకోటు, భుజంమీద కండువా— వయస్సు 54 సంవత్సరాలు చేతిలో చిన్న తోలుపెట్టె వుంది)

నారాయణ : రామ్మూర్తి గారేరీ?

రామ్మూ : (కాగితాలు పట్టుకు రికార్డు రూంలోంచి వస్తూ) యిదిగో! ఈ గుమాస్తాలతో దూరంగా పడి కొట్టుకు ఛస్తున్నానండీ (చేతిలోవున్న కాగితాలు తన టేబులుమీద పెడతారు)

నారా : బడెట్ యెంతవరకూ వచ్చింది?

రామ్మూ : వాలుగోవంతు కూడా అవ్వలేదండీ

నారా : డ్యూకేట్ లెక్కే అన్న విషయం మరిచి పోయారా?

రామ్మూ : లేదు. అది జ్ఞాపకం వుండబట్టే గింజాకు ఛస్తున్నాం

నారా : రామ్మూర్తిగారూ! యీ రోజు యెంత రాత్రయినా అది పూర్తిచేసేవరకూ ఇంటికి వెళ్లేం

రామ్మూ : తప్పకుండా మరి? అలాగే చేదాం! ఇ టికి వెళ్ళగానె ఏం కూడుండి యెవడాలిగనుక?

నారా : శేఖరం! ప్రొపర్టీ స్టేట్మెంట్లు అందరిదగ్గరా తీసుకున్నావా?

శేఖ : అందరి దగ్గర తీసుకున్నాను సార్ ఇక రామ్మూర్తిగారి దగ్గర తీసుకోవాలి

రామ్మూ : నేనొక్కణ్ణే మిగిలిపోయానా నాయనా! ఇలా పట్రా, రాసి ఇచ్చేస్తాను ప్రతిసంవత్సరం యిదొక తతంగం. మేమేమీ పేరాని సంపా దించుకో లేదని రాసివ్వాలట, నీకు వున్న అప్పు లెన్నెనియో మహానుభావుడూ అడగలేం! ప్రతి సంవత్సరం మనం అప్పుతో మునిగిపో తున్నాం దినికి బాధ్యులెవరు?

శేఖ : (కాగితం యిస్తూ) దీనిమీద రాసి సంతకం పెట్టండి

రామ్మూ : (రాసి యిస్తూ) యిలాంటి వివరాలు మన నాయకుల దగ్గర్నుంచి తీసి బండారం బయట పెడుతుంది. రాజకీయ బాధితుడనే పేరుతో భూములకు భూములూ లాగేస్తున్నాడు తెలుసు కేంద్ర కొద్దీ ఆదాయం వచ్చే పదవి కొట్టే

న్నాను.—పెగా అతగాడు వచ్చి—నూపెత్తు
కోడానికి సిద్ధంగా వున్న కుకుర్చాని 'మనిషంత
అస్తి సంపాదించాడని రొమ్ము విరిగి అనుకు
న్నాడు. ఒకసారి సత్యం ఉదయాన్ని వలుకు
రూపు నిగోచ్చేలాగ!!

నారా ముందు పని కానివ్వండి అబ్బాయిగారూ లేచిన
పొద్దటినుంచీ వున్నా వే (రామయ్య రెక్క తిప్పగా
వున్న కుర్చీలో కూర్చుని తోలుసంచి తెరిచి
నోటు కట్టలు టేబులుమీద పెడుతూ) శేఖరం,
తలలోంచి ఎంత డబ్బు వసూలు చేయాల్లో
లిస్టు తయారు చేశావా!

శేఖ: రాకాండి (కాగితం చదువుతూ) ఇన్‌స్పెక్షను
కాలానికి ఖర్చులు మనిషికి పది రూపాయలు—
రంగస్వామిగారు బదిలీ అయి పోయినప్పుడు
యిచ్చిన టీ పార్టీ ఖర్చు మనిషికి రూపాయిన్నర
కొ ఆపరేటివ్ బ్యాంకు 'లోను' గీకనిపద్దులో
పదో యిరవై రూపాయల వరకు పెంచి యిరవై
యేసు రూపాయలు వసూలు చేయాల్సింది.

రామయ్య (కళ్లు తేలవేసి) యిరవై ఏను రూపాయలే!

నారా (రామయ్యతో) ముందు జీతాలు యిచ్చి—
తరువాత పని ప్రారంభిదాం

రామయ్య (లేచిపోని) అలాగే కానివ్వండి

[తన టేబులు మీద కాగితాలు అన్నీ ఒక
మూల పడేస్తాడు నారాయణ కొన్ని విడివిడిగా
రామయ్యగారి ముందు వుంచుతాడు రామయ్య రే,
నారాయణ డబ్బు లెక్క పెడుతూ వుంటారు
సరిగా అదసమయంలో ఉడిపి హోటలునుంచి ఒక వ్యక్తి
వస్తాడు లాల్చీ, పంచె, చేతిలో ఒక ఫ్లాస్కుపుంచి
—మున్సిపల్ కనుగులో వున్నాడు]

వ్యక్తి (ముందుకు వచ్చి) సార్!

రామయ్య (వెంటనే అందుకొని) కూర్చోండి.

వ్యక్తి అయ్యా! చెప్ప

రామయ్య: (కోపంతో) మాకెవరికి వరే! కాఫీ
వలిపించు. డబ్బు లెక్క పెడుతున్నాం అను
కున్నారా? ఆడుకుంటున్నాం అనుకున్నారా?
ఒక్క రూపాయి తక్కువైనా మా
ప్రాణాలే!

నారా: (లెక్క పెడుతూ) కూర్చోండి.

[ఆ వ్యక్తి కవిధికిక కడిచిబరతున్న ఖాళీ కుర్చీలో
కూర్చుంటాడు]

రామయ్య: జీతాలు విడిగా పెట్టాడు.

నారా: శేఖరం యా డబ్బు తీసుకువెళ్లి ఎకౌంటెంటు
వాళ్ళకు యిచ్చేయ్ ఎక్కడెక్కడోలో
వంతకాలు పెట్టించు రిజిష్టర్ మాత్రం జాగ్రత్త.
ప్రతిమనిషిదగ్గరా యిరవై యేసు రూపాయలు
వసూలు చెయ్యి

[శేఖరం ఒక చేతుపుస్తకం కొంత డబ్బు తీసు
కొని ఎవరివైపు వెళ్ళిపోతాడు. నారాయణ,
రామయ్యగారి యింకా డబ్బు లెక్క పెడుతూనే
వుంటారు రెండు నిముషాల తరవాత శేఖరం
తిరిగి పుస్తకం తీసుకొనివస్తాడు)

శేఖ (పుస్తకం నారాయణకు యిస్తూ) అందరూ
డబ్బు యిచ్చారండి రామశాస్త్రిగారు,
సుబ్బారావుగారు మాత్రం యీ సెలలో
యివ్వలేమన్నారండి

నారా (తలపైకెత్తి) యీ సెలలో యివ్వలేకపోతే
వచ్చే సెలలో అంతకంటే యివ్వలేరు యివ్వ
కలపిన డబ్బు రేపటి సెంకు గడించి అవ్వదూ!—
అవసరంకొద్దీ అప్పులు చేసాం వాటిలు తీర్చ
వలిసి వచ్చింది శాపపంతాం అసలు
గోజులలా వున్నాయి—అబ్బాయ్! శేఖరం!
యిదిగో నీజీతం తీసుకో

శేఖ (జీతం తీసుకొని పుస్తకంలో సంతకంపెట్టి)
నన్ను యివేళ కొంచెం పెగుగంటలకే విడిచి
పెట్టలిసార్!

నారా యేం? యేదైనా సినిమా ప్రోగ్రాంవుందా?

శేఖ లేదండీ

నారా శేఖరం! నీమీద మా కుటుంబం అంతా
ఆధారపడివుందన్న విషయం మరువకు.

శేఖ చిత్తమండి

నారా మీ అన్నగారు పతువాతింతో మూలపడి
పోయాడు అంతా నీ ఆధారం నీ ఒక్కడి
మీదా ఎంతో బాధ్యతవుంది అవునంటావా?

శేఖ (అవునన్నట్టు తలవూపుతాడు)

నారా: నీవాడికి నువ్వు చేస్తున్న దేమిటీ? జీతం పూర్తిగా
యింట్లో యిస్తున్నావా?

రామయ్య (నోట్లు లెక్క పెట్టడం పూర్తిచేసి కట
కడుతూ) ఇతగాడుకూడా యీమధ్య గందర
గోళంలో పడుతున్నాడులెండి

నారా: మా నారాయణా! నువ్వు చిన్నవాడివి మాలాంటి
వాళ్ళ మాటలమీద గౌరవం వుంచాలి నిన్న
మీ అన్నయ్య మాయింటికి వచ్చి అంతా చెప్పుకుని
విచారించాడు. బుద్ధిగా జీతంఅంతా తీసుకువెళ్లి
యింట్లో యివ్వాల్సింది ఎందుకు చెడిపోతావ్!

రామయ్య: వృధాగా అల్లాచేసి నీ యేంలాభంలేదు!
డబ్బుపోతుంది. పరువుపోతుంది. అన్నీ

పోతాయి (నారాయణను చూపిస్తూ) మన మేనేజరుగారికి కూడా నీలాంటి సుపుత్రుడే ఒకడున్నాడు. యిందాక చూశావు కదూ!— అయ్యా! నారాయణగారూ! మీకు చెప్పడం మరిచిపోయాను మీవాడు అప్పుడే ఒకసారి వచ్చి వెళ్లాడు

నారా : వాడూ అంతే, ఎంత చెప్పినా వినడు

రామ్మూర్తి అయ్యా, మీ నెమ్మది, మీ మంచితనం వాణ్ణి పూర్తిగా పాడుచేస్తున్నై అలాటివాణ్ణే నైతే గదిలో పెట్టి రూళ్ళకర్ర విరిగేదాకా కొట్టేవాణ్ణి.

నార రామ్మూర్తిగారూ, యిక మనం చెయ్యగలిగిన దశదాటిపోయింది వళ్లెంకటవాళ్ళే తెలుసుకోవాలి.

రామ్మూర్తి: ఏం తెలుసుకోవడమో! నీలవేణిగారూ మీవాడూ కలిసి యిక్కడ నాట్యంచేసినంత పనిచేశారు

నార నీలవేణి కుటుంబంకూడా అంతే, ఆమె జీతం మీద తల్లి, యిద్దరు చెల్లెళ్ళు ఆధారపడి వున్నారు వాళ్ళకు మరో ఆధారం లేదు

రామ్మూర్తి (ఆశ్చర్యంతో) అలాగటండీ! టిప్‌టాప్‌గా రాణీగారలా తిరుగుతుంది కేవలం పట్టి చూసి కొత్తకలవాళ్ళనుకున్నాను సుమండీ

నార రజంతి ఆ నీకూడా లేదు ఆమె అసలు కుటుంబం విషయం పట్టించుకోదు ఎప్పుడూ తన షికార్లు, సినిమాలు, స్నేహితులు—తన గొడవే—దరిద్రంవల్లనే ఆమె అలా తయారైందేమో అనిపిస్తూవుంటుంది నాకు (పెట్టె రామ్మూర్తికి యిస్తూ) యిదిగో, మీ జీతం కూడా తీసుకోండి.

శేఖ (లేచి రామ్మూర్తిని సమీపించి) రామ్మూర్తిగారూ, మా పెట్టెకూడా యివ్వండి.

రామ్మూర్తి (పెట్టె లెక్కపెడుతూ) ఎంతయిస్తుంటావ్? యిరవైయేడు రూపాయలా? (నోటు శేఖరానికి యిస్తూ) నాకు వచ్చే జీతం తొంభై తొమ్మిదిలోను యిరవైయేడు రూపాయలుపోతే యింక డెబ్బయిరెండు రూపాయలు వున్నాయి (బాధగా) యీ డెబ్బయిరెండు రూపాయలతో రెండుపూటలూ భోజనం చెయ్యనా? యిద్దరు పిల్లలకూ చదువుచెప్పించనా? చంటి పిల్లకు పాలపిండి కొననా? పెళ్ళాం పిల్లలకు కట్టుకోడానికి బట్టలు కొననా? యేం చెయ్యాలో తోచకుండా వుందిరా భగవంతుడా!

నార రామ్మూర్తిగారూ, మన బతుకుల బ్రతుకే కాదు యిలావున్నది సామాన్యసంసారుల జీవితా లన్నీ యీనాడు కష్టాలతో నిండివున్నాయి. రాత్రి అంతా పీడకలలు, తెల్లవారితే భయం ప్రతి రోజూ ఒక సముద్రపు కెరటంలా విరుచుకు మీదపడుతోంది పరిసరాలు రోజురోజూ దిగజారిపోతున్నై మధ్యతరగతి ప్రజల జీవితాలు పేకమేడలా వున్నాయి అది యేక్షణంలో నైనా కూలిపోవచ్చు

రామ్మూర్తి (బాధగా) చూడండి నారాయణగారూ! మీరే చెప్పండి ఈ డబ్బుతో యీనెలంతా యెలా గడపను?

నార తప్పదు భరించాలి యీ జీవితమే నయం అని తృప్తిపడాలి—యీ కాస్త ఉద్యోగం పోగొట్టుకుంటే వళ్ళ కుటుంబం యేమౌతుందో ఆలోచించండి యే వ్యక్తి ఆసరాలేక నీలవేణి ఉద్యోగం కాదంటే వాళ్ళ కుటుంబం యేగంగలో కలుస్తుందో ఆలోచించండి మీరూ నేనూ యే రెండెడ్లబండిలో కో అకస్మాత్తుగా ప్రాణాలు విడిచిపెడితే మన సంసారం యేమౌతుందో ఆలోచించండి

రామ్మూర్తి యేమౌతాయి? అకస్మాత్తుగా ముసిరి పోతాయి అతుకుతప్ప పొయికి—మనం ఆస్తి సంపాదించలేదు సరేదా! కొండలిపిన్ని అప్పులు సంపాదించి వుంచాం

నార ఒకందుకు నాకు ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది. జీవితంలోని యీ సమస్యలను, యీ నిజమైన పరిస్థితుల్ని యీ ప్రభుత్వం తెలుసుకుని గమనించదు అని?

శ్యా: (లేచి రామ్మూర్తిని సమీపించి) అయ్యా! రామ్మూర్తిగారు మీరేనా?

రామ్మూర్తి (రహస్యంగా) యేం! చెప్పు! (నారాయణతో) ఈ వేళ బతింతుళ్ళంతా పని చేస్తున్నారు పొద్దుటినుంచి ఒక్కొక్కళ్ళు మన ఆఫీసుకు దిగుతూవున్నారు సమాధానాలు చెప్పలేక ఛస్తున్నాను

రామ్మూర్తి (పంచిలోంచి పుస్తకంతీసి) ఒక ఎనిమిది రూపాయలు యివ్వాలి యిప్పించండి

రామ్మూర్తి (కోపంతో) యేవూరి పంతులుగార్వా నువ్వు? ఎగుడుదిగుడు వచ్చి డబ్బు అడుగుతున్నావ్!!

శ్యా: పంతుల్ని కాదు, పాడూ కాదు నేను మంగలి పలో క్లబ్ కత్తెర్లు

రామ్మూర్తి నాకీ ప్రపంచంలో ఆకాశం భూమికూడా లేదు నువ్వేదో పొరపాటున వచ్చివుంటావ్! చెప్తేం పద్యకట్టర్లెక్క

బిల్లు కలెక్టరు: కృతజ్ఞతలు సార్! కృతజ్ఞతలు (హాండ్‌ఓవర్ చేస్తాడు)

రామయ్య పారిపోదామనుకున్నా బండికి పోలేదు. పన్ను కట్టవద్దన్నాను చెలామణి కావాలని

బిల్లు అయ్యా! ఇప్పటికే పన్ను బాలా నేపు జాగ్రత్తగా పెట్టలేము. వెంటనే ఎనిమిది రూపాయలు ఇవ్వండి. (నారాయణ దగ్గర, కోటరు దగ్గర డబ్బు తీసుకొని రసీదులు రాసియిస్తాడు)

రామయ్య (ఆశ్చర్యంతో) కృతజ్ఞతలు ఒక్క పార్టీ ఎనిమిది రూపాయలెలా అయ్యిందయ్యా కుమారస్వామీ?

బిల్లు గత సంవత్సరం వసూలు చెయ్యటం మరిచి పోయాం సార్. రెండు సంవత్సరాల పన్ను కలిపి ఎనిమిది రూపాయలయ్యింది

రామయ్య (చేతిలో వున్న నోటు మరోసారి లెక్క పెట్టి) యీ పదైదు రెండు రూపాయలలోను నీకు ఎనిమిది రూపాయలిచ్చేస్తే యిక నాకు మిగిలేది యేముంది గడి యీ నెలలో యిక ఏమి వచ్చేటట్లు కనిపించదు.

బిల్లు (సీరియస్‌గా) యేమండోయ్! అదేం పనికి రాదు. తప్పకుండా యిచ్చెయ్యవలసిందే!

రామయ్య యిక్కడేమీ లేదు బాబూ! యిక్కడేమీ లేదు. కృపాగా వచ్చేయండి. బాబూ పెళ్లికావ్

బిల్లు (తీవ్రంగా) యిక్కడ కాకపోతే మీ కోర్టుకు రావలసి వుంటుంది

రామయ్య (కోపంతో) కోర్టుకు కావాలంటే సెంట్రల్ జైలుకు వెళతాను! వెళ్ళు! వెళ్లవయ్యా ఇలాంటివి చాలా చూశాం

బిలు వుండు! వుండవయ్యా! తొందరపడకు! (బిలుకలెక్టరు కుడిపైకి విసుక్కుని వెళ్తాడు)

రామయ్య ఈ కుమాస్తా ప్రాణికి ఒకటవ తేదీ అంటే మరణశిక్ష వచ్చేరోజు — యింటి యజమానికి సంజాయిషీ చెప్పుకోవాలి పాలమనిషికి సంజాయిషీ చెప్పుకోవాలి ఆఫీసులో ఆలస్యంగా రాగా తేం ఆలస్యమయినందుకు అధికారికి సంజాయిషీ చెప్పుకోవాలి. అసలు యీ దౌర్భాగ్యుడి జీవితమే సంజాయిషీల పుట్ట!!

నారా పోనీ! — మీరు యింతవరకూ చేసిన స్టేట్ మెంట్ మా వినిపించండి

రామయ్య (ఒక కాగితం చూపిస్తూ) ఎస్టాబ్లిష్‌మెంటు వరకూ వచ్చిందండి

నారా యింకా మొదటిలోనే వున్నాం. యిదంతా యెప్పటికి పూర్తవుతుందండీ?

రామయ్య: యిప్పటినుంచీ కదలకుండా కూర్చుంటే రాత్రి తొమ్మిది గంటలకు అవుతుందండి.

కేం నన్ను కొత్త పదుగంటలకే విడిచిపెట్టాలి సార్!

రామయ్య: (కోపంతో) యీపని యెలా అవుతుందిరా చెప్పుడా అని నేం కొట్టుకు ఛస్తుంటే నువ్వు పోతావా?

నారా పనిచెయ్యండి పాపం! అతనికేం పనివుందో!

రామయ్య మీరు అందర్నీ యిట్టే నమ్మేస్తారండి. అతనికి ఏమీ లేదు పాడూ లేదు

[తొందరగా కుడివైపునుంచి రమణయ్య నారాయణయ్య వరాలు యిద్దరిభుజాలమీంచి సంచులు వేలాడుతున్నాయి. ఇద్దరూ రామయ్యకి దగ్గరగా నిలబడతారు]

రమ (రామయ్యనుద్దేశించి) నమస్కారం చేసి జాతగారు!

వర ఏమిటి బాబూ!

రామయ్య (నారాయణకు చూపిస్తూ) వీరూ మేమే జాతగారు నేను కాదు

రమ, వర } (వెంటనే నారాయణకేసి తిరిగి) నమస్కారం బాబయ్యా!

నారా యేం పనిమీద వచ్చారు?

రమ చిన్నపని కాదు బాబయ్యా!

వర చాలా పెద్దపని బాబూ!

రామయ్య మీరు చిన్నకుర్రాళ్లు కాదుగదా!

రమ కాదు బాబయ్యా

వర చావలేక బతుకుతున్న బడిపంతుళ్ళం.

రామయ్య మాకు చచ్చే అంతపనివుంది. పూర్తికాక ముందు మీరు వచ్చిన పనేమిటో మూడు మాటల్లో టూకీగా చెప్పండి

రమ అంత తేలిగ్గా తేల్చి పారెయ్యవలసిన విషయం కాదు బాబయ్యా

వర అంతా పూసగుచ్చినట్లు మనవి చేసుకుంటాం

రమ తమరు శ్రద్ధగా వినాలని మా ప్రార్థన!

రామయ్య ఇప్పుడు మాకు తీరిక లేదు రేపు దయ చెయ్యండి

రమ (ఆశ్చర్యంతో) రేపు మళ్ళారావడమే!

వర మా వూరినుంచి రావాలంటే ఐదురూపాయలవుతా యండి బాబయ్యా

నారా మీరు చెప్పేదేమిటో త్వరగా చెప్పండి

రమ మేం ఆ వూరిలో పదేళ్లనుంచి పనిచేస్తున్నాం బాబయ్యా

వర గ్రామస్థులకు మేమంటే మహా చెడ్డ అభిమానం!

రమ మొన్నటి ఎలక్షన్లనుండీ మా రోజులు మారిపోయినై బాబయ్యా

వర: వెంకటరత్నంగారి తరఫున మేం ప్రచారం చెయ్యలేదండి

రమ: మేం చేసిన నేరం అదేనండి బాబూ!

వర: ఆయన మామీద పగసాధించాలని చూస్తున్నారండి.

రమ: మమ్మల్ని ఉద్యోగాలలోంచి తీసెయ్యాలని చాలా ప్రయత్నాలు చేశారండి

వర: కోర్టులో అర్జీ పెట్టారండి

రమ: మహాజనకు మహాజనకు సస్పెండ్ చేశారండి

వర: ఒక మాసిలోకే పసిబిడ్డలతోనూ, ఎవరు చేతోనూ అరవణలు వేలిముద్రలు వేయించేరండి

రమ: చివరకు న్యాయమే గెలిచింది బాబయ్యా

వర: చిన్నబాబయిగారు దేవుళ్ళా సాయపడ్డారు.

రమ: ఆయనే కేసు కొట్టించేరండి

సారా: ఒక్క క్షణం ఆగండి చిన్నబాబయిగారెవరు?

రమ: అరె! చిన్నబాబయిగారికి తెలియరా అండి తమరు!

వర: ఆయన మా పూర్వోక్త ప్రెసిడెంటుగారి అండి

రమ: ఆయన సర్కారూ అని మేం యింతకాలం ఖులాసాగా బతికేం బాబయ్యా!

వర: (రమణయ్యతో) దాచడం దేనికురా? నిజం చెప్పేద్దాం

రమ: తప్పేముంది? చెప్పేద్దాం,

వర: అయ్యా! అసలు రహస్యం చెప్పేస్తున్నాం తమకు

రమ: చిన్నబాబయిగారు తన పిల్లల్ని తన బంధువుల పిల్లల్ని మా దగ్గరికి ట్యూషనుకు పంపిస్తారండి

వర: తమ దగ్గర దాచడమెందుకు? నెలకో యాభై రూపాయలు యిప్పిస్తారు

రామ్మూ: (ఆశ్చర్యంగా కుర్చీలోంచి పైకి లేచి) హారి నా యిల్లు బంగారం కాను! ట్యూషన్లు చెబుతున్నారా? ట్యూషన్లు!!

రమ: చిత్రం బాబయ్యా! చిత్రం!

రామ్మూ: యింకా ధైర్యం లేకుండా "చిత్రం" అంటున్నావ్? యిద్దరి పేరూ చెప్పండి ముందు ట్యూషను చెప్పకూడదని మేం ఆర్డర్లు జారీచేస్తూవుంటే మీరు చెబుతున్నారా?

వర: చెప్పకపోతే ధర్మానా బాబయ్యా?

రమ: తమరిచ్చే గ్రాంటుమీద ఆధారపడితే

వర: మేం రోజాడో అక్షయపాత్ర పుచ్చుకోటలిపించింది బాబయ్యా!

రామ్మూ: (కోపంగా) ముందు మీ పేర్లు చెప్పండి. మీ సంగతేమిటో తేలుస్తాం.

సారా: రామ్మూర్తిగారూ! ఆగండి వాళ్ళు చెప్పేది పూర్తిగా విని వినండి

రమ: (సంతోషిస్తూ) తమరు నూరేళ్ళు వర్ధిల్లాలి!

వర: అధికార్లు తమరే వినకపోతే యింకా మా మొర ఎవరు వింటారు బాబయ్యా

రమ: మేం ఉభయులం కలిసి తమకు ఒక అర్జీ పంపించాం బాబయ్యా

సారా: ఎప్పుడు పంపించారు?

వర: అబ్బో! చాలాకాలమైంది! నాలుగు నెలలవుతుందండి

రమ: తమ దగ్గరనుంచి జవాబు రాలేదండి

సారా: మాకు అందితే వెంటనే జవాబు యిచ్చే వాళ్ళం. యేమంటారు రామూర్తిగారూ?

రామ్మూ: అందితేనండి మనకేమీ అందలేదు

రమ: పదిగా అర్జీ తాలూకు కాపీలు తీసుకువచ్చాం బాబయ్యా!

వర: ఒకవేళ అందకపోతే మళ్ళీ కాపీలుతీసి అందరికీ పంపించాం బాబయ్యా!

రమ: (జేబులోంచి కాగితంతీసి) చదివి వినిపిస్తాను. తమరు శ్రద్ధగా వినాలి

సారా: చాలా పెద్దదిలాగుందే!

వర: (తన జేబులోంచికూడా కాగితంతీసి) యింకో నేను పట్టుకు బాబయ్యా దీనిదగ్గర చదివేస్తాం

రామ్మూ: (కలం జేబులమీద పారేసి) యిక యీ బడ్జెట్ యీ నెలకు తగ్గినట్టే!

రమ: (చదువుతూ) 'అయ్యా, మేము యీ గ్రామములో వివిధ పాఠశాలలో పని చేయుచున్నాము. మా బడిలో హాజరు సంఖ్య పెంచితిమి! (తల పైకెత్తి) యిక్కడ అక్షరాలు చెరిగిపోయినై నరసయ్యగారూ! మీ కాపీ చూడండి.

వర: (చదువుతూ) 'బడిని సర్వతోముఖాభివృద్ధి తెచ్చితిమి'

రమ: (చదువుతూ) ఇది యిట్లుండగా విచారకరమైన సంఘటన జరిగినది గ్రామ పెద్దలు మా ఉభయులను రాజకీయ కుట్రలలో యిరికించినారు (అక్షరాలు వెతుకుతూ వుంటారు)

వర: (వెంటనే అందుకొని) కొట్టి మా చిన్న తలలపై పెద్ద భారమును పెట్టిరి ఎన్నికలు ముగిసినవి. కాంతాపములు పెరిగినవి హాస్యజనములు మూల పడిరి రాజీయం చెలరేగిరి

రమ: (గద్దగా చదువుతూ) 'కత్తులు పైకి లేచినవి. కర్రలు విరిగినవి కొట్లాటలు రాకపోకలు పెరిగినవి'

నర (చదువుతూ) 'మేము ప్రాణములు గుప్పిట పట్టు కొని ఒదిగి ఉన్నంతవరకు రౌడీలు తోడేళ్ళ గుంపులలా మా బతుకులపైన పడుతున్నారు'

రమ (చదువుతూ) 'మేము ఉద్యోగ ధర్మమును వ్రతముగా నిర్వర్తించవలెనని కోరుచున్నాము మాకు ప్రాణభయము హెచ్చుగా నున్నది మా బడి చుట్టూ పోలీసు కాపలా పెట్టించగలందులకు వినయవిధేయతలతో వేడుకొనుచున్నాము యిట్లు విధేయులు వెంకటరమణయ్య, అప్పల నరసయ్య'

[యిద్దరూ కాగితాలు నారాయణకు యిస్తారు]

నారా : వూళ్ళో పెద్దలెవరూ కలగజేసుకోవటం లేదా?

రమ : లేదు బాబుగారూ! పెద్ద మనుషులందరూ పట్నంలో మకాం పెట్టేసి వ్యవహారం నడిపిస్తున్నారు

రామ్మూ (సీరియస్‌గా) యేమండోయ్ పంతులూ! మేం యిలాంటి వ్యవహారాల్లో కలగజేసుకోడానికి వీల్లేదు. మీరు పోలీసు స్టేషనుకుపోయి రిపోర్టు చేసుకోండి

నర బాబ్బాబు! అలా అనకండి చచ్చిపోతాం

రమ మా రిపోర్టుకంటే మీ రిపోర్టుకే విలువ వుంటుంది బాబయ్యా!

నర అసలే మేం కష్టాలలో వున్నాం

రమ మా పుస్తకాలు తగలబెట్టేశారండి బాబయ్యా

రామ్మూ ఓహో! కాపురాలు కూడా పెట్టుకున్నారా!!

నర తమరు దయచూపాలి.

రమ : అన్ని కష్టాలూ ఒక్కసారే వచ్చిపడ్డాయి బాబయ్యా

నర గర్భదరిద్రులం బాబూ

రమ తినడానికి పూరిగా తిండి లేదు కట్టుకోడానికి సరైన వస్త్రం లేదు

నర తలదాచుకోడానికి కొంపకూడా లేదు బాబయ్యా!

రమ మేం యిద్దరం ఒక కొంపలోనే వుంటున్నామండి.

నర ఆ యిల్లు మొన్నటి వర్షాలకు .

రమ (మధ్యలో అందుకొని) మా యిల్లు కూలిపోయింది బాబయ్యా!

నారా నన్ను కొంచెం మాట్లాడనివ్వండి—మీ యిల్లు కూలిపోయినందుకు నేను చాలా విచారిస్తున్నాను. కాని మా యిళ్ళుకూడా చెడిపోవటానికి సిద్ధంగా వున్నాయ్ మీరు యిక .

రమ (వెంటనే అందుకొని) రెండు మాటలూ చెప్పనివ్వండి బాబయ్యా!

నర మా యిల్లు కూలిపోయింది తలదాచుకోడానికి గ్రామస్తులెవరూ మాకు చోటు యివ్వలేదు బాబయ్యా

రమ : ఇవ్వలేదంటే వాళ్ళ తప్పేమీ లేదండి. మాకు చోటు యిస్తే వెంటనే రౌడీలు వచ్చి వాళ్ళ యింటిమీద పడతారని భయమండి

నర మేం పల్లె మునసబుగారి కాళ్ళమీద పడ్డామండి.

రమ ఆయనకు కనికారమూ వుంది, భయమూ వుందండి.

నర బందెల దొడ్డిలో ఒక ఖాళీ వరండా మాకు యిచ్చారండి.

రమ అక్కడే వుంటున్నాం బాబయ్యా

శేఖ బందె దొడ్డి అంటే?

నర మనుషులు నేరంచేస్తే జైల్లో పెడతారండి.

రమ అలాగే మూగ, పశువులు నేరంచేస్తే బందెల దొడ్డిలో పెడతారండి

నర బందెదొడ్డి అంటే అదేనండి

[దూరాన్నుంచి చివరగా నినాదాలు వినిపిస్తాయి డప్పులో డప్పులు వేసి గలగల లాడిస్తున్న శబ్దం వినిపిస్తూ వుంటుంది — "ఉపాధ్యాయుల సంఘానికి—జై!"—"ఉపాధ్యాయులు—వర్ధిల్లాలి" "అణా ఉద్యమం—వర్ధిల్లాలి"— అందరూ ఆత్రుతగా వినిపిస్తూ చూస్తూ వుంటారు నినాదాలు దూరంగా పోతాయి]

నారా యేమిటిది?

రమ కొత్త ఉద్యమం బాబూ!

నర మేం ఎన్నో విజ్ఞప్తులు చేసుకున్నాం

రమ అధికారులు మా జీతాలు సరిగా పెంచలేదు బాబయ్యా

నర మా దరిద్రం రోజురోజుకూ పెరిగిపోతోందండి.

రమ మా స్థితి ప్రజలకు తెలియజెయ్యడం కోసమే యీ కొత్త ఉద్యమం బాబయ్యా

[వెంటనే రమణయ్య, నరసయ్య తమ భుజాలకు వున్న సంచులలోనుంచి చిరిగిన గిన్నె పైకి తీస్తారు]

నర ఇవి అక్షయపాత్రలండి

రమ ఇది అసమ్మతి తెలియజేసే ఉద్యమమండి ఒక అణా పాత్రలో వేస్తే చాలు

నర (రామ్మూర్తితో) బాబయ్యా! తమరొక అణా వేయండండి

రామ్మూ అమాంతంగా (పైకిలేచి) పోతారా? బయటకు గెంటించాలా! జీతాలు చాలవట! బడిలో చదువు చెప్పరు. ఊరినిండా ట్యూషన్లు ప్రయివేట్ చదివించి పర్సెంటు పాస్ చెయ్యిస్తాం.

ఇల్లు కూలింది

[గ్రాంటుకు గ్రాంటూ కొట్టేసుకున్నారు పైగా వాళ్లింటి రాబడి! యింకా శకాలు చాలవట

రమ తమరెవరు బాబయ్యా? అలా వూరికే ఇద్దరూ పోతున్నారా!

నర (నారాయణను చూపిస్తూ) ఆ మహారాజును చూడండి ఎంత ఓర్పు! ఎంత సహనశీలం!

రమ (నారాయణతో) మా వూరి స్వతంత్రాలన్నీ తిరుగు యింకా వివరంగా చెబుతాం బాబయ్యా!

రామ్మూర్తి (గద్దిస్తూ) పోతారా? పోరా? మర్యాదగా వెళ్ళకపోతే బంట్రోతుతో గెంటిస్తాను.

నారా కూర్చోండి రామ్మూర్తిగారూ!

నర (వెంటనే అందుకొని) రామ్మూర్తిగారంటే తమరా బాబయ్యా?

రమ తమరి కీర్తి దేశాలు వ్యాపించింది బాబయ్యా!

నర తమరిగురించి మేం చాల్లు సంగతులు విన్నాం

రమ దక్షిణ లేంది పని చెయ్యరని

నర గొంతుకు ఏడు రూపాయలైనా కంట మాస్తేగాని ఇల్లు చేరరని

రమ పెళ్ళికున్న అర్జీలను చింపి పారేస్తారని

నర గ్రాంటు బిలులలో తప్పు అంకెలు వేస్తారని

రమ టెండరని రప్పిస్తారని

నర బైరు కుల్లాంటి బడిపంతుళ్లను విలువులా దోచుకుంటారని

రామ్మూర్తి (కోపం పట్టలేక కుర్చీ మీద తీసి) అబ్బ! అరు! యేమిటీ కూతలు?

[రామ్మూర్తి యార్లీకు పట్టుకొని వాళ్ళను సమీపిస్తాడు. రమణయ్య, నరసయ్య తొందరగా కుడికి వెళ్ళిపోతూ వుంటారు]

రమ (వెళ్ళిపోతూ నారాయణతో) సెలవిప్పించండి బాబూ!

నర సుమ్మర్తి మరిచిపోకండి బాబయ్యా

[ద్వారం తివ్వ మిత్రుడు రామ్మూర్తి కోపముతో చూస్తూ వుంటాడు. శరీరం తిరగుంచి ఊస్తూ వుంటాడు]

నారా కూర్చోండి రామ్మూర్తిగారూ!

రామ్మూర్తి (కూర్చుంటూ) నా మంచితనమే దూరంప తీస్తోందండి.

[తిరిగి ముసుగుతూ పనిలో నిమగ్నులవుతారు—తెర]

కలగూరగంప

నాగరికత

శ్రీ నాగభూషణం

సంఘ జీవనము సమస్త ప్రాణికోటిలో కన్పించే సహజలక్షణం బలీయమైన అవసరం కూడా. స్వజాతికి సంబంధించిన జీవులన్నీ ఒక కూటమిగా జీవించటం మనం తిలకిస్తూ ఉంటాం. కోతులు ఒక కూటమిగా, భ్రమరాలొక కూడికగా, మత్స్యములు మరొక కూటమిగా ఉండటం మనం దృష్టాంతములుగా పేర్కొనవచ్చును. పైన పేర్కొనిన "స్వజాతీయాకర్షణ" మానవునిలో కూడ ఉండే సహజ లక్షణం. ప్రయోజనం దృష్ట్యా, సంఘజీవన బద్ధతగల ఆవశ్యకతను, మానవుడు మరింత గుర్తించాడు. పరస్పర సహాయ సహకారాలే మానవ జీవితాలను సుభిక్షం చేస్తాయి. ఐకమత్యం ముఖ్యం కావాలంటే మానవుడు తప్పనిసరిగా కొన్ని నియమ నిబంధనలను అనుసరించవలసి ఉంటుంది. కాలగమనంతోపాటు మానవజీవిత విధానాలు పెంపొందుతూ ఉంటాయి. జీవిత విధానాలను సాధించే ప్రయత్నములో నాగరికత పురోగమిస్తూ ఉంటుంది. జీవితం మరింత సుఖవంతము చేసుకోవాలనే తీరని కోరిక, కళాతృష్ణ నాగరికతా పురోభివృద్ధికి ఆధారభూతాలు.

నాగరికతకు ఒక రూపాన్ని ఆపాదించి, ఆ ప్రత్యేక రూపమే "నాగరికత" అని ఇదమిత్థంగా తెల్పి చెప్పటం కష్టం. జాతి, జాతికీ, దేశదేశానికీ మధ్య నాగరికతా స్వరూప స్వభావాలలో వైవిధ్యం ఉండి తీరుతుంది.

వారి వారి, దేశ కాల పరిస్థితులు కళాదృష్టి, అవసరాలు, అభిరుచులు, నైతిక దృష్టుల ప్రభావ ఫలంగా, నాగరికతా స్వరూప స్వభావములలో వైవిధ్యం ఉంటున్నది. ఇందుమూలముగా ఒక జాతి లేక ఒక దేశ నాగరికత ఉదాత్తమైనదని నిర్ణయించడం కష్టం. ప్రయోజనం దృష్ట్యా, కళదృష్ట్యా, ఒక నాగరికత, ఉత్కృష్టత సాపేక్షంగా మాత్రం, నిర్ణయించవచ్చును. ఈ విధంగా కాక ఒక నాగరికత ఉత్కృష్టతను నిర్ణయించే సమయములో, వారి వారి దేశకాల పరిస్థితులు, అవసరాలు, అభిరుచులు, నైతిక దృష్టులను, మనం దృష్టిలో ఉంచుకోవలసి ఉంటుంది. మానవుని "భౌతిక సాధన, సంపద, మేధా"లనే నాగరికత అని స్థూలంగా నిర్వచించవచ్చును.

ప్రస్తుతం మనం నాగరికతగా పరిగణించే విషయాన్ని రెండు భాగాలుగా విభజించవచ్చును (1) భౌతిక నాగరికత (2) అభౌతిక నాగరికత

భౌతిక నాగరికత

పంచేంద్రియాలద్వారా గ్రహింపబడునది భౌతికము. మానవ నిర్మితమైన భౌతిక సాధనాలే "భౌతిక నాగరికత" గృహనిర్మాణము, వస్త్రోత్పత్తి, ఆహారోత్పత్తి వగైరాలను మనం దృష్టాంతములుగా పేర్కొనవచ్చును. మానవావసరములు రెండు రకములు (1) మూలావసరములు (2) కల్పితావసరములు. మూలావసరములు జీవించుటకు తప్పనిసరి అయినవి. ఆహారము, నీళ్లు, గాలి వగైరాలను మూలావసరములుగా పేర్కొనవచ్చును. వస్త్రధారణ, గృహవాసము వగైరాలను కల్పితావసరములుగా పేర్కొనవచ్చును. కల్పితావసరములు లేకున్నను మానవుడు జీవించగలడు.

మానవప్రయత్న ప్రమేయం లేకుండా ప్రకృతి ప్రసాదితమైన ఆహారముతోనే ఆదిమానవుడు జీవించేవాడు. కాలగమనంతోపాటు ఆహారపు కొరత ఏర్పడినది. ఆ కొరతను తీర్చుకొనుటకు మానవ ప్రయత్నాన్ని మేళవించి, ప్రకృతిని వినియోగించుకోవలసి వచ్చింది. ఈ విధంగా మూలావసరాలే నాగరికతా పురోభివృద్ధికి ప్రథమ సోపానమైనది. కల్పితావసర సాధన సంపత్తే నాగరికతకు ద్వితీయ సోపానము. జీవితాన్ని

మరింత సంతోషదాయకం చేసుకోవాలని తీసిన కాంతి, కళాదృష్టి, అభిరుచి, వగైరాలు, నాగరికతను ద్విగుణీకృతం చేసే మూలాంశాలు.

ఈ విధంగా పురోభివృద్ధి పొందుతున్న భౌతిక నాగరికతకు పరాకాష్ఠ అంటూ ఉండబోదు.

అభౌతిక నాగరికత

అభౌతిక నాగరికతను మరల రెండు విభాగములుగా చేయవచ్చును (1) నైతిక నాగరికత (2) మేధాత్మిక నాగరికత

నైతిక నాగరిక

మానవునిలో కొన్ని మూలసూత్రములు అంతర్వ్యాపితమైయున్నవి. అవి ఆకలి, కామం, క్రోధం, స్వార్థం వగైరాలు. ఆది మానవుడు నియమ నిబంధనలు లేకుండా పై లక్షణములను యథేచ్ఛగా ప్రవర్తించేవాడు. అప్రవర్తన ఫలితంగా అతడు అనేక కష్టనష్టములను ఎదుర్కొనవలసి వచ్చినది. జీవన క్లిష్టత కూడా ఏర్పడింది. జీవిత సక్రమంగా నడవడానికి కొన్ని నియమనిబంధనలకు బద్ధుడు కావలసివచ్చింది. ఆదిమానవుడు క్షుద్బాధని తీర్చుకోవటానికి, నిరతిమైన పనిని అంటూ లేక, దొరికిన మార్గము తొక్కేవాడు. కామతృష్ణను, వావివరసలు లేక, సమయాసమయములు లేక తీర్చుకునేవాడు. కేవలం మనోకోర్కెలను తీర్చుకోవటమే ప్రధానోద్దేశ్యంగా ఆదిమానవుడు ప్రవర్తిల్లాడు. పైన పేర్కొనిన మానవ సహజగుణములను అదుపాజ్ఞలలో బంధించి ప్రవర్తించుటయే నైతిక నాగరికత.

మేధాత్మక నాగరికత

ఈ సృష్టి అనంతమైన సమస్యలతో కూడుకొని ఉంది. కొల్లగా కేవలా క్రొత్త సమస్యలూ ఉద్భవించవచ్చును. జలములోని ధూరితము లెవ్వి? ఒక వస్తువును పైకివిసరిన క్రిందికి రాంగుకు పనేటి? లాటి అనేకానేక సమస్యలకూటమే ఈ విశ్వం. మానవుడు దాని మేధస్సును వినియోగించి సమస్యలను పరిష్కరిస్తూ ఉంటాడు. భౌతికా భౌతిక సమస్యాపరిష్కారంలో మేధాత్మక నాగరికత అని పిలువబడుతుంది.

కీ. శే. ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారు

సుప్రసిద్ధ గాంధేయవాది, సాహిత్య విద్యా విశారదులు, వైజ్ఞానిక ప్రచారకులు సంఘసేవాధురీణులు శ్రీ ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారు ఈ సెప్టెంబర్ 25 వ తేది బుధవారం రాత్రి పరమపదించిన వార్తను పాఠకులకు అందజేయవలసి వచ్చినందుకు చాలా విచారించుచున్నాం. నాటికి వారివయస్సు 81 సంవత్సరాలు. ఉన్నవ దంపతుల కార్యక్రమానికంతకూ రంగస్థలమైన గుంటూరు పట్టణమునందే ఆయన దేహం చాలించారు. వారి సహధర్మపత్ని లక్ష్మీబాయమ్మగారు మరణించి ఇప్పటికి సరిగ్గా 12 సంవత్సరాలైంది.

'మాలపల్లి' రచనతో లక్ష్మీనారాయణగారు ఆంధ్రసాహిత్య ప్రపంచానికి ఒక వెలుగుబాటను చూపించారు. భావావేశకంగా ఆంధ్ర వాఙ్మయంలో అది ఒక మహావిప్లవం. 'మాలపల్లి' నవలను ఢిల్లీ సాహిత్య పరిషత్తువారు జాతీయభాష లన్నిటిలోకి తర్జుమా చేయించుచున్నారు. ఈ నవల సినిమా రూపంలో కూడా దర్శనమిచ్చే భాగ్యం త్వరలోనే లభించవచ్చు. ఈ వార్ధక్యంలో కూడా ఆయన కలం దించకుండా సాహిత్య సేవ చేస్తూ వుండటం ఆశ్చర్యకరమైన సంగతి. తిక్కనపై వారు ఒక మహాగ్రంధాన్ని రచించి మెరుగుదిద్దుతూ వున్నట్లు చెప్పుకుంటున్నారు.

స్త్రీ విద్యారంగంలో స్త్రీ పురోగమన రంగంలో ఆ దంపతుల కృషి అజేయమైనది. 'శారదా'

నిశ్చేతం నిర్వహించుటకు ఆ దంపతులు తమ సర్వస్వమ్ము త్యాగం చేసుకొని కృతకృత్యులైనారు. పండు ముసలితనం వచ్చేవరకూ పుణ్యపురుషులైన వారి విశ్రాంతిని అంత్యమునకు కూడా విచారాన్ని కలిగించకపోవచ్చు.

పూర్వ పురుషత్వం పీడించుకున్న వారి ప్రతిభా సంపత్తికి జోహారులు.

ఉద్యోగము - వివాహము

శ్రీ వేదుల నరసింగరావు

మన భారతదేశములో దినదిన ప్రవర్ధమానమగు చున్న సమస్యలలో నిరుద్యోగ సమస్య కళ్యాణ వివాహ సమస్యలు రెండును ముఖ్యమైనవి. ఈ నాటి యువకు ములో యువకులకు ఉద్యోగము దొరకక ఎంత కష్టమో కన్యకు వివాహము చేయాలన్నా అంతే కష్టమే. మన హైందవ వివాహములో యువతి పాపములు పెరుగుచున్నటులే కట్నములు కూడా పెరుగుచున్నవి.

తలిదండ్రులు తమ పుత్రుని విద్య పూర్తియగు వరకే తమ బాధ్యత యున్నదనే మాట పొరపాటు. యువకుని భావి జీవితమునకు ఎట్టి దారి చూపవలెనో తలిదండ్రులు బాధ్యత యుండునని తెలిసికొనలేక పోవుచున్నారు. ఇట్టి యువతీయువకుల తలిదండ్రులు కుమారునకు ఉద్యోగము లేకపోయినను "విద్యా-వివాహము" అను పేరున పెండ్లి చేయుచున్నారు. వివాహము చేయుటకు ఇంక ఆ యువకుని గతి కొద్దికాలములో అడుగు ముందుకేయ్య లేకపోవును. అందు నేటి కాలమున నిరుద్యోగియైన అతని కాలము పిల్లలను దియ్యంచుట పరిపాటైనది. ఇంక యింటివద్ద భాగ్యవతిన్ని చీరలు, సొమ్ములు కొనిపెట్టలేక చేయు ఉద్యోగి విరక్తముగా యుండును. ఇది మాని తలిదండ్రులు భాగ్యపిల్లలను పోషించలేని యప్రయోజకులైన బిడ్డలుగా నుండు కాలముగా వచ్చును.

తిరుమూర్తి సేవచేయగలడు కాని సింగరట్ల జన్మరాలకే నిత్తము తిరగుడు తిక్కనదాట కన్నటి తెక్కడదచ్చును.

అనిత్యముగ మంచిది తిరుమూర్తిను యువతూ! తమ కత్తియించవలెను ఉద్యోగమునకు నిలిచిన్ని దర ఖాస్తులు (Applications) పంపుచు చేయుచుందురు. కాని ఫలితము శూన్యము. ఒక్కొక్క "యింటర్వ్యూ"కు పిలిచిన వచ్చునప్పుడు ముఖ్యముగా తాను యున్నంతలో ఆర్జించుకున్న లేక భార్య నగలు బంగారు పుస్తెలు తాకట్టుపెట్టి యింటర్వ్యూలకు వెళ్ళినను, వాడు పొడవు చాలదనో, తగినన్ని చాలదనో ఏదో యొక కారణము చెప్పి పంపివేయుట తప్పదు. కాని ఉద్యోగాలు కట్టిపెట్టుకొని పొమ్మనుట. తిరిగి తిరిగి జవాబు శూన్యము. ఈ సమస్య మన ఆంధ్రదేశములో యావద్భారతములో పెరుగుచున్నది. మన గోష్ఠి కామాక్షమ్మలవారు ఎంచిన యుక్తియూహ మనము తొలగించవలెనా! పూర్వమీ సర్వీసు కమీషను పరీక్షలు మార్కుల నిర్ణయించి యుండెడివి. ఇప్పుడు మార్కులు లేవు కృతకృత్యులైనా దరఖాస్తుల పత్రమునకు కొత్త దట్టము పెట్టి ఇందుకు ప్రభుత్వమువారికి సంవత్సరమునకు కొన్ని లక్షల ఆదాయము వృద్ధియగు చున్నదికదా!

ఇంక ఆడపిల్లలకన్న తలిదండ్రుల గతి మరీ శోచనీయముగ నున్నది. అందును మధ్యతరగతి ప్రజల (Middle Class people) లో గల కన్యాదాతల గతి చెప్పలవిగాకున్నది. సిరుమూర్తి యా సంగతి తెలియునా! ఒక పక్క కుమారులకు కాలిపోవుచుండగా, మరొక ప్రక్క ఆడపిల్లల వివాహము కోసం చాలా కష్టముపడుచు ప్రతికుంచున్నా సుగుణమే కొలను చున్నట్టున్నారు.

నేటి కాలమున పెళ్ళిమాపులకునది యింటర్వ్యూ తన్న కష్టముగా యున్నది. పిల్ల నల్లగా యున్నది, లావుగా యున్నదనో, పొడవు చాలదనో లేక పిల్ల పల్లదనో, పాటలు రావనో ఏవో ఒక వంక చెప్పి తప్పుకొనుచున్నారు. మరి వరుడు ఉద్యోగము చేయుచున్నవాడైతే తల్లిదండ్రులు తెలియు ఇప్పటి ఊరేగింపు తప్పదు!

ఇట్టి మన మధ్యతరగతి ప్రజలకష్టములను బాపి మన గవర్నమెంటువారు కొంతకట్టు నిర్ణయించు చట్టము తీసుకొనవలెను. కొద్దికాలములో యీ చట్టము పూర్తిగా అమలులోనికి రాగలదు. అప్పటికైనను మన కష్టములు తీరగలవో లేదో!

గ్రంథవిమర్శనము

స్వార్థత్యాగము

రచన శ్రీ వలివేటి వేంకటరామశర్మ, ఆంధ్రాధ్యాపకుడు, గాంధీ స్మారక బహుళార్థసాధకోన్నత పాఠశాల, నందికొట్కూరు. వెల 0-8-0.

వేనాడ రాజ్యాలలో నొకడైన రాజసింహునకు భీమసింహుడని జయసింహుడని యిద్దరు కొడుకులు. భిన్నక్షేత్రముల నొకే నాడు కొంచెము ముందు వెనుకలుగ వీరు జన్మించిరి. భీమసింహుడు పెద్దపట్టపుమహిషికి పుట్టినవాడు. అప్పటి రాజ్యాలలో పట్టపుమహిషికి ముందుగా పుట్టిన శిశువు పాదమునకు రాజు పోయి కనకమును గట్టుటయను ఆచారమొకటి యున్నదట. ఆ శిశువే పిమ్మట రాజగును. ఈ యాచారమునకు భిన్నముగా రాజసింహుడు చిన్న భార్యయందలి మమకారముచే జయసింహుని కాలికి కనకమును గట్టించెను. జయసింహుడు రాజకోటలో పుట్టెను. విధి పట్టమహిషి రాజ వద్దకు వచ్చి భీమసింహుని జ్యేష్ఠతను రాజ్యార్హతను నిరూపించి రాజును ధర్మాభిముఖునిగ ప్రబోధించెను. రాజు పశ్చాత్తప్తుడై భీమసింహుని పిలిపించి జయసింహునికి బదులు రాజ్యమును స్వీకరింపవలసినదని యాదేశించెను. భీమసింహుడు విరక్తుడై రాజ్యమును తమ్మునకు విడిచి యడవులకుఁ బోయెను. ఇది యిందలి వస్తువు. రచన చక్కగా నున్నది. శైలి—

చక్కని తండ్రియాన తలఁ దాల్చుటయా! మతి రిత్తపుచ్చుటా!
దిక్కును గాదు శాస్త్రమున నిందు మనంబున ఖడ్గముప్పనే
చొక్కపు రాజ్యభోగముల నుండుట సంధిరయానె రూపనే
చక్కగ చెప్పవే తగవు సందియ మందఁగ నాకు పోదువన్

సోదరుఁ డింపుఁ జావలని చూచెను రాజ్యము కల్గ వంతకో
ల్పాదితమౌను పిదపనుఁ, బ్రాభవ కర్మములో రహస్యమున్
గాదనలేరు నమ్ము ఘనకల్మషపంకమునందు ముంచి నిం
పాదిగ ముంచుఁ గోరకు మహాఘమనంతయు నన్ను చేరకున్.

ఆహ్వానము

రచన: శ్రీ వానమామలై వరదాచార్యులు, దేశోద్ధారక గ్రంథమాల. ప్రచురణము 38; 2844, ఇమాంబాడిపేట సికింద్రాబాదు. వెల సభ్యులకు 1-31 న. పై. ఇతరులకు 1-50

'ఆహ్వానము' అనే యీ సంపుటంలో అరవై తొమ్మిది శీర్షికలున్నాయి. వీనిలో 'ప్రణవ ప్రశంస' 'వల్లభభాయి స్మృతి' 'కాళోజికవి' అనేవి నవ్యకీర్తి

కలు. మిగిలిన వన్నీ గేయకృతులు. ఈ గేయకృతుల లో ముఖ్యమైనవి, గాంధిగారిని ఉద్దేశించినవి. 'నైతు రాజా' అనేది గేయనాటిక ఇంగ్లండులో పోలం దున్నటం మొదలుకొని, ధాన్యాగారం చేరుకు ఇంటికి తీసి కొనిపోవటంవరకూ గల కర్షక జీవితంలోని వివిధ దశలూ వర్ణింపబడినవి ఇక 'పంచాల' 'యుద్ధగీతి' 'నవంబరు 1 వ తేది.' 'పతాక వందనం' 'రాజ్యపము ఖుడు సైన్యం' 'గ్రామోద్ధరణం' మొదలైన రాజకీయ వస్తు రచనలూ వున్నాయి 'వైష్ణవగీతి' అనేది 'వంవీ మొకూతా' అనే భాగవతుడు పాడినదానికి అనువాదం ఇది గాంధీగారి ప్రార్థనలలోనిదని కూడా తెలుస్తున్నది అది యిలా మొదలవుతుంది

వాడే వైష్ణవుడు, దయగల
వాడే వైష్ణవుడు .
పరులబాధ నెరిగి, జర, పో
దరువే వైష్ణవుడూ   అని

'మువని' అనే కృతిలో వ్యవసాయం కొంత తెలుస్తున్నది.

వచ్చినటులే పోవు వాడె వర్ధించితిని
అదియే పేదని తన్మయత్వంవ మందితిని
ఓసినంతగ, గాచిగ, మంద కష్టించితిని
కొంప కూటికే పంట కుదురు లేదని యనిన

నా పాకమే మంచి నా పాకమని యనను
ఎవరెవరి గాదులెందు ఎటువంటివో యేమొ
అనని, వందతే దనుప వలెనని అనేమోగా—

అంటూ, తమ కవితాపాక విగ్రహాన్ని చూర్పి కని, స్వేచ్ఛా భావప్రాయం వెల్లడించారు. ఈ సంపుటంలో వున్న కృతుల వైవిధ్యాన్నిబట్టి భిన్నరుచిరైన జనాన్ని ఆరాధించడంకోసం, కవి చేసిన ప్రయత్నం గోచరిస్తూనే వున్నది

ఈ కృతులలోనే రుచిభేదాన్ని గూర్చి ప్రస్తావినూ, వీరు—

పుండమై ప్రాణవను పురుగుటేగ రుయించు
తీపినిచూలన్ ప్రాలు తేనెటీగ రుయించు
పాలు నీరను వేరుపలచు హంస రుయించు
మామోట మునకనై మంచు మురిపించునొకడు
న్యున్న దానైనంత పక్కరించు నొకంచు—

అంటూ, లోకస్వభావాన్ని వివరించారు విజమైన కవులు ఈ ఆదరబందివట్టింమకోరా కనుక నే వీరు—

వెలుగు నీడల పోరె విమోక ముంగాలు వడిదు
విందాస్త్రకుల కొక్క వందన మొనర్తరింకు—

అన్నారు. ఈ విర్ల ప్రతితో పాటు—

మూలివ్యమును గడిగి బాలు ముద్దుల కలరు
తలి యాడోమశ్ర తెల్లజాబకు నమస్సు

అనసేంలోని విన చూడా—

మతిరిన్న యాపురు వామతిలోని యాజ్ఞాన
మరచి గర్వమునోటి కంపకుందుము తేను—

ఈ వివేకమూ—

నింద విన్నపుడు నా యుంగున్న గుణాల
మాహించి దైన్యమ్మునృత్యలో గల్పెదను తేను—

అని చెప్పకొంగలిగిన ఆత్మప్రత్యయమూ, పుండనం ప్రశంసనీయమైన విషయం! ప్రతిభకంకి అది దైవ మిచ్చినంత వుంటుంది. పైని, కవియొక్క తెల్లమా అలవరుచుకోవలసిన పల్లకులా, మాత్రం అవును.

పిలిచిన పైతె జాముల తోట కెళ్ళితిని
చిలుకపలుకని తెలిసి పిగొచ్చి మళ్ళితిని
కనుమండి పాదచాటు కన్న కేదిరూ! లేక
నను గెలిపేయంగ పక్కయుండెనా కాదు!

మొదలైన తోట్ల భావస్వర్శ—

అంటి పేనిన చీరలపోలె
కూడు పుట్టిన అపులు తో ను—

. . . .

కోగు పొలంబట్టు దుమ్ములో, నీడ జాడ
మబ్బులో దండిప్పు, మునరేల, దిగినప్పు—

ఈ మొదలైన చోట్ల ఊహాపత్యత గోచరిస్తున్నాయి. "ప్రశాంత ప్రకృతి" అనే శీర్షికలో వీరు వలంకరించిన ఓక అభిప్రాయాన్ని యిక్కడ పరామర్శించడం అవసరం.

కవులు పూజ్యము మీ తెలంగాణమీద
పచ్చని గుడ్డ్విధ మా పులకరించి—

ఆ అన్న దాశరథి' తెలియనివారై వుంటారు

ప్రతిభ అనేది దేశకాల నియంత్రితం కాదు కదా!

వీరు పోతనగారి జీవితమును వస్తువుగా స్వీకరించి కావ్యమొనరించినట్లూ, తద్ద్వారా ప్రవక్తవల్ల ఆ ప్రాంతంలో "అభినవపోతన" బిరుదాంకితులుగా ప్రసిద్ధులైనట్లూ, ఈ సంపుటి పీఠికవల్ల తెలుస్తున్నది.

అవి బయటికివస్తే వీరి సమగ్ర కృతి అవగాహన చేసికోగల అవకాశాన్ని ఆంధ్ర రసజ్ఞులకు కల్పించు గాకయని ఆకాంక్ష

రక్తాక్షి

శ్రీ సోమసుందర్ ప్రచురణ రచయిత కళా కేళి పబ్లికేషన్స్ పాపన్నకోట తూర్పుగోదావరిజిల్లా. వెల తెలియదు

'రక్తాక్షి' ఖండకావ్య సంపుటిలో మూడు భాగాలున్నాయి. మొదటి భాగంలోని వన్నీ 'అభ్యుదయ' ధోరణిలో ఖండకావ్యాలు. రెండవ భాగం

కూడా ఇలాగే సాగిపోతుంది. మూడవభాగం పత్రికాకాల భ్రాంతి గొలిపే ఖండకావ్యసముదాయం.

మొదట భాగంలోని ఖండికలు చాలావరకు 'అభ్యుదయ' రచనలు రెండవభాగం మూడవ భాగం కొంత నాటకీయబంధాలలో సాగాయి మూడవ భాగంలో కీర్తికాముకుడుగా అక్కడక్కడ అభ్యుదయ ధోరణి కనిపించినా ప్రాచీనార్ష సంప్రదాయాలు, ఆదర్శాలు, ఎడనెడ ప్రత్యక్షమౌతూంటాయి.

ముఖ్యంగా ఈ భాగంలో రచయిత కొత్తకొత్త ఛందస్సులు వాడి, అది చాకచక్యంతో నిర్వహించారు దీనికి క్రింది రచన తార్కాణ ఇది 'విప్లవం' అనే శీర్షికలోని రచన

'తనయులను కాంచి మన
మనసులు చలించినవి
జనకుల విషాదకర
విదిన హృదయమ్ముల్
కదలినవి శోకమున
..
కనిపించి కార్యమున
జనకు భువనమ్ముల్ !"

దీనిమీద అభిప్రాయం వెలిబుచ్చిన శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గారు చెప్పినట్లు ఈ కావ్యంలోని గూఢార్థం చాలా దురూహ్యంగా ఉన్నది. ఆ నిర్దిష్టములు, అస్పష్టములు అయిన సాంకేతికపదాలు వాడడమే ఈ అస్పష్టతకు కారణం ఎంతో సహనంతో పరిశీలిస్తే తప్ప ఈ రచన అంతరార్థం బయటపడడం కష్టం

ఈ కావ్యం రచయితకు గల ప్రాచీనాధునాతన భావాల మీద అభిమానం నిగూఢంగా వ్యక్తం చేస్తున్నది అయితే ఇది అభ్యుదయదృక్పథం అభిమానించే రచన

'శాస్త్రి'

నాటికా గుచ్ఛము

శ్రీ వి. రామకృష్ణరావు. టీచర్, జయహింద్ సెకండరీస్కూల్ మచిలీపట్నం వెల ఒక రూపాయి.

దీనిలో 1 అడవి పువ్వులు, 2 ప్రాత క్రొత్తలు 3 స్నేహఫలం, 4 అనుకోని ఆనందం, 5 కాలభటుడు అని 5 నాటికలున్నాయి

ఈ రోజుల్లో పాఠశాలలలో విద్యార్థులు ప్రదర్శించడానికి అనువయిన చిన్న చిన్న నాటికలు చాలా స్వల్పంగా ఉన్నాయి.

అంతగా వ్యయ ప్రయాసలు లేకుండా స్వల్ప వ్యవధిలో విద్యార్థులు సులభంగా ప్రదర్శించుకోడానికి అనువయిన నాటికల గుచ్ఛమిది.

పురమందిరము

శ్రీ వి. రామకృష్ణరావు, టీచరు జయహింద్ సెకండరీస్కూల్ మచిలీపట్టణం వెల ఒకరూపాయి.

ఇది పాఠశాల విద్యార్థులకే కాక పెద్దలకుకూడా ప్రదర్శించడానికి తగినయిన సాంఘిక నాటకం దీనిలో రచయిత సందర్భానుసారంగా పద్యాలే కాక పాటలు కూడా చేర్చారు గ్రామసేవాభిలాష, కళాభిమానము మున్నగు విషయాలపై అభిమానం పెంపొందించే లక్ష్యంతో ఈ చిన్న నాటక రచన సాగింది.

నీవు—నేను

శ్రీ గోటేటి సత్యనారాయణమూర్తి వంద్యాల వెల లేదు.

ఇది ప్రాంజలి, ప్రార్థన, ప్రియతమునకు మొదలయిన 15 ఖండకావ్యాల సంపుటి దీనిలో కథాఖండ కావ్యాలుకూడా ఉన్నాయి.

ఈ కావ్యాలలో అంతటా భాషాశుద్ధి, సంస్కృతాంధ్ర పాండితి, సంప్రదాయ విజ్ఞానము అనల్పంగా గోచరిస్తున్నాయి.

Printed & Published For Nageswara Rao Estates (Private) Ltd., by S. Radhakrishna, at The Andhra Patrika Press, 6 & 7, Thambu Chetty Street, Madras—1 Editor S. Sambhu Prasad